



วารสาร บัณฑิตแสงโคมคำ

Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies

ISSN: 2651-1266 (Print)

ISSN: 2697-5998 (Online)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2564) Vol. 6 No. 2 (May - August 2021)



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus



ISSN: 2651-1266 (Print)

ISSN: 2697-5998 (Online)

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564)

Vol. 6 No. 2 (May-August 2021)



©วัตถุประสงค์

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่วิทยาเขตพะเยาเปิดสอน คือ (1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา (2) การสอนสังคมศึกษา (3) การสอนภาษาไทย และ (4) รัฐศาสตร์ 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจนการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงาน องค์ความรู้ของคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การนำเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

©เจ้าของ (Owner)

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
566 หมู่ 2 ถนนพหลโยธิน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา 56000

©ที่ปรึกษา (Advisors)

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระราชปริยัติ, รศ.ดร.

พระเทพวัชรจาราย, รศ.ดร.

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัย

พุทธศาสตร์นานาชาติ

พระครูโสภณปริยัติสุธี, รศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์

วิทยาเขตพะเยา

พระครูธรรมธรรณูเที่ยง พุทธสาโร, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร
วิทยาเขตพะเยา

พระมหาชุติศักดิ์ อภินนโท
ผู้อำนวยการส่วนงาน
วางแผนและส่งเสริม
การวิจัย

ศ. (พิเศษ) ดร. กาญจนา เจริญชัย
อธิการบดีมหาวิทยาลัย
เนตรนาร

รศ.ดร. สุรพล สุธะพรหม

รองอธิการบดี

รศ.ดร. ประพันธ์ ศุภพร

ฝ่ายกิจการทั่วไป

ผู้อำนวยการหลักสูตร

พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

©บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

พระครูวรวรรณวิฑูรย์, ผศ.ดร.

วิทยาเขตพะเยา

©กองบรรณาธิการ (Editorial Board Members)

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย

พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธิธามเมธี, ผศ.ดร.



	วิทยาเขตพะเยา
ผศ.ดร. สหทัยา วิเศษ	วิทยาเขตพะเยา
ร.ต.ต. ดร. สมยศ ปัญญามาก	วิทยาเขตพะเยา
พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร. เอกฉัตร จารุมณีชน	ข้าราชการบำนาญ
	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รศ.ดร. ปรุฒม์ บุญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร. ประยงค์ จันทร์แดง	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผศ.ดร. กรชนก สนิทวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ดร. ธฤตต์วัชร ไชยเหมวงค์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
อ.ดร. สมศรี สังจะสกุลรัตน์	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา
อ.ดร. กนกวรรณ เอี่ยมชัย	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา
อ.ดร. ธารณี แก้วบวร	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
Prof. Lalji 'Shravak'	Banaras Hindu University, India
Dr. Lim Hui Ling	Religious Scholar, Singapore

©ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส
พระมหากิตติพงษ์ กิตติธนาโน
ผศ.ดร. ชูชาติ สุทธะ
อ. นภาพร หงษ์ทอง

©ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

พ.ต.อ. คชนอง ไช้ทา
พ.ต.ท. ดร. ภัทรวุฒิ อัครภัทร
นายวัชรระ บุญปลอด

©ฝ่ายออกแบบปกและจัดรูปเล่ม (Art and Content Designed)

พระครูพิศาลสรกิจ, ผศ.ดร.
พระสุกฤษฎี ปิยสีโล
นายคมจักร ศรีวิราช
นายนพดล อินปิง
นางสาวสิริกานดา คำแก้ว

©กำหนดออกเผยแพร่ (Issue Publication)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

©ข้อมูลรับรองคุณภาพวารสาร (Approved Journal)



TCI กลุ่มที่ 2 (พ.ศ. 2563-2567)

©ติดตามข้อมูลและสอบถามรายละเอียด (Additional Information)

Phone: 054 87 0141

E-mail: jsbsmcu@gmail.com

Facebook Page: วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ JSBS

LINE: @717lstvk

Instagram: jsbsmcu

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jsbs/index>

©ภาพปก (Cover Page)

ภาพแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของงานคณะสงฆ์ ความเป็นอัตลักษณ์ของนักปราชญ์ล้านนา พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปวง ธมฺมปณฺณมหาเถร) ผู้รักษาสืบสานวัฒนธรรมพะเยาและล้านนา โดยเฉพาะภาษาพูดและการเขียนอักษร (ตัวเมือง) เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ช่วยกันต่อยอด สืบสานงานด้านประเพณีวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป ออกแบบโดยพระสุกฤษฎี ปิยสีโล

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความประจำปี ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระครูโสภณปริยัติสุธี, รศ.ดร.	วิทยาเขตพะเยา
ผศ.ดร. อุบล วุฒิพรโสภณ	วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
ผศ.ดร. อุดลย์ คนแรง	คณะมนุษยศาสตร์
ผศ.ดร. สหทัยา วิเศษ	วิทยาเขตพะเยา
อ.ดร. เดชา ตาละนีก	วิทยาเขตเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระนิทัศน์ ชีรปณโณ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร. ประยงค์ จันทร์แดง	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร. วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร. ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร. สุเทพ สารบรรณ	ข้าราชการบำนาญ
ผศ.ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร. ประทีป พิษทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผศ.ดร. สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร. อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผศ.ดร. วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ. คมศิลป์ พลแดง	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
อ.ดร. กนกวรรณ เอี่ยมชัย	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา
อ.ดร. สิงห์คำ รักป่า	มหาวิทยาลัยพะเยา
อ.ดร. บุญยอด ศรีรัตนสรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
อ.ดร. วิโรจน์ ทองปลิว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อ.ดร. ภรณ์ แก้วบวร	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
Dr. Lim Hui Ling	Religious Scholar, Singapore

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ



วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ฉบับนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2564) ประกอบด้วยบทความวิจัย (Research Articles) 10 บทความ ได้แก่

1) **Students' English Business Writing Skills Development through Intercultural Emails** โดย Khetthai Wongwichai และ Khomkrit Tachom งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าความสามารถของนิสิตในการเขียนอีเมลข้ามวัฒนธรรม เมื่อเปรียบเทียบผลระหว่างการทดสอบก่อนและหลังการวิจัยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 นอกจากนี้ นิสิตยังสามารถใช้ถ้อยคำที่สุภาพในการเขียนอีเมลหลังการทดสอบได้เป็นอย่างดี

2) **การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรายวิชาหลักการแปลและการตีความ** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ โดยชาคริยา ชันคำ และปัญญา สุนันทา เป็นงานวิจัยที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิต โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสะท้อนคิดกระบวนการนำเสนอ รูปแบบการนำเสนอ รูปแบบการสอนที่มีความเหมาะสมสำหรับผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งในด้านความรู้และเจตคติ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังสามารถนำไปใช้ได้จริงตามสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ใช่เพียงแค่เรียนรู้ให้ครบตามกระบวนการ แต่ยังมีความเข้าใจในเนื้อหาหรือประเด็นที่ศึกษา และสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3) **การสร้างแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต** โดยพรพิพรรณ เพชรอนันต์กุล และรุ่งภัสสรณ์ ศรีธธาธนพัฒน์ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาวิธีการสร้างแบบฝึกหัดการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยรังสิต โดยออกแบบถูกต้องตามทฤษฎีและได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาไทย เป็นแบบฝึกการเขียนที่ตรงกับระดับความรู้ความสามารถของนักเรียน โดยสามารถนำไปใช้ได้จริงในการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดในการเรียนภาษาไทยในอนาคต

4) **การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช** โดยเดโช แชน้ำแก้ว พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์ จิตติมา ดำรงวัฒนะ และบุญยิ่ง ประทุม งานวิจัยได้ศึกษาการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยทำให้ทราบพัฒนาการของการรวมกลุ่มตั้งแต่ยุคแรกๆ ที่เน้นการประชุมและปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มอาชีพและการผลิตสินค้าเกษตรที่หลากหลาย ต่อมาเป็นยุคเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ โดยการใช้แผนแม่บทชุมชนร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อกำหนดทิศทางการปฏิบัติและเกิดการเรียนรู้วิชาการสมัยใหม่คู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนในยุคเครือข่าย เป็นการสรุปการเรียนรู้และประสบการณ์ รวมถึงการจัดเก็บองค์ความรู้ และขยายเครือข่ายการเรียนรู้จากภายในสู่ภายนอกเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

5) **วิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทในพระธัมมปทัฏฐกถาแปลภาค 1-4** โดยพระมหาสิทธิทัตน์ สนเทียนวัด และเปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า หนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล

ภาค 1-4 มีธรรมบททั้งหมด 94 เรื่อง ซึ่งมีความสั้นและความยาวไม่เท่ากัน แต่ทุกเรื่องจะมีโครงสร้างหลักที่เหมือนกัน คือ 1) ข้อความเบื้องต้น 2) การยกอุทธรณ์ 3) การสรุปเรื่อง 4) การลงท้ายเรื่อง และ 5) การปิดเรื่อง จากโครงสร้างหลักของเรื่องที่เหมาะสมนี้จึงสรุปได้ว่า วิธีการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพระธรรมปัทมฎกเถาแปลภาค 1-4 มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เหตุแสดงธรรมเทศนา 2) การยกนิทานมาสาธก 3) การสรุปเป็นพระคาถาและอธิบายความ 4) การจบท้ายด้วยอานิสงส์การฟังธรรม

6) การพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย โดยสิริรัตน์ วาวแว ผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่า เมื่อเปรียบเทียบทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยของผู้เข้าอบรมระหว่างก่อนอบรมกับหลังการอบรมพบว่า ค่าสถิติ T-test ของผู้เข้าอบรมมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในการเรียนที่สูงขึ้น ทำให้ช่วยลดปัญหาในการสื่อสารผิดพลาดระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการน้อยลง

7) ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา โดยสมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ พระครูสิริธรรมบัณฑิต พระมหากริต ฉัตรแก้ว สหทัยา วิเศษ และปาณิสรา เทพรักษ์ ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดความเป็นอยู่ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาเป็นอัตลักษณ์และภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าในชุมชนล้านนาอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ควรแก่การสืบทอด รักษาไว้ ให้เคียงคู่สังคมสืบไป

8) การพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยพระครูทักษิณานุกิจ (พิทยา ปริญาโณ) พระปลัดประพจน์ สุภาโต และพระมหาประกาศิต สิริเมโธ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชน นอกจากจะเป็นรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในระดับครัวเรือนแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมเยาวชนตามหลักไตรสิกขา ทั้งยังได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบเพื่อการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสีลแก่วัยรุ่นของชุมชน

9) การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดในล้านนา โดยสหทัยา วิเศษ พระครูโสภณปริยัติสุธี พระครูพิศาลสรกิจ พิศมัย วงศ์จำปา และชูชาติ สุทธะ ได้นำเสนอผลการศึกษาว่า การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นการจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมของวัด ชุมชน และศิลปินจิตอาสาชุมชน ตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ ศึกษาทรัพยากร วัฒนธรรมและประเมินศักยภาพของทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน รวมทั้งด้านวิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น เพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นศิลปะชุมชน ในรูปแบบภาพวาดสามมิติ ประติมากรรม ภูมิสถาปัตยกรรม ศิลปะแบบจัดวางที่มีความสอดคล้องกับทรัพยากรวัฒนธรรม

10) บทบาทผู้นำชาวไทลื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยพระครูสุภัทรพรหมคุณ (เจริญ คำประเสริฐ) สุเทพ สารบรรณ พระครูศรีวรพินิจ (สมคิด คมภิรมญาโณ) และชูชาติ สุทธะ เป็นงานวิจัยที่ได้สะท้อนถึงบทบาทของผู้นำชาวไทลื้อทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายฆราวาสที่ทำงานประสานกันได้อย่างลงตัวในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

บทความวิชาการ (Academic Articles) มี 2 บทความ ได้แก่

11) กระบวนทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น โดยวรินทร์ลดา สืบดี และพระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง ลักษณะพลวงศ์ บทความนี้ได้เสนอแนวคิดการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นภาคประชาชน ซึ่งระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยประชาชนในท้องถิ่นรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อร่วมกันจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ช่วยกันแก้ปัญหาพร้อมกับการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ทั้งที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

12) พิธีกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อพญาข้า่งเผือก: ประเพณีแห่งสายสัมพันธ์อันเครือญาติของชาวไทลื้อเชียงบาน อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา โดยพระครูวิจิตรพิพัฒนโกศล (สุเวศน์ หอมนาน) พระราชปริยัติ (ณชิรณ อรินโท) และชูชาติ สุทธะ บทความนี้ได้นำเสนอประเพณีแห่งสายสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติของชาวไทลื้อบ้านเชียงบาน ทำให้ทราบว่า นอกจากชาวไทลื้อมีความศรัทธายึดมั่นในพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีความเชื่อเรื่องผีที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและถือปฏิบัติเป็นประเพณีมาอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในนั้น คือ พิธีกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อพญาข้า่งเผือกที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนชาวไทลื้ออย่างมาก เป็นเครื่องมือที่สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนเป็นอย่างดี

จากบทความดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาในแง่ขอบเขตเนื้อหาจะเห็นว่า มีเนื้อหาที่มีความหลากหลายตามที่วารสารได้กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นด้านพระพุทธศาสนา สังคมศึกษา การสอนภาษาและด้านรัฐศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้เปิดสอน ทำให้หนังสือมีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าอย่างทั่วถึง โดยบทความทั้งหมดได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองและตรวจประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเข้มข้น

ในนามกองบรรณาธิการ ขออนุโมทนาขอบคุณกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขบทความให้มีคุณภาพ เป็นประโยชน์ในวงวิชาการ ตลอดจนขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ส่งบทความมาตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำจนสำเร็จเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์นี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและสามารถต่อยอดองค์ความรู้ได้ตามสมควร

พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ผศ.ดร.

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ (Content)

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ	[4]
สารบัญ	[7]
บทความวิจัย (Research Articles)	
● Students' English Business Writing Skills Development through Intercultural Emails Khetthai Wongwichai, Khomkrit Tachom	193
● การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรายวิชาหลักการแปลและการตีความมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ The Participatory Learning Management in Translation and Interpretation of Students' Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Phrae Campus ชาคริยา ชันคำ, ปัญญา สุนันตา Chakriya Kancome, Panya Sunanta	209
● การสร้างแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต Construction of Writing Exercises to Develop Thai Writing Skill of the Chinese Students' Learning at Rangsit University รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล, รุ่งภัสสรณ์ ศรัทธาธนพัฒน์ Rapeephan Petchanankul, Rungbhassorn Satthathanabhat	227
● การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช Grouping and Networking of Learning: Case Study of Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province เดโช แชน้ำแก้ว, พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, บุญยิ่ง ประทุม Daycho Khaenamkhaew, Pongpasit Onjun, Jittima Damrongwattana, Boonying Patoom	240



สารบัญ (ต่อ)

- **วิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทในพระธัมมปทัฏฐกถาแปลภาค 1-4** 255
Method of Presenting Dhammapada Content in
the 1st – 4th Dhammapadatthakathā
พระมหาสิทธิทัศน์ สนเทียนวัต, เปรมวิทย์ วิวัฒนเศรษฐ์
Phramaha Sittitat Sontienwat, Premvit Vivattanaseth
- **การพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย** 269
Chinese Language Skill Development in Working as Thai Traditional Masseuses
สิริรัตน์ วาวแวว
Sirirat Waowaew
- **ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา** 287
The Analytical Study of an Identity of Heritage on Cultural Wisdom in Lanna
สมจันทร ศรีปราชยานนท์, พระครูสิริธรรมบัณฑิต, พระมหาภิรติ ฉัตรแก้ว,
สัททยา วิเศษ, ปาณิสรา เทพรักษ์
Somchan Sripraschayanon, Phrakrusiridhammapanthit,
Phramahakeerati Chatkeaw, Sahathaya Wises, Panisara Theprak
- **การพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม** 306
The Development of Five-precept Family Model at Yai-Cha Community,
Samphran District, Nakhon Pathom Province
พระครูทักษิณานุกิจ (พิทยา ปริญาโณ), พระปลัดประพจน์ สุภาภโต,
พระมหาประกาศิต สิริเมโธ
Phrakhrutaksinanukit (Phitthaya Pariṅkāṇo), Phrapaladprapoj Supabhāto,
Phramahaprakasit Sirimedho
- **การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดในล้านนา** 320
The Creative Cultural Resource Management in Lanna Provinces
สัททยา วิเศษ, พระครูโสภณปริยัติสุธี, พระครูพิศาลสรกิจ, พิศมัย วงศ์จำปา, ชูชาติ สุทธะ
Sahathaya Wises, Phrakhrusophonpriyatsuthee, Phrakhrupisansorakit,
Phissamai Wongchampa, Chuchat Sutta

สารบัญ (ต่อ)

- บทบาทผู้นำชาวไทยเชื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา 341
 Roles of Tai Lue Leaders in Promoting the Buddhist Traditions and Rituals
 พระครูสุภัทรพรหมคุณ (เจริญ คำประเสริฐ), สุเทพ สารบรรณ,
 พระครูศรีวรพินิจ (สมคิด คมภิรมาน), ชูชาติ สุทธะ
 Phrakhrusuphattharaphromkhun (Jarern Khamprasoet), Suthep Saraban,
 Phrakhrusriworaphinit (Somkit Gambhīrañño), Chuchat Sutta

บทความวิชาการ (Academic Articles)

- กระบวนทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชน 364
 เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น
 A New Paradigm in Mobilizing People's Networks to Manage
 the Local Natural Resources
 วรินทร์ลดา สืบดี, พระครูธรรมธรรณูเที่ยง ลักษณะพลวงศ์
 Warinlada Suebdee, Phrakhruthammathonbunthiang Lakphonvong
- พิธีกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อพญาช้างเผือก: ประเพณีแห่งสายสัมพันธ์ฉันเครือญาติ 379
 ของชาวไทยเชื้อเขียงบาน อำเภอเขียงคำ จังหวัดพะเยา
 Worship Ceremony to Chaophor Phaya Chang Puek: the Tradition of
 Relationships among the Tai Lue People of Chiang Ban Village,
 Chiang Kham District, Phayao Province
 พระครูวิจิตรพิพัฒน์โกศล (สุเวศน์ หอมนาน),
 พระราชปรียัติ (ณัฏฐกรณ์ อรินทโม), ชูชาติ สุทธะ
 Phrakhruwichitpattanakosol (Suvet Homnan),
 Phrarajapariyatti (Nasikorn Arindamo), Chuchat Sutta

ภาคผนวก

- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน (1)
- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (15)
- ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (16)
- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (24)

Students' English Business Writing Skills Development through Intercultural Emails



Khetthai Wongwichai, Khomkrit Tachom

Doctor of Philosophy Program in English,

School of Liberal Arts, University of Phayao

Corresponding Author, E-mail: wongwichaipor@gmail.com

Abstract

This paper examines the development of Thai EFL students' English business writing proficiency through the use of intercultural email tasks adopted the idea of Task-based Language Teaching (TBLT) and collaborative learning for future business staff. The purposes of this quasi-experimental research are to 1) compare the effectiveness of student's intercultural email writing between pre-test and post-test, and 2) examine the students' vocabulary use in writing business emails compared between pre-test and post-test. The samples include 33 students enrolled in English for Business Communication 1 at the University of Phayao in 2019 academic year. The instruments were intercultural email tasks, pre-test, and post-test scores. The data was then analyzed using descriptive statistics, mean, standard deviation, and paired t-test for quantitative data.

The results of this study revealed that there was a significant difference of student's intercultural email writing ability compared between pre-test and post-test at 0.01 significant levels. Furthermore, the students used more polite words in email writing for the post-test. The body of knowledge gained from the present study indicates that students can learn and practice intercultural email writing through TBLT.



Keywords: Intercultural Emails; Task-based Language Teaching (TBLT); Writing Tasks; Formal and Informal Word; Business Writing

Introduction

Currently, there have been an increasing number of foreign business companies in Thailand where graduates students can apply for jobs. To be successful in obtaining the jobs from these international companies, applicants must have good knowledge of English language skills and ability to write business email is also required. Writing email is one of the important parts in business courses in order to train university students to prepare for their future career in Thailand. However, writing emails is challenging for many Thai students. As Malathong (2016) stated, there are three types of problems in English business emails writing for non-native speaking employees in an international real estate service company namely; business writing skills, problems in using email, and written emails in international company for non-native speaking employees. The cause of the problems which occurred may be because of the problems in the lack of using English language and in English business email writing for non-native English speakers (Malathong, 2016). In business setting, the failure of communication may occur because the students were inadequately prepared to write emails in business communication. Due to the fact, business correspondence, intercultural communication is a key to cope with the problem of misunderstanding and failure in overseas contact. Intercultural communication is the first used by anthropologist Edward T. Hall in 1959. He defines intercultural communication as a form of communication between people from different cultures (Chaney & Martin, 2004). According to Hall (1976), the most probably useful concept to understand the culture differences in business communication is the distinction of low and high context cultures (Hooker, 2012). Some of countries use high context language such as Japan, China, and Thailand. Low-context countries, however,

include United States, German, and England. Therefore, it is necessary to enhance EFL students email writing ability using high and low context in order to contact foreigners successfully.

According to the study of Japanese cultural thought patterns (Paramita & Ngadiman, 2014), the guideline for the students in the present study is obtained from basic of Japanese writing email which combines in four parts: 1) Ki section refers to writing salutation which prepares towards topic, 2) Shou refers to writing topic, 3) Ten refers to writing additional information, and 4) Ketsu refers to writing main idea and leave taking. Furthermore, guideline for effective response to an English inquiry email is also to be a guide for student's writing the email (ejoy, 2018). There are three parts of English email: opening, body, and closing.

To extend the effectiveness of Thai EFL students' email writing, Task-based Language Teaching (TBLT) is one method to enhance their intercultural email. For TBLT, Willis (1996) said that TBLT is an activity which most of the emphasis is on learners doing things, often in pairs or groups, using language to achieve the task outcomes and guided by the teacher. In the present study, the researcher applied email writing through Task-based Language Teaching in order to provide opportunities for students to be able to bring their idea into their email writing. The task framework in this study was adapted from Greenfield (2003) and Willis (1996) and task repetition framework of Bygate (1996) and the framework contains four stages: 1) pre-email writing consisting of pre-writing and planning skill, 2) while email writing involving writing skill and revising, 3) post email writing dealing with of presenting, evaluation, and analyzing, and finally, and 4) task repetition, students rewriting their email and corrected by peers and teacher.

The present study aims to examine the effectiveness of Thai EFL students' intercultural business writing and investigate students' vocabulary use through task-based language teaching in the classroom.

Objectives of Research

This study aims 1) to examine the effectiveness of intercultural email tasks on students' business email writing ability as compared between pre-test and post-test, and 2) to examine the students' vocabulary use in business writing comparing between pre-test and post-test.

Research Methodology

Research Design

This quasi-experimental study adopted a one group pre-test and post-test design. The students email writing through task-based language teaching was investigated in a four-month period.

The Scope of the Participants

The participants were thirty-three of second year students majoring in the Economics and Occupational Health and Safety programs derived from purposive selection method. The samples enrolled in English for Business Communication 1 (146371) at the University of Phayao.

Instruments

There were two instruments in this study, namely pre-test and post-test, and the checklist of formal and informal word use.

1. The first instruments were pre-test and post-test which assess students' email writing using email rubric adapted from formal email rubric (Rcampus, 2020) and email etiquette (RUBISTAR, 2013) and business email rubric (Wei, 2017). The rubric contains seven categories: subject line, salutation and closing, grammar and spelling, capitalization and punctuation, ideas, format, and politeness. These emails were assessed by three experts in order to compare the achievement of the instructional email writing.

2. Another instrument was the checklist of business vocabulary in order to see the students' frequency words which analyzed using percentage between pre-test and post-test adapted from Parisuthiman

(2013) and engVid (n.d.). The checklist analyzed the students' frequency of formal and informal words use in email format which contained six categories: subject line, greeting, introduction, body, closing, and sign-off, assessing by the researcher.

Data Collection

In assessing students' email writing, the raters (teachers/researchers) adapted email rubric from Formal Email Rubric (Rcampus, 2020) and Email Etiquette (RUBISTAR, 2013) which contains seven categories: subject line, salutation and closing, grammar and spelling, capitalization and punctuation, ideas, format, and politeness. These emails were assessed by three raters.

According to the data collection procedures, there were divided into three stages: pre-test, treatment, and post-test. For pre-test, it was used before the project implementation, the participants were asked to take pre-test which involves a writing test made by the researcher. For treatment, it is divided in to two categories: 1) business email writing lesson using Business Communication Essentials textbook (Bovée, et al., 2006) to introduce email writing, 2) TBLT technique in which the researcher had an introduction of TBLT activity to the students. Then, students need to reply to email tasks in five different situations: request email, claim email, ordering email, reminder email, and appointment email respectively. In addition, the students were divided in to ten groups which consisted of three people in each group using specific random. Finally, post-test was used at the end of the project implementation in order to find out the achievement of the study.

Data Analysis

The data analysis consists of mean, standard deviation, and paired t-test in order to analyze students' email writing. Three experts evaluated pre and post-test in order to compare the achievement of the instructional email writing by using formal email rubric. Then the data were analyzed using mean scores, standard deviation, and t-test. For the

vocabulary use analysis of formal and informal words use, the researcher analyzed the students' 132 pre-test and post-test email tasks focusing on the frequency of formal and informal words used in writing emails. After that, the word frequency was analyzed using percentage.

Results

This section demonstrates the results of the study which examine the effectiveness of intercultural email tasks on the students' writing ability and the students' vocabulary use in business email writing.

1) The Effectiveness of Intercultural Email Tasks

This section presents the students' email writing ability to reply English and Japanese email tasks in pre-test and post-test. For the pre-test, the students were asked to write an enquiry email. After the research implementation, the students were also asked to write the post email writing test. The findings of both tests are illustrated in the following table.

Test (n=33)	$\bar{X}$	S.D.	T	Sig. (2 Tailed)
Pre-test	9.90	11.33	-8.24	0.000
Post-test	16.41	24.12		

Table 1: Comparison for Pair Sample T-test for Difference in the Mean Scores of the Students' Pre-test and Post-test in Replying to Western Culture-based Email Tasks (Significance Level of 0.01)

Table 1 shows that the students' post-test scores of intercultural business email were significantly higher than that of the pre-test at the significant level of 0.01 after the students practice to enhance their email writing ability. The mean scores of pre-test and post-test were 9.90 and 16.41 respectively and S.D. of the two tests was 11.33 and 24.12. The scores

are likely to show that the students had a significant improvement of intercultural business email writing through TBLT.

Test (n=33)	$\bar{X}$	S.D.	T	Sig. (2 tailed)
Pre-test	8.53	9.62	-5.26	0.000
Post-test	11.93	14.02		

Table 2: Comparison for Pair Sample T-test for Difference in the Mean Scores of the Students' Pre-test and Post-test in Replying to Japanese Culture-based Email Tasks (Significance level of 0.01)

Table 2 shows that the students' post-test scores of intercultural business email were significantly higher than that of the pre-test at the significant level of 0.01 after the students practice to enhance their email writing ability. The mean scores of pre-test and post-test were 8.53 and 11.93 respectively and S.D. of the two tests were 9.62 and 14.02 respectively. The scores are likely to show that the students had improved in intercultural business email writing through TBLT.

2) The Students' Vocabulary Use in Business Writing

The results of vocabulary using analysis of the emails were written by non-major students comparing between pre-test and post-test. It is to examine the students' vocabulary use in business writing which aimed to seek the effectiveness of students' formal and informal frequency words use in order to investigate to what extent students' writing ability after treatment. In this section, there are two results of the study: the result of the students' formal and informal word use, and the sample of the students' sentences structures.

2.1 The Result of Students' Formal and Informal Word Use

The result shows frequency of the formal and informal frequency word use in order to compare the result between students' pre-test and post-test.

Format	Pre-test (Word Frequency)				Post-test (Word Frequency)			
	Formal (Polite)	Percent	Informal	Percent	Formal (Polite)	Percent	Informal	Percent
Subject Line	8	19.51	3	6.98	33	15.79	4	6.56
Greeting	9	21.95	6	13.95	50	23.92	1	1.64
Introduction	4	9.76	3	6.98	14	6.70	10	16.39
Body	9	21.95	14	32.56	41	19.62	26	42.62
Closing	3	7.32	8	18.60	26	12.44	10	16.39
Sign-off	8	19.51	9	20.93	45	21.53	10	16.39
Total	41	100	43	100	209	100	61	100

Table 3: The Frequency of Students’ Formal and Informal Word Use

The table 3 illustrates the result of students’ formal and informal word use comparing pre-test and post-test. It was found that the students used informal word than formal word in the pre-test. In contrast, the students used formal word than informal word in the post-test. However, informal word, the highest frequency of the students’ word use was in body part (42.62%) in the post-test, followed by body part (32.56%) in the pre-test and the lowest found in greeting part (1.64%) in the post-test. For formal words, the highest frequency of the students’ word use was in greeting part (23.92%) in the post-test, followed by sign-off part (21.53%) in the post-test and the lowest found in closing part (7.32%) in the pre-test. To compare formal students’ word use, it was found that the students used formal word in the post-test (209 Words) than the pre-test (41 Words). In summary, the highest frequency students’ formal and informal word use was informal word in body part (42.62%) of the post-test, followed by informal word in body part (32.56%) of the pre-test and the lowest was informal word in greeting part (1.64%) of the post-test.

2.2 The Sample of the Students' Vocabulary Use

This result shows the sample of the students' formal and informal words used taken from the students' all parts of the email such as subject line, greeting, introduction, body, closing, and sign-off.

(1) The Subject Line

In this part, it is important for senders should write subject line relate and cover to the message. However, some students were difficulty to write and use in proper formal words to receiver as can be seen in the sample structure in the pre-test below.

Pre-test: Respond email inquiry form customer.

Post-test: Reply your inquiry for catalogue.

To compare between the pre and post-test, the student used the word “respond” in the pre-test. However, he/she used the word “reply” to make the word use sound more politely and more formally to the receiver in the post-test.

(2) Greeting

In this part, some students made the greeting more formal, which may not be accepted for business email in the pre-test as shown below.

Pre-test: To Rohit Sharma.

Post-test: Dear, Rohit Sharma.

For the exemplified greetings above, the student used the spoken expressions instead of standard register for business communication in the pre-test. However, he/ she used more formal greeting in the post-test, using the word “Dear....”

(3) Introduction

In this part, it is important to get receiver's impression to an email. However, there has been informal word which student wrote in the pre-test.

Pre-test: I got your inquire email asking for a computer.

Post-test: I received your email.

For the pre-test, the student used the word “got” which more informal to the receiver. However, he/she used the word “received” which he/she understood using appropriate words in business communication.

(4) Body

In this section, it is the main message that the sender tells the receiver what the sender wants the receiver to do something. However, there have been several informal words that the student wrote in the email as the example shown below.

Pre-test: If you want to buy this computer.

Post-test: If you would like to buy or any questions.

In comparing between pre-test and post-test, the student used the word “want” in the pre-test. However, he/she used the word “would like” in the post-test. It revealed that the vocabulary use was politer and more formal after treatment.

(5) Closing

In this part, it can make the receiver would like to keep in touch with the sender. Therefore, the closing should include polite expression to the receiver. The example below shows how the students used the formal and informal words in the both pre-test and post-test.

Pre-test: If you are interested contact us as soon as possible.

Post-test: We look forward to hear from you.

In the pre-test, the structure showed that the student expresses their idea using if-clause to persuade the receiver to make a contact with the students. However, the students used the standard business closing expression in the post-test.

(6) Sign-off

In this section, it is beneficial to the receiver in order to respect to the receiver. However, some students used informal words in the email as shown below.

Pre-test: Best Regards,

Post-test: Yours Sincerely,

In the pre-test, the student used “Best Regards,” which can be informal to friends. However, he/she used “Yours Sincerely” instead of “Best Regards” in the post-test. Furthermore, it seems that the students can use more formal words in business communication.

Discussion

Knowing about intercultural aspects in email is useful for ones using email to contact with people from different cultures. For university students, this kind of knowledge should be taught to enhance their skill in using appropriate language, especially in business writing, to enable them to realize the nuance of language that might either cause or reduce the conflict in communicating with email recipients of different cultures. In this part, when pre-test and post-test scores were compared, the study result can be discussed based on two main study objectives by focusing on the effectiveness of intercultural email tasks on.

- 1) Students’ writing ability to write business emails.
- 2) Students’ ability in using vocabularies relating to business writing.

1. In accordance with the first objective, it was found that students’ post-test scores are significantly higher than the pre-test. The higher scores could be explained through the TBLT discussion process where students were given a chance to practice the language on replying emails with five different situations. Using TBLT, the tasks given to students were designed to challenge them to improve their writing and evaluating skills. Firstly, TBLT provided the opportunity for students to plan and brainstorm in their groups while individual work could not do. Secondly, the students had more creative and critical ideas to negotiate with their friends while they were working in their groups. Moreover, when students took turn to discuss in different groups, they had a good chance to immerge themselves in several discussions with friends. Thirdly, students were asked to analyze and rewrite many emails

after class. In addition, feedback from teacher and peers in task repetition may also result in the improvement of their language, especially the ability to use formal words, business vocabularies, and to recognize grammatical errors. Thus, task repetition would enhance their writing skills. This finding is consistent with a previous study (Liao & Fu, 2014) which proved that task repetition improved students' competency in syntactic diversity and lexical complexity. Another reason why the students improved their writing skill was possibly because of the exercise. The exercise might be useful to the students to improve and enhance their writing ability to practice writing sentence with various structures and using polite words. Therefore, the model of using TBLT task framework can enhance students' perception on intercultural aspects in email writing. Some findings are similar to that of González and Pinzón (2019) who supported the use of TBLT in that students taught with TBLT could write more coherently and were able to use the vocabularies they had studied. Another study of Naudhani, M. and Naudhani, S. (2017) stated that learning rules or vocabularies through task-based learning were advantageous to real-life situations. With the studies mentioned and the result of this study, TBLT activity can support students' ability to effectively write email regarding to intercultural differences. However, the students are non-major English students, but this TBLT model can improve students' intercultural email writing.

2. With regard to the second objective, to examine the students' vocabulary use in business writing, it was found that they had improved their ability to use vocabularies in writing intercultural emails. For formal and informal word use, the result showed that the students used formal than informal words in the post-test because the researcher put more emphasis on teaching formal words to students. Regarding to teaching formal words, it is one of the important things for students. They can use formal words correctly in order to respect to recipients in business emails. However, the result of this study showed that students still used

a lot of informal words in their email. However, correct use of formal words is more difficult than informal words as supported by a study of Akhmad and Amiri (2018). It was found that a great number of students thought that formal expressions were more difficult than informal expressions to be learned. Therefore, teaching business email should put more emphasis on teaching formal words. To enhance students' usage of formal and informal words in TBLT, teachers should introduce and give examples of bad email writing using informal words to students to make them aware of the sense of disrespect to email recipients. Furthermore, teachers should give feedback on negative effect from using informal words and show students how to change them into formal words. Furthermore, teachers should assign more exercises such as worksheets, on formal expression to students after class.

New Body of Knowledge

This study shows a new body of knowledge about TBLT which challenged students to use language in writing various types of emails. In addition, choice of words used in writing can enhance students' intercultural email writing ability effectively. This can be further discussed as follows.

1. The TBLT can improve students' ability to write intercultural email when assessed by email rubric. The rubric contains seven categories: subject line, salutation and closing, grammar and spelling, capitalization and punctuation, ideas, format, and politeness.

2. Regarding to students' formal word use, it was found that students used more formal words in the post-test. It shows that the students are aware and respectful to write emails to people in cultural differences. However, there is still many students' informal word use in the post-test.

3. In accordance with TBLT principles, the result revealed that students enjoyed writing emails through TBLT activities because students worked in group. In such circumstance, the learning process allows

students to brainstorm and negotiate their ideas together. Moreover, students can revise and reflect on their idea together in doing group work. In summary, learning intercultural email through TBLT is proper for university students because they can analyze and negotiate their ideas with other students well. Thus, learning intercultural email through TBLT in this study is suitable for students to prepare to work in their future career.

Conclusion

Learning Intercultural email through TBLT is suitable for university students. It is because TBLT is allowed students learning through the process which the students can manage their writing step by step. However, an email task should relate to students' daily life and it should be more authentic in order to improve students' idea to cope with problems in the real situation. Furthermore, the email task should be challenging to students' writing ability and the students should have more opportunity to reply more multiple culture emails. Finally, task repetition should be more difficult than regular task in order to see students' different idea to solve the problems.

References

- Akhmad, Z. D. , and Amiri, N. I. (2018) . Analysis of Students' Understanding in Using Formal and Informal Expression. *Al-Lisan: Journal Bahasa (e-Journal)*. 3 (2), 94-103.
- Bovée, C. L., et al. (2006). *Business Communication Essentials*, 2nd ed. New Jersey: Pearson Education Inc.
- Bygate, M. (1996). Effects of Task Repetition: Appraising the Developing Language of Learners. In Willis, J. & Willis, D. (Eds.), *Challenge and Change in Language Teaching*. London: Heinemann.
- Chaney, L. and Martin, J. (2004). *Intercultural Business Communication*, 3rd ed. New Jersey: Pearson Education Inc.



- ejoy. (18 October 2018). *The Most Effective Way to Write Inquiry Response Email*. Retrieved November 10, 2019, from <https://ejoy-english.com/blog/most-effective-inquiry-response-email/>
- engVid. (n.d.). *Formal & Informal English*. Retrieved September 18, 2020, from <https://www.engvid.com/english-resource/formal-informal-english/>
- González, L. E. M., and Pinzón, M. M. L. (2019). The Impact of Task-based Language Teaching on Learners' Writing Skills. *Indonesian EFL Journal*. 5 (2), 41-48. doi: 0.25134/iefj.v5i2.1820.
- Greenfield, R. (2003) . Collaborative E-mail Exchange for Teaching Secondary ESL: A Case Study in Hong Kong. *Language Learning & Technology*. 7 (1), 46-70.
- Hall, E. T. (1976). *Beyond Culture*. New York: Anchor Press/Doubleday.
- Hooker, J. (2012). *Cultural Differences in Business Communication. The Handbook of Intercultural Discourse and Communication*. Chichester: Blackwell Publishing Ltd.
- Liao, P. L., and Fu, K. (2014). Effects of Task Repetition on L2 Oral (in Written Form) Production in Computer-mediated Communication. *International Journal of Humanities and Arts Computing*. 8, 221-236. Doi: 10.3366/ijhac.2014.0109.
- Malathong, P. (2016). *Problems in Writing English Business Emails of Non-native Speaking Employees in an International Real Estate Service Company in Thailand*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Naudhani, M., and Naudhani, S. (2017). The Impact of the Task Based Learning on the Teaching of Writing Skills of EFL Learners in Pakistan. *ELK Asia Pacific Journal of Social Science*. 3 (2), 1-17.
- Paramita, A. and Ngadiman, A. (2014) . Japanese Cultural Thought Patterns as Manifested in English Emails. *Magister Scientiae*. (35), 1-14.

- Parisuthiman, S. (2013). *Business Communication: A Functional Approach*, 9th ed. Bangkok: Thammasat University Press.
- Rcampus. (n.d.). *iRubric: Formal Email Rubric*. Retrieved April 17, 2020, from <https://www.rcampus.com/rubricshowc.cfm?sp=yes&code=GXW5685&>
- RUBISTAR. (4 February 2013). *Letter-writing: Email Etiquette*. Retrieved November 9, 2019, from http://rubistar.4teachers.org/index.php?screen=ShowRubric&rubric_id=2282677&
- Wei, X. (2017). Analyzing Thai Students' Email Literacy at Tertiary Level, Thailand. *Review of Integrative Business and Economics Research*. 6 (4), 164-179.
- Willis, J. (1996). *A Framework for Task-based Learning*. Harlow: Longman.

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรายวิชาหลักการแปล และการตีความ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

The Participatory Learning Management in Translation and
Interpretation of Students' Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Phrae Campus



ชาคริยา ชันคำ¹, ปัญญา สุนันตา²

Chakriya Kancome¹, Panya Sunanta²

โรงเรียนชุมชนบ้านมั่ว จังหวัดลำปาง¹, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่²

Baan Mua School, Lampang Province¹,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus²

Corresponding Author, E-mail: panya.sun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิต รวมถึงการวิเคราะห์และพัฒนาความรู้ด้านหลักการแปลและการตีความของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามจากประชากรจำนวน 10 รูป/คน และเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งศึกษาในรายวิชาหลักการแปลและการตีความของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า 1. การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตในรายวิชา หลักการแปลและการตีความ โดยภาพรวม พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.47$; $S.D.=0.298$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความคิดรวบยอด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$; $S.D.=.402$) รองลงมา คือ ด้านการสะท้อน/อภิปราย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$; $S.D.=0.363$) ด้านการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด อยู่ในระดับปาน



กลาง ($\bar{X}=3.38$; S.D.=0.346) และด้านประสบการณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.84$; S.D.=0.337) 2. การวิเคราะห์และแนวทางการพัฒนาความรู้ด้านหลักการแปลและการตีความของนิสิต พบว่า 1. ด้านประสบการณ์ ควรได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการแปลเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง 2. ด้านการสะท้อน/อภิปราย การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นการมีส่วนร่วมที่ดี 3. ด้านการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด การได้ประสบการณ์ตรงจึงจะทำให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง 4. ด้านความคิดรวบยอด การได้ศึกษาทบทวนเนื้อหาทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้เป็นของตนเอง องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1. การวางแผน เป็นการกำหนดรูปแบบในการจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ 2. การจัดกิจกรรม เป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง 3. การนำเสนอ เป็นการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับเสนอต่อผู้อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็น 4. การอภิปราย เป็นการนำเสนอความคิด แลกเปลี่ยนประเด็นต่าง ๆ 5. การสรุปกิจกรรม เป็นการสรุปกระบวนการทั้งหมดทั้งทางด้านเนื้อหาและกิจกรรม

คำสำคัญ: การเรียนรู้; การมีส่วนร่วม; การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม; หลักการแปลและการตีความ

Abstract

The objectives of research aim to study the participatory learning management of students, and to analyze and develop the translation and interpretation of knowledge of students' Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus. It is a quantitative research based on questionnaire and collected from ten students, and a qualitative research based on interviewing the 2nd year students of bachelor's degree program in Teaching English whom study on the subject of the Principle of Translation and Interpretation in the 2nd semester academic year 2018, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus. The data collection is analyzed by descriptive statistics and content analysis to present the results.

The results of research are as follows: 1) the Participatory Learning Management of students on the subject of Translation and Interpretation indicates that students have estimation in middle level

($\bar{X}=3.47$; S.D.=0.298). For each section consideration, it is found that the concept section is a high level ($\bar{X}=4.08$; S.D.=.402). It is followed by the reflection/discussion section that is a high level ($\bar{X}=3.56$; S.D.=0.363), the experimentation/application is in middle ($\bar{X}=3.38$; S.D.=0.346), and the experience is in middle ($\bar{X}=2.84$; S.D.=0.337). 2) The analysis and guideline for the development of knowledge in translation and interpretation of students show that (1) experiences should gain hands-on experience with translation to develop their potential; (2) reflection/discussion providing opportunities to participate in learning is a result of good participation; (3) experiment/applied concept getting hands-on experience will lead to the real development of learners; and (4) all concepts of studying the contents will give the learners their own knowledge. The body of knowledge from the research indicates that 1) plans for a pattern definition of organizing activities are suitable for learning; 2) activities are a process that allows learners to learn according to real conditions; 3) presentation is the transfer of knowledge that has been presented to others for exchanging opinions; 4) discussion is a presentation of ideas, an exchange of various issues; and 5) summary activities are the conclusion of the entire process of both contents and activities.

Keywords: Learning; Participation; Participatory Learning Management; Translation and Interpretation

บทนำ

หลักการสำคัญของการจัดการศึกษา คือ การเน้นกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเองได้อย่างเต็มที่ ตลอดจนการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพและความสามารถทางด้านปัญญา เป็นการปลูกฝังและพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้เหมาะสมกับศักยภาพของตน มีการวางเป้าหมายในการพัฒนาตนให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้รู้จักคิดแสวงหาองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความตื่นตัวต่อการเรียนรู้ ตลอดจนทั้งสามารถเชื่อมโยงวิธีการและการเรียนเนื้อหาหรือ

สาระรายวิชาเข้ากับชีวิตประจำวัน แต่เนื่องจากความทันสมัยของเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ทำให้การจัดเนื้อหาในการศึกษาต้องปรับและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างกระบวนการทางความคิดและประสบการณ์ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนให้เกิดองค์ความรู้ ความสามารถและความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น การจัดการการเรียนรู้อย่างมีจุดมุ่งหมาย จึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพ รวมถึงสร้างสติปัญญาแก่ผู้เรียนที่ถือว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน (วราภรณ์ ศรีวิโรจน์, 2558: 35)

การพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจเนื้อหาและเกิดความรู้จะต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินตามความถนัด เกิดการฝึกฝนในด้านทักษะทางสังคม ทักษะในการคิดค้น รวมถึงการแก้ไขปัญหาและการประยุกต์ใช้อย่างไรก็ตาม การอาศัยครูในการเน้นย้ำเนื้อหาวิชาในการสอนเป็นหลัก ย่อมไม่เพียงพอสำหรับสังคมปัจจุบัน เพราะการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 30-31) ซึ่งอาจทำให้การศึกษาในสถานศึกษาล้าสมัยในเวลาต่อมา ดังนั้น เพื่อสร้างมิติใหม่แห่งการศึกษาที่เป็นการศึกษา 100% เป็นการศึกษาตลอดชีวิตและสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติและทำกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้ ต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหลายส่วน ทั้งครอบครัว อาจารย์ เพื่อน รวมถึงตัวผู้เรียนด้วย

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุงปีพุทธศักราช 2556 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556) มีรายวิชาหลักการแปลและการตีความที่นิสิตกำลังศึกษา โดยได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักภาษาและทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษอันเป็นภาษาสากล โดยจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ปฏิบัติและวิชาชีพ เพื่อการสื่อสารทำงานร่วมกับคนอื่น ถ่ายทอดวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและมุ่งสร้างบัณฑิตให้มีความรอบรู้และทักษะด้านการสอนภาษาอังกฤษ มีความเป็นครูมืออาชีพ รวมทั้งการสอนพระพุทธศาสนาในระดับชาติและนานาชาติ มีจิตอาสา รู้สำนึกในจรรยาบรรณครูบนพื้นฐานด้านคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม มีการกำหนดคุณลักษณะพิเศษของนิสิตไว้ ดังนี้

ด้านบุคลิกภาพ มีการสอดแทรกเรื่องการสำรวมในสมณภาวะ การครองจีวร หรือการแต่งกาย การเข้าสังคมและศาสนพิธี เทคนิคการพูด การสื่อสาร การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและการวางตัวในการทำงาน ในบางรายวิชาและในโครงการ/กิจกรรมที่พัฒนานิสิตด้านบุคลิกภาพ เช่น โครงการพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นครู โครงการ/กิจกรรมเสริมความเป็นครู

ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ตลอดจนมีวินัยในตนเอง ในรายวิชามีการกำหนดให้นิสิตทำงานเป็นกลุ่ม หลักสูตรมีการกำหนดให้นิสิตจัดโครงการ/กิจกรรมจิตอาสา โครงการ/กิจกรรมพัฒนาชุมชนและโรงเรียน โครงการ/กิจกรรมสัมมนาวิชาการ โครงการกิจกรรมศึกษาดูงานและโครงการ/กิจกรรมเสริมความเป็นครู

ด้านทักษะดิจิทัล ในรายวิชามีการให้นิสิตใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการค้นคว้าข้อมูลและนำเสนอรายงาน หาข้อมูลเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรายวิชามีการใช้ไลน์ (LINE) เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) และใช้นวัตกรรมและการและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่อื่น ๆ ในการเรียนการสอนและการบรรยาย มีการอบรมทักษะการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสอน และโครงการ/กิจกรรมเสริมความเป็นครูสมัยใหม่

ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพและความเป็นครูเกือบทุกรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอน โดยคณาจารย์ผู้สอนทุกท่านได้สอดแทรกในการบรรยาย กิจกรรมการสอนและการจัดโครงการ/กิจกรรมที่หลักสูตร/คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์แพร่ดำเนินการ มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพจากการฟังการบรรยายพิเศษจากประธานเปิดโครงการ/กิจกรรมจากวิทยากรพิเศษที่หลักสูตร/คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์แพร่ เชิญมาบรรยายเพื่อให้นิสิตได้ฟังจากผู้มีประสบการณ์ ที่กล่าวมานี้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับตนเองและสังคม สามารถพัฒนาความรู้ที่เกิดจากกระบวนการไปประยุกต์หรือปรับใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะต้องเจอในอนาคตต่อไป

จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนในรายวิชาหลักการแปดและการตีความ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะ แนวคิด กระบวนการที่จะส่งเสริมให้นิสิตที่ศึกษาในรายวิชานี้เกิดเป็นทักษะที่มีความเหมาะสม สามารถปรับประยุกต์ใช้ได้จริง เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้

ผู้เรียนได้เกิดการคิดเป็น สามารถพัฒนาทักษะ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยสามารถนำไปพัฒนากระบวนการด้านการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาทางการศึกษา เพื่อให้เกิดบัณฑิตที่มีศักยภาพที่สามารถไปพัฒนาตนเองและสังคมได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตในรายวิชาหลักการแปลและการตีความของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
2. เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาความรู้ด้านหลักการแปลและการตีความของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามและเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์นิตตามรูปแบบโครงสร้างและกรอบเนื้อหา รวมถึงการเปิดรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องด้วยคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความรู้ทักษะของผู้เรียนแบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษที่ศึกษาในรายวิชาหลักการแปลและการตีความของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10 รูป/คน โดยนิสิตทั้งหมดเป็นผู้ที่ตอบแบบสอบถามและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ลักษณะเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้
 - 3.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือประกอบด้วย 1) การศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 3) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 4) การสร้างเครื่องมือ 5) การนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยหาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์หรือนิยามศัพท์ของการวิจัยกับ

รายการข้อคำถาม (Item-objective Congruence Index; IOC) และปรับปรุงแก้ไข 6) การนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ 7) การปรับปรุงแก้ไข 8) การจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.2 ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษที่ศึกษาในรายวิชา หลักการแปลและการตีความ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ 2) การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 0.56 3) การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) แก่ผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 5 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ คือ 0.64 และ 4) การนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารจากหนังสือ บทความ งานวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

4.2 ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตในรายวิชาหลักการแปลและการตีความ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถามตามประเด็น

4.3 หลังจากที่ได้รับผลตรวจสอบความสอดคล้อง ผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและดำเนินการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยกลุ่มทดลอง คือ นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ปีการศึกษา 2561 ซึ่งได้มีการเรียนในรายวิชาหลักการแปลและการตีความ ในปี

การศึกษาที่ผ่านมา เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.641

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับประชากร คือ นิสิตสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

4.5 ผู้ศึกษานำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม คือ ตอบครบทุกข้อ แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

4.6 ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาวิจัยโดยการนำเสนอข้อมูลตามความเป็นจริง โดยการพรรณนา (Descriptive Presentation) เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่สนใจนำไปศึกษาประกอบในการจัดการเรียนการสอนหรืองานด้านอื่น ๆ ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นิสิตรายวิชาหลักการแปลและการตีความของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการแจกแบบสอบถามและการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique)

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค รวมถึงการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. การสรุปผลและการนำเสนอผลการวิจัย กระบวนการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการของการวิจัยตั้งแต่การสร้างเครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและสำหรับการนำเสนอผลการวิจัยได้นำเสนอในลักษณะของการแปลผลค่าประเมินจากแบบสอบถามตามความเป็นจริงและนำเสนอข้อมูลในลักษณะของการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผลของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรายวิชาหลักการแปลและการตีความของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนิสิตชั้นปีที่ 2 ที่ศึกษาในสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10 คน จำแนกเป็นเพศชายจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 เพศหญิงจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 จำแนกตามอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 คน จำแนกเป็นอายุ พบว่า อายุ 21-25 ปี มากที่สุด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา ได้แก่ อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และอายุ 31 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรายวิชาหลักการแปลและการตีความ พบว่า ระดับความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรวมทุกด้าน โดยภาพรวม พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.47$; $S.D.=0.298$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความคิดรวบยอด (Concept) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$; $S.D.=.402$) รองลงมา คือ ด้านการสะท้อน/อภิปราย (Reflection/Discussion) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$; $S.D.=0.363$) ด้านการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด (Experimentation/Application) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.38$; $S.D.=0.346$) และด้านประสบการณ์ (Experience) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.84$; $S.D.=0.337$) ซึ่งเมื่อศึกษาเป็นรายด้านสามารถจำแนกได้ ดังนี้

ด้านประสบการณ์ พบว่า ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรายวิชาหลักการแปลและการตีความ ด้านประสบการณ์โดยภาพรวม พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.84$; $S.D.=0.337$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีประสบการณ์การเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับการแปลและการตีความมาก่อน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.50$; $S.D.=0.527$) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการทำงานด้านการแปลและการตีความ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$; $S.D.=0.471$) และมีประสบการณ์ด้านการแปลและการตีความและตั้งทักษะนั้นมาถ่ายทอดได้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.10$; $S.D.=0.316$)

ด้านการสะท้อน/อภิปราย พบว่า ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรายวิชาหลักการแปลและการตีความ ด้านการสะท้อน/

อภิปราย โดยภาพรวม พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$; S.D.=0.363) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีส่วนร่วมในการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการแปลและการตีความ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$; S.D.=0.568) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมแสดงแนวคิดประเด็นวิเคราะห์/วิจารณ์เกี่ยวกับการแปลและการตีความ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$; S.D.=0.632) และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสะท้อน/การอภิปรายแนวคิดเกี่ยวกับการแปลและการตีความอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.90$; S.D.=0.738)

ด้านการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด พบว่า ความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรายวิชาหลักการแปลและการตีความ ด้านการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด โดยภาพรวม พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.38$; S.D.=0.346) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ใช้ความรู้และทักษะด้านการแปลและการตีความสอนคนอื่นได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$; S.D.=0.316) รองลงมา คือ นำความรู้ด้านการแปลและการตีความมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$; S.D.=0.789) และมีส่วนร่วมในการทำงานเกี่ยวกับการแปลและการตีความอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.10$; S.D.=0.738)

ด้านความคิดรวบยอด พบว่า ความเห็นของนิสิตเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรายวิชาหลักการแปลและการตีความ ด้านความคิดรวบยอด โดยภาพรวม พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$; S.D.=0.402) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการฟังบรรยายเกี่ยวกับการแปลและการตีความแล้วเกิดความคิดรวบยอด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$; S.D.=0.675) รองลงมา คือ มีการอ่านหนังสือ/ตำราเกี่ยวกับการแปลและการตีความแล้วเกิดความคิดรวบยอด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$; S.D.=0.632) และมีส่วนร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับการแปลและการตีความและสรุปเป็นความคิดรวบยอดได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$; S.D.=0.675)

2. ผลการวิเคราะห์และพัฒนาความรู้ด้านหลักการแปลและการตีความของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมของนิสิตรายวิชาหลักการแปลและการตีความ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาผลการวิจัยจากแบบสอบถามหลังจากการจัดการเรียนรู้และการสัมภาษณ์กลุ่มประชากร ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1) ด้านประสบการณ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีความต้องการเกี่ยวกับการได้รับประสบการณ์ด้านการเข้าฝึกอบรมหรือการได้ทำงานเกี่ยวกับการแปลและตีความ รวมถึงการมีส่วนร่วมอื่น ๆ ด้านการแปลตามโอกาสต่าง ๆ ที่ควร

ได้รับการสนับสนุน เพื่อให้เกิดเป็นประสบการณ์โดยตรงสำหรับผู้เรียน การได้ทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ (ความร่วมมือร่วมใจ) โดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งการทำงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพัน ให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือไว้ใจได้ (ความรับผิดชอบ) ในการมีส่วนร่วมทั่วไป การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงผู้เรียนเอง การฝึกฝนเพื่อให้ได้รับประสบการณ์เป็นสิ่งที่สำคัญ จึงควรเน้นให้ผู้สอนสร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ตั้งเป้าประสบการณ์ที่ได้รับออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและการสร้างแรงจูงใจนับว่าสำคัญมาก เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ เมื่อเขาได้รับสิ่งที่ต้องการหรือรางวัล สิ่งนั้นย่อมเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียน นั่นคือ ในขั้นแรกครูจึงต้องสร้างแรงจูงใจภายนอกให้กับผู้เรียน ครูจะต้องให้ผู้เรียนรู้ผลการกระทำหรือผลการเรียน เพราะการรู้ผลจะทำให้ผู้เรียนทราบว่า การกระทำนั้นถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ดีหรือไม่ดี พอใจหรือไม่พอใจ ถ้าการกระทำนั้นผิดหรือไม่เป็นที่พอใจเขาก็จะได้รับการ แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องเพื่อที่จะได้รับสิ่งที่เขาพอใจต่อไป นอกจากนี้ในการเรียนการสอน ครูจะต้องสอนในสิ่งที่คล้ายกับโลกแห่งความจริงที่เขาจะออกไปเผชิญให้มากที่สุด เพื่อที่นักเรียนจะได้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้จากการเรียนในชั้นเรียนไปสู่สังคมภายนอกได้อย่างดี

2) ด้านการสะท้อน/อภิปราย ความต้องการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแปลและการตีความ มีส่วนร่วมในการสะท้อนคิดกระบวนการนำเสนอ รูปแบบการนำเสนอ รูปแบบการสอนที่มีความเหมาะสมสำหรับผู้เรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมที่ดี ทั้งตัวของผู้สอนที่แสดงความเปิดกว้างด้านการแสดงความคิดเห็น การยอมรับฟังข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นที่มีความหลากหลายจากตัวของผู้เรียน ซึ่งทั้งฝ่ายผู้สอนและผู้เรียนจะได้ร่วมกันกำหนดและสร้างการมีส่วนร่วมที่มีความเหมาะสมต่อเนื้อหาที่กำหนดเพื่อการศึกษา จากการร่วมมือนี้ย่อมเป็นที่ยอมรับและเกิดความรู้สึที่ดีในการมีส่วนร่วมในการสะท้อน/อภิปราย องค์ประกอบสำคัญที่ผู้เรียนจะได้แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเองแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ วิจาร์ณ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึก

ของคนอื่นที่ต่างไปจากตนเองจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น และผลของการสะท้อนความคิดเห็นหรือการอภิปรายจะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลายหรือมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น องค์ประกอบนี้ช่วยทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านความรู้และเจตคติในเรื่องที่อภิปราย การที่ผู้เรียนจะอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นได้มากน้อยแค่ไหน เป็นไปตามเนื้อหาที่จะสอนหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับใบงานที่ผู้สอนจัดเตรียม ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นอภิปรายหรือตารางการวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนทำได้สำเร็จ การที่ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น/สะท้อนคิด รวมถึงการได้อภิปราย นำเสนอแนวความคิดของตนเอง เพื่อเป็นการแสดงควมมีส่วนร่วมของการจัดการเรียนรู้

3) ด้านการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน การให้ออกาสการในงาน การนำความรู้และทักษะไปใช้ การได้ทดลองปฏิบัติ การอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง รวมถึงการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ได้จริง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้รับจากการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีกิจกรรมทดลองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริงนั้นควรเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีความสนใจ พร้อมทั้งจะรับรู้ในเนื้อหาที่ผู้สอนกำหนด เนื่องจากกิจกรรม/เนื้อหาที่ศึกษาเรียนรู้ นั้น ผู้เรียนจะต้องมีการนำไปใช้ได้จริงตามสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ใช่เพียงแค่เรียนรู้ให้ครบตามกระบวนการ แต่สามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการอบรมแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้ครบทั้งองค์ประกอบ ซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นไปอย่างมีพลวัต (Dynamic) เกี่ยวข้องมีผลถึงกัน ผู้สอนจะเริ่มจากจุดใดก่อนก็ได้ ส่วนใหญ่จะเริ่มจากประสบการณ์ (Experience) หรือความคิดรวบยอด (Concept) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะช่วยให้ผู้เรียนได้ดึงข้อมูลเก่าหรือรับข้อมูลใหม่บางส่วนก่อนเพื่อนำไปสู่การอภิปรายและการประยุกต์ใช้ระยะเวลาแต่ละองค์ประกอบไม่จำเป็นต้องเท่ากัน ผู้สอนจัดได้ตามความเหมาะสมของกิจกรรมในแต่ละองค์ประกอบ เช่น ถ้าเนื้อหาที่สำคัญมากก็อาจใช้เวลามาก หรือถ้าผู้สอนมีประเด็นในการอภิปรายที่สำคัญและหลากหลายประเด็น ก็อาจใช้เวลาในการอภิปรายมากกว่าส่วนขององค์ประกอบความคิดรวบยอด

4) ด้านความคิดรวบยอด การได้ศึกษาพัฒนาตนเองประจำจากการฟังการบรรยาย อ่านหนังสือ ทบทวนเนื้อหา ฝึกสรุปเนื้อหา การสะท้อนความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการอภิปราย ย่อมมีความเข้าใจในเนื้อหาหรือประเด็นที่ศึกษา การได้ศึกษาและสรุปด้วยตนเองย่อมเกิดเป็นองค์ความรู้ที่เป็นของตนเองของผู้เรียน การได้ศึกษาองค์ประกอบที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาหรือเป็นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Knowledge) เกิดได้หลายทาง เช่น จากการบรรยายของผู้สอน การมอบหมายงานให้

อ่านจากเอกสาร ตำราหรือได้จากการสะท้อนความคิดเห็นและอภิปราย โดยผู้สอน อาจจะสรุปความคิดรวบยอดให้จากการอภิปราย และการนำเสนอของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ผู้เรียนจะเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ความคิดรวบยอดนี้จะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติหรือความเข้าใจในเนื้อหาขั้นตอนของการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่ช่วยทำให้ผู้เรียนปฏิบัติได้ง่ายขึ้น การสร้างองค์ความรู้จากความรู้ที่มีอยู่เดิมและนำไปใช้ได้เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากต่อผู้เรียน เป็นการประยุกต์ความรู้ที่มีอยู่เดิมไปใช้กับสิ่งใหม่ ๆ เกิดเป็นนวัตกรรม (Innovation) ที่ผู้เรียนได้แสดงถึงศักยภาพที่มีในตนเองอย่างสมบูรณ์ การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการวางแผน ศึกษา ค้นคว้าเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงในเนื้อหาต่าง ๆ จากนั้นเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องดึงเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ขึ้นมาใช้ในสถานการณ์ที่มีความเหมาะสมกับความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยทำให้ทราบผลการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รวมถึงการหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะสำหรับนิสิตได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษามาสรุปและอภิปรายในบางประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตรายวิชา หลักการแปลและการตีความ จะเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้านความคิดเห็นทำให้ทราบระดับความเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านประสบการณ์ทำให้ทราบว่า นิสิตมีประสบการณ์การเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับการแปลและการตีความมาก่อน การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านการแปลและการตีความควรได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง รวมถึงการมีประสบการณ์ด้านการแปลและการตีความและดึงทักษะนั้นมาถ่ายทอดได้ โดยการอภิปรายเป็นประเด็น ดังนี้ ด้านการสะท้อน/อภิปราย เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นการมีส่วนร่วมในการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการแปลและการตีความ (สุรินทร์ สุริยวงศ์, 2558: 30) การมีส่วนร่วมแสดงแนวคิด ประเด็นวิเคราะห์/วิจารณ์เกี่ยวกับการแปลและการตีความ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสะท้อน/การอภิปรายคิดเกี่ยวกับการแปลและการตีความอย่างสม่ำเสมอ ด้านการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด ทราบว่า นิสิตใช้ความรู้และทักษะด้านการแปลและการตีความสอนคนอื่นได้ การนำความรู้ด้านการแปลและการตีความมาใช้ในการ

ชีวิตประจำวันได้ และการมีส่วนร่วมในการทำงานเกี่ยวกับการแปลและการตีความด้านความคิดรวบยอด ทำให้ทราบว่า นิสิตมีการฟังบรรยายเกี่ยวกับการแปลและการตีความแล้วเกิดความคิดรวบยอด (ทิตินา แคมมณี, 2550: 50) การมีการอ่านหนังสือ/ตำราเกี่ยวกับการแปลและการตีความแล้วเกิดความคิดรวบยอดและการมีส่วนร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับการแปลและการตีความและสรุปเป็นความคิดรวบยอดได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์และพัฒนาความรู้ด้านหลักการแปลและการตีความ สามารถอภิปรายในประเด็นทั้ง 4 ด้าน ต่อไปนี้

1. ด้านประสบการณ์ ในลักษณะของประสบการณ์ที่ผ่านการฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้านการแปลและการตีความเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาและมีโอกาสในการทำงานมากยิ่งขึ้น รวมถึงความตั้งใจ ความสนใจเพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ การมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งเสริมเป็นประสบการณ์ให้กับตนเองในการยกระดับความสามารถ การให้โอกาสตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันจะมีผลกระทบมาถึงผู้เรียนเอง (ทิตินา แคมมณี, 2550: 50) การให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จำเป็นต้องเข้าใจปรัชญาการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ความพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมกลุ่ม ดังนั้นการฝึกฝนเพื่อให้ได้รับประสบการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรตระหนักให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนนั้นได้ดึงเอาประสบการณ์ที่ได้รับออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงผู้สอนที่จะต้องมีการกำหนดเนื้อหา รูปแบบและจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน (สมณฑา พรหมบุญ, 2551: 1) การตั้งจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน การพัฒนาตนเองผ่านการฝึกฝนและพัฒนาทักษะด้านการแปลและตีความอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งที่ทำให้ตนเองได้รับการพัฒนาและมีประสบการณ์ในด้านการแปลและตีความที่ดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับและเป็นพื้นฐานสำหรับตนเองได้อย่างเหมาะสม

2. ด้านการสะท้อน/อภิปราย การมีส่วนร่วมในการสะท้อนคิดกระบวนการนำเสนอ รูปแบบการนำเสนอ รูปแบบที่มีความเหมาะสม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเปิดโอกาสให้คนอื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ดี (ถวิลวดี บุรีกุล, 2558: 2) เป็นการเปิดใจกว้างด้านการแสดงความคิดเห็น การยอมรับหรือรับฟังข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นที่มีความหลากหลายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมที่มีความเหมาะสมต่อเนื้อหาที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ เพื่อสร้างการยอมรับและเกิดความรู้สึกที่ดีในการมีส่วนร่วมในการสะท้อน/อภิปรายองค์ความรู้ต่อสมาชิกในกลุ่ม โดยผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์หรือวิจารณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของคนอื่นที่ต่างไป

3. ด้านการทดลอง/ประยุกต์แนวคิด กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน การให้โอกาสการทำงาน การนำความรู้และทักษะไปใช้ การได้ทดลองปฏิบัติ การอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง รวมถึงการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ได้จริง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้รับจากการจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ผู้เรียนได้ทดลองใช้ความคิดรวบยอดหรือผลิตชิ้นความคิดรวบยอดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสนทนา สร้างคำขวัญ ทำแผนภูมิ เล่นบทบาทสมมติ ฯลฯ หรือการแสดงผลของความสำเร็จของการเรียนรู้ในองค์ประกอบที่ 1 ถึง 3 ผู้สอนสามารถใช้กิจกรรมในองค์ประกอบนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2560) ในการประเมินผลการเรียนการสอนได้ เช่น ถ้าวัตถุประสงค์ของการอบรมตั้งไว้ว่า ให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวางแผนประเมินโครงการได้ กิจกรรมในการเรียนรู้ขององค์ประกอบนี้ ผู้สอนต้องเตรียมใบงานให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทดลองทำแผนการประเมินโครงการ (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2553: 51) ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมจะต้องนำความรู้เกี่ยวกับการประเมินโครงการจากการเรียนรู้ในองค์ประกอบความคิดรวบยอดมาใช้ การออกแบบกิจกรรมหรือเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อเป็นการต่อยอดให้ผู้เรียนได้เกิดการนำแนวคิดที่ได้จากการศึกษา/อบรมนั้นไปประยุกต์ใช้ได้ตามสภาพความเป็นจริง

4. ด้านความคิดรวบยอด การได้ศึกษาพัฒนาตนเองประจำจากการฟังการบรรยาย อ่านหนังสือ ทบทวนเนื้อหา ฝึกสรุปเนื้อหา ความ การสะท้อนความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการอภิปราย ย่อมมีความเข้าใจในเนื้อหาหรือประเด็นที่ศึกษา (กรมสุขภาพจิต, 2560) การได้ศึกษาและสรุปด้วยตนเองย่อมเกิดเป็นองค์ความรู้ที่เป็นของตัวเองของผู้เรียน การได้ศึกษาองค์ประกอบที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาหรือเป็นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัยได้หลายทาง เช่น จากการบรรยายของผู้สอน การมอบหมายงานให้อ่านจากเอกสาร ตำราหรือได้จากการสะท้อนความคิดเห็นและอภิปรายในองค์ประกอบที่ 2 โดยผู้สอนอาจจะสรุปความคิดรวบยอดให้จากการอภิปราย การสร้างองค์ความรู้จากความรู้ที่มีอยู่เดิมและนำไปใช้ได้เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากต่อผู้เรียน เป็นการประยุกต์ความรู้ที่มีอยู่เดิมไปใช้กับสิ่งใหม่ ๆ เกิดเป็นนวัตกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงถึงศักยภาพที่มีในตนเองอย่างสมบูรณ์ (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2555: 116) การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการ

วางแผน ค้นคว้า เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงในเนื้อหาต่าง ๆ จากนั้นเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องดึงเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้ในสถานการณ์ที่มีความเหมาะสมกับความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับนั้น ๆ

องค์ความรู้จากการวิจัย

การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนิสิตเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะและกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม รวมถึงแนวทางในการพัฒนาความรู้ให้มีความสอดคล้องกันตามประเด็นดังที่สรุป ดังนี้

1. การวางแผน เป็นการกำหนดรูปแบบในการจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ การกำหนดความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็น การสะท้อนความคิดของตนเองเพื่อให้เกิดข้อสรุปสำหรับการจัดกิจกรรม รวมถึงการจัดการให้สามารถตรวจสอบกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ในขั้นของการวางแผนควรมีการกำหนดกระบวนการในการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและมีความเหมาะสมเพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) รวมถึงเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิด ให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ลงมือปฏิบัติจริง

2. การจัดกิจกรรม ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่มีความเหมาะสมตามหัวข้อหรือเนื้อหา โดยลักษณะสำคัญควรประกอบไปด้วยการสืบค้นข้อมูลพื้นฐาน การจดบันทึกข้อมูล การเรียนรู้จากวิทยากร การเรียนรู้นอกสถานที่ การสรุปและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. การนำเสนอ ขั้นตอนของการนำเสนอผลของการจัดกิจกรรม คือ การนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมมานำเสนอเพื่อให้สมาชิกได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติม

4. การอภิปราย คือ การจัดให้สมาชิกที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้นำเสนอความคิดและแลกเปลี่ยนในประเด็นต่าง ๆ เพื่อเพิ่มเติมในเนื้อหาที่ดีขึ้น การอภิปรายเป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายมุมมองจนเกิดเป็นเอกภาพ (Concept) ทางความคิดของเนื้อหา

5. การสรุปกิจกรรม ขั้นตอนของการสรุปผลการจัดกิจกรรม เป็นการสรุปกระบวนการทั้งทางด้านเนื้อหาและกิจกรรมที่ดำเนินการ เป็นการเน้นย้ำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดความคิดจากเนื้อหาที่ได้เรียนรู้มาร่วมกัน รวมถึงเป็นการสร้างความ

เข้าใจร่วมกันในเนื้อหาที่ได้เรียนรู้มาจากระบวนการทั้งหมด เกิดเป็นองค์ความรู้จาก
สิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันมา

สรุป

ผลจากการศึกษาวิจัยทำให้ทำให้ทราบถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนแบบมีส่วนร่วม อันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาศักยภาพของ
ตนเองยิ่งขึ้น ซึ่งในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนจะต้องวางแผนการ
จัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอน ไม่ให้เนื้อหาตกหล่นเพราะ
จะส่งผลต่อผู้เรียนได้ รวมถึงการวางแผนในการจัดกิจกรรมหรือแนวทางในการเรียน
การสอน การวัดประเมินผล ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการเตรียมการเพื่อจะให้เกิด
ผลลัพธ์ในทางที่ดีสำหรับผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นขั้นตอน
ของการเรียนรู้โดยสภาพจริง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เนื้อหาผ่านการฝึกประสบการณ์ การ
สืบค้น การทดลองทำจริง ซึ่งผู้สอนต้องคอยกำกับดูแลให้คำปรึกษาเพื่อไม่ให้ผู้เรียนได้
ศึกษาเกินขอบมากเกินไป จนละเลยเนื้อหาในส่วนที่ต้องศึกษาจริงของบทเรียน ใน
การนำเสนอผลการศึกษาโดยผู้เรียน เป็นสิ่งที่ผู้เรียนได้ลงมือศึกษาในขั้นตอนการจัด
กิจกรรม ซึ่งผลจากการศึกษาเรียนรู้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนนำมาเป็นข้อเสนอแลกเปลี่ยน
กับเพื่อนในชั้นเรียน ในการอภิปรายผลเป็นการเปิดการรับฟังสมาชิกในชั้นเรียนเป็น
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิดและการรับฟัง
ข้อเสนอแนะอื่น ๆ และการสรุปกิจกรรมผู้สอนมีบทบาทในการนำสิ่งที่ผู้เรียนได้
นำเสนอและข้อแลกเปลี่ยนมาสรุปเนื้อหาพร้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจเป็น
เดียวกัน ซึ่งเป็นความคิดรวบยอดที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ในกระบวนการมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *คู่มือฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม*, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: วงศ์กมล โปรดักชั่น.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2558). *การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทิตนา แชมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ (5 ปี) หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2556*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วราภรณ์ ศรีวิโรจน์. (2558). เอกสารประกอบการสอนวิชา 1022230: หลักการจัดการเรียนรู้ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. เพชรบุรี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2553). เอกสารประกอบการสอนวิชา 0506703: การพัฒนาการเรียนการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2555). การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วมและสังคมเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: สุภชนิยัค พรินติ้งกรุ๊ป.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2560). จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สุนันทา พรหมบุญ. (2551). ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุรินทร์ สุริยวงศ์. (2558). การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว อำเภอมะเอยีง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

การสร้างแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทย ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต

Construction of Writing Exercises to Develop Thai Writing Skill of the Chinese Students' Learning at Rangsit University



รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล¹, รุ่งภัสสรณ์ ศรัทธาธนาพัฒน์²

Rapeephan Petchanankul¹, Rungbhassorn Satthathanabhat²

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต¹, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง²

Faculty of Liberal Arts, Rangsit University¹,

Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University²

Corresponding Author, E-mail: rapeephan.p@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อสร้างแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนภาษาไทย และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาเป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง ประชากรเป็นนักศึกษาจีนที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ (THA 220) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 24 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบฝึกการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ 2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา ดำเนินการวิจัยโดยนำแบบฝึกการเขียนภาษาไทยไปทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t-test

ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบฝึกการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพที่มีประสิทธิภาพ 77.15/79.58 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ 3) นักศึกษามีความพึงพอใจในภาพรวมต่อชุดการสอนอยู่ในระดับมาก องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1) การสร้างแบบเรียนการเขียนที่ตรงกับระดับความรู้ความสามารถของนักเรียนและ



สามารถนำไปใช้ได้จริงในการเรียนการสอนทักษะการเขียนภาษาไทย 2) การสร้างแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยได้ออกแบบถูกต้องตามทฤษฎีและได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างประเทศ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำความรู้ไปต่อยอดในการเรียนภาษาไทยในอนาคต 3) กลุ่มตัวอย่างได้รับการพัฒนาที่ตรงกับความสามารถของตนเอง และสอดคล้องกับความต้องการ

คำสำคัญ: แบบฝึกการเขียน; การพัฒนาทักษะ; ทักษะการเขียนภาษาไทย; นักศึกษาจีน; มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The purposes of this research are that 1) to construct the writing exercises to develop Thai writing skill of Chinese students at Rangsit University; 2) to compare the Thai writing skills; and 3) to study the satisfaction of the students. It is a quasi-experimental research. The subjects are 24 Chinese students who enrolled in Effective Thai Writing Subject (THA 220) in the second semester of the academic year 2019. They are selected by purposive sampling. The research instruments are as follows: 1) the writing exercises on the course of Effective Thai Writing; 2) pre-test and post-test; and 3) students' satisfaction questionnaire. The research is conducted by having students try out the writing exercises. The data collection is analyzed by descriptive statistic and using hypothesis test by t-test.

The results of this research indicate that 1) the writing exercises on the course of Effective Thai Writing has the efficiency level of 77.15/79.58 which follows a set of criteria; 2) the academic achievement of students after using the writing exercises is higher than the before using the writing exercises at a significant level of 0.5; 3) overall, the students have a good satisfaction towards these writing exercises. The body of knowledge is as follows: 1) the construction of writing exercises matches the students' knowledge level and enables to use on the real course of Thai writing skills; 2) the construction of writing exercises to

develop Thai writing skills is designed from correct theory and considered from experts of Thai teachings to foreigners, so the samples can learn effectively and continue the knowledge to learn Thai in the future; 3) the samples are developed by following their abilities and related to their needs.

Keywords: Writing Exercises; Developing Skill; Thai Writing Skill; Chinese Students; Rangsit University

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของชาติที่ใช้ในการสื่อสาร การเรียนรู้ การพัฒนาคน ตลอดจนดำรงสังคมและรักษาความเป็นชาติไว้ให้มั่นคง นอกจากนี้ ยังเป็นสิ่งที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี ชีวิต ศักดิ์ โลกทัศน์และสุนทรียภาพ ดังปรากฏในวรรณคดีอันล้ำค่า ดังนั้น การเรียนภาษาไทยของชาวต่างประเทศจึงช่วยให้รู้จักประเทศไทยและความเป็นไทย ส่งผลให้การเรียนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในสถาบันการศึกษาของต่างประเทศ

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาที่นักศึกษาจีนเลือกเรียนมากที่สุดในบรรดาภาษาประเทศเพื่อนบ้าน จำนวน 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษาลาว ภาษากัมพูชาและภาษาเวียดนาม ซึ่งมหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐประชาชนจีนเปิดสอนภาษาไทยมานานกว่า 50 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนานถือเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงด้านการสอนภาษาไทยมากที่สุด แม้ว่ารัฐบาลจีนจะมีนโยบายให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ อีกหลายแห่งเปิดสอนภาษาไทยเป็นวิชาเอกในระดับอุดมศึกษา แต่ก็ยังรับนักศึกษาได้อย่างจำกัด ทำให้นักศึกษาจีนเดินทางมาเรียนในประเทศไทยมากขึ้น (นิภา กุพงษ์ศักดิ์, 2555: 124)

มหาวิทยาลัยรังสิตได้ตระหนักถึงความสำคัญของความก้าวหน้าของการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่ นักศึกษาชาวจีนที่เข้ามาเรียนในประเทศไทย จึงได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) เพื่อแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษากับมหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐประชาชนจีนทั้งหลักสูตรระยะสั้น เช่น โครงการ 3.5+0.5 (ศึกษาที่สาธารณรัฐประชาชนจีน 3.5 ปี และมาศึกษาต่อที่ประเทศไทย 1 ภาคการศึกษา) และหลักสูตรระยะยาว เช่น โครงการ 2+2 (ศึกษาที่สาธารณรัฐประชาชนจีน 2 ปี และมา

ศึกษาต่อที่ประเทศไทย 2 ปี) โครงการ 3+1 (ศึกษาที่สาธารณรัฐประชาชนจีน 3 ปี และมาศึกษาต่อที่ประเทศไทย 1 ปี) ซึ่งมหาวิทยาลัยหนึ่งในนั้น คือ มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน (Yunnan University of Finance and Economics) มีนักศึกษาชาวจีนมาเรียนในสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง นักศึกษากลุ่มนี้ล้วนมีพื้นฐานการเรียนรู้ภาษาไทยจากมหาวิทยาลัยเดิมมาแล้ว 2 ปี ซึ่งสามารถใช้ทักษะภาษาไทยในการสื่อสารได้พอสมควร ถึงกระนั้นการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนยังมีปัญหาอยู่มาก เนื่องจากผู้ใช้ภาษาไทยไม่ได้เป็นเจ้าของภาษาโดยตรง นอกจากนั้น ยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการเรียนการสอน ทำให้การใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตต้องประสบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาด้านการเขียน เช่นเดียวกับที่ศิริวิน แสงอาวุธ (2560: 1-3) ได้สรุปสาเหตุของข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทย ในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ได้แก่ การเขียนผิดเพราะออกเสียงผิด ไม่รู้หลักภาษาไทย ไม่เข้าใจการใช้คำ รู้คำศัพท์จำกัด ไม่เข้าใจการเขียนคำทับศัพท์ ไม่เข้าใจระบบไวยากรณ์ไทย ไม่เข้าใจการใช้ประโยคและใช้รูปภาษาจีน

จากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาต่างชาติที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่พบในการสอนทักษะการเขียน คือ นักศึกษาจีนมีปัญหาด้านการเขียนประโยคจากคำที่กำหนดให้ การเขียนประโยคซ้ำกันหรือเขียนเหมือนกัน หากเขียนเรื่องจากจินตนาการก็มักเขียนสั้นหรือเขียนวกวน การเขียนตอบคำถามหรือเขียนแสดงความคิดเห็นจะเขียนไม่ตรงประเด็น ใช้คำไม่ตรงกับความหมาย จัดลำดับคำไม่ถูกต้อง ใช้ภาษาห้วน ขาดสุนทรียภาพทางภาษาและมีพฤติกรรมเบื้อหน่วยการเขียน ดังที่บันลือ พฤกษ์วัน (2533: 9) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการเขียนว่า ต้องเตรียมการอย่างดี ผู้สอนต้องตั้งจุดมุ่งหมายหลักให้ชัดเจน เนื่องจากการเขียนต้องอาศัยทักษะอื่นด้วย เมื่อผู้สอนจะฝึกทักษะการเขียนต้องเน้นทักษะการเขียนให้มากกว่าทักษะอื่น

รายวิชาการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพที่สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต จัดสอนแก่นักศึกษาจีนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเพื่อให้ทราบความหมาย ความสำคัญและประโยชน์ของการเขียนภาษาไทย เพื่อให้ทราบลักษณะการใช้ภาษาไทยในงานเขียนประเภทต่าง ๆ และเพื่อให้สามารถเขียนภาษาไทยได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เน้นการนำไปใช้มากกว่าเน้นทฤษฎี ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน

เกิดการเรียนรู้โดยกระบวนการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงได้สร้างแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานขึ้น เพื่อใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและเพื่อให้การเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตก่อนและหลังใช้แบบฝึก
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตจากการใช้แบบฝึกการเขียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาจีนที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ (THA 220) กลุ่มตัวอย่างได้มาอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ นักศึกษาจีนที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 24 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 แบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตที่สร้างขึ้นตามแผนการจัดการเรียนรู้วิชาการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 8 หน่วย หน่วยละ 3 แบบฝึก รวม 24 แบบฝึก ทั้งหมด 24 ชั่วโมง

- 2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

- 2.3 แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตที่มีต่อแบบฝึกการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านเนื้อหาและด้านรูปแบบของแบบฝึก ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 6 ข้อ

3) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาคำอธิบายรายวิชาการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ (THA 220) ของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต

3.2 การกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมของแบบฝึกและแบ่งออกเป็น 8 หน่วย แล้วจึงกำหนดสาระสำคัญ การเรียนรู้ที่คาดหวังและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 การใช้คำ หน่วยที่ 2 การใช้ประโยค หน่วยที่ 3 การใช้สำนวนไทย หน่วยที่ 4 การเขียนแนะนำตนเอง หน่วยที่ 5 การเขียนอธิบาย หน่วยที่ 6 การเขียนบรรยาย หน่วยที่ 7 การเขียนเล่าเรื่องและหน่วยที่ 8 การเขียนโน้มน้าวใจ

3.3 การดำเนินการทดสอบปรับปรุงแก้ไขแบบฝึก โดยการนำแบบฝึกที่พัฒนาขึ้นเสนอต่อที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาปรับแก้ไขความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา ภาษา เมื่อแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้กับนักศึกษารายบุคคลและกลุ่มย่อย เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องของแบบฝึกในเรื่องความเหมาะสมของเวลา เนื้อหาและกิจกรรม แล้วนำมาปรับแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประสิทธิภาพของชุดการสอนตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 การสร้างแผนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้แบบฝึกทักษะมีขั้นตอน ดังนี้

4.1.1 การศึกษาโครงสร้างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยรังสิตและวิเคราะห์วัตถุประสงค์ คำอธิบายรายวิชาการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.2 การกำหนดสาระการเรียนรู้ที่จะสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรความสามารถและความสนใจของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต

4.1.3 การศึกษาทฤษฎี หลักการและขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จากคู่มือครู

4.1.4 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้แบบฝึกทักษะ จำนวน 8 แผน เวลา 24 ชั่วโมง

4.1.5 การนำแผนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความสอดคล้องและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

4.1.6 การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

4.2 การสร้างแบบฝึกการเขียนเรื่องการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 8 หน่วย หน่วยละ 3 แบบฝึก รวม 24 แบบฝึก มีขั้นตอน ดังนี้

4.2.1 การศึกษาโครงสร้างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยรังสิต

4.2.2 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกทักษะเพื่อนำมาสร้างแบบฝึกทักษะการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.2.3 การสร้างและการพัฒนาแบบฝึกทักษะเรื่องการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

4.2.3.1 การร่างแบบฝึกทักษะการเขียน ได้แก่ แบบฝึกที่ 1 เรื่องการใช้คำ แบบฝึกที่ 2 เรื่องการใช้ประโยค แบบฝึกที่ 3 เรื่องการใช้สำนวนไทย แบบฝึกที่ 4 เรื่องการเขียนแนะนำตนเอง แบบฝึกที่ 5 เรื่องการเขียนอธิบาย แบบฝึกที่ 6 เรื่องการเขียนบรรยาย แบบฝึกที่ 7 เรื่องการเขียนเล่าเรื่องและแบบฝึกที่ 8 เรื่องการเขียนโน้มน้าวใจ

4.2.3.2 การให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบประเมินคุณภาพแบบฝึกทักษะเรื่องการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงตามคำแนะนำก่อนนำไปใช้ ผลการตรวจประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดี

4.3 การสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีขั้นตอน คือ การเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและเพื่อพิจารณาว่า ข้อสอบแต่ละข้อวัดตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษาเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

4.4 การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต ลักษณะของคำถามเป็นแบบวัดประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดน้ำหนักคำตอบการให้คะแนนตามวิธีการสมมติ (Arbitrary Weighting Method) โดยสอบถามความพึง

พอใจประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและด้านรูปแบบ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและเพื่อพิจารณาว่า ข้อคำถามแต่ละข้อ ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษาเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

4.5 การนำแบบฝึกการเขียนที่สร้างขึ้นไปใช้กับนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 24 คน มีขั้นตอน ดังนี้

4.5.1 การชี้แจงให้ผู้เรียนทราบเกี่ยวกับวิธีการเรียน บทบาทของผู้เรียน จุดประสงค์ของการเรียนและวิธีการประเมินผลการเรียน

4.5.2 การดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต จำนวน 8 หน่วย 24 แบบฝึก โดยใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ จำนวน 24 ชั่วโมง

4.5.3 การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง นำคะแนนการทดสอบไปวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

4.5.4 การให้ผู้เรียนตอบแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต

4.5.5 การนำกระดาษคำตอบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรวจให้คะแนนและนำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

5) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้มีขั้นตอน ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยใช้สูตร E_1/E_2

5.2 การหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตโดยใช้ค่า t -test

5.4 การวิเคราะห์คะแนนจากการสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผล ดังนี้

1. แบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 75/75 โดยมีค่าประสิทธิภาพ E_1 / E_2 เฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 77.15/79.58

2. นักศึกษาจีนที่เรียนด้วยแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต ทำแบบทดสอบก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 32.75 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.55 ส่วนคะแนนทดสอบหลังเรียนได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 95.50 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 10.66 ซึ่งมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต โดยภาพรวมเฉลี่ยทั้งด้านเนื้อหาและด้านรูปแบบพบว่า นักศึกษาจีนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.49 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.27

อภิปรายผล

1. แบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 77.15/79.58 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 75/75 สอดคล้องกับชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537: 27) ที่กล่าวถึงกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดฝึกนั้น สำหรับเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำ ตั้งไว้ 80/80-90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติตั้งไว้ไม่ต่ำกว่า 75/75 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของลู (Lu, 2557) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนสำหรับนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า การสร้างและการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการเขียนสำหรับนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่

เรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยฉุฉง ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองกลุ่มใหญ่ โดยรวมมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

2. ผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาที่เรียนด้วยแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับทีอรรถย ชันโท (2557: 133) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดภาษาไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวันด้วยแบบฝึกทักษะที่ใช้วิธีการสอนแบบทางตรง (*Direct Instruction Model*) สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า แบบฝึกช่วยให้นักศึกษาจีนพัฒนาทักษะในการพูดภาษาไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นได้ถึงร้อยละ 25.14 และผลการศึกษาของบุษราคัม ยอดชะลูด (2558: 112-113) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ เรื่องประเพณีไทยโดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบผังกราฟิก สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มประชากรเมื่อเทียบกับเกณฑ์ 70% พบว่า คะแนนของกลุ่มประชากรร้อยละ 80 ของจำนวนประชากรทั้งหมดผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแบบฝึกการเขียน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อแบบฝึกการเขียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.49$) แสดงให้เห็นว่า แบบฝึกการเขียนนี้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนได้ดี ช่วยให้การเรียนการสอนน่าสนใจมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุษราคัม ยอดชะลูด (2558) ที่ศึกษาผลความพึงพอใจของนักศึกษาจีนที่มีต่อการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญเรื่องประเพณีไทย พบว่า นักศึกษาจีนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการศึกษาของจิ (Ji, 2562) ที่พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย วิทยาลัยเจียวทงยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยแบบฝึกการใช้คำบุพบทและคำสันธาน พบว่า ในภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลจากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ ดังต่อไปนี้

1. การสร้างแบบเรียนการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิต เป็นสื่อที่ได้รับการออกแบบที่ตรงกับระดับความรู้ความสามารถของกลุ่มตัวอย่างและสามารถนำไปใช้ได้จริงในการเรียนการสอนทักษะการเขียนภาษาไทย ผู้สอนต้องศึกษาความแตกต่างของภาษาไทยและภาษาแม่

ของผู้เรียนเพื่อวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างทางภาษาที่แตกต่างกันอันจะนำไปสู่การสร้างแบบเรียนที่ดีได้ แบบเรียนควรมีแบบฝึกหัดเพื่อทดสอบว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาในแบบเรียนมากน้อยเพียงใด การทำแบบฝึกหัดจะช่วยทบทวนเนื้อหาที่เรียน

2. การสร้างแบบฝึกการเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยได้รับการออกแบบจากการศึกษาหลักการสร้างที่ถูกต้องตามทฤษฎีและได้รับการพิจารณาตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างประเทศ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดในการเรียนภาษาไทยต่อไปในอนาคต แบบฝึกควรสร้างอย่างเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน โดยศึกษาตัวอย่างหรือแนวทางจากแบบเรียนที่มีผู้ศึกษาวิจัยไว้

3. กลุ่มตัวอย่างได้รับการพัฒนาในด้านที่ตรงกับความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับความต้องการ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง

สรุป

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยรังสิต เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ ข้อแรกเพื่อสร้างแบบฝึกการเขียนภาษาไทยสำหรับใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนรายวิชาการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน วัตถุประสงค์ข้อต่อมา คือ เพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตหลังการใช้แบบฝึกการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและวัตถุประสงค์ข้อที่สาม คือ เพื่อให้ทราบระดับความพึงพอใจของนักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตจากการใช้แบบฝึกการเขียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาจีนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยรังสิตและลงทะเบียนเรียนวิชาการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 24 คน ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้และนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นหลังจากใช้แบบฝึกทักษะ นอกจากนั้น นักศึกษามีความพึงพอใจการใช้แบบฝึกการเขียนมาก ผลที่เกิดจากงานวิจัยนี้ทำให้ค้นพบประเด็นสำคัญที่ได้อภิปรายผลไว้ คือ การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติจำเป็นต้องสร้างแบบฝึกที่เหมาะสมกับธรรมชาติของนักศึกษาแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะนักศึกษาจีนที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยต้องการฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาไทยด้วยแบบฝึกนอกเหนือจากการเรียนการสอนจากแบบเรียน โครงการวิจัยนี้จึงเป็นแนวทางสำหรับการสร้างแบบฝึกที่เหมาะสมแก่นักศึกษาจีนที่เข้ามาศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 1-5*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิภา กุ่มพษ์ศักดิ์. (2555). ปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ: กรณีศึกษานักศึกษาจีนมหาวิทยาลัยกรุงเทพ. *วารสารรวมคำแห่ง ฉบับมนุษยศาสตร์*. 31 (1), 123-139.
- บันลือ พงกษะวัน. (2533). *พัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุษราคัม ยอดชะลูด. (2558). การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญเรื่องประเพณีไทยโดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบผังกราฟิก สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ราย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. 8 (17), 46-53.
- ปาริชาติ แพนบุตร. (2554). ผลของการใช้แบบฝึกเกมทางภาษาเพื่อเพิ่มทักษะการอ่านคำพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 2 (2), 67-79.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2546). *การวิจัยในชั้นเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- ศรีวิไล พลมณี. (2545). *พื้นฐานการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ*. เชียงใหม่: ศูนย์ไทยศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิวริน แสงอาวุธ. (2560). *วิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทยในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน*. รายงานการวิจัย. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สายสมร สุทธิศิลป์. (2557). *การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ ร ล ว โดยใช้แบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนที่ใช้ภาษาถิ่นเหนือในการสื่อสาร ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสัณสน์เชียงใหม่วิทยาคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อรทัย ชันโท. (2557). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวันด้วยแบบฝึกทักษะที่ใช้วิธีการ สอนแบบทางตรง (Divest Instruction Model) สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- Ji, Y. (2562). การสร้างแบบฝึกการใช้คำบุพบทและคำสันธานสำหรับนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทยวิทยาลัยเจียวทงยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน. *พินเนศวร์สาร*. 15 (1), 101-111.
- Lu, G. (2557). การสร้างแบบฝึกเพื่อพัฒนาทักษะการเขียน สำหรับนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*.

การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษา อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

Grouping and Networking of Learning: Case Study of Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province



เดโช แชน้ำแก้ว¹, พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์²,
จิตติมา ดำรงวัฒนะ³, บุญยิ่ง ประทุม⁴

Daycho Khaenamkhaew¹, Pongpasit Onjun²,
Jittima Damrongwattana³, Boonying Patoom⁴

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มแกนนำและผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 16 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า (1) ยุคแรก (พ.ศ. 2546-2549) เน้นการประชุมและการคุยปรึกษาหารือกันระหว่างกลุ่มอาชีพว่า ควรผลิตสินค้าภาคเกษตรที่หลากหลาย (2) ยุคเรียนรู้ (พ.ศ. 2550-2553) เน้นเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ นำไปปรับใช้และขายกันเองภายในชุมชน เน้นการใช้แผนแม่บทชุมชนและประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจแบบพอเพียง วิธีการผลิตในชุมชน ให้ทุกคนเรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้จนได้ข้อมูลกำหนดทิศทางการปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ จากประสบการณ์ วิชาการสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพผนวกความรู้สมัยใหม่กับภูมิปัญญา (3) ยุคเครือข่าย (พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน) มีการสรุปการเรียนรู้และประสบการณ์บนพื้นฐานวิถีชีวิต จัดเก็บองค์ความรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้หรือการเรียนรู้จากภายใน ถ่ายทอดประสบการณ์ไป



ภายนอกเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน สร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้กระบวนการทำงานแบบ CCE ได้แก่ ชุมชนคิด ร่วมกัน (C) โดยเน้นการประชุมและปรึกษาหารือกัน ชุมชนนักปฏิบัติ (C) โดยเน้น เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง และการขยายผลเป็นความรู้ (E) เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ทั้งนี้ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เข้าใจหลักปฏิบัติ ใช้วิธีการพัฒนาที่ดีที่สุดและเกิด ข้อผิดพลาดน้อยที่สุดตามความสามารถ ประสบการณ์และวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะ เรียนรู้ที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การรวมกลุ่ม; การสร้างเครือข่าย; เครือข่ายการเรียนรู้; จังหวัด นครศรีธรรมราช

Abstract

This research article aims to study the grouping and networking of learning in case study of Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province. It is a qualitative research. The data are collected by in-depth interview and the participant observation with 16 key informants from leaders and elders in the community. The data are conducted by descriptive analysis.

The research findings reveal that (1) the first period (2003-2006): it focuses on meeting and discussion among occupational groups about producing a variety of agricultural products. (2) The learning period (2007-2010): it focuses on learning, taking action, applying in the community, and sell among themselves within the community, and also focuses on applying the community master plan, the philosophy of sufficiency economy, and the way of production in the community for everyone who needs to know until he/she can obtain information to determine the direction of practice, to creating new learning from experiences with effective modern sciences which are the knowable mix of modernity and local wisdom. (3) The networking period (2011-present): it is summarized the learning and experiences based on lifestyle, store of knowledge, and extend the learning networking or learning from inside, transfer experience outside to strengthen the

community, create jobs, and increase income for the community. The new body of knowledge is the CCE process that means ‘Community of Thinking together’ in meeting and discussing, ‘Community of Practice’ in learning and taking action, and ‘Expand of Knowledge’ in linking as a networking in order to develop the learning process, understand the practice, use the best developmental methods, and make the smallest mistakes according to ability, experience, and objectives to be learned differently.

Keywords: Grouping; Networking; Networked Learning; Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

การรวมกลุ่มแสดงให้เห็นถึงพลังในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอหรือชุมชนเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของการพัฒนาจากชุมชนเอง เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาในแนวทางใหม่ โดยชุมชนร่วมกันจัดการตนเอง สร้างพื้นที่ร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนทุกด้านในพื้นที่เดียวกัน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมทำและนำไปสู่การยกระดับสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2554) เนื่องจากกลุ่มเป็นลักษณะของการรวมตัวกันของสมาชิกที่มีความคิดเห็นตรงกันและมีเป้าหมายร่วมกันชัดเจน การรวมกลุ่มกันก็เพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกันและร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม ซึ่งกลุ่มสามารถขยายกิจกรรมออกไปได้กว้างขวาง มีพัฒนาการจากที่เป็นการรวมแบบกลุ่มเล็ก ๆ กลายเป็นกลุ่มใหญ่ในระบบเครือข่าย ทำให้มีพลังต่อรองในชุมชนและสามารถใช้พลังของกลุ่มผลักดันงานพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท้องถิ่นและทรัพยากรได้เป็นอย่างดี (กิตติชัย รัตนะ, ม.ป.ป.) ภายใต้เงื่อนไขภายในชุมชนเอง ได้แก่ ทุนทางสังคมของชุมชน ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนปัจจัยจากเงื่อนไขภายนอกชุมชน มีลักษณะของการได้รับผลกระทบจากกระบวนการพัฒนาของภาครัฐ จึงทำให้เกิดการรวมตัวกันของชุมชนเพื่อใช้เป็นพลังต่อรองในการจัดการชุมชนของตนเอง สร้างกระบวนการทำงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน (พีรพัฒน์ พันศิริ, 2559)

อำเภอพิปูนตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 90 กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 363 ตาราง กิโลเมตรหรือ 226,875 ไร่ มีเขตติดต่ออำเภอเวียงสระและอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอฉวาง อำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรีและอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2559 อำเภอพิปูนได้รับรายงานการสำรวจการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในจังหวัดจากสำนักงานการพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช, ม.ป.ป.) เนื่องจากประสบปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ โดยเฉพาะไม้ผลทำรายได้ไม่คุ้มทุน เกิดปัญหาเรื่องหนี้สินภาคเกษตรกร ทำให้รายได้ต่อหัวต่อปีไม่สูงเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับสภาพทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาจะต้องแก้ไขกลไกของการตลาดและการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตให้เพิ่มมูลค่า เพื่อต่อรองกับตลาดภายนอก จัดฝึกอบรมส่งเสริมการประกอบอาชีพองค์กรต่าง ๆ และอุดหนุนกลุ่มอาชีพในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม จึงมีการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ 15 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์ 12 กลุ่ม กลุ่มอนุรักษ์ฯ 1 กลุ่ม และร้านค้าชุมชน/สหกรณ์ 2 กลุ่ม เป็นต้น (คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลตำบลเขาพระ, ม.ป.ป.) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้และทักษะในศาสตร์ต่าง ๆ ผ่านปรากฏการณ์ตามสภาพจริง เป็นแนวการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ที่เปิดโอกาสให้สร้างความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหมายต่อตนเองจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยใช้การแสวงหาความรู้ควบคู่กับการลงมือปฏิบัติ ทำให้มีความเข้าใจต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ อย่างลุ่มลึก (ชลธิป สมานิติ, 2562)

อำเภอพิปูนมีการรวมตัวของเครือข่ายแห่งการเรียนรู้สู่การเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงานภายนอกและสถานการณ์เป็นตัวกำหนด เช่น ปัญหาการว่างงาน การขาดความรู้และเงินทุนด้านการเกษตร การขาดศูนย์รวมร้านค้าชุมชน ค่าครองชีพสูง ประชาชนมีรายได้น้อยและผลผลิตราคาตกต่ำ เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์จึงกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ครอบคลุมทุกมิติ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่มจังหวัดและจังหวัดและแผนพัฒนาอำเภอ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) คือ การประเมินโดยวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดต่าง ๆ ของพื้นที่ในปัจจุบันเพื่อกำหนดเป้าหมายในอนาคต อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม เครือข่ายแห่งการเรียนรู้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างสมาชิกของเครือข่ายที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ ในขณะเดียวกันยังสะท้อนความเป็นพลวัตของเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ที่มีการปรับตัวไปตามระยะเวลาและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม (วรสิทธิ์ เจริญศิลป์ และธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2561; คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลตำบลเขาพระ, ม.ป.ป.) พร้อมทั้งมีแนวทางสำหรับการจัดการเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับปัจจุบัน ได้แก่ การจัดการพื้นที่การเกษตรที่มีพืชและไม้ผลต่าง ๆ ที่ปลูกรวมกันในพื้นที่เดียวกันหรือในลักษณะ “สวนสมรม” และการจัดการพื้นที่เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจควบคู่ระบบวิธีการผลิตในครัวเรือน (เดช แชน้ำแก้ว และคณะ, 2563) ในงานวิจัยของณภัช จันทรเมือง และคณะ (2561) พบว่า ในอำเภอพิบูลย์ได้มีการสำรวจปัญหาและความต้องการ รวมถึงการหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ ถ่ายทอดความรู้และสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์มากมาย เช่น พวงกุญแจหมอนอิงและกระเป๋าสะพายไหล่ นอกจากนี้ชุมชนมีการเรียนรู้ การคิดและพัฒนาจนสามารถนำไปต่อยอดเป็นชิ้นงานจริงเพื่อจำหน่าย ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึภาคภูมิใจ เช่นเดียวกับงานวิจัยเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของภฤศสร ฤทธิมนตรี ชีมิค และคณะ (2560) พบว่า การรวมกลุ่มและเครือข่ายสามารถพัฒนาความร่วมมือเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวแบบโครงข่ายตามระยะเวลา เช่น การท่องเที่ยวครึ่งวัน หนึ่งวัน สองวันหนึ่งคืนและสามวันสองคืน โดยมีความเหมาะสมกับกลุ่มองค์กรเพื่อการศึกษาดูงาน กลุ่มนักเดินป่าและศึกษารธรรมชาติ กลุ่มนักท่องเที่ยวทัศนจรทั่วไปและกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ทั้งนี้ งานวิจัยทั้งสองชิ้นสามารถบ่งชี้ถึงการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และลงพื้นที่ภาคสนามในการแสวงหาข้อค้นพบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ ด้วยเหตุผลที่มีความตื่นตัวในการวิจัยชุมชนอย่างกว้างขวาง อันก่อให้เกิดความเข้าใจชุมชนและปรากฏการณ์ทางวิชาการเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ว่า มีการดำเนินงานอย่างไรบ้าง งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นการยืนยันข้อมูลที่เกิดขึ้น โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่จะช่วยให้เข้าถึงข้อค้นพบและทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำผลมาพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ส่งเสริมการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มแกนนำ ได้แก่ พัฒนาการอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มอาชีพ ประชาชนชาวบ้านและผู้สูงอายุในชุมชน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงที่มีความรู้ด้านการรวมกลุ่มในชุมชนและด้านการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นไว้เพื่อสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ การขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ การนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองเก็บข้อมูลเบื้องต้น การนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขและนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชกับกลุ่มแกนนำและผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 16 คน ในวันหยุด เช่น วันเสาร์และวันอาทิตย์ ใช้เวลาประมาณ 30-40 นาที สถานที่สัมภาษณ์ คือ ที่พักของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงและขออนุญาตใช้กล้องโทรศัพท์มือถือถ่ายภาพขณะสัมภาษณ์ข้อมูลทุกชนิด ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและหากประเด็นใดที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ประสงค์ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะไม่บันทึก พร้อมทั้งสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน

5. การตรวจสอบข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ได้แก่ (1) ด้านข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแหล่งของข้อมูลที่ได้มาว่าถูกต้องหรือไม่ บุคคลต่างกันจะได้ข้อมูลต่างกันหรือเหมือนเดิมหรือไม่ (2) ด้านผู้วิจัย ได้แก่ การเปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนการใช้ผู้สังเกตคนเดียวกันอยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันหรือไม่ (3) ด้านแนวคิดและทฤษฎี การใช้แนวคิดและทฤษฎีที่

ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันหรือไม่ (4) ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การใช้แบบสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตการณ์ควบคู่กันไปเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจะได้เหมือนเดิมหรือไม่ (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์, 2553)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มแกนนำและผู้สูงอายุในชุมชน โดยใช้นามสมมติทั้งหมด ทำการเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำการถอดเทป สรุปประเด็นและนำเสนอข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบผลการศึกษา ดังนี้ พื้นที่อำเภอพิปูนสันนิษฐานว่า มีอายุประมาณ 300 ปี ในอดีตคนในพื้นที่ประกอบอาชีพหาของป่า ทำนา เลี้ยงสัตว์และปลูกข้าวไร่ ในช่วงก่อน ปี พ.ศ. 2531 มีตลาดกะทูนเป็นชุมชนเมือง วัดศรีมารามหรือวัดกะทูนเหนือตั้งอยู่ตรงกลางใจเมือง มีโรงเรียนชุมชนวัดกะทูนเหนือเป็นสถานศึกษาของชุมชน มีคลองกะทูนไหลผ่าน อยู่ใกล้กับภูเขา การตั้งชุมชนมีลักษณะอยู่ใกล้กัน จะมีตลาดกลางหมู่บ้านที่มีความเจริญพอประมาณ เพราะเป็นชุมชนที่เป็นทางผ่านของตำบลเขาพระใช้เป็นเส้นทางผ่านเข้าตลาดบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนบ้านเรือนที่อยู่รอบตลาดมีลักษณะการตั้งบ้านห่างกัน เป็นลักษณะสวนผลไม้ สวนยางพาราและทำนาปลูกข้าวไว้กินเอง ไม่ทำเพื่อการค้าขาย ใช้ชีวิตตามวิถีชนบท มีสมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำมาหากิน การประกอบอาชีพด้วยการกรีดยาง ปลูกผัก และค้าขายกันเฉพาะในชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียง มีการแลกเปลี่ยน พึ่งพาอาศัยแรงงานในลักษณะการลงแขกช่วยกันเกี่ยวข้าว ถางป่า ทำสวนยางพารา ชุมชนจึงมีข้าวกินโดยไม่ต้องซื้อข้าวสาร อาชีพรับจ้างมีเพียงเล็กน้อย พืชผักหาได้จากสวนใกล้บ้าน มีแม่น้ำลำคลองที่มีกุ่มหอย ปู ปลาให้บริโภคโดยไม่ต้องซื้อขายเพราะอาศัยการแบ่งปันกันกิน อำเภอพิปูนเคยประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ 3 ครั้ง คือ เมื่อครั้งที่โซนร้อนที่แหลมตะลุมพุก พ.ศ. 2505 ภัยพิบัติดินถล่ม พ.ศ. 2531 และพายุไต้ฝุ่นโซนร้อนเกย์ พ.ศ. 2532 แต่ภัยพิบัติที่ร้ายแรงที่สุด คือ ภัยพิบัติดินถล่มเมื่อ พ.ศ. 2531 ซึ่งเป็นมหันตภัยพิบัติสำหรับชาวพิปูน ส่งผลให้พื้นที่ชุมชนดั้งเดิมจมหายอยู่ใต้ดินโคลนจากภูเขา ภัยพิบัติครั้งนั้นมีการอพยพผู้คนไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่ กิ่งอำเภอลำทับ

จังหวัดกระบี่ นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ที่ดินป่าสงวนทุ่งหยัน ตำบลกุแหร อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ดินทุ่งนาเมืองชัย ตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และมีผู้ประสบภัยบางส่วนที่ไม่สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ เนื่องจากถูกทำลายไปหมดสิ้นได้ รัฐจึงจัดให้ไปอยู่ในพื้นที่อำเภอพิปูน 5 แห่ง คือ ชุมชนบ้านห้วยตริต ตำบลเขาพระ ชุมชนบ้านแสงทองส่องใต้ บ้านหาดทรายขาว ตำบลกะทูน ชุมชนวัดดอกประดู่ ตำบลยางค้อม ชุมชนห้วยช่อง ชุมชนสันติสุข ตำบลเขาพระ อุทกกรรมภัยครั้งนั้นได้ส่งผลให้เกิดโครงการอ่างเก็บน้ำเพื่อป้องกันภัยอย่างถาวรตามพระราชดำริ คือ โครงการอ่างเก็บน้ำคลองดินแดงตามพระราชดำริและโครงการอ่างเก็บน้ำกะทูนตามพระราชดำริ (เดโช แขน้ำแก้ว และคณะ, 2560) โดยมีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

1. ยุคแรก (พ.ศ. 2546-2549) เหตุการณ์วาทภัยในจังหวัดนครศรีธรรมราชสร้างความเสียหายให้กับพื้นที่การเกษตร กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ก่อให้เกิดการสูญเสียของชุมชน เนื่องจากการต้องย้ายถิ่นฐานของบางครอบครัวและเน้นนโยบายการปลูกพืชเชิงเดี่ยวหรือยางพาราและการทำการเกษตรในพืชที่ขนาดใหญ่ ทำให้ชุมชนหันมาเน้นการประชุมและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านในชุมชน เริ่มต้นด้วยการคิดว่าการทำสวนยางพาราอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอ ควรผลิตในภาคเกษตรที่หลากหลายแล้วจัดวางการผลิตในพื้นที่ เมื่อได้ผลผลิตก็สร้างเป็นกลุ่มแล้วขยายเครือข่ายไปในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในจังหวัดจึงมีเครือข่ายจำนวนมากทำให้เกิดอุตสาหกรรมชุมชน แต่ส่งออกเองไม่ได้ ต้องส่งให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ นำผลผลิตยางพาราของชุมชนอำเภอพิปูนไปขายอีกต่อหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงมีการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

2. ยุคเรียนรู้ (พ.ศ. 2550-2553) จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ชี้ให้เห็นจุดสำคัญหรือจุดเปลี่ยนในการปรับตัวในวิถีชีวิตใหม่ของเกษตรกร โดยการพัฒนาอาชีพในการทำอาชีพหลักจากการทำสวนยางพารา ด้วยการศึกษาค้นคว้าของชุมชน หออาชีพหลักอาชีพรองและอาชีพเสริม โดยนำไปปรับใช้และลงมือปฏิบัติ 1 หมู่บ้าน 1 การผลิต เช่น การแปรรูปปลาตุ๋น การแปรรูปทุเรียนทอด การแปรรูปหน่อไม้ดอง การแปรรูปสมุนไพร โดยชุมชนในตำบลเป็นผู้ผลิตและขายกันเอง ภายในชุมชนใช้แผนแม่บทชุมชน พร้อมกับการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเน้นการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน มีการขยายเครือข่ายการเรียนรู้และการจัดเก็บองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคม การศึกษาวิถีการผลิตในชุมชน แผนพัฒนาแต่ละฉบับได้แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่

เกิดขึ้นได้พอสมควร ชุมชนอำเภอฟิปูนจึงมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของชุมชน ทุกเรื่องต้องผ่านการเรียนรู้ โดยทุกคนได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้แล้วลงมือทำและขยายผลต่อไป ทุกขั้นตอนจึงสอดคล้องกับการเรียนรู้และเข้าใจตรงกัน ซึ่งทำให้ผู้เก็บข้อมูลสามารถอธิบายให้ทุกครอบครัวรู้รายละเอียดได้เหมือนกัน ดังนั้น การเรียนรู้จึงก้าวหน้ากระทั่งได้ข้อมูลที่สามารถกำหนดทิศทางการปฏิบัติร่วมกัน บางเรื่องมีจุดบกพร่องหรือข้อจำกัด การพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่เป็นที่ทิศทางเดียวกัน จึงเกิดความขัดแย้งกันในเรื่องต้น แต่ในที่สุดเกิดการเรียนรู้ใหม่จากประสบการณ์และวิชาการสมัยใหม่ ทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพที่เกิดจากการผนวกความรู้สมัยใหม่กับภูมิปัญญาเข้าด้วยกัน

3. ยุคเครือข่าย (พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน) จากประสบการณ์ วิชาการสมัยใหม่และภูมิปัญญาก่อเกิดการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งทำให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของตนเองมากขึ้น ทั้งเกิดการสะสมองค์ความรู้และประสบการณ์อันยาวนานแล้วขยายผลเป็นความรู้ส่งออกในลักษณะของการสร้างเครือข่าย ดังนั้น การเรียนรู้ที่จะต้องพัฒนาควรดำเนินกิจกรรมทั้ง 2 ด้าน คือ การเรียนรู้จากภายใน อันเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ไปภายนอก โดยยืนอยู่บนพื้นฐานวิถีชีวิต วัฒนธรรมและเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมโดยได้ริเริ่มจากพัฒนากร สังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช (ม.ป.ป.) ได้ดำเนินการสำรวจกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชนในปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา และได้ขึ้นทะเบียนในปี พ.ศ. 2557 จนกระทั่งปัจจุบันมีผู้ขึ้นทะเบียนจำนวน 27 องค์กร เช่น กลุ่มสตรีสหกรณ์หัตถกรรมดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางพารา ตำบลยางค้อม อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มโอท็อป (OTOP) ครีมี่ภู ผลิตภัณฑ์จากยางพารา อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชและมีผลิตภัณฑ์จำนวน 47 ผลิตภัณฑ์ เช่น พวงกุญแจ หมอนอิงและกระเป๋าสะพายไหล่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการจัดการทุนทางสังคมภายในชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

อภิปรายผล

การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1) ยุคแรก (พ.ศ. 2546-2549) เน้นการประชุมและคิดร่วมกันว่า ควรผลิตในภาคเกษตรที่หลากหลาย มีการคุยปรึกษารื้อฟื้นกันระหว่างกลุ่มอาชีพในลักษณะ “ชุมชนคิดร่วมกัน” เพื่อสร้างเป็นกลุ่มเครือข่ายไปในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากผล

วิจัยบ่งชี้ได้ว่า การพบปะ การพูดคุยหรือการประชุม ทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางความคิดที่นำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเหมือนเวทีเชื่อมประสานหรือการแสดงความคิดเห็นที่ทุกคนในชุมชนได้คิดร่วมกัน ทำให้เกิดคุณค่าแห่งการคิดร่วมในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งเชื่อมโยงแนวคิดการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ของสวอนสันและโฮลทอน (Swanson & Holton, 2001) ที่กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร การเข้าใจหลักปฏิบัติและสามารถตัดสินใจเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้เป็นวิธีการเรียนรู้และวิธีการพัฒนาที่ได้ผลดีที่สุด เนื่องจากความสามารถ ประสบการณ์และวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะเรียนรู้แตกต่างกันไป จึงต้องพูดคุยหรือปรึกษาหารือกันเพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด

2) ยุคเรียนรู้ (พ.ศ. 2550-2553) ผู้นำเรียนรู้และนำไปปรับใช้ด้วยการลงมือปฏิบัติ 1 หมู่บ้าน 1 การผลิตและขายกันเองเป็นตลาดของกันและกัน รวมถึงชุมชนใช้แผนแม่บทชุมชนหรือผลผลิตของการเรียนรู้ของชุมชน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ได้ข้อมูลใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุดและต้องมีการนำแผนไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน โดยเน้นการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาวิถีการผลิตในชุมชน การให้ทุกคนได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้แล้วลงมือทำจนได้ข้อมูลที่กำหนดทิศทาง การปฏิบัติในรูปแบบใหม่ ๆ จากประสบการณ์ในลักษณะ “ชุมชนนักปฏิบัติ” ซึ่งจากผลวิจัยบ่งชี้ได้ว่า สิ่งได้คิดร่วมกันหรือแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อสามารถปฏิบัติหรือทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม จะกลายเป็นการสร้างทักษะและความเชี่ยวชาญให้เกิดขึ้นในกลุ่ม จึงจำเป็นต้องใช้ความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพผนวกความรู้ด้านภูมิปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณภัช จันทรเมือง และคณะ (2561) พบว่า การปรึกษาหารือโดยการสังเกตและให้คำปรึกษาในเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์ เป็นการเติมเต็มความรู้ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย การมีผลิตภัณฑ์เพียงรูปแบบเดียวและซ้ำซ้อนกับพื้นที่อื่นทำให้ลูกค้าไม่มีตัวเลือก ยอดขายผลิตภัณฑ์ก็จะลดลง ดังนั้น จึงต้องหาแนวทางพัฒนาเพื่อถ่ายทอดความรู้จากการคิดและปฏิบัติร่วมกัน โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดความรู้และให้ชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของชลธิป สมานิติ (2562) ที่พบว่า การรวมกลุ่มเพื่อบูรณาการองค์ความรู้และทักษะในศาสตร์ต่าง ๆ สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ยกตัวอย่าง กิจกรรมการแปรรูปปลาตุ๋น การแปรรูปทุเรียนทอด การแปรรูปหน่อไม้ดอง เป็นการสร้างองค์

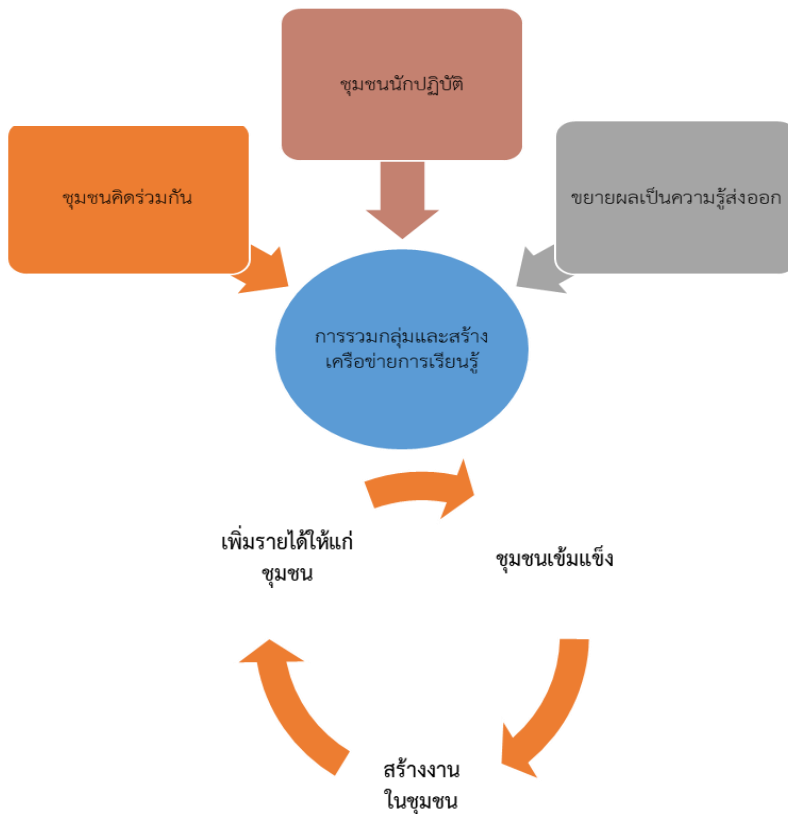
ความรู้ที่สมาชิกในกลุ่มสามารถลงมือทำ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ไปยังลูกหลานหรือผู้ที่สนใจได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของศูนย์นวัตกรรมการศึกษา (Center for Educational Innovation, n.d.) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนรู้สร้างความรู้แทนที่จะรับข้อมูลโดยใช้ประสบการณ์และรวมข้อมูลใหม่เข้ากับความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ โดยการแสวงหาความรู้ควบคู่กับ “การลงมือปฏิบัติ” ทำให้มีความเข้าใจต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ อย่างลุ่มลึกในลักษณะทำเป็นและสาธิตเป็นตัวอย่างได้

3) ยุคเครือข่าย (พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน) โดยภาพรวมจะเห็นว่า การเรียนรู้ การสะสมความรู้และประสบการณ์โดยยืนอยู่บนพื้นฐานวิถีชีวิต วัฒนธรรมและเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม รวมถึงการจัดเก็บองค์ความรู้ตามสภาพสังคม การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการจัดการทุนทางสังคมภายในชุมชน ล้วนเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้เพิ่มรายได้ในลักษณะ “ขยายผลเป็นความรู้ส่งออก” อันเป็นการเรียนรู้จากภายในถ่ายทอดประสบการณ์ไปภายนอก ซึ่งจากผลวิจัยบ่งชี้ได้ว่า การสร้างเครือข่ายโดยการถ่ายทอดความรู้ เช่น การสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง ความช่วยเหลือด้านวิชาการ รวมถึงการแนะนำแนวทางปฏิบัติหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ความรู้และเครือข่ายเหล่านี้จะเป็นตัวเร่งให้ประสบความสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของภฤศสร ฤทธิมนตรี ชิมิค และคณะ (2560) ที่พบว่า การเชื่อมโยงแบบเครือข่ายของหลายกลุ่มองค์กรในการศึกษาดูงานหรือจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ จะได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจที่นำไปสู่การพัฒนาอาชีพ เช่น การขายสินค้าต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว การจำหน่ายอาหารและของที่ระลึก การสร้างและกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนด้วยความเหมาะสมเป็นธรรม เช่นเดียวกับงานวิจัยของจำเนียร ชุนทโสภาค และคณะ (2563) ที่ระบุว่า การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแห่งการเรียนรู้อย่างยิ่งยวดบริหารงานอย่างต่อเนื่องทุกช่วงวัย เช่น การสร้างมัคคุเทศก์น้อยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการท่องเที่ยว การทำอาหารพื้นถิ่นโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในชุมชน สิ่งเหล่านี้สามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในลักษณะ “การมีส่วนร่วมทุกช่วงวัย” ซึ่งบ่งชี้ถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ที่มีลักษณะโดดเด่น เป็นการเน้นย้ำการดึงศักยภาพของคนในชุมชนมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เช่นเดียวกับงานวิจัยของพระอัคระจาระ และคณะ (2563) ระบุว่า แนวทางในการพัฒนาชุมชน ต้องให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยิ่งยวดในลักษณะการวางแผนทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงการจัดการคุณค่าทางธุรกิจในลักษณะสินค้าชุมชน การพัฒนาบุคลากรหรือสร้างความเป็นผู้นำ การ

ประสานงานที่ต้องมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น พื้นที่อื่น ประเทศอื่นหรือระดับนานาชาติ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังภาพต่อไปนี้



ภาพ 1 การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากภาพนี้สามารถอธิบายองค์ความรู้ใหม่ตามกระบวนการของ “CCE” ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1. C หมายถึง Community of Think together (ชุมชนคิดร่วมกัน) เป็นการเน้นการประชุมและการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างกันและกันเพื่อผลิตสินค้าในภาคการเกษตรที่หลากหลาย

2. C หมายถึง Community of Practice (ชุมชนนักปฏิบัติ) เป็นการเน้นการเรียนรู้ การนำไปปรับใช้และลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง การใช้แผนแม่บทชุมชนและประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการดำเนินวิธีการผลิตในชุมชนที่ให้ทุกคนเรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้กระทั่งเกิดการเรียนรู้ใหม่ ตามหลักวิชาการสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. E หมายถึง Expand of Knowledge (ขยายผลเป็นความรู้ส่งออกหรือการถ่ายทอดความรู้ให้เครือข่าย) เป็นการจัดเก็บองค์ความรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้จากภายในถ่ายทอดประสบการณ์ไปภายนอกชุมชนเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

สรุป

การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบผลการศึกษา ดังนี้ ในยุคแรกได้เน้นการประชุมและปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มอาชีพและการผลิตสินค้าเกษตรที่หลากหลาย ต่อมาในยุคเรียนรู้ ซึ่งเน้นเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ การใช้แผนแม่บทชุมชนร่วมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อกำหนดทิศทางการปฏิบัติและเกิดการเรียนรู้วิชาการสมัยใหม่คู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนยุคเครือข่ายเป็นการสรุปการเรียนรู้และประสบการณ์ รวมถึงการจัดเก็บองค์ความรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งเกิดผลลัพธ์ในลักษณะ “ชุมชนคิดร่วมกัน ชุมชนนักปฏิบัติและขยายผลเป็นความรู้ส่งออก” เพื่อสร้างงาน เพิ่มรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจบริบทของชุมชน การเรียนรู้ของชุมชน การรวมกลุ่มในชุมชนและการสร้างเครือข่ายที่ขับเคลื่อนสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาในชุมชน การสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้นำและการจัดการเรียนรู้โดยชุมชนที่เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนและทุกช่วงวัยเพื่อพัฒนาอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชน

ผลการวิจัยในครั้งนี้แม้จะบ่งชี้ถึงความผิดพลาดในอดีตของอำเภอพิปูน แต่ก็ทำให้เกิดความตื่นตัวของการวิจัยชุมชนที่สามารถย้อนวิเคราะห์ปัญหา การพัฒนาระบบการเรียนรู้ การมีหลักปฏิบัติและมีเครือข่ายการเรียนรู้ที่ก่อเกิดความเข้าใจชุมชนและชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ อันนำไปสู่การพัฒนาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้าไปเสริมศักยภาพให้แก่ชุมชน เช่น ทฤษฎีหรือหลักวิชาการ วิทยาการกระบวนการ ทั้งนี้ อำเภอพิปูนโดยความร่วมมือจาก

ทุกภาคส่วนอาจกลายเป็นอำเภอดันแบบของการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนในอนาคตก็เป็นได้

เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย รัตนะ. (ม.ป.ป.). *การสร้างกลุ่มและเครือข่ายในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลตำบลเขาพระ. (ม.ป.ป.). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานสำคัญของเทศบาลตำบลเขาพระ*. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเทศบาลตำบลเขาพระ.

จำเนียร ชุนทโสภาค และคณะ. (2563). การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในสังคมพหุวัฒนธรรมของผู้นำรุ่นใหม่สู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*. 9 (2), 1-15.

ชลธิป สมานิติ. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 39 (1), 113-129.

ณปภัช จันทรเมือง และคณะ. (2561). ผลลัพธ์ชุมชนจากวัสดุขี้เถ้าแปรูปอำเภอฟิปปิน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*. 10 (5), 351-364.

เดโช แขน้ำแก้ว และคณะ. (2560). *การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการวางแผนจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอำเภอฟิปปิน จังหวัดนครศรีธรรมราช*. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

_____. (2563). ทางรอดหรือทางล่ม: ประวัติศาสตร์ชุมชนยุคหลังเหตุการณ์วาตภัย (ปี พ.ศ. 2505-2525) กรณีศึกษาอำเภอฟิปปิน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 6 (5), 43-52.

ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์. (2553). *การออกแบบการวิจัย*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระอัคระจาระ และคณะ. (2563). การพัฒนาชุมชนตามหลักของพระชิตะกู ขยาตอญาณิสสระ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 9 (4), 114-126.

- พิรพัฒน์ พันศิริ. (2559). *การพัฒนาองค์กรชุมชน*. นครปฐม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ภฤศสร ฤทธิมนตรี ชีมิค และคณะ. (2560). โครงข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*. 10 (1), 11-19.
- วรสิทธิ์ เจริญศิลป์ และธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2561). พัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 38 (4), 22-40.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2554). *สมัชชาเครือข่ายองค์กรชุมชนสวนพลังชุมชนท้องถิ่นและภาคีสู่การจัดการตนเองและการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล ครั้งที่ 1/2554*. กรุงเทพมหานคร: วิสคอมเซ็นเตอร์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. (ม.ป.ป.). *ประวัติอำเภอพิปูน*. สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2564, จาก <https://district.cdd.go.th/hipun/about-us/>.
- Center for Educational Innovation (CEI). (n.d.). *Constructivism*. Retrieved January 23, 2021, from <http://www.buffalo.edu/ubcei/enhance/learning/constructivism.html>
- Swanson, A. and Holton, E. F. (2001). *Foundations of Human Resource Development*. San Francisco: Barrett-Koehler Publishers.

วิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทในพระธัมมปทัฏฐกถาแปล

ภาค 1-4

Method of Presenting Dhammapada Content in the 1st - 4th Dhammapadaṭṭhakathā Translation Books



พระมหาสิทธิทัศน์ สนเทียนวัต¹, เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์²

Phramaha Sittitat Sontienwat¹, Premvit Vivattanaset²

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Master of Arts Program in Thai, School of Liberal Arts, University of Phayao

Corresponding Author, E-mail: sitthitass113953@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทในการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าในหนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1-4 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในการสำรวจเอกสารหนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหาแล้วจัดเข้าเป็นระบบ จากนั้น จึงสรุปผลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า หนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1-4 ประกอบด้วยธรรมบทและนิทานธรรมบททั้งหมด 94 เรื่อง ซึ่งมีความสั้นและความยาวแตกต่างกัน คือ ธรรมบทที่สั้นที่สุดมีความยาว 2 หน้า ส่วนธรรมบทที่ยาวมากที่สุดมีความยาว 96 หน้า สำหรับวิธีการนำเสนอธรรมบทในการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าในหนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1-4 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เหตุแสดงธรรมเทศนา 2) ยกนิทานมาสาธก 3) สรุปเป็นพระคาถาและอธิบายความ 4) จบท้ายด้วยอานิสงส์การฟังธรรม องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1) ด้านรูปแบบการเขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา 2) ด้านลักษณะการตีความคำสอน และ 3) ด้านวรรณศิลป์

คำสำคัญ: ธรรมบท; นิทานธรรมบท; พระธัมมปทัฏฐกถาแปล



Abstract

The objective of this research is to study the method of presenting the Dhammapada content in the Buddha's sermon from the 1st – 4th Dhammapadaṭṭhakathā translation books. This study is a qualitative research. The research tool is a case report form (CRF) to survey the Dhammapadaṭṭhakathā translation books. The data analysis is conducted by checking the correctness and completeness of the content and then systematizing and presenting the results of the analysis by descriptive approach.

The findings are as follows: 1) the 1st – 4th Dhammapadaṭṭhakathā translation books consist of the 94 Dhammapadas and Dhammapada story tellings. These are different in length. The shortest story is two pages long and the longest story is ninety-six pages. The method of presenting Dhammapada content in the Buddha's sermon from the 1st – 4th Dhammapadaṭṭhakathā translation books consist of four steps: 1) cause for Dhamma presenting; 2) Dhammapada story telling; 3) summarizing as a phrakāthā and further explained; 4) ending with the virtue of listening to the Dhamma. The new body of knowledge indicates that 1) writing form of the Buddhist literature; 2) the teaching interpretation; and 3) literature.

Keywords: Dhammapada; Dhammapada Story Telling;
Dhammapadaṭṭhakathā Translation Books

บทนำ

ตั้งแต่สมัยโบราณสืบมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การศึกษาของพระภิกษุสามเณรที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งวิธีการสอนและการสอบตามประเพณีดั้งเดิม คือ การแปลด้วยปากเปล่า พระภิกษุสามเณรผู้สอบพระปริยัติธรรมผ่านจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเปรียญ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเรียกว่า บาเรียน โดยจัดแบ่งเป็นชั้น 1 เรียกว่า บาเรียนเอก ชั้น 2 เรียกว่า บาเรียนโท ชั้น 3 เรียกว่า บาเรียนตรี ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขหลักสูตรที่ใช้สำหรับสอนและสอบพระปริยัติธรรมใหม่ โดยจัดลำดับชั้น

บาเรียนเป็นประโยค ผู้สอบได้ตั้งแต่ 3 ประโยคขึ้นไป จึงเรียกว่า บาเรียน และเรียกตามลำดับชั้นว่า บาเรียน 3 ประโยค ตามลำดับขึ้นไปจนถึง 9 ประโยค (พระธรรมปัญญาภรณ์ และพระมหาทองดี ปญญาวชิโร, 2548: 66) การสอบพระปริยัติธรรมแผนกบาลีคงใช้วิธีการสอบแบบเก่า โดยวิธีแปลด้วยปากเปล่าเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2455 จึงมีการเปลี่ยนแปลงมาสอบด้วยวิธีเขียนในบางประโยค กล่าวคือ กำหนดให้สอบความรู้บาลี 1 ประโยค และประโยค 2 ด้วยวิธีเขียน ส่วนการสอบความรู้บาลีตั้งแต่ประโยค 3 ขึ้นไป คงสอบแปลด้วยปากตามแบบเดิมจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2459 จึงยกเลิกการสอบความรู้ด้วยวิธีแปลด้วยปากเปล่ามาใช้สอบด้วยวิธีเขียนแทนทุกประโยค ส่วนการสอบความรู้บาลีกำหนดให้สอบทุกปี ปีละ 1 ครั้ง ซึ่งได้เริ่มสอบมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2436 เป็นต้นมา ต่อมาปี พ.ศ. 2461 จึงกำหนดว่า ผู้ที่จะเข้าสอบบาลีประโยค 3 ต้องสอบความรู้ภาษาไทยด้วย โดยให้เขียนตามคำบอกให้ถูกต้อง รู้จักรวรรคตอนและย่อหน้า ส่วนมากข้อสอบจะอ่านจากเทศนา พงศาวดาร ตำนาน ประกาศจดหมายเหตุ คำตัดสิน อธิกรณ์ เป็นต้น เมื่อสอบภาษาไทยได้ก็จะให้สอบบาลีต่อ แต่ถ้าสอบบาลีตก จะสอบใหม่ก็ต้องสอบภาษาไทยอีกเช่นกัน (พระธรรมปัญญาภรณ์ และพระมหาทองดี ปญญาวชิโร, 2548: 63)

หลักสูตร (ตำราเรียน) พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ประกอบด้วยคัมภีร์ธัมมปทัฏฐกถา ภาค 1-8 คัมภีร์มิ่งคัลลิตทีปนี ภาค 1-2 คัมภีร์สมันตปาสาทิกา ภาค 1-3 คัมภีร์วิสุทฺธิมรรค ภาค 1-3 และคัมภีร์อภิธัมมัตถวิภาวิณี ซึ่งมีเนื้อหามาจากพระไตรปิฎก อันเป็นแหล่งประมวลคำสอนของพระพุทธเจ้า ดังนั้น การปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรจะเป็นการไม่สมควรยิ่ง เนื่องจากการกระทำดังกล่าวอาจเป็นการบิดเบือนหรือกล่าวต่อพระพุทธพจน์และก่อให้เกิดสัทธรรมปฏิรูปได้ง่าย ดังนั้น คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้จารึกไว้ในพระไตรปิฎก ไม่ว่าจะผ่านมานานเท่าไรหรือจะดำเนินการต่อเนื่องไปอีกกี่ปี ก็จะต้องเป็นจริงและเป็นอยู่อย่างนี้ตลอดไป (พระธรรมปัญญาภรณ์ และพระมหาทองดี ปญญาวชิโร, 2548: 120-121)

ด้วยเหตุนี้ ผู้เรียนบาลีจึงต้องจดจำคำสอนของพระพุทธองค์ให้ถูกต้อง ตามแบบแผนเดิม มิให้คลาดเคลื่อนไปตามยุคสมัย คัมภีร์ธัมมปทัฏฐกถาหรือที่นักเรียนบาลีเรียกว่า ธรรมบท อันหมายถึง ‘บทแห่งธรรม’ เป็นธรรมภาษิตสั้น ๆ ในพระไตรปิฎกมีเฉพาะคาถาอย่างเดียวประมาณ 300 คาถา เดิมที่ไม่มีนิทานประกอบ ภายหลังเมื่อประมาณปี พ.ศ. 900 พระพุทธโฆษาจารย์ซึ่งเป็นพระเถระชาวอินเดียได้แต่งนิทานเพิ่มเติมเข้ามา โดยประยุกต์เรื่องราวที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้แก่บุคคล ต่างเวลาต่างสถานที่ เช่น พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องนั้นไว้แก่ใคร ที่ไหน เรื่องราวเป็นอย่างไร พระ

สาวกก็จะจำสืบทอดกันมาด้วยวิธีมุขปาฐะ (ปากเปล่า) นอกจากนั้น คัมภีร์ธัมมปัททฐกถา ยังจัดเป็นตำราเรียนสำคัญคัมภีร์หนึ่งสำหรับชั้นประโยค 1-2 และชั้นประโยค ป.ธ. 3 โดยแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คัมภีร์ธัมมปัททฐกถา ภาค 1-4 ใช้สำหรับชั้นประโยค 1-2 ส่วนคัมภีร์ธัมมปัททฐกถา ภาค 5-8 ใช้สำหรับชั้นประโยค ป.ธ. 3 การศึกษาพระปริยัติธรรมจำเป็นต้องมีเครื่องประกอบหลักสูตรครบบริบูรณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาอย่างสะดวกชัดเจน ดังนั้น กองตำราแห่งมหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือพระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 1-8 ขึ้น โดยได้มอบให้พระมหาอนุสิสโส เป็นผู้ดำเนินการแปลร่วมกับกรรมการกองตำราและผู้ที่เป็นเปรียญคนอื่นๆ เพื่อให้การแปลอย่างเป็นระบบระเบียบเดียวกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 (พระธรรมปัญญาภรณ์ และพระมหาทองดี ปญญาวชิโร, 2548: คำนำ)

ผู้ศึกษาในฐานะครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นเวลานานกว่า 20 ปี ได้เล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าของหนังสือพระธัมมปัททฐกถา ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนภาษาบาลีเรียนรู้ได้สะดวกรวดเร็วและง่ายขึ้น อันทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์หนังสือพระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 1-4 จำนวนทั้งหมด 4 เล่มที่ใช้ประกอบในการศึกษาภาษาบาลีสำหรับชั้นประโยค 1-2 ในวิชาแปลมคธเป็นไทยและประโยค ป.ธ. 4-5 ในวิชาแปลไทยเป็นมคธ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทในการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทเจ้าในหนังสือพระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 1-4

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย การวิจัยนี้เป็นเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจจากเอกสารหนังสือพระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 1-4 โดยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้ 1. ขอบเขตด้านข้อมูล แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หนังสือพระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 1-4 ซึ่งมีคณะกรรมการแผนกตำรามหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ตรวจชำระจำนวนทั้งหมด 4 เล่ม ประกอบด้วยพระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 1 พระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 2 พระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 3 พระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 4 2. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ทำการศึกษา ได้แก่ 2.1 โครงสร้างของการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทในการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทเจ้าที่ปรากฏในหนังสือพระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 1-4 2.2 พระคาถาในการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทเจ้าที่ปรากฏในหนังสือพระธัมมปัททฐกถาแปล ภาค 1-4 3. ขอบเขตด้าน

เวลา เวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2563

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูล ซึ่งผู้ศึกษาได้ประยุกต์จากการทบทวนเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้างแบบบันทึกข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แบบบันทึกข้อมูลแบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่

1. แบบบันทึกข้อมูลโครงสร้างของการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทในการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าจากหนังสือพระอัมมปัทฏฐกถาแปล ภาค 1-4
2. แบบบันทึกข้อมูลพระคาถาในการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าจากหนังสือพระอัมมปัทฏฐกถาแปล ภาค 1-4

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาได้จัดพิมพ์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 2 ชุด แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อพิจารณาให้ความเห็นตลอดจนข้อเสนอแนะและการปรับปรุงแก้ไข เมื่อปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกข้อมูลตามข้อเสนอแนะแล้วจึงนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาสำรวจข้อมูลที่ต้องการจากหนังสือพระอัมมปัทฏฐกถาแปล ภาค 1-4 พร้อมบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูลตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในแบบบันทึกข้อมูลทั้ง 2 ชุด ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษานำแบบบันทึกข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องครบสมบูรณ์ของเนื้อหาแล้วจัดเข้าเป็นระบบโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลโครงสร้างของการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทในการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในหนังสือพระอัมมปัทฏฐกถาแปล ภาค 1-4 กลุ่มที่ 2 แบบบันทึกข้อมูลพระคาถาในการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในหนังสือพระอัมมปัทฏฐกถาแปล ภาค 1-4 แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสรุปผลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทในการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าในหนังสือพระอัมมปัทฏฐกถาแปล ภาค 1-4 พบว่า หนังสือพระอัมมปัทฏฐกถาแปล ภาค 1-4 มีธรรมบทอันประกอบด้วยนิทานทั้งหมด 94 เรื่อง เนื้อหา

ของธรรมบทแต่ละเรื่องมีความสั้นและยาวแตกต่างกันไป ธรรมบทที่สั้นที่สุดมีความยาว 2 หน้า ส่วนธรรมบทที่มีความยาวมากที่สุดจำนวน 96 หน้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลำดับ ที่	ความยาว หน้า	จำนวน เรื่อง	ลำดับ ที่	ความยาว หน้า	จำนวน เรื่อง
1	2	5	15	16	1
2	3	16	16	17	1
3	4	6	17	18	1
4	5	14	18	20	1
5	6	9	19	22	1
6	7	6	20	23	1
7	8	5	21	24	2
8	9	2	22	25	1
9	10	5	23	26	1
10	11	1	24	32	1
11	12	2	25	33	1
12	13	2	26	40	1
13	14	2	27	45	1
14	15	4	28	96	1

ตาราง 1 จำนวนเรื่องและความยาวพระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1-4

จากตารางสรุปได้ว่า ความยาวหน้าของพระธัมมปทัฏฐกถาแปลแต่ละเรื่องมีความยาวเท่ากันบ้าง ไม่เท่ากันบ้าง เมื่อแยกตามลักษณะความยาวหน้าสามารถเรียงได้ 28 ลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ธรรมบทที่มีความยาว 2 หน้า มี 5 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องพระอุทายิเถระ 2) เรื่องภิกษุชาวเมืองปาฐา 3) เรื่องพระลกุณณภททิยเถระ 4) เรื่องการฟังธรรม 5) เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นหลานของพระสารีบุตรเถระ

2. ธรรมบทที่มีความยาว 3 หน้า มี 16 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องพระมหากัสสปเถระ 2) เรื่องภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง 3) เรื่องภิกษุ 500 รูป ผู้ชวนขวยในปฐวีกถา 4) เรื่องพระเถระผู้เจริญมรจิคมัญฐาน 5) เรื่องโจรผู้ทำลายปม 6) เรื่องภิกษุอัสนธิและปุนัพ

พสุกะ 7) เรื่องพระฉันทนเถระ 8) เรื่องพระเถระผู้ตั้งอยู่ในธรรม 9) เรื่องภิกษุอาคันตุกะ 10) เรื่องพระมหากัจจายนเถระ 11) เรื่องพระสารีบุตรเถระ 12) เรื่องหญิงคนใดคนหนึ่ง 13) เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นลูกของพระสารีบุตรเถระ 14) เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นสหายของพระสารีบุตรเถระ 15) เรื่องพระขานุกโณทัตถเถระ 16) เรื่องพระพหูตติกาเถรี

3. ธรรมบทที่มีความยาว 4 หน้า มี 6 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องพาลนักรัศ 2) เรื่องภิกษุ 2 สหาย 3) เรื่องนันทโคปาลกะ 4) เรื่องเพฬฐีสเถระ 5) เรื่องพระอนรุทธเถระ 6) เรื่องอนันตปุกณพราหมณ์

4. ธรรมบทที่มีความยาว 5 หน้า มี 14 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องสุนาเทวี 2) เรื่องพระติสสเถระผู้มีปีกติดอยู่ในนิคม 3) เรื่องพระเมฆียเถระ 4) เรื่องอุกกัณฐิตภิกษุ 5) เรื่องปัญหาของพระอานนทเถระ 6) เรื่องปริณิพพานของพระโคธิกเถระ 7) เรื่องอานนทเศรษฐี 8) เรื่องสุปปพุททกุญ 9) เรื่องขาวนา 10) เรื่องพระอุบลวรรณาเถรี 11) เรื่องภิกษุ 500 รูป 12) เรื่องหมอชิว 13) เรื่องพระสารีบุตรเถระ 14) เรื่องนายจุนทสุกริก

5. ธรรมที่มีความยาว 6 หน้า มี 9 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องธัมมิกอุบาสก 2) เรื่องพระภาคิโนยสังฆรักขิตเถระ 3) เรื่องพระปุตติคัตติสสเถระ 4) เรื่องนางปติปูชิกา 5) เรื่องปาฎิกาชิว 6) เรื่องมหากัสสปเถระ 7) เรื่องพระติสสเถระชาวกรุงโกสัมพี 8) เรื่องอายุวัฒนกุมาร 9) เรื่องพระสัปปทาสเถระ

6. ธรรมบทที่มีความยาว 7 หน้า มี 6 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องภิกษุผู้ปรารถนาวิปัสสนา 2) เรื่องฉัตตปาณิอุบาสก 3) เรื่องอติเปเรต 4) เรื่องสัฏฐิกุญเปเรต 5) เรื่องมารดาของนางกาณา 6) เรื่องนางกิสาคโคตมี

7. ธรรมบทที่มีความยาว 8 หน้า มี 5 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องเทวทัต 2) เรื่องภิกษุ 2 สหาย 3) เรื่องสัทธิตริหาริกของพระมหากัสสปเถระ 4) เรื่องพระราธเถระ 5) เรื่องของบุรุษผู้ฆ่าโจรมีเคราแดง

8. ธรรมบทที่มีความยาว 9 หน้า มี 2 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องนายสุนมมาลาการ 2) เรื่องทารุจิริยเถระ

9. ธรรมบทที่มีความยาว 10 หน้า มี 5 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องความเกิดขึ้นของนางกาลิยักขิณี 2) เรื่องพระจิตตหัตถเถระ 3) เรื่องพระโสโรยเถระ 4) เรื่องถวายบิณฑบาตแก่พระมหากัสสปเถระ 5) เรื่องนางปฐาจารา

10. ธรรมบทที่มีความยาว 11 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องพระติสสเถระ

11. ธรรมบทที่มีความยาว 12 หน้า มี 2 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องโกสิยเศรษฐีผู้มีความตระหนี่ 2) เรื่องพระกุนทลเกสีเถรี

12. ธรรมบทที่มีความยาว 13 หน้า มี 2 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องกุมภโฆสก 2) เรื่องพระสุธรรมเถระ

13. ธรรมบทที่มีความยาว 14 หน้า มี 2 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องจุลกาลและมหากาล 2) เรื่องภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

14. ธรรมบทที่มีความยาว 15 หน้า มี 4 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องพระนันทเถระ 2) เรื่องขัมพุกาชีวก 3) เรื่องพระขทรวินยเรวตเถระ 4) เรื่องสังกัจจสามเณร

15. ธรรมบทที่มีความยาว 16 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องครหทินัน

16. ธรรมบทที่มีความยาว 17 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี

17. ธรรมบทที่มีความยาว 18 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องมัญญกุนทลี

18. ธรรมบทที่มีความยาว 20 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องพระมหากัปปีนเถระ

19. ธรรมบทที่มีความยาว 22 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องพระจุฬป็นถเถระ

20. ธรรมบทที่มีความยาว 23 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องบุรุษคนใดคนหนึ่ง

21. ธรรมบทที่มีความยาว 24 หน้า มี 2 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องพระเทวทัต 2) เรื่องท้าวสักกะ

22. ธรรมบทที่มีความยาว 25 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องบัณฑิตสามเณร

23. ธรรมบทที่มีความยาว 26 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องวนวาสีตสเถระ

24. ธรรมบทที่มีความยาว 32 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องพระจักขุปาลเถระ

25. ธรรมบทที่มีความยาว 33 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องพระเจ้าวิฑูฑะ

26. ธรรมบทที่มีความยาว 40 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสญชัย

27. ธรรมบทที่มีความยาว 45 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องนางวิสาขา

28. ธรรมบทที่มีความยาว 96 หน้า มี 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องพระนางสามาวดี

ส่วนโครงสร้างหลักของวิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมบท ซึ่งถือเป็นแก่นของธรรมบททุกเรื่องพบว่า ความสั้นและความยาวของธรรมบท ไม่มีผลกระทบต่อโครงสร้างหลัก เนื่องจากธรรมบทที่มีความสั้นและความยาวเท่ากันหรือแตกต่างกันก็ตาม จะต้องมีส่วนประกอบหลักที่เหมือนกัน 5 ส่วน ได้แก่

1. การเปิดเรื่อง ในธรรมบทจะใช้คำว่า “[ข้อความเบื้องต้น]” หมายถึง การเกริ่นนำให้รู้ถึงความเป็นมาของเรื่องที่พระพุทธเจ้าจะทรงแสดงธรรมเทศนาโปรดแก่พระสาวกและมหาชนทั้งหลาย การเปิดเรื่องนี้จะบอกให้รู้ถึงฉากเหตุการณ์ของเรื่องว่า

พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ที่ใด ทรงกล่าวถึงใคร คือ จะเล่าเรื่องของผู้นั้น พร้อมคำกล่าวขึ้นต้นในการแสดงพระธรรมเทศนาที่เป็นบาทแรกของพระคาถาธรรมบทนั้น ๆ

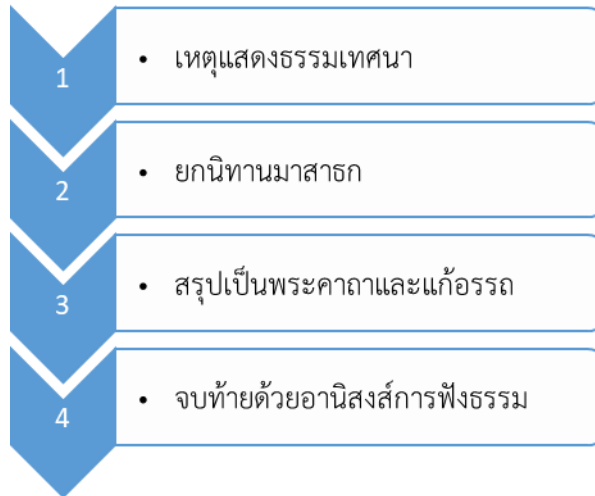
2. การยกอุทาหรณ์ หมายถึง การเล่าเรื่องนิทานชาดก ซึ่งเป็นเรื่องราวของผู้ที่พระพุทธเจ้าทรงปรารภถึงแล้วในข้อความเบื้องต้น การใช้ภาษาในการเล่าเรื่องนี้มีลักษณะเฉพาะ คือ ผู้เล่าเรื่องจะเล่าเหตุการณ์ไปตามลำดับเวลา ด้วยวิธีการบรรยายร่วมกับการใช้บทสนทนาโต้ตอบกันของบุคคลในเรื่องนั้น ๆ และเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวหรือเหตุการณ์ง่ายขึ้น ผู้เล่า (ผู้เขียน) จะสรุปประเด็นของเหตุการณ์ไว้ในวงเล็บ [] ก่อนข้อความที่เป็นรายละเอียดของแต่ละช่วงไว้ ซึ่งการเล่าเรื่องเป็นการยกบุคลาธิษฐานมาสาธก มีทั้งเรื่องประวัติบุคคลในสมัยพุทธกาลและบุคคลในนิทานชาดก กล่าวคือ บุคคลในนิทานชาดกกลับชาติมาเกิดเป็นบุคคลในสมัยพุทธกาล หรือเป็นการเล่าเรื่องในสมัยพุทธกาลเชื่อมโยงไปสู่การเล่าเรื่องในชาดก ดังนั้น การเล่าเรื่องจึงเป็นบุคลาธิษฐานที่สอดคล้องกับธรรมาธิษฐานหรือพระคาถาธรรมบทที่กล่าวไว้ในตอนต้นของเรื่อง

3. การสรุปเรื่อง หมายถึง จุดที่เรื่องดำเนินมาถึงตอนจบ ธรรมบททุกเรื่องจะสรุปด้วยคำสอนหรือคำแสดงธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า พระคาถาและ [แก้อรธ]

4. การลงท้ายเรื่อง เป็นการกล่าวถึงผลหรืออานิสงส์ที่ได้รับจากการฟังพระธรรมเทศนาในแต่ละครั้ง

5. การปิดเรื่อง ธรรมบททุกเรื่องจะปิดเรื่องโดยใช้ข้อความว่า เรื่องพระอุทายีเถระจบ เรื่องจุลกาลและมหากาลจบ เรื่องพระนางสามาวดีจบ เป็นต้น

จากโครงสร้างหลักของธรรมบท 5 ส่วน ดังกล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาสรุปวิธีการนำเสนอเนื้อหาในธรรมบทจากการแสดงธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในหนังสือพระอัมมปทัฏฐกถาแปล ดังภาพต่อไปนี้



ภาพ 1 วิธีการนำเสนอเนื้อหาในพระอัมมปทัฏฐกถาแปล

จากภาพ 1 สรุปได้ว่า ภาพรวมของวิธีการนำเสนอเนื้อหาในธรรมบทมี 4 ขั้นตอน คือ

1. เหตุแสดงธรรมเทศนา ขั้นตอนนี้เป็นการบอกที่มาของการแสดงธรรมเทศนา คือ การบอกว่า ธรรมเทศนานี้พระพุทธเจ้าทรงแสดง ณ ที่ใด เรื่องอะไรเกี่ยวกับใคร

2. การยกนิทานมาสาธก เป็นการเล่านิทานชาดกที่บรรยายถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ของผู้ที่พระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงในขั้นตอนที่ 1 นิทานที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาเล่านี้ จะมีความสั้นและความยาวแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเรื่องที่พระองค์ทรงสั่งสอนและการกระทำของบุคคลในเรื่องนั้น อันเป็นการแสดงธรรมแบบบุคคลาธิฐานเพื่อให้สอดคล้องกับธรรมาธิฐาน

3. การสรุปลงเป็นพระคาถาและแก้อรรถ เป็นการสรุปเนื้อเรื่องของนิทานที่เล่ามาว่า สามารถใช้เป็นตัวอย่างในธรรมะหรือคำสั่งสอนข้อใด ซึ่งพระพุทธเจ้าจะตรัสเป็นพระคาถาไว้

4. การจบท้ายด้วยอานิสงส์การฟังธรรม ในธรรมบททุกเรื่องจะจบด้วยการกล่าวถึงผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้ฟังพระธรรมเทศนาเรื่องนั้น ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องวิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทและจัดประเภทพระคาถา ในหนังสือพระอัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1-4 ได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจควรนำมา

อภิปรายผล ดังนี้ วิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทที่เป็นรูปแบบหรือระบบเดียวกันทั้ง 94 เรื่อง กล่าวคือ ทุกเรื่องจะนำเสนอโดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เหตุแสดงธรรมเทศนา 2) การยกนิทานมาสาธก คือ การนำนิทานธรรมบทมาเล่าให้ผู้อยู่ในที่แสดงธรรมเทศนาฟัง ซึ่งเนื้อหาของนิทานจะมีความสั้นและความยาวเหมือนและแตกต่างกัน 3) การสรุปเป็นพระคาถาและกัณฑ์ คือ การกล่าวคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือการกล่าวพระคาถาในการแสดงธรรมเทศนาครั้งนั้นพร้อมด้วย “การกัณฑ์” หรืออธิบายพระคาถาให้ละเอียดชัดเจน เป็นที่เข้าใจยิ่งขึ้นแก่ผู้ฟังธรรมเทศนา 4) จบท้ายด้วยอาณิสสการฟังธรรม เป็นการกล่าวถึงอาณิสสหรือผลบุญที่เกิดขึ้นแก่ผู้ฟังธรรมเทศนาในครั้งนั้น ๆ สาเหตุที่มีวิธีการนำเสนอเนื้อหาธรรมบทเป็น 4 ขั้นตอนตามลำดับต่อเนื่องกันนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นเพราะธรรมบทมีเรื่องเล่า คือ นิทานธรรมบทประกอบทุกธรรมบท ซึ่งจะมีโครงสร้างหลักเช่นเดียวกับเรื่องเล่าประเภทอื่น ๆ ดังที่สุกัญญา สุขฉายา (2557: 183-209) ได้อธิบายว่า วรรณคดีนิทานมีวิธีการแต่งแบบเรื่องเล่าทั่วไป คือ การดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิทิน เหตุการณ์ต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ซึ่งมีการวิธีการแต่งที่เป็นขนบหรือจารีตนิยมประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1. การเปิดเรื่อง ซึ่งมี 2 แบบ แบบแรกเปิดเรื่องโดยมีความนำหรือบทประณามพจน์ คือ บทไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ พระรัตนตรัย เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ เทวดาในพระพุทธศาสนา สรรเสริญพระคุณของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อบ้านเมือง ไหว้พ่อแม่ครูอาจารย์ แบบที่สองเปิดเรื่องโดยนำเข้าสู่เนื้อเรื่องทันที 2. การเดินเรื่อง หมายถึง การเล่าเรื่องซึ่งมีความแตกต่างกันตามแต่ละเนื้อหาของเรื่องที่เล่า 3. การปิดเรื่องซึ่งมี 2 แบบ แบบแรกเป็นการปิดเรื่องด้วยบทส่งท้าย เช่น วรรณกรรม กลอนสวดที่เป็นนิทาน นิยมลงท้ายด้วยการบอกจุดประสงค์ในการแต่งและความรู้สึกของผู้แต่ง แบบที่สองจบด้วยการประชุมชาดก คือ การกล่าวว่า ตัวละครไปเกิดเป็นใครในสมัยพุทธกาล ซึ่งจะพบในวรรณคดีนิทานที่มีมาจากชาดกหรือแต่งเลียนแบบชาดก

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์นวนิยายเรื่องมหาบัณฑิตแห่งมิลิลานคร ซึ่งศึกษาวิจัยโดยแหวน น้อยคุณ (2549) ที่พบว่า การดำเนินเรื่องของนวนิยายเรื่องมหาบัณฑิตแห่งมิลิลานครมีการดำเนินเรื่องไปตามลำดับเวลา จนถึงตอนจบจะเป็นการจบเรื่องแบบคลี่คลายปัญหาและจบแบบสุชานาฏกรรม มีการใช้บทสนทนาช่วยในการดำเนินเรื่อง บางแห่งมีลักษณะเป็นข้อธรรมคำสอน ส่วนกลวิธีการเล่าเรื่อง ผู้นิพนธ์และตัวละครเป็นผู้เล่าเรื่องโดยเรียงไปตามลำดับเวลา บางครั้งผู้นิพนธ์ได้แสดงความคิดเห็นของตนลงไปด้วย แก่นของเรื่อง คือ การแสดงอำนาจภาพแห่งปัญญาและการใช้ปัญญาควบคุมกับคุณธรรม การยกตัวอย่างการใช้ปัญญาอย่างแยบคายและ

ตัวอย่างการปฏิบัติตามจริยธรรมที่สามารถนำมาปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวันตลอดทั้งเรื่อง อย่างไรก็ตาม เรื่องมหากษัตริย์แห่งมิลานครนี้แม้จะมีที่มาจากมหิทธาตก แต่เนื่องจากการแต่งเป็นนิยายจึงมีส่วนต่างกับนิทานชาดกโดยทั่วไปบ้าง คือ ในการเปิดเรื่อง ผู้นิพนธ์ใช้การบรรยายสภาพของมิลานครและพระสุบินของพระเจ้าวิเทโหราช และนำเสนอปัญหาข้อขัดแย้งของตัวละคร แทนการกล่าวบทประณามพจน์หรือฉากเหตุการณ์ของเรื่องเพื่อบอกถึงที่มาของการแสดงธรรม เพราะฉะนั้น ความแตกต่างระหว่างวรรณกรรมประเภทนิยายกับนิทาน คือ รูปแบบของการนำเสนอซึ่งนิยายจะเป็นการนำเสนอรูปแบบร่วมสมัย ส่วนนิทานยังอิงขนบหรือจารีตดั้งเดิมอยู่ อย่างไรก็ตาม เรื่องราวในหนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปลถือเป็นวรรณกรรมที่เป็นเรื่องเล่ารูปแบบหนึ่ง ซึ่งกุสุมา รักษมณี (2547: 25) เห็นว่า ทั้งนิทาน นิยายหรือเรื่องสั้น ล้วนมีเนื้อเรื่องที่บอกให้รู้ว่า เกิดอะไรขึ้น มีการดำเนินเรื่องเพื่อบอกให้รู้ว่า เรื่องเกิดขึ้นอย่างไร มีฉากที่บอกให้รู้ว่า เรื่องเกิดที่ใด เมื่อใดและมีตัวละครที่บอกให้รู้ว่า ใครทำอะไรหรือใครทำให้เกิดเรื่องราวขึ้น ตัวละครอาจเป็นมนุษย์ อมนุษย์ สัตว์หรือแม้แต่พืช สิ่งของหรือนามธรรม หากไม่ใช่มนุษย์ก็มักจะมีการสร้างตัวละครด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์ให้สิ่งนั้นมีชีวิตจิตใจ มีความคิดและมีการกระทำอย่างมนุษย์ แต่นิทานธรรมบทมีคุณลักษณะพิเศษ คือ เป็นนิทานที่ยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดง ดังนั้น จึงนิยมนำมาอธิบายประกอบการเทศนาหรือบรรยายธรรมซึ่งเป็นธรรมาธิฐานให้กลายเป็นบุคลาธิฐาน ดังที่พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช) (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2551: 359) กล่าวว่า ธรรมบทมักนำมาอ้างมากที่สุดในการสอนธรรม เพราะเป็นหัวข้อธรรมสำหรับปฏิบัติระดับพื้นฐาน สามารถปฏิบัติตามได้ไม่ยาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาหนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปลทำให้ได้องค์ความรู้ ดังต่อไปนี้ ประการแรก ด้านรูปแบบการเขียนวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นตัวอย่างการเขียนที่สามารถประยุกต์ใช้ในปัจจุบันได้ เช่น ลำดับของการเหตุแสดงธรรมเทศนา การยกนิทานมาสาธก การสรุปเป็นพระคาถาและแก้อรรถ การจบท้ายด้วยอานิสงส์การฟังธรรม รวมถึงรูปแบบการใช้สำนวนภาษาที่ใช้ในการแต่งคำศัพท์หรือประโยคของภาษาบาลี ซึ่งเป็นคำที่อมความภาษาธรรมไว้มิให้คลุมเครือ

ประการที่สอง ด้านลักษณะการตีความคำสอน หนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปลเป็นลักษณะของการนำพุทธพจน์สั้น ๆ มาอธิบายด้วยการยกเรื่องราวประกอบให้มีตัวละครน่าสนใจ ดังนั้น จึงเป็นลักษณะการอธิบายความหรือตีความคำสอนจากธรรมาธิฐานให้เป็นบุคลาธิฐาน กล่าวคือ การแสดงพระคาถาธรรมบทให้สอดคล้อง

กับตัวละคร และเป็นการอธิบายความหรือตีความจากธรรมเนียมฐานให้เป็นธรรมเนียมฐาน กล่าวคือ การแสดงพระคาถาธรรมบทให้สอดคล้องกับการแก้อรธ ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะกับสังคมสมัยใหม่ที่ต้องการเข้าใจเรื่องราวและเข้าถึงธรรมะที่รวดเร็วและไม่ซับซ้อนมากนัก

ประการที่สาม ด้านวรรณศิลป์ แม้เรื่องราวในหนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาฉบับเดิมจะเป็นภาษาบาลีและต่อมาได้แปลเป็นหลายภาษา รวมทั้งภาษาไทย แต่ความงามทางภาษาที่เรียกว่า รสของวรรณคดี ยังเป็นเสน่ห์เฉพาะตัวในงานชิ้นนี้ ไม่ว่าจะเป็น เสาวรสนีย์ คือ รสแห่งความไพเราะในการพรรณนาความงามของตัวละคร นารีปราโมทย์ คือ รสแห่งความรักใคร่ พิโรทาทัง คือ รสแห่งความโกรธ และสัลลาปังคพิสัย คือ รสแห่งความคร่ำครวญ รสของวรรณคดีเหล่านี้ นอกจากทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจกฎเกณฑ์ทางภาษาแล้ว ยังเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีที่สอดแทรกไว้ในตัววรรณคดีเป็นอย่างดี นอกจากนี้ พระธัมมปทัฏฐกถายังประกอบด้วยสันตรส คือ รสแห่งความสงบ กาย สงบใจ สงบกิเลส ซึ่งถือเป็นรสแห่งวรรณคดีที่สำคัญของงานนิพนธ์ทางพระพุทธศาสนา

สรุป

จากการศึกษาพบว่า หนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1-4 มีธรรมบททั้งหมด 94 เรื่อง ซึ่งมีความสั้นและความยาวไม่เท่ากัน แต่ทุกเรื่องจะมีโครงสร้างหลักที่เหมือนกันคือ 1) ข้อความเบื้องต้น 2) การยกอุทาหรณ์ 3) การสรุปเรื่อง 4) การลงท้ายเรื่อง และ 5) การปิดเรื่อง ซึ่งจากโครงสร้างหลักของเรื่องที่เหมือนกันนี้ ทำให้สรุปวิธีการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1-4 โดยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เหตุแสดงธรรมเทศนา 2) การยกนิทานมาสาธก 3) การสรุปเป็นพระคาถาและอธิบายความ และ 4) การจบท้ายด้วยอานิสงส์การฟังธรรม ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการสอนและการอ่านหนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปลได้เป็นอย่างดี เพราะจะทำให้เข้าใจชัดเจนว่า ประเด็นสำคัญหรือใจความหลักของแต่ละธรรมบทคืออะไร เรื่องนี้สรุปไว้อย่างไร นอกจากนั้น การศึกษาหนังสือพระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 5-8 เพิ่มเติมแล้วนำคำศัพท์ภาษาบาลีที่พบมารวมกัน จะได้คำศัพท์ภาษาบาลีที่เกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธเจ้าครบสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาภาษาบาลีได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา รัชชมณี. (2547). *กุสุมาวรรณนา 3: ปกรณ์นิทาน*. กรุงเทพมหานคร: แม่คำผาง.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ชุด คำวัด*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบันลือธรรม.
- พระธรรมปัญญาภรณ์ และพระมหาทองดี ปัญญาวิโร. (2548). *การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง วัดปากน้ำ.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2551). *พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 3*, พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2554ก). *พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1*, พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2554ข). *พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 4*, พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุกัญญา สุฉายา. (2557). *วรรณคดีนิทานไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- แหวน น้อยคุณ. (2549). *การวิเคราะห์นวนิยายเรื่องมหาบัณฑิตแห่งมิลานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงาน สำหรับพนักงานนวดแผนไทย Chinese Language Skill Development in Working as Thai Traditional Masseuses



สิริรัตน์ วาววาว

Sirirat Waowaew

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: sirirat827@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย 2) เพื่อสร้างคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย และ 3) เพื่อพัฒนาทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้บริการการนวดแผนไทยในจังหวัดลำปาง โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย 2) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการศึกษา พบว่า 1) ข้อมูลและวิเคราะห์เกี่ยวกับประโยชน์สนทนาที่ใช้บ่อยในการนวดแผนไทย สามารถแบ่งได้ทั้งหมด 18 หมวด 2) ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของคู่มือเพื่อหาค่าสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลรวมคะแนนเท่ากับ 3 ดังนั้น ค่า IOC แสดงให้เห็นว่า คู่มือมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องและความเชื่อถือได้ และ 3) ความพึงพอใจของผู้อบรมที่มีต่อเอกสารประกอบการอบรม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$; $S.D.=0.46$) และผลการเปรียบเทียบทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวด



แผนไทยพบว่า คะแนนทักษะภาษาจีนของผู้เข้าอบรม ในระหว่างก่อนการอบรม ($\bar{X}=5.2$; S.D.=1.03) และหลังการอบรม ($\bar{X}=8.90$; S.D.=1.20) มีค่าสถิติ T-test เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นพัฒนาการในการเรียนที่ดีขึ้น องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การสร้างคู่มือภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยที่สามารถนำไปประยุกต์สร้างสื่อรูปแบบอื่นเพื่อเพิ่มศักยภาพตนเองและเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจ

คำสำคัญ: ทักษะภาษาจีน; ภาษาจีน; งานบริการ; พนักงานนวดแผนไทย

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to study and analyze information about the Chinese language for working as Thai masseuses; 2) to obtain a working Chinese manual for Thai masseuses; and 3) to develop Chinese language skills in work as Thai masseuses. The population consists of Thai traditional masseuses in Lampang Province which are collected by purposive sampling method. The research instruments are as follows: 1) questionnaire about Chinese language for working as Thai Traditional masseuses; 2) satisfaction towards the Chinese manual for working as Thai Traditional Masseuses. The Statistics for data analysis are conducted by frequency, mean, percentage, standard deviation, and T-test.

The results show that 1) the conversation sentences frequently used in Thai massage can be divided into eighteen categories; 2) the results of the effective performance review of the manual to find out the index of item-objective congruence (IOC) from three experts, the sum of the scores equal three, indicating that the manual is effective, relative, and reliable; 3) the satisfaction of the respondents towards the training materials in overall is at highest level ($\bar{X}=4.76$; S.D.=0.46). The comparison of Chinese language for working as Thai masseuses indicates that Chinese skills for working as Thai masseuses of the participants before the training ($\bar{X}=5.2$; SD=1.03) and after the training ($\bar{X}=8.90$; S.D.=1.20) found that the T-test results of these participants have higher scores which demonstrate that improvement of learning is higher. The

body of knowledge from research implies that Chinese manual for Thai Traditional Masseuses can be created and able to apply for developing to other forms of media in order to increase their own potential and propagate to people who interest it.

Keywords: Chinese Skill; Chinese Language; Service; Thai Traditional Masseuses

บทนำ

ปัจจุบันการนวดแผนไทยหรือหัตถเวชกรรมไทยเป็นศาสตร์และศิลป์อีกแขนงหนึ่งที่สำคัญของหลักวิชาการแพทย์แผนไทยในการต่อสู้กับโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ การนวดไทยในปัจจุบันเป็นภูมิปัญญาที่ได้ผ่านการบูรณาการร่วมกับองค์ความรู้ของศาสตร์การแพทย์ในระบบการแพทย์อื่น ๆ จนพัฒนาเป็นการนวดไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ (กรุงเทพมหานคร, 2562) การนวดไทยเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการตรวจ การวินิจฉัย การบำบัด การส่งเสริม และการฟื้นฟูสุขภาพ ด้วยวิธีการกด การคลึง การบีบ การดัด การดึง การประคบ และการอบ ทั้งนี้ตามหลักวิชาการแพทย์แผนไทย การประคบสมุนไพร การอบสมุนไพร รวมทั้งการบริหารฤๅษีดัดตนจัดเป็นองค์ความรู้ในวิชาการนวดไทย ซึ่งรัฐบาลเองมีนโยบายในการนำทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะสมมาในอดีตมาเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรม สุขภาพและสปา เพื่อให้มีคุณภาพและมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น อันเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน (พสุณิต สารมาศ และคณะ, 2551) โดยการนำทุนทางวัฒนธรรมของประเทศไทยสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างผลิตภัณฑ์และบริการให้เป็นวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถต่อยอดสู่อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม โดยเชื่อมโยงทั้งมรดกวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ชุมชน และกิจกรรมทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา อนุรักษ์ ฟื้นฟู บูรณะมรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงการปรับปรุงงานหรือซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งล้วนอยู่ในหลักเกณฑ์ของงานพื้นฐานด้านสังคมในการพัฒนาเมืองวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาประเทศไทยในอัตราค่อนข้างสูงและจากการที่เศรษฐกิจจีนเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปี ส่งผลให้คนจีนมีรายได้สูงขึ้นเริ่มมีวิถีชีวิตและทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การใส่ใจคุณภาพสินค้าและการบริการ

มากกว่าราคาหรือปริมาณ การเสริมบุคลิกภาพ โดยเฉพาะกระแสการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารปลอดสารพิษ และการลงทุนด้านรูปร่างหน้าตาและผิวพรรณให้ดูดี ดังนั้น ธุรกิจเสริมความงามจึงได้รับความนิยมอย่างมาก โดยเฉพาะการนวดแผนไทยซึ่งมีเอกลักษณ์ในการนำองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยที่สืบทอดจากภูมิปัญญาโบราณ รวมถึงการนำสมุนไพรไทยมาเป็นวัสดุและอุปกรณ์ในการนวดที่สนองความต้องการของคนจีน ในปี พ.ศ. 2561 นักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยจำนวน 10.63 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วร้อยละ 7.90 ระยะเวลาพำนักรเฉลี่ยนาน 7.76 วัน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 49,154 บาทต่อคน ซึ่งสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 522,264.78 ล้านบาท (TAT Review Magazine, ม.ป.ป.)

ในจังหวัดลำปางเองเป็นจังหวัดที่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง จึงได้ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวชาวจีนเข้ามาเที่ยวในจังหวัดอย่างต่อเนื่อง จากสถิติของจังหวัดลำปางปี พ.ศ. 2563 มีนักท่องเที่ยวชาวจีนประมาณ 1,500 คน การสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้ใช้บริการนวดแผนไทยจะต้องส่งเสริมให้พนักงานสื่อสารภาษาจีน อธิบายรายละเอียดให้ลูกค้าได้ อันเป็นการสร้างความประทับใจและทัศนคติที่ดีต่อการบริการนวดแผนไทย ซึ่งจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นในเขตพื้นที่จังหวัดลำปางจำนวน 20 แหล่ง เช่น ร้านนวด ร้านเสริมสวย โรงแรม สปา และแหล่งท่องเที่ยว พบว่า เมื่อนักท่องเที่ยวชาวจีนเข้ามาใช้บริการ ผู้ให้บริการไม่สามารถสื่อสารได้ จึงต้องอาศัยการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นบางครั้ง การใช้ภาษามือ และการแปลภาษาจากเครื่องมือสื่อสาร ซึ่งบ่อยครั้งที่ทำให้การสื่อสารผิดพลาด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ให้บริการนวดแผนไทยขาดทักษะการฟังและพูดภาษาจีนในการสื่อสารเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยวชาวจีน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาจีนโดยสร้างคู่มือภาษาจีนเพื่อการทำงานให้แก่พนักงานนวดแผนไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย
2. เพื่อสร้างคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย
3. เพื่อพัฒนาทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจการพัฒนาทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย โดยมี

ประชากร คือ ผู้ให้บริการด้านการนวด ประกอบด้วยผู้ให้บริการนวด ร้านนวด ร้านเสริมสวย โรงแรม สปา และการบริการนวดตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดลำปาง โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประเมินผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย คือ ผู้ที่สนใจเข้าร่วมอบรมภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยในจังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ประกอบการนวด พนักงานนวด หรือพนักงานต้อนรับสถานประกอบการด้านการนวด จำนวน 10 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ประกอบการ พนักงานต้อนรับในสถานประกอบการนวดในจังหวัดลำปางหรือเป็นผู้ให้บริการการนวดในจังหวัดลำปาง

2. เครื่องมือในการวิจัยและสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์สนทนาที่ใช้บ่อยในการนวดแผนไทยมี 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 2 ข้อ และ 2) ประเภทของบทสนทนาจำนวน 18 ข้อ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการด้านการนวด ได้แก่ ร้านนวด ร้านเสริมสวย โรงแรม สปา การบริการการนวดตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดลำปาง สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 แบบสอบประเมินคุณภาพของคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย จากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านภาษาไทย ด้านภาษาจีน ซึ่งแบ่งการประเมินเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาจำนวน 7 ข้อ 2) ด้านการดำเนินเรื่องจำนวน 4 ข้อ และ 3) ด้านการใช้ภาษาจำนวน 3 ข้อ โดยวิธีการหาค่าแบบ IOC

ส่วนที่ 3 แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการอบรมภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย แบบประเมินทั้งหมด 15 ข้อ สถิติที่ใช้ คือ T-test เป็นการวัดทักษะก่อนและหลังการอบรม

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามที่ใช้ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยจำนวน 10 ข้อ สถิติที่ใช้ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าสถิติโดยนำผลที่ได้เทียบกับเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวน ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์สนทนาที่ใช้บ่อยในการนัดแผนไทยจากร้านนวด ร้านเสริมสวย โรงแรม สปา การนัดในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการจัดทำคู่มือภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย ได้แก่ 1) การจัดลำดับข้อมูล โดยเรียงจากการบริการตั้งแต่การติดต่อสอบถาม ตลอดถึงหลังการให้บริการ 2) การนำประโยชน์สนทนาที่ใช้บ่อยในการนัดแผนไทยมาแปลเป็นภาษาจีน 3) การตรวจสอบความเรียบร้อย เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การแปล ความเรียบร้อยของงานเพื่อให้คู่มือมีความสมบูรณ์ 4) การจัดทำร่างคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบประสิทธิภาพของคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย ได้แก่ 1) การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย เพื่อหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหาในคู่มือ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน 2) การปรับปรุงคุณภาพของคู่มือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 5 การทดลองใช้คู่มือกับผู้เข้าร่วมอบรมภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยแล้วประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการอบรม

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย โดยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้บริการด้านการนวด ได้แก่ ร้านนวด ร้านเสริมสวย โรงแรม สปา การบริการนวดตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดลำปาง และใช้สถิติค่าร้อยละ (%) จำนวน 20 คน ปรากฏดังตาราง 1 และ 2 ดังนี้

ลำดับ	เพศ	จำนวน	ร้อยละ
1	ชาย	4	20
2	หญิง	16	80
		20	100
ลำดับ	สถานที่ทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
1	ร้านนวด	10	50
2	ร้านเสริมสวย	2	10
3	โรงแรม	2	10
4	สปา	2	10
5	แหล่งท่องเที่ยว	4	20
6	อื่น ๆ	-	-
	รวม	20	100

ตาราง 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

จากตาราง 1 แสดงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชายจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 20 เพศหญิงจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 80 สถานที่ให้บริการร้านนวด จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มากที่สุด แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ร้านเสริมสวย จำนวน 2 คน คิดร้อยละ 10 โรงแรม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และสปา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ

ลำดับ	ประโยชน์สนทนาที่ใช้บ่อย	จำนวน	ร้อยละ
1	การเชิญชวนเพื่อรับการบริการนวดแผนไทย	16	80
2	การแนะนำและการสอบถามข้อมูลบริการนวดแผนไทย	7	35
3	การสอบถามและการให้บริการข้อมูลบริการนวดแผนไทย	11	55
4	การสอบถามความต้องการใช้บริการของลูกค้า	10	50
5	การถามและการตอบเกี่ยวกับค่าบริการนวด	9	45
6	การต่อรองราคา	18	95

ลำดับ	ประโยชน์สนทนาที่ใช้บ่อย	จำนวน	ร้อยละ
7	การแนะนำลูกค้าก่อนให้บริการนวด	8	40
8	การขอต่อเวลารับบริการนวดแผนไทย	11	55
9	การนัดหมายเวลาที่ลูกค้าจะกลับมาใช้บริการนวดอีก	6	30
10	การบอกให้ลูกค้าตรวจสอบสิ่งของและการนำสิ่งของกลับไปคืนให้ลูกค้า	12	60
11	การบอกอาการเจ็บปวด	13	65
12	การบอกประโยชน์ของการนวดแผนไทย	7	35
13	การแนะนำลูกค้าหลังการรับบริการนวด	14	70
14	การพูดคุยเกี่ยวกับการรับรองวิชาชีพนวดแผนไทย	7	35
15	การให้คำแนะนำแก่ลูกค้าก่อนใช้บริการนวดแผนไทย	15	75
16	คำสั่งที่ใช้ในการนวดแผนไทย	17	85
17	การถามและตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกของลูกค้า	9	45
18	การสอบถามเกี่ยวกับสุขภาพของลูกค้า	8	40

ตาราง 2 ประโยคสนทนาที่ใช้บ่อยในการนวดแผนไทย

จากตาราง 2 แสดงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประโยคสนทนาที่ใช้บ่อย ดังนี้ การต่อรองราคา จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 95 มากที่สุด คำสั่งที่ใช้ในการนวดแผนไทย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 85 การเชิญชวนเพื่อรับบริการบริการนวดแผนไทย จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 80 การให้คำแนะนำแก่ลูกค้าก่อนใช้บริการนวดแผนไทย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 75 การแนะนำลูกค้าหลังการรับบริการนวด จำนวน 14 คน คิดร้อยละ 70 การบอกอาการเจ็บปวด จำนวน 13 คน คิดร้อยละ 65 การสอบถามและการให้บริการข้อมูลบริการนวดแผนไทย การขอต่อเวลารับบริการนวดแผนไทย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 55 การสอบถามความต้องการใช้บริการของลูกค้า จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 50 การถามและการตอบเกี่ยวกับค่าบริการนวด การถามและตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกของลูกค้า จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 45 การแนะนำลูกค้าก่อนให้บริการนวด การสอบถามเกี่ยวกับสุขภาพของลูกค้า จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 40 การแนะนำและการสอบถามข้อมูลบริการนวดแผนไทย การบอกประโยชน์ของการนวดแผนไทย การพูดคุยเกี่ยวกับการรับรองวิชาชีพนวดแผนไทย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 35 และการนัดหมายเวลาที่ลูกค้าจะกลับมาใช้บริการนวดอีก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามยังมีข้อเสนอแนะ โดยสรุปได้ ดังนี้ ภาษาจีนเป็นภาษาใหม่สำหรับผู้ให้บริการนวดแผนไทยและด้วยวิวุฒิของผู้ให้บริการจึงมีความต้องการให้ผู้วิจัยหาวิธีหรือแนวทางการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาให้สามารถสื่อสารกับผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาจำเป็นต้องเน้นย้ำและนำไปใช้บ่อย ๆ เพื่อให้จดจำและเข้าใจประโยคได้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ เพื่อหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหาในสื่อแอนิเมชัน โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และปรับปรุงคุณภาพของคู่มือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีผลการตรวจสอบคุณภาพ ปรากฏดังตาราง 3

ข้อมูลที่สอดคล้อง	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ผลรวมของคะแนน	ค่า IOC	สรุปผล
	1	2	3			
เนื้อหา						
1. ความสมบูรณ์ของวัตถุประสงค์	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
2. ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์	1	1	1	3	1	ใช้ได้
3. ปริมาณของเนื้อหาในแต่ละบท	1	1	1	3	1	ใช้ได้
4. ความถูกต้องของเนื้อหา	1	1	1	3	1	ใช้ได้
5. ลำดับขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหา	1	1	1	3	1	ใช้ได้
6. ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหา	1	1	1	3	1	ใช้ได้
7. ความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับของใช้	1	1	1	3	1	ใช้ได้
การดำเนินเรื่อง						
1. ความเหมาะสมของลำดับขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหา	1	1	1	3	1	ใช้ได้
2. ความชัดเจนในการดำเนินเรื่อง	1	1	1	3	1	ใช้ได้

ข้อมูลที่สอดคล้อง	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ผลรวมของคะแนน	ค่า IOC	สรุปผล
	1	2	3			
3. ความน่าสนใจในการดำเนินเรื่อง	1	1	1	3	1	ใช้ได้
4. การนำเสนอคู่มือมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	1	1	1	3	1	ใช้ได้
การใช้ภาษา						
1. ความถูกต้องของภาษาที่ใช้	1	1	1	3	1	ใช้ได้
2. ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้กับวัยของผู้ใช้	1	1	1	3	1	ใช้ได้
3. ความชัดเจนของภาษาที่ใช้สื่อความหมาย	1	1	1	3	1	ใช้ได้

ตาราง 3 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อเพื่อหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหาในคู่มือ

จากตาราง 3 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เห็นด้วยกับความสอดคล้องของคู่มือในข้อที่ 2, 3, 4, 5, 6 และ 7 ผลรวมของคะแนนพิจารณาจึงได้เท่ากับ 3 ดังนั้น ค่า IOC จึงเท่ากับ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คู่มือมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้อง เชื่อถือได้ เนื่องจากมีค่าการประเมินเท่ากับ 1 สำหรับด้านการดำเนินเรื่องพบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความสอดคล้องของคู่มือ ซึ่งมีผลรวมของคะแนนพิจารณาเท่ากับ 3 ในข้อที่ 1, 2, 3 และ 4 ดังนั้น ค่า IOC จึงเท่ากับ 1 ซึ่งเป็นค่าที่มีความเที่ยงตรงและสอดคล้อง ในส่วนด้านการใช้ภาษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญ ได้พิจารณาความสอดคล้องของคู่มือ ซึ่งมีผลรวมของคะแนนพิจารณาเท่ากับ 3 ในข้อที่ 1, 2 และ 3 ดังนั้น ค่า IOC จึงเท่ากับ 1 ซึ่งเป็นค่าที่มีความเที่ยงตรงและสอดคล้อง นอกจากนี้ ในแบบประเมินด้านเนื้อหา ในข้อที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับความสอดคล้องจำนวน 2 คน ไม่แน่ใจจำนวน 1 คน ดังนั้น ผลรวมในการพิจารณาจึงเท่ากับ 2 ค่า IOC เท่ากับ 0.67 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ จึงแสดงให้เห็นว่า คู่มือมีประสิทธิภาพและสอดคล้อง จึงได้นำมาปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะ

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อพัฒนาทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย หลังจากที่ได้วิจัยได้ปรับปรุงคู่มือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและได้นำไปอบรมให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการพัฒนาทักษะทางด้าน

ภาษาจีนซึ่งเป็นผู้ให้บริการนวดแผนไทย จำนวน 10 คน เป็นเวลา 30 ชั่วโมง โดยการอบรมจะเน้นการสื่อสารด้านการฟังและการพูด เริ่มจากการฝึกการออกเสียงที่ถูกต้อง คำศัพท์เกี่ยวกับการนวดแผนไทย บทสนทนาที่ใช้ในการนวดแผนไทย ฝึกการแต่งประโยค การจับคู่สนทนา และขั้นตอนสุดท้าย คือ การฝึกปฏิบัติจริงโดยให้นักศึกษาจีนที่มาเรียนภาษาไทยเป็นผู้เข้ารับบริการเพื่อทดสอบการสื่อสาร การประเมินผลการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาจีนจะใช้การสังเกตและแบบประเมินจากแบบทดสอบ ดังนั้น ผลการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาจีนให้กับกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏดังตาราง 4

คนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		$\bar{X}$	S.D.
ก่อนเรียน	7	5	4	6	5	4	6	6	5	4	รวม=52	5.2	1.03
หลังเรียน	10	9	8	9	8	9	11	10	8	7	รวม=89	8.90	1.20
D	3	4	4	3	3	5	5	4	3	3	$\Sigma D = 37$		
D^2	9	16	16	9	9	25	25	16	9	9	$\Sigma D^2 = 143$		
											t = 2.60		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย

จากตาราง 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยโดยใช้คู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยของผู้เข้าอบรมก่อนการอบรมเท่ากับ 5.2 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03 และค่าเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 8.90 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.20 เมื่อเปรียบเทียบทักษะภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยของผู้อบรมระหว่างก่อนอบรมกับหลังการอบรมพบว่า ค่าสถิติ t มีค่า 2.60 มีค่า .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 แสดงว่า คะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมมีความสัมพันธ์กัน ผู้อบรมได้รับการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยแล้วมีคะแนนหลังการประเมินหลังการอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย ปรากฏดังตาราง 5

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1	ผู้เข้าร่วมอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอบรม	4.68	0.47	มากที่สุด
2	ผู้เข้าอบรมเกิดความสนใจและมีความกระตือรือร้นอยากอบรม	4.62	0.49	มากที่สุด
3	กิจกรรมในการอบรมทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง	4.65	0.49	มากที่สุด
4	คู่มือประกอบการอบรมทำให้ผู้เข้าเข้าอบรมตั้งใจในการอบรม	4.79	0.41	มากที่สุด
5	ผู้ฝึกอบรมมีการมีการดูแลเอาใจใส่ผู้เข้าอบรมและคอยกระตุ้นกำลังใจขณะอบรม	4.76	0.43	มากที่สุด
6	คู่มือประกอบการอบรมทำให้ผู้เข้าอบรมค้นพบข้อสรุปและนำข้อสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.68	0.47	มากที่สุด
7	คู่มือประกอบการอบรมทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีความสุขและไม่เครียด	4.62	0.49	มากที่สุด
8	คู่มือที่ใช้ประกอบการอบรมมีความน่าสนใจมาก	4.71	0.46	มากที่สุด
9	คู่มือประกอบการอบรมทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน	4.82	0.46	มากที่สุด
10	การอบรมโดยใช้คู่มือประกอบการอบรมช่วยให้ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจมากขึ้น	4.74	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.76	0.46	มากที่สุด

ตาราง 5 ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อคู่มือภาษาจีนในการทำงาน
สำหรับพนักงานนวดแผนไทย

จากตาราง 5 พบว่า ความพึงพอใจของผู้อบรมที่มีต่อเอกสารประกอบการอบรม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$; S.D.=0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับพึงพอใจมากที่สุดเรียงตามลำดับ ดังนี้ เอกสารประกอบการเรียนทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน ($\bar{X}=4.82$; S.D.=0.46) รองลงมา คือ คู่มือประกอบการอบรมทำให้ผู้เข้าเข้าอบรมตั้งใจในการอบรม ($\bar{X}=4.79$; S.D.=0.41) ผู้ฝึกอบรมมีการมีการดูแลเอาใจใส่ผู้เข้าอบรมและคอยกระตุ้นกำลังใจขณะอบรม ($\bar{X}=4.76$; S.D.=0.43) คู่มือประกอบการอบรมช่วยให้ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจมากขึ้น

($\bar{X}=4.74$; S.D.=0.45) คู่มือที่ใช้ประกอบการอบรมมีความน่าสนใจมาก ($\bar{X}=4.71$; S.D.=0.46) ผู้เข้าร่วมอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอบรมและคู่มือประกอบการอบรมทำให้ผู้เข้าอบรมค้นพบข้อสรุปและนำข้อสรุปไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=4.68$; S.D.=0.47) กิจกรรมในการอบรมทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.65$; S.D.=0.49) ผู้เข้าอบรมเกิดความสนใจและมีความกระตือรือร้นอยากอบรมและคู่มือประกอบการอบรมทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีความสุขและไม่เครียด ($\bar{X}=4.62$; S.D.=0.49)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนาทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย มีประเด็นสำคัญที่ควรอภิปราย ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์เกี่ยวกับประโยชน์สนทนาภาษาไทยที่ใช้บ่อยในการนวดแผนไทย ผู้วิจัยจึงได้นำประโยคสนทนาจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลมารวบรวมและนำมาจัดหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ โดยนำบทสนทนาตามหมวดหมู่ทั้งหมดมาแปลเป็นภาษาจีนให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และหลักการแปลภาษาจีน

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เมื่อผู้วิจัยได้นำประโยคสนทนาภาษาไทยแปลเป็นภาษาจีนโดยนำมาแยกเป็นหมวดหมู่ทั้งหมด 18 หมวด ในบทสนทนาจะประกอบไปด้วยภาษาไทย ภาษาจีน พินอิน (คำอ่านที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นตัวเขียน) และคำอ่านภาษาไทย เพื่อสำหรับผู้ที่สนใจในการใช้ภาษาจีนแต่ไม่มีทักษะทางด้านภาษาจีนสามารถศึกษาด้วยตัวเองได้ สอดคล้องกับฉินยา อ่ำซ่า และคณะ (2551) ได้กล่าวว่า ชุดกิจกรรม หมายถึง ชุดการเรียนการสอนที่มีระบบ ขั้นตอนและสื่อการเรียนที่นักเรียนสามารถ ศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเองและทราบความก้าวหน้าในการเรียนในทันทีที่จบเพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากยังไม่เข้าใจก็สามารถกลับไปศึกษาค้นคว้าใหม่ได้ ทั้งนี้ ครูเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้จัดทำเป็นเล่มคู่มือภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย เพื่อให้คู่มือมีประสิทธิภาพจึงได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบประสิทธิภาพของคู่มือโดยพบว่า ประสิทธิภาพของคู่มือภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย มีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องและเชื่อถือได้ รวมถึงผลจากการประเมินความพึงพอใจของผู้อบรมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$; S.D.=0.46) ซึ่งในการออกแบบการทำคู่มือต้องคำนึงถึงสิ่งที่กลุ่มเป้าหมาย

ต้องการและสามารถนำไปใช้ได้จริงในการประกอบอาชีพของผู้เข้ารับการอบรม ดังที่ สนม ครุฑเมือง (2549) กล่าวว่า เอกสารประกอบการสอนเป็นเอกสารหรือสื่อที่สร้าง และเขียนเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรของ สถาบันการศึกษา โดยศึกษาความมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตร เพื่อนำมาจัด กิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพการสอนจริง เอกสาร ประกอบการสอนต้องมีเนื้อหาสาระที่ถูกต้อง มีข้อมูลอ้างอิง มีระบบขั้นตอนในการ เรียน การจัดทำรูปเล่มอาจตีพิมพ์หรือถ่ายสำเนาเย็บเล่มก็ได้ และได้สอดคล้องกับสุนัน ทา สุนทรประเสริฐ (2544) ได้กล่าวว่า เอกสารประกอบการเรียนการสอน คือ เอกสาร ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนของครู หรือประกอบการเรียนของ นักเรียนในวิชาใดวิชาหนึ่ง ควรมีหัวเรื่อง จุดประสงค์ เนื้อหา สาระและกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด รวมถึงขั้นตอนการผลิตเอกสาร ประกอบการเรียนการสอน สามารถสรุปได้ 10 ขั้นตอน คือ 1. การวิเคราะห์ปัญหาและ สาเหตุจากการเรียนการสอน เพื่อการสร้างเอกสารประกอบการสอน 2. การศึกษา หลักสูตรโดยละเอียดเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์และกิจกรรม 3. การเลือกเนื้อหา ที่เหมาะสม แบ่งเป็นบทเป็นตอนหรือเป็นเรื่องเพื่อแก้ปัญหาที่พบ 4. การศึกษารูปแบบ ของการเขียนเอกสารประกอบการสอน และกำหนดส่วนประกอบภายในของเอกสาร ประกอบการสอน 5. การศึกษาค้นคว้า รวบรวมเนื้อหาสาระจากตำราเอกสารที่ เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างจุดประสงค์เนื้อหา วิธีการและสื่อประกอบเอกสารประกอบการ สอน 6. การเขียนเนื้อหาในแต่ละตอนโดยละเอียด ซึ่งอาจจะแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่และ หัวข้อย่อย รวมทั้งภาพประกอบ แผนภูมิ และข้อทดสอบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ กำหนดไว้ 7. การส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ นำผลที่ได้มาพิจารณาเพื่อปรับปรุงส่วนที่ บกพร่อง 8. การทดลองใช้ในห้องเรียนและเก็บบันทึกผลการใช้ 9. การนำผลที่ได้มาใช้ พิจารณาและปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง 10. การใช้จริงเพื่อแก้ปัญหาจากข้อ 1

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า เอกสารประกอบการเรียนการสอน หมายถึง เอกสารที่ผู้สอนเรียบเรียงเขียนขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง มีเนื้อหา ข้อมูลอ้างอิงที่ถูกต้อง มีขั้นตอนในการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพิ่มเติม เช่น สรุป สาระของเนื้อหาวิชาพร้อมทั้งแบบฝึกหัด มีหัวเรื่อง จุดประสงค์ เนื้อหา สาระและ กิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด

ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 นำคู่มือไปจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะให้กับกลุ่มตัวอย่าง ที่ต้องการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาจีนซึ่งเป็นผู้ให้บริการนวดแผนไทย จำนวน 10 คน เป็นเวลา 30 ชั่วโมง โดยการอบรมจะเน้นการสื่อสารด้านการฟังและการพูด เริ่ม

จากการฝึกการออกเสียงที่ถูกต้อง คำศัพท์เกี่ยวกับการวางแผนไทย บทสนทนาที่ใช้ในการวางแผนไทย การฝึกการแต่งประโยค การจับคู่สนทนา และขั้นตอนสุดท้าย คือ การฝึกปฏิบัติจริงโดยให้นักศึกษาจีนที่มาเรียนภาษาไทยเป็นผู้เข้ารับบริการเพื่อทดสอบการสื่อสาร การประเมินผลการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาจีนจะใช้การสังเกตและแบบประเมินจากแบบทดสอบ ดังนั้น ผลการเปรียบเทียบทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานวางแผนไทยพบว่า ค่าเฉลี่ยทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานวางแผนไทยโดยใช้คู่มือภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานวางแผนไทยของผู้เข้าอบรมก่อนการอบรมเท่ากับ 5.2 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03 และค่าเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 8.90 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.20 เมื่อเปรียบเทียบทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานวางแผนไทยของผู้อบรมระหว่างก่อนอบรมกับหลังการอบรมพบว่า ค่าสถิติ t มีค่า 2.60 ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในการเรียนที่สูงขึ้น แต่ค่าคะแนนไม่ได้สูงมาก การอบรมเป็นการอบรมระยะสั้นและผู้อบรมเป็นวัยทำงาน บางท่านคุณวุฒิพออ่านออกเขียนได้ บางท่านวัยวุฒิค่อนข้างสูง มีเวลาในการอบรมไม่ต่อเนื่อง เป็นภาษาใหม่สำหรับผู้เข้าอบรมและยังต้องเผชิญกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงทำให้ผลของค่าคะแนนก่อนและหลังการอบรมไม่ได้เพิ่มขึ้นสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับสุวพิชญ์ ตันต๊ะพันธ์ (2560) ในการเรียนแบบหลักสูตรระยะสั้นนั้นเหมาะสำหรับผู้เรียนในวัยทำงานได้เป็นอย่างดี เนื่องจากใช้เวลาในการเรียนไม่มาก มีการเรียนที่เน้นเฉพาะด้าน ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เรียน ได้ผลเร็ว และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง แต่การเรียนภาษาจีนในหลักสูตรระยะสั้นยังมีปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการเรียน ได้แก่ ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน มีเวลาในการเรียนไม่สม่ำเสมอ ซึ่งการพัฒนาให้ได้ผลดีจะต้องอาศัยความร่วมมือทั้งผู้เรียนและผู้สอน สอดคล้องกับงานวิจัยของอติยา สวยรูป (2556) ที่กล่าวว่า กระบวนการจัดกิจกรรมการสอนด้วยวิธีแบบร่วมมือต้องมีการเสริมแรงที่ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มมีความกระตือรือร้นที่จะทำภารกิจหรือหน้าที่ที่ตนได้รับให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้เรียนแต่ละคนจะพยายามฝึกฝนทักษะเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ด้วยการทำงาน ทบทวน คิดไตร่ตรอง และสรุปเนื้อหาสำคัญ ผู้เรียนจะเกิดความภาคภูมิใจและพยายามทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การเรียนภาษาต้องได้รับการพัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการฟัง ด้านการพูด ด้านการอ่าน และด้านการเขียน โดยการเรียนรู้ภาษาที่เห็นผลชัดที่สุด คือ การหมั่นฝึกฝนและทบทวนคำศัพท์อย่าง

สม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับกฎเทพ ประภากร (2560) ดังนั้น ผู้วิจัยต้องหาวิธีการสอนให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการอบรม ดังนี้

1. ด้านการฟัง ผู้วิจัยเองได้อัดเสียงเนื้อหาแต่ละเรื่องเป็นไฟล์เสียงให้กับผู้อบรมหลังจากที่อบรมในแต่ละเนื้อหาเพื่อให้ผู้อบรมแต่ละท่านได้ฟังและทบทวนได้ด้วยตนเองหลังจากที่เสร็จสิ้นการอบรม

2. ด้านการพูด เนื้อหาของแต่ละบทค่อนข้างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยต้องสรุปคำศัพท์และประโยคสนทนาที่จำเป็นของแต่ละบท ก่อนการอบรมเรื่องถัดไป ผู้วิจัยต้องทบทวนเนื้อหาที่อบรมไปแล้วให้ทุกคนฝึกพูดโดยเลือกคำศัพท์ และยกตัวอย่างบทสนทนาทั้งภาษาไทยและภาษาจีนสลับกันไป พยายามให้ผู้อบรมได้ฝึกการพูดให้มากที่สุด รวมถึงให้ผู้อบรมอัดเสียงตัวเองส่งตามแบบฝึกหัดที่มอบให้ ผู้วิจัยฟังแล้วนำไปปรับแก้ให้กับผู้อบรมท่านนั้นเพื่อให้การออกเสียงได้ถูกต้องตามหลักการออกเสียงภาษาจีน โดยนำเอาการออกเสียงของภาษาไทยที่สามารถเทียบเสียงได้จากสิ่งรอบข้างมายกตัวอย่างให้ผู้อบรมได้ออกเสียงได้ถูกต้อง เช่น

左 zuǒ (จั่ว) แปลว่า ซ้าย ผู้วิจัยได้ออกเสียงคำว่า “จั่ว” หลังคาบ้าน

卡 kǎ (ซ่า) แปลว่า การ์ด ผู้วิจัยได้ออกเสียงคำว่า “ซ่า” พืชสวน ซึ่งเป็นการสร้างการจดจำและออกเสียงได้ดียิ่งขึ้น เป็นต้น

3. ด้านการอ่าน ด้วยคุณวุฒิแต่ละท่านที่อบรมมีความแตกต่างกัน และไม่ใช่ใจกฎเกณฑ์การสะกดคำ ทำให้การออกเสียงเพี้ยน สอดคล้องกับสูตรรัตน์ วงศ์กระจำจ (2562) นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้พินอินในการเขียนกำกับกับการออกเสียงแล้ว ผู้วิจัยต้องใช้ภาษาไทยเขียนกำกับกับการออกเสียงเพิ่มอีกภาษาหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการอ่านให้ถูกต้องตามหลักการออกเสียงภาษาจีน

4. ด้านการเขียน การอบรมครั้งนี้อาจไม่ได้เน้นในเรื่องการเขียน แต่ฝึกการเขียนโดยใช้พินอินหรือภาษาไทยในการกำกับเสียงโดยการให้ผู้อบรมฝึกแต่งบทสนทนา ระหว่างผู้อบรมกับผู้มาใช้บริการ เพื่อให้ผู้อบรมฝึกการเขียนบ่อย ๆ จะช่วยให้เกิดการพัฒนาไปอีกขั้น

การเรียนภาษาในวัยอายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป จะเห็นได้ว่า การรับรู้ การจดจำจะช้าลงซึ่งต้องใช้เวลาในการเรียนรู้มากกว่าเดิม ทำให้ผู้เรียนเกิดความท้อกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และกังวลว่า จะเป็นปัญหาให้กับคนที่ร่วมอบรมด้วยกัน ดังนั้น ผู้วิจัยต้องสร้างกำลังใจให้กับผู้อบรม คอยพูดซ้ำ ทั้งคำศัพท์และการสนทนา

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยนี้ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับคู่มือภาษาจีนในการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสร้างคู่มือภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยซึ่งจัดเรียงข้อมูลแบ่งออกได้เป็น 18 หมวด รวมถึงการจัดเรียงข้อมูลที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้จริง

ประเด็นที่ 2 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบสื่ออื่น ๆ ในการนำไปเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเพื่อเพิ่มศักยภาพทางด้านภาษาและให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน

สรุป

จากการวิจัยเกี่ยวกับผลการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์เกี่ยวกับประโยชน์ที่ใช้อยู่ในการนวดแผนไทย สามารถแบ่งได้ทั้งหมด 18 หมวด ส่วนผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของคู่มือเพื่อหาค่าสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) ในคู่มือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผลรวมของคะแนนพิจารณาได้เท่ากับ 3 ดังนั้น ค่า IOC จึงเท่ากับ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คู่มือมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้อง เชื่อถือได้และความพึงพอใจของผู้อบรมที่มีต่อเอกสารประกอบการอบรม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และผลการเปรียบเทียบทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยพบว่า ค่าเฉลี่ยทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยของผู้เข้าอบรมก่อนการอบรมเท่ากับ 5.2 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03 และค่าเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 8.90 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.20 เมื่อเปรียบเทียบทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยของผู้อบรมระหว่างก่อนอบรมกับหลังการอบรมพบว่า ค่าสถิติ t มีค่า 2.60 ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทักษะภาษาจีนเพื่อการทำงานสำหรับพนักงานนวดแผนไทยของผู้เข้าอบรมในครั้งนี้มีทักษะเพิ่มสูงขึ้นทำให้ช่วยลดปัญหาในการสื่อสารผิดพลาดระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการน้อยลง

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (13 ธันวาคม 2562). 'นวดแผนไทย' ขึ้นทะเบียน 'ยูเนสโก' เป็นมรดกวัฒนธรรมฯ. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก <http://bangkokbiznews.com/news/detail/858092>.

- ณัชยา อ่ำขำ และคณะ. (2551). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องระบบจำนวนเต็ม กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญา การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- พลุนิต สารมาศ และคณะ. (2551). *ศึกษาหมอนวดแผนไทย: ผู้ให้บริการส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย. สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการ การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.*
- ภูเทพ ประภากร. (2561). *การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนกลางโดยใช้ กิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือในชั้นเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชา ภาษาจีน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 “Local and Global Sustainability: Meeting the Challenges and Sharing the Solutions”. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน สุนันทา. วันที่ 20 มีนาคม. หน้า 1053-1063.*
- สนม ครุฑเมือง. (2549). *การเขียนเชิงวิชาการ. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- สุดารัตน์ วงศ์กระจ่าง. (2562). *การศึกษาข้อผิดพลาดในการอ่านออกเสียงสัทอักษร ภาษาจีนกลางของผู้เรียนชาวไทย. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นวัตกรรม สร้างสรรค์สังคม: การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. วันที่ 5-6 สิงหาคม. หน้า 373-386.*
- สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2544). *การผลิตเอกสารประกอบการเรียนการสอน. ชัยนาท: ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย.*
- สุวพิชญ์ ตันต๊ะพันธ์. (2560). *แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนหลักสูตร ระยะสั้นสำหรับผู้ใหญ่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. 11 (1), 20-34.*
- อติติยา สวयरูป. (2556). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาเทคโนโลยี สารสนเทศเรื่องคอมพิวเตอร์เบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วย การเรียนการสอนแบบกลุ่มร่วมมือ โดยใช้เทคนิค STAD. รายงานการวิจัย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน.*
- TAT Review Magazine. (ม.ป.ป.). *Crazy Rich Chinese Travelers นักท่องเที่ยว จีน รุ่นใหม่ ใช้จ่ายสูง. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก <http://gg.gg/v6ga6>*

ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในล้านนา

The Analytical Study of an Identity of Heritage on Cultural Wisdom in Lanna



สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์¹, พระครูสิริธรรมบัณฑิต², พระมหาเกียรติ ฉัตรแก้ว³,
สัททยา วิเศษ⁴, ปาณิสรา เทพรักษ์⁵

Somchan Sripraschayanon¹, Phrakrusiridhammapanthit²,
Phramahakeerati Chatkeaw³, Sahathaya Wiset⁴, Panisara Theprak⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง^{1, 2, 3, 5},
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา⁴

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College^{1, 2, 3, 5},

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus⁴

Corresponding Author, E-mail: sartsirin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 2) เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเชิงเอกสารและการศึกษาภาคสนามด้วยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 14 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจับประเด็นเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในล้านนาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความเป็นมาทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเกิดจากปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ที่กำหนดวิถีชีวิตของสังคมด้วยสภาพทางภูมิประเทศ ชาติพันธุ์และวิถีชีวิตในการอยู่รอดในสังคม ขณะเดียวกันอัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่รับผลกระทบมาจาก (1) ความเชื่อที่เป็นหลักการปฏิบัติให้เกิด



ความผาสุก (2) ทูทางสังคมอันเป็นสิ่งที่มิอยู่ในชุมชนดั้งเดิม (3) การอนุรักษ์อันเป็นการรักษาความเป็นเอกลักษณ์แห่งภูมิปัญญาโดยการยึดหลักการ 2) ปัจจัยด้านอัตลักษณ์แห่งมรดกทางวัฒนธรรมในล้านนาเกิดจากปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่และวิถีชีวิต (2) ความเชื่อ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความผาสุกตามกฎกติกาที่ยอมรับ (3) ทูทางสังคม ลักษณะเฉพาะที่ดึงดูดความสนใจที่เกิดจากปัจจัยทางด้านทูทางสังคมในพื้นที่ (4) การอนุรักษ์ การดูแลและรักษาเอกลักษณ์แห่งภูมิปัญญาในชุมชนล้านนาเพื่อให้เกิดคุณค่าในสังคมตลอดไป องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่ออัตลักษณ์แห่งมรดกทางวัฒนธรรมในล้านนา ได้แก่ 1) ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ที่เป็นสภาพแวดล้อม เผ่าพันธุ์และวิถีชีวิตในชุมชน 2) ปัจจัยทางด้านความเชื่อที่เป็นธรรมเนียมการปฏิบัติที่สร้างความงดงามในแบบแผนของสังคม 3) ทูทางสังคมทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ความงามด้านศิลปะ และ 4) การอนุรักษ์ เพื่อรักษาความงดงามให้คงอยู่ในชุมชนด้วยการปฏิบัติตามสิ่งที่บรรพชนได้สร้างสรรค์และการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ด้วยการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่อนุชนรุ่นต่อไป

คำสำคัญ: อัตลักษณ์; มรดกทางภูมิปัญญา; วัฒนธรรมล้านนา

Abstract

The purposes of this research are that 1) to study the history and cultural wisdom development; 2) to analyze the identity of the cultural wisdom heritage in Lanna. It is a qualitative research and the tools are based on documentary study and field study by observation and in-depth Interview. Fourteen key informants are collected. The data analysis is conducted by collecting information contents of historical, identity, wisdom, and culture in Lanna from related research works in order to analyze an identity of the cultural heritage in Lanna.

The results of study found that 1) the history of cultural wisdom is due to the geographical factors which determine the ways of life in society with topography, ethnicity, and social survival. At the same time, the identity of the cultural wisdom heritage is a factor affected greatly by (1) faith: the practices for welfare; (2) social capital: the existence in traditional communities; and (3) conservation: the maintenance of the

identity of wisdom by adhering to the principles; 2) the factors of the identity of cultural heritage in Lanna are as follows: (1) geography: living and ways of life; (2) faith: the conduct to achieve welfare with accepted rules; (3) social capital: a characteristics of an attraction due to the factor of social capital in area; and (4) conservation: care and maintenance of the identity of wisdom in Lanna Community in order to value in society forever. The new body of knowledge indicates that factors affected to the identity of cultural heritage in Lanna are that 1) geographic factors: it is the environment, race, and ways of life in the community; 2) belief factor: it is a traditional practice to create beauty in social patterns; 3) social capital: it is a natural resources, history, and beauty of arts; and 4) conservation: it is to preserve the beautiful things in community by following what the ancestors have created and to maintain the cultural values by inheriting local wisdom for the next generation.

Keywords: Identity; Wisdom Heritage; Lanna Culture

บทนำ

ความงดงามทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีแต่ละท้องถิ่นมีรูปแบบและเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน แต่มีคุณสมบัติเฉพาะตนที่เรียกว่า อัตลักษณ์ ซึ่งรวมถึงคุณลักษณะเฉพาะบุคคล สังคม ชุมชนและประเทศชาติ คุณลักษณะดังกล่าวอาจรวมถึง การแต่งกาย พฤติกรรม ภาษา วรรณกรรมและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจที่สื่อให้เห็นตัวตนของบุคคล สังคม ชุมชนที่มีคุณลักษณะที่ไม่เหมือนกับสังคมหรือบุคคลอื่น (อภิญา เพื่องฟูสกุล, 2546: 1-5) สำหรับชุมชนล้านนาเป็นชุมชนไทยกลุ่มหนึ่งที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน ปัจจุบันล้านนา หมายถึง พื้นที่ 8 จังหวัดในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอนและน่าน คนกลุ่มนี้เรียกตนเองว่า คนเมือง ซึ่งมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเองเรียกว่า คำเมืองและตัวเมือง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า อาหาร การแพทย์ บ้านเรือน สิ่งก่อสร้าง ดนตรี บทประพันธ์ (โคลง คำว) การฟ้อนรำ การต่อสู้และประเพณีพิธีกรรม (อรทัย เจียมคำรัส, 2559: 8) โดยเฉพาะความงดงามทางด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ได้สร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและอุปกรณ์เครื่องมือในท้องถิ่นที่สามารถจัดหาได้ง่ายเพื่อนำมาใช้ในการ

ดำรงชีวิตประจำวัน ตามปกติวิถีชีวิตชาวล้านนาล้วนเกิดจากจารีตประเพณีที่สะท้อนให้เห็นบริบทสังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สร้างความสามัคคีในชุมชนและรังสรรค์ผลงานที่เกิดจากการร่วมกลุ่มของปราชญ์ผู้รู้ในท้องถิ่นเพื่อสืบสานและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของสมาชิกในชุมชน เช่น การสร้างสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมและวัฒนธรรมทางสังคมที่ยึดถือปฏิบัติจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

เอกลักษณ์แห่งความงามด้านวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นในล้านนา แม้จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เหมาะสมกับยุคสมัยและยอมรับวิทยาการความรู้ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเลือนหายไป ทั้งนี้ เป็นเพราะการประยุกต์วิทยาการต่าง ๆ มาใช้ในท้องถิ่นจนสูญเสียความเป็นอัตลักษณ์ของตน ทั้ง ๆ ที่จังหวัดในล้านนาถือเป็นนครแห่งมรดกโลกที่มีอัตลักษณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการสืบสายชาติพันธุ์ที่หลากหลายจากประวัติศาสตร์ที่เพียบพร้อมทางด้านวัฒนธรรมอันดีงาม ด้วยความเป็นมรดกโลกและเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นได้เรียนรู้และรักษาองค์ความรู้ตั้งแต่โบราณกาล จากการเรียนรู้ สืบทอด รักษา จนมีชื่อเสียงที่เป็นแรงบันดาลใจให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเดินทางเข้ามาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สัมผัสกับความเป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ดังนั้น คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นอัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนาเพื่อเป็นแนวทางในการสืบสาน รักษา และดำรงไว้ซึ่งความเป็นลักษณะเฉพาะที่บ่งบอกเรื่องราว เหตุการณ์ เชื้อชาติ ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นแก่อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และรักษาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา
2. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. วิธีการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ทั้งแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ล้านนา อัตลักษณ์ของสังคมในล้านนา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและมรดกทางวัฒนธรรมในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือการวิจัยและกำหนดทิศทางของการศึกษาอัตลักษณ์แห่งมรดกทางวัฒนธรรมในล้านนาได้อย่างถูกต้อง

2) การสังเกตการณ์ (Observation Study) เป็นการศึกษาบริบทของพื้นที่ศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น

3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 14 รูป/คน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา

2. พื้นที่การวิจัย/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1) จังหวัดลำปาง และ 2) จังหวัดน่าน จากการศึกษาความเป็นมา พัฒนาการด้านภูมิปัญญาและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 14 รูป/คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปวัฒนธรรมจำนวน 4 คน นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางจำนวน 4 รูป/คน นักปราชญ์ผู้มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ล้านนาจำนวน 2 คน และชุมชนพื้นเมืองน่าน/ลำปางจำนวน 4 คน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา

3. เครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยได้แบ่งออกตามรูปแบบการวิจัย ดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและพัฒนาการทางด้านชุมชน สังคม เศรษฐกิจและการปกครองในพื้นที่จังหวัดลำปางและน่าน เพื่อให้เป็นถึงเรื่องราว เหตุการณ์และวิถีชีวิตของชุมชนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

3.2 สังเกตการณ์ (Observation) โดยการศึกษาบริบทของชุมชนและสภาพแวดล้อมทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปางและจังหวัดน่านเพื่อเป็นการเข้าใจถึงความเป็นมาและการสืบสานวิถีชีวิตของบรรพชนจนถึงยุคปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง

3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่จังหวัดลำปางและจังหวัดน่าน ทั้งนิสิต ผู้เชี่ยวชาญ นักประวัติศาสตร์ในล้านนา ตลอดจนถึงชุมชนพื้นเมืองเพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวม ดังนี้

1) การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร โดยการศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมา วัฒนธรรมและประเพณีทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมทางสังคมและแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ที่เป็นมรดกทางสังคมของชุมชน งานวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์ของสภาพทางสังคมและบริบทชุมชนว่า มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นรูปแบบและบ่งบอกถึงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคมอย่างไรบ้าง เช่น การนุ่งห่ม การใช้ภาษา การอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อนำไปวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสังคมของจังหวัดน่านและลำปาง โดยมุ่งเน้นลักษณะที่โดดเด่นและความแตกต่างที่นำไปสู่การพัฒนาความเป็นมรดกแห่งสังคมล้านนา

3) การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระหว่างน่านกับลำปางที่มุ่งเน้นอัตลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสังคมที่มีความโดดเด่นในจังหวัดน่านและจังหวัดลำปาง โดยมุ่งเน้นลักษณะที่โดดเด่นและความแตกต่างที่จะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นมรดกแห่งสังคมล้านนา

4) การสรุปองค์ความรู้ เป็นการถอดบทเรียนเป็นองค์ความรู้จากการวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนาแล้วนำข้อมูลไปเผยแพร่ เพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นในแต่ละชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากเครื่องมือวิจัย ดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากประวัติศาสตร์ ความเป็นมา อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในล้านนาจากหนังสือ ตำราและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 รูป/คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างจังหวัดน่านกับลำปาง พบผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ความเป็นมาและการพัฒนาการทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา พบว่า ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชนที่แสดงถึงรูปแบบและแนวทางการปฏิบัติเป็นการบ่งบอกลักษณะเฉพาะของ

บุคคลหรือปัจเจกบุคคล (Individual Identity) และลักษณะเฉพาะร่วมของกลุ่ม (Collective Identity) ที่ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยมีได้แบ่งแยกการกระทำหรือละทิ้งสถานภาพของปัจเจกได้ จากการศึกษาพบว่า พัฒนาการทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเกิดจากเหตุปัจจัย ดังนี้

พื้นที่ส่วนใหญ่ของสังคมล้านนามีขอบเขตอาณาจักรที่ครอบคลุมไปถึงกลุ่มบ้านเมืองแคว้นสิบสองปันนาในทางตอนเหนือและบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปประกอบด้วยทิวเขาสูงทอดยาวในแนวเหนือจรดใต้ แนวทิวเขาดังกล่าวเชื่อมโยงจากเทือกเขาหิมาลัยและเทือกเขาในแคว้นยูนนานของจีน ทำให้ภูมิประเทศเป็นที่ราบระหว่างภูเขา มีแม่น้ำสายสำคัญหลายสาย เช่น แม่น้ำกก อิง ปิง วัง ยม น่าน พื้นที่แถบนี้ถูกเรียกว่า บริเวณภูเขาและที่ราบตอนเหนือของไทย โดยมีประเทศพม่าและลาวเป็นพรมแดน ทางตะวันตกของเชียงใหม่มีทิวเขาถนนธงชัยซึ่งแยกจากทิวเขาแดนลาวทอดยาวลงไปทางใต้ซึ่งมีลักษณะสูงสลับซับซ้อน ตอนกลางของภาคมีทิวเขาผีปันน้ำ แยกตัวเป็นสองทาง คือ ไหลลงทางใต้สู่แม่น้ำเจ้าพระยา และไหลไปทางทิศเหนือสู่แม่น้ำโขง ส่วนพื้นที่ตอนบนในเขตจังหวัดเชียงรายเป็นที่ราบซึ่งมีอาณาเขตกว้างใหญ่กว่าที่ราบลุ่มแม่น้ำในภาคเหนือตอนบน แม่น้ำส่วนใหญ่ไหลไปทางทิศเหนือสู่แม่น้ำโขง แม่น้ำที่ไหลผ่านที่ราบมีทั้งการกักเซาะและทับถม หลายบริเวณพื้นที่มีทางน้ำโค้งตัวและทะเลสาบรูปแอก รวมทั้งบริเวณที่ทรุดต่ำที่มีน้ำขังตลอดปี

จังหวัดลำปางเป็นที่ตั้งเมืองโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีมาตั้งแต่สมัยทวารวดี ประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ 13 มีชื่อเรียกในตำนานภาษาบาลีว่า เขลางค์นคร คำว่า ลคร (นคร) เป็นชื่อสามัญของเมืองเขลางค์ ซึ่งนิยมเรียกอย่างแพร่หลายดังปรากฏในตำนานศิลาจารึกและพงศาวดาร ส่วนภาษาพูดเรียกโดยทั่วไปว่า ละคอน ดังนั้น เมืองลคร (นคร) จึงหมายถึง บริเวณอันเป็นที่ตั้งของเขลางค์ ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำวังในเขตตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปางในปัจจุบัน ส่วนคำว่า ลำปาง ปรากฏชื่ออยู่ในตำนานวัดพระธาตุลำปางหลวง เรียกตามภาษาบาลีว่า ลัมภักปปะ ตั้งอยู่ในเขตตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ส่วนจังหวัดน่านตามตำนานและพงศาวดารกล่าวว่า เมื่อน่านเดิมเป็นแคว้นอิสระในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 18 โดยกลุ่มชนชาวไทยกลุ่มหนึ่งภายใต้การนำของพระยาภูคาที่ครอบครองพื้นที่ราบทางตอนบน ต่อมาเจ้าขุนฟองเจ้าผู้ครองนครเชื้อสายราชวงศ์ภูคาได้สร้างเมืองปัว (พลัว) หรือวรนครขึ้น ในต้นพุทธศตวรรษที่ 19 เพื่อเป็น

จุดศูนย์กลางการปกครองเมืองและหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่กระจุกกระจายตามบริเวณใกล้เคียง ล่วงมาจนถึงปลายศตวรรษที่ 19 เจ้าพระยาการเมืองได้ย้ายเมืองลงมาตั้งใหม่ที่ราบตอนล่าง ระยะแรกตั้งมั่นอยู่เวียงเพียงแซ่แห่ง ทางฝั่งตะวันออกแม่น้ำน่าน บริเวณที่ตั้งองค์พระธาตุแซ่แห่ง ภายหลังเกิดภัยแล้งขาดแคลนน้ำ พระยาผากองโอรสพระยาการเมืองจึงย้ายมาตั้งเมืองน่านที่ฝั่งตะวันตกแม่น้ำน่านเมื่อปี พ.ศ. 1911 และใช้เมืองน่านเป็นศูนย์กลางการปกครองหัวเมืองในเขตนครรัฐแทนเมืองปัว จากภัยสงครามและภัยธรรมชาติในช่วงเวลาตอนต้นของอาณาจักรล้านนาทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายละทิ้งเมืองไปเป็นครั้งคราว แต่เมืองน่านก็ยังคงเป็นแคว้นอิสระและมีความสัมพันธ์กับแคว้นสุโขทัยอย่างใกล้ชิด ขณะที่เมืองพะเยาถูกรวมเข้ากับอาณาจักรล้านนา กระทั่งตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 21 แคว้นน่านถูกผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา ความแตกต่างทางด้านกายภาพและประวัติศาสตร์การเกิดเมืองในล้านนาสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและวัฒนธรรมที่แตกต่างที่เกิดจากปัจจัยหลายด้าน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมประเพณี ภาษา คติความเชื่อที่ยึดถือและปฏิบัติสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษในกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีน ลาว โดยกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ ๆ มีดังนี้ 1) ชาวไทยวนหรือคนเมือง 2) ชาวไทลื้อ (ไทลื้อ ไทยอง) ส่วนใหญ่อพยพมาจากสิบสองปันนาและหัวเมืองต่าง ๆ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งมีทั้งอพยพมาด้วยความสมัครใจและสงครามทั้งภายในหัวเมืองลื้อ ชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มสิบสองปันนา เชียงตุง ลาวและล้านนาเลื้อดผสม 3) ชาวไทพวนหรือลาวพวน อยู่ที่บ้านฝายมูล อำเภอน้ำขุ่นและบ้านหล่มสักพวน อำเภอน้ำขุ่น 4) ชาวไทเขินหรือชาวขิ่น อพยพมาจากเชียงตุง ปัจจุบันถูกกลืนทางวัฒนธรรมจากคนเมืองทั้งภาษาพูดและเครื่องแต่งกาย แต่บางหมู่บ้านยังนับถือผีเจ้าเมืองของไทเขิน เช่น บ้านหนองม่วง อำเภอน้ำขุ่น ส่วนบ้านเชียงยืน ตำบลยม อำเภอน้ำขุ่น ถูกชาวไทลื้อกลืนวัฒนธรรมจนไม่เหลือเค้าของชาวไทเขิน 5) ชาวไทใหญ่ (เงี้ยว) หรือไตหลวง มีถิ่นฐานในรัฐฉานและเชียงตุง อาศัยอยู่บริเวณแนวอำเภอน้ำขุ่น ปัจจุบันถูกกลืนวัฒนธรรมจนแทบแยกไม่ออก 6) อาข่า อพยพมาจากจังหวัดเชียงราย ส่วนอาข่ากลุ่มอพยพเข้ามาหลังปี พ.ศ. 2533 เข้ามาจากการประเทศพม่าไปอาศัยอยู่ที่จังหวัดลำปาง เพราะมีญาติหรือคนรู้จักอาศัยอยู่ที่นั่น โดยเฉพาะอำเภองาว จังหวัดลำปาง ที่มีกลุ่มอาข่าอาศัยอยู่และสามารถแบ่งออกได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มหน้าคำ อุโล่และล่อเมี่ยง โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลนาแก ตำบลบ้านร้องและตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีวิธีการดำรงชีวิตร่วมกันโดยมิได้แบ่งแยกกลุ่ม

ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ถือเป็นจุดแรกเริ่มของวัฒนธรรมที่สืบทอดจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยมีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่น ได้แก่

1) ความเชื่อ หลักการปฏิบัติของสังคมล้านนาเกิดจากความเคารพนับถือสิ่งที่ตนศรัทธาและทำจัดพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความสุขสบายใจในการดำรงชีวิต ทำให้ความเชื่อโดยส่วนใหญ่ในสังคมล้านนาเป็นการนับถือผี โดยเชื่อว่า ทุกสถานที่ที่มีผีปกปักรักษาคุ้มครองและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตจนกลายเป็นประเพณีและพิธีกรรมในล้านนาและนิยมเช่นไหว้ด้วยอาหารคาวหวาน ส่วนมากจะเคารพนับถือผีที่เป็นต้นบรรพบุรุษหรือสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น ผีบรรพบุรุษที่คุ้มครองเครือญาติและครอบครัว ผีขุนน้ำที่มีหน้าที่ให้น้ำในไร่นา ผีฝ่ายที่มีหน้าที่คุ้มครองเมืองฝ่าย ผีสบน้ำหรือผีปากน้ำที่มีหน้าที่คุ้มครองบริเวณแม่น้ำสองสายมาบรรจบกัน รวมถึงผีวิญญาณประจำข้าวที่เรียกว่า เจ้าแม่โพสพ และผีวิญญาณประจำแผ่นดินที่เรียกว่า เจ้าแม่ธรณี

2) วิถีชีวิตชุมชน การปฏิบัติกิจวัตรของแต่ละบุคคลจนเป็นนิสัยและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่กลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ ซึ่งการดำรงชีวิตของชุมชนจะประกอบอาชีพการทำเกษตรและปศุสัตว์ เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความเมตตาปรานี มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับช่างฝีมือ ฯลฯ ลักษณะดังกล่าวมีมาตั้งแต่เกิดกระทั่งตายซึ่งสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ด้านประเพณีวัฒนธรรมที่ถูกปลูกฝังและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เช่น การประเพณีปฏิบัติ การแต่งกาย การใช้เครื่องนุ่งห่ม/เครื่องประดับ อาชีพ ภาษาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ วิถีชุมชนได้เกิดการรังสรรค์สุนทรียภาพทางกายภาพและจิตใจของชุมชนที่นำไปสู่การสร้างวิถีแห่งความสุขอันแท้จริง ตลอดถึงการสะท้อนวิถีทางวัฒนธรรมผ่านทางศิลปกรรมที่ได้สืบทอดกันจากอดีตกระทั่งปัจจุบัน

3) ศิลปะและวัฒนธรรม มนุษย์สร้างสรรค์และถ่ายทอดภูมิความรู้ที่บ่งบอกทางด้านอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและความงาม โดยสิ่งที่สร้างขึ้นได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ดั่งาม ล้ำค่าและเป็นแบบแผนในการประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ความงดงามทางด้านศิลปะแบบล้านนามีเอกลักษณ์ความอ่อนช้อยที่แฝงด้วยแนวคิดได้สะท้อนให้เห็นการผสมผสานทางศิลปวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทั้งด้านการเมือง การปกครอง ศาสนา รวมทั้งวิทยาการด้านต่าง ๆ กับกรุงสุโขทัย ล้านนา พุกามและล้านช้าง เป็นการบอกเล่าเรื่องราว ความเป็นอยู่และประวัติศาสตร์แห่งการเกิดเมืองต่าง ๆ ความงดงามทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมเป็นการแสดงรูปลักษณะและวิถีชีวิตของชุมชนให้ได้รับรู้และเข้าใจ

ถึงแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมกับพื้นที่ตนเอง เช่น ประเพณี พิธีกรรมและ จิตรกรรมต่าง ๆ

4) เอกลักษณะเฉพาะตน เป็นลักษณะเฉพาะที่สร้างขึ้นและเป็นความรู้เชิงอัตวิสัย (Subjective Knowledge) ที่ประกอบด้วยข้อเท็จจริง แม้ธรรมชาติแต่ละบุคคล จะมีการสะสมความรู้ที่แตกต่างกัน แต่กระนั้นก็เชื่อว่า มีอยู่จริง ความจริงที่เกิดจากความรู้จึงเป็นภาพลักษณ์ที่บ่งบอกให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่มีความเฉพาะพื้นที่ เช่น อัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง ได้แก่ รถม้า เมืองเชรามิค อัตลักษณ์ของจังหวัดน่าน คือ การเป็นนครแห่งความงามทางมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความวิจิตรสวยงาม มีแบบแผนการปฏิบัติตามธรรมเนียมดั้งเดิมและความเป็นสุนทรียภาพทางสถาปัตยกรรม และจิตรกรรมฝาผนัง เช่น ความเลื่องชื่อของจิตรกรรมฝาผนังของปูม่านยาม่านในวัดภูมินทร์หรือความงามที่เกิดจากศิลปินคนเดียวกันที่รังสรรค์งานศิลปะที่วัดหนองบัว อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน ลักษณะที่มีความโดดเด่นบนพื้นฐานทุนทางสังคมของลำานนาได้สร้างความประทับใจและความภาคภูมิใจแก่สังคมลำานนาเอง

วัตถุประสงค์ที่ 2 อัตลักษณ์แห่งภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในลำานนา พบว่า การแสดงออก การกระทำหรือทักษะทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านเครื่องมือวัตถุหรือ กลุ่มบุคคลและชุมชน ล้วนเป็นที่ยอมรับในความเป็นเจ้าของร่วมกันหรือเป็นส่วนหนึ่งของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จึงเกิดการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่ง สิ่งเหล่านี้ชุมชนได้สร้างขึ้นมาอย่างสม่ำเสมอเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตน ทำให้เกิดความภูมิใจในตัวตน และเกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาแล้วเกิดการยอมรับว่า เป็นมรดกของตนเองและชุมชนปรากฏ ดังนี้

1) ภาษา (Language) เป็นการบ่งบอกทางด้านวัฒนธรรม เอกลักษณะ วิถีชีวิตของสังคมในท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดยภาษาเหนือหรือคำเมืองได้ใช้สื่อสารทั่วไปในภาคเหนือตอนบน แต่กระนั้นลักษณะถ้อยคำและสำเนียงในการพูดมีความแตกต่างกันไปและบ่งบอกให้รู้ว่า บุคคลใดเป็นคนเหนือและเป็นผู้อาศัยอยู่ในจังหวัดอะไร ด้วยถ้อยคำ สำเนียงและคำศัพท์บางอย่างเป็นการบ่งบอกว่าอยู่ที่ไหน เช่น คำเมืองเหนือของเชียงใหม่ ลำพูนจะพูดซ้ำ น้ำเสียงหวานหรือยาว ส่วนจังหวัดลำปาง แพร่ น่าน จะพูดเสียงดู่ เสียงห้วนและศัพท์บางศัพท์จะมีลักษณะที่แตกต่างกัน

2) ชชาติพันธุ์ (Ethnicity) ชาวลำานนามีลักษณะผสมหลายชนเผ่า สังเกตจากประวัติศาสตร์การสร้างเมืองในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีอิสระการปกครองของชนเผ่ามากมาย

โดยเฉพาะปัจจุบันมีการผสมผสานหลากหลายชนชาติในการดำรงชีพในบริเวณแอ่งที่ราบ อย่างไรก็ตาม ชนเผ่าที่ถือว่า เป็นบรรพบุรุษของชาวล้านนา ได้แก่ ชาวไทลื้อ ชาวไทจีน ชาวไทยวน ชาวไทใหญ่ ชาวเม็ง (มอญ) ชาวลัวะ จากแอ่งที่ราบสู่ภูเขาสูงจะพบกลุ่มชนชาติต่าง ๆ ตั้งหมู่บ้านกระจายอยู่ทั่วไปตามพื้นที่สูงในดินแดนล้านนา ได้แก่ กะเหรี่ยง (ปกากะญอ) เมี่ยน (เย้า) ม้ง (แม้ว) อาข่า (อีเก้อ) ลาหู่ (มูเซอ) ลีซอ และบางกลุ่มที่อยู่ในบริเวณชายขอบของล้านนา ได้แก่ ขมุ มลาบรี (ตองเหลือง) แต่ละชาติพันธุ์มีลักษณะความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย ความเชื่อ การปฏิบัติและวิถีชีวิต ซึ่งเป็นเครื่องหมายที่ชี้ให้เห็นแต่ละเผ่าพันธุ์ที่มีอยู่ในสังคมล้านนา

3) ประเพณีและพิธีกรรม (Tradition and Ritual) เป็นกิจกรรมที่ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา มีความเป็นเอกลักษณ์ที่มีความสำคัญต่อสังคม เช่น รูปแบบเครื่องแต่งกาย ภาษา ศิลปะ ดนตรี ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อต่าง ๆ เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ กลายเป็นประเพณีประจำแต่ละท้องถิ่นที่ถ่ายทอดกันมาตามลำดับ ประเพณีและพิธีกรรมได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการยอมรับร่วมกันของสมาชิกในสังคม ซึ่งประเพณีแต่ละแห่งส่วนมากจะยึดถือตามปฏิทินและฤดูกาลแต่ละช่วงที่แฝงด้วยหลักการและวิธีการปฏิบัติที่ดั่งงามของสังคม แม้ประเพณีโดยรวมจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันในแต่ละพื้นที่ในภาคเหนือ แต่รูปแบบการปฏิบัติมีความแตกต่างกัน เช่น การสืบทอดประเพณีการทำบุญในทางพระพุทธศาสนาหรือประเพณีที่สร้างความนันทนาการ ความสามัคคีในชุมชน อาทิ งานแข่งเรือ งานปอยหลวง

4) ทูทางสังคม (Social Capital) ทูที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้างหรือสะสมมาจากบรรพบุรุษส่งผลให้เกิดกฎเกณฑ์ที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกัน เป็นพื้นที่ไว้วางใจกัน ซึ่งทูทางสังคมทำให้เกิดกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม ศาสนาและจารีตประเพณีที่ทำให้ชุมชนปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนที่มีเป้าประสงค์ร่วมกัน แม้จะมีความแตกต่างทางด้านศาสนา ชนเผ่า เพศและฐานะทางเศรษฐกิจก็ตาม การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นได้สร้างแนวทางการดำเนินชีวิตที่มีรูปแบบเดียวกันในชุมชนล้านนา โดยยึดแบบแผนและข้อบังคับร่วมกันเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตและปลูกฝังให้สมาชิกในชุมชนรู้สึกรักและซาบซึ้งทุนที่เป็นพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมในล้านนา โดยเน้นการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะในการอยู่ร่วมกันบนทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประเพณีที่ดั่งงามในท้องถิ่น เช่น การแข่งเรือจังหวัดน่านที่เป็นพื้นที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำและความเป็นเมืองที่มีความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมจากความงดงาม

ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย รวมถึงการนำทรัพยากรดินที่มีมวลความเหนียวแน่นมาผลิตเป็นเซรามิกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดลำปาง

5) วัฒนธรรมท้องถิ่น (Local Culture) ลักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีขอบข่าย ดังนี้ (1) การดำรงชีวิต มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นมาของเผ่าพันธุ์ เครื่องญาติ บ้านเรือน สถานที่ทำมาหากิน การแต่งกาย เครื่องใช้ไม้สอยที่จำเป็น (2) ครอบครัว เพื่อนบ้านและสถาบันทางสังคม มีความเกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อนบ้าน เครื่องญาติ ศาสนา เศรษฐกิจ การเมืองและสถาบันอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน (3) ศาสนาและจริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของชุมชน เพราะศาสนาเป็นจิตวิญญาณของสังคมที่ช่วยขัดเกลาประชาชนให้ประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม หากคนในสังคมได้ประพฤติตามหลักคำสอนทางศาสนา ย่อมนำมาความผาสุกให้แก่สังคม (4) ศิลปะและสุนทรียศาสตร์ ปัจจัยสำหรับการยกระดับรสนิยม สร้างเกียรติภูมิของคนให้แตกต่างกัน การยกระดับสุนทรียศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญของสังคม (5) ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่ใช้เพื่อติดต่อสื่อสาร สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี ศีลธรรมและจริยธรรม เป็นการสืบทอดมรดกที่ส่งสมกันมาให้คงอยู่สืบต่อไป เช่น การเลี้ยงผีปู่ย่า การฟ้อนผีมดผีเม็ง การทำพิธีสังเคราะห์เพื่อการบูชาและความเป็นสิริมงคลในการทำนา

อัตลักษณ์ทางมรดกทางภูมิปัญญาชาวล้านนามีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกับชุมชนและภูมิภาคอื่น แต่ด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนที่อยู่ในภูมิภาคประเทศ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์จนก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่กำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบและแบบแผนการปฏิบัติให้แก่ชุมชน โดยอาศัยการสื่อสารด้วยภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อบนทุนทางสังคมที่มีฐานแบบเดียวกัน ทำให้เกิดการสร้างรูปแบบและแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นระบบที่ต้องช่วยเหลือจุนเจือซึ่งกันและกันจนกลายเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาวล้านนาในปัจจุบัน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลสามารถแยกประเด็นตามอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมในล้านนาอันเกิดจากปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ภูมิศาสตร์ 2) ความเชื่อ 3) ทุนทางสังคม 4) การอนุรักษ์ โดยปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดวิถีชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ของสังคมล้านนา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และแยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ความเป็นมาและพัฒนาการทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา ปัจจัยที่เกิดจากภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติจนเกิด

เป็นสิ่งดงามทางสังคมที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงรูปแบบและแนวทางการปฏิบัติหรือวัฒนธรรม โดยภูมิศาสตร์ของสังคมล้านนามีขอบเขตครอบคลุมไปถึงแคว้นสิบสองปันนาของประเทศจีนและบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง พัฒนาการทางภูมิปัญญาจึงเกิดจากชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมและประเพณีเดียวกัน ซึ่งชาติพันธุ์สร้างวัฒนธรรมสังคมที่มีลักษณะของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน สอดคล้องกับประสิทธิ์ ลิปะธิชา (2547: 32-33) ที่กล่าวถึงภูมิปัญญาว่า เป็นการบ่งลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือปัจเจกบุคคล (Individual Identity) และลักษณะเฉพาะร่วมของกลุ่ม (Collective Identity) ที่ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ตามประวัติศาสตร์การอพยพเกิดจากภัยสงครามและความสมัครใจ ซึ่งสอดคล้องกับธนิกันต์ ทาอ้าย (2549: 196) ได้กล่าวว่า การอพยพยุคนี้เป็นการเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมืองในช่วงสมัยเจ้ากาวิละแห่งเชียงใหม่และเจ้าอัตถวรปัญโญฯ แห่งนครน่าน รวมถึงยุคของเจ้าสุมนเทวราชที่อพยพเข้าสู่เมืองน่าน จนกระทั่งเกิดการผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา ความแตกต่างทางด้านกายภาพและประวัติศาสตร์การเกิดเมืองในล้านนาสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและวัฒนธรรมที่แตกต่างที่เกิดจากปัจจัยหลายด้าน

ความหลากหลายทางเผ่าพันธุ์ถือเป็นจุดกำเนิดของวัฒนธรรมและประเพณี โดยเป็นเครื่องบ่งบอกอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์นั้น ๆ ด้วยเหตุที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้อยู่รอด แต่ก็มี การแสดงออกทางวัฒนธรรมเพื่อให้รู้ถึงชาติกำเนิดและเผ่าพันธุ์ของตน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของรินรดา พันธุ์น้อย (2552: 75-77) ที่ศึกษาการดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบุงกะแหว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จากกลุ่มไทยเชื้อสายเวียดนามที่แสดงอัตลักษณ์ตนเอง แม้จะมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับบริบทของสังคม แต่ก็ยังแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เชื้อชาติเวียดนาม เช่น การสื่อสารด้วยภาษาเวียดนาม ความภาคภูมิใจในทักษะการใช้ภาษาเวียดนามที่สามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่รุ่นลูกหลานได้ จะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ถือเป็นมูลเหตุเริ่มต้นของการเกิดวัฒนธรรมในท้องถิ่น ด้วยสภาพความเป็นอยู่ การรวมตัวและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่อาศัย โดยวัฒนธรรมย่อมมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพวิถีชีวิต ชาติพันธุ์และสภาพความเป็นอยู่ให้เข้ากับสังคมและสรรค์สร้างวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนเอง ตลอดถึงความเชื่อที่เป็นหลักปฏิบัติ พิธีกรรมเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ การเคารพบูชาภูตผีตามความเชื่อของชุมชน โดยการปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน เป็นนิสัยที่

แสดงอัตลักษณ์เฉพาะ สอดคล้องกับพรสุข หุ่นนิรันดร์ (2545: 114-117) ได้อธิบายว่า การประกอบกิจการงานต่าง ๆ ตั้งแต่การเกิดจนกระทั่งการตายที่สะท้อนให้เอกลักษณ์ ประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นแบบฉบับตนเอง เกิดจากการรังสรรค์องค์ความรู้ที่เกิดจากการปลูกฝังและสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่แฝงด้วยศิลปะ และวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิรู้ในการทอดถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดและสุนทรียภาพด้วยการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม เช่น ประเพณีการแต่งกาย พิธีกรรมและศิลปะต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนจากพัฒนาการทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนาบน พื้นฐานทุนทางสังคมของล้านนา

วัตถุประสงค์ที่ 2 อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา เกิดจากปัจจัย ดังนี้ 1) ความเชื่อ การอยู่รวมกลุ่มของมนุษย์จำเป็นต้องมีการยึดถือ หลักการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความผาสุก โดยการกำหนดกฎกติกาของสังคมที่ สมาชิกต่างให้การยอมรับ คือ (1) จารีตประเพณี เป็นการกระทำที่เกี่ยวกับศีลธรรมอัน ดีงาม หากการกระทำใดฝ่าฝืนจารีตถือว่า ผิดหรือไม่ดี (2) พิธีกรรม เป็นแบบอย่างของ พฤติกรรมที่กำหนดไว้ด้วยกฎเกณฑ์หรือธรรมเนียมประเพณีเพื่อให้มีความขลัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524: 314) เป็นการกระทำเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของมนุษย์ต่อ สิ่งที่ตนเองรับรู้ว่ามีอำนาจหรืออิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตซึ่งอาจมองเห็นหรือไม่เห็นก็ได้ (3) วัฒนธรรม เป็นผลผลิตอันเกิดจากการประกอบพิธีกรรม/กิจกรรมที่ได้กระทำจน ยึดถือเป็นแบบแผนในชุมชนสืบต่อมา ความเชื่อในพิธีกรรมดังกล่าวเกิดจากสภาพจิตใจ ของมนุษย์ที่ต้องการที่พึ่งและเป็นความแน่นแฟ้นที่อยู่บนความเชื่อดั้งเดิมที่นับถือมา ก่อน อันเป็นกลไกหรือบรรทัดฐานทางสังคมที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2557) เช่น วัฒนธรรมการขึ้นบ้านใหม่ที่จะต้องทำพิธีกรรมสืบ ชะตา การทำพิธีเลี้ยงผี/เชื้อบ้าน ตลอดถึงบริเวณพื้นที่ทำมาหากินต้องทำพิธีสังเคราะห์นา ที่เป็นการแสดงความเคารพต่อพื้นที่ไร่นา ฯลฯ ความเชื่อเหล่านี้เป็นการสร้างลักษณะ โดดเด่นทางวัฒนธรรมที่เกิดจากสภาวะที่มนุษย์ต้องการที่พึ่งด้านจิตใจในการดำรงชีวิต จนกระทั่งเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือมาถึงปัจจุบัน

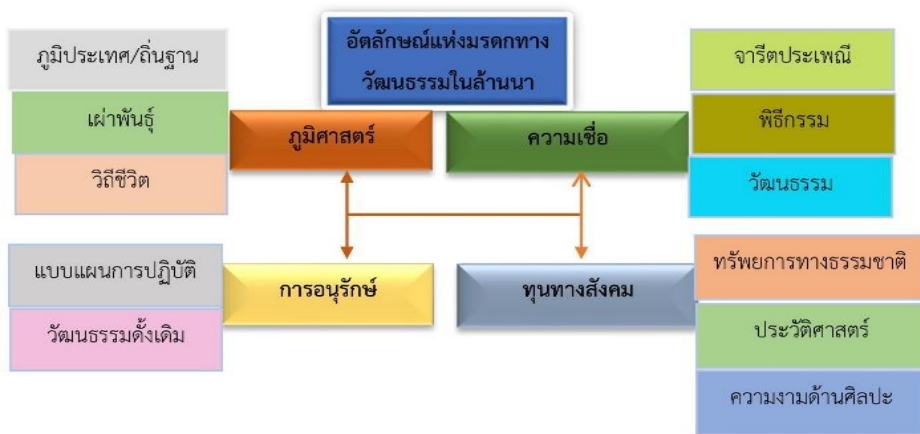
2) ทุนทางสังคม ลักษณะเฉพาะที่ดึงดูดผู้คนส่วนมากเกิดจากปัจจัยด้านทุน ทางสังคมในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่เป็นต้นทุนเดิม ได้แก่ (1) ทรัพยากรทางธรรมชาติ สภาพทางกายภาพของชุมชนล้านนามีลักษณะเป็นหุบเขา แวดล้อมด้วยต้นไม้หลากหลายพันธุ์ ความงดงามทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็น มูลเหตุให้ทุกคนได้รับรู้และเข้าใจวัฒนธรรมล้านนา เช่น การแต่งกาย การพูด พิธีกรรม (2) ประวัติศาสตร์ ความเป็นเมืองเล็ก ๆ ในภาคเหนือล้วนแต่มีประวัติศาสตร์การสร้าง

บ้านแปงเมือง สร้างวีรกรรมและวีรชนผู้ยิ่งใหญ่ให้แก่บรรดาประชาราษฎร์ จนกระทั่งเกิดการรวบรวมเป็นล้านนาในพื้นที่เดียวกัน การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ทำให้ผู้คนเกิดความสนใจที่จะค้นคว้าและท่องเที่ยว เช่น เรื่องราวบอกเล่าความรักของภาพปูม่านยาม่านภายในวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน (3) ความงามด้านศิลปะ ความวิจิตรแห่งความงามทางด้านสุนทรียศาสตร์จากผลงานศิลปินในท้องถิ่นที่ถ่ายทอดเรื่องราว ความอ่อนช้อยและวิถีปฏิบัติผ่านศิลปกรรมต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมและผลงานทางศิลปะอย่างอื่น ซึ่งสอดคล้องกับปิ่นวดี ศรีสุพรรณ (2547: 71) ที่เห็นว่า ทูทางสังคมไม่ว่าจะเป็นทุนทางธรรมชาติหรือทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ล้วนเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความร่วมมือของสมาชิกเพื่อให้เกิดความสุขและคุณค่าของความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน โดยทุนทางสังคมจะแฝงหลักคำสอนที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจและเรียนรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรม ปลุกฝังให้เกิดศรัทธาความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและหลักการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3) การอนุรักษ์ การรักษาความเป็นเอกลักษณ์แห่งภูมิปัญญาของชาวล้านนาควรยึดหลักการอนุรักษ์ ได้แก่ (1) แบบแผนปฏิบัติ โดยยึดหลักการปฏิบัติที่บรรพบุรุษได้พร่ำสอนต่อกันมา แม้สังคมจะมีการปรับเปลี่ยนตามกาลเวลา แต่ด้วยอัตลักษณ์ที่ดีงามของสังคมจะต้องยึดแบบแผนเดิมเพื่อรักษาและสืบทอดภูมิปัญญาชาวล้านนาต่อไป (2) วัฒนธรรมดั้งเดิม สิ่งเก่าแก่ที่ถูกสร้างสรรค์จากปราชญ์ท้องถิ่นทั้งทางด้านพิธีกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องดูแล รักษา ปฏิบัติด้วยความเลื่อมใสศรัทธาอย่างเคร่งครัดด้วยการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้เป็นเครื่องมือในการแสดงอัตลักษณ์ของชุมชน (ริศมี ชูทรงเดช และคณะ, 2552: 32) เพราะวัฒนธรรมดั้งเดิมถือเป็นต้นแบบของการสร้างความดีงามในท้องถิ่น การดูแลรักษาวัฒนธรรมที่เก่าแก่จึงเปรียบเหมือนการดูแลรักษาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวិเคราะห์ลักษณะแห่งความเป็นมรดกที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเต็มเปี่ยมไปด้วยวัฒนธรรมอันดีงามที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ แฝงด้วยหลักการและแนวคิดที่ได้ยึดถือประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน โดยอัตลักษณ์แห่งภูมิปัญญาล้านนาจำแนกตามหลักความเชื่อ ทุนทางสังคมและการอนุรักษ์/สืบสานให้อยู่ในชุมชน กระนั้นก็มีปัจจัยหลักที่มีผลต่ออัตลักษณ์แห่งมรดกทางวัฒนธรรมในล้านนา 4 ประการ ดังแผนภาพต่อไปนี้



ภาพ 1 มรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา

1) ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ โดยองค์ประกอบของภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมจำแนกออก ดังนี้ (1) ภูมิประเทศ/ถิ่นฐาน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม (2) เผ่าพันธุ์ การรวมตัวของกลุ่มคนในแต่ละพื้นที่เป็นสิ่งบ่งบอกให้รู้และเข้าใจวิถีการอยู่ร่วมกัน การสร้างกฎ กติกา บรรทัดฐานบนความเชื่อที่ชาติพันธุ์ได้กำหนดไว้ และ (3) วิถีชีวิต ลักษณะความเป็นอยู่ได้สร้างสรรค์ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ

2) ปัจจัยทางด้านความเชื่อ แต่ละพื้นที่สร้างวัฒนธรรมที่เกิดจากมูลเหตุ ดังนี้ (1) จารีตประเพณี หลักปฏิบัติที่วางเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมที่บ่งบอกถึงความดี-เลว สิ่งที่ควรทำ-ไม่ควรทำ (2) พิธีกรรม กิจกรรมที่แสดงคุณค่าในสิ่งที่ตนเคารพ ให้การเชื่อมั่นและศรัทธาด้วยการใช้วัตถุสิ่งของในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ (3) วัฒนธรรมความงามทางด้านประเพณีที่นำไปสู่การปฏิบัติจนกลายเป็นพิธีกรรมที่สังคมให้การยอมรับ มิได้ขัดต่อศีลธรรมและจริยธรรม ตลอดถึงการสะท้อนภาพลักษณ์ทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะตนเอง

3) ทุนทางสังคม ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะ ได้แก่ (1) ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสวยงามทางธรรมชาติของพืชพันธุ์ บรรยากาศและมนต์เสน่ห์แห่งล้านนา (2) ประวัติศาสตร์ ล้านนามีประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ตำนาน พิธีกรรมและความเชื่อที่แสดงวิถีชีวิตของภาคเหนือตอนบน ซึ่งการสร้างเมืองและการปกครองแต่ละยุคสมัยทำให้เกิดวัฒนธรรมเฉพาะของตน (3) ความงามด้านศิลปะ การบอกเล่าเรื่องราว แนวคิด วิถีชีวิตของชุมชนที่แฝงด้วยปรัชญาอันทรงคุณค่าต่าง ๆ

ผ่านศิลปะที่เต็มไปด้วยสุนทรียภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รังสรรค์เคียงคู่กับสังคมในล้านนา

4) การอนุรักษ์ เป็นสิ่งสำคัญในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยการอนุรักษ์ที่ดีประกอบด้วย (1) แบบแผนการปฏิบัติ โดยชุมชนต้องรักษาและปฏิบัติตามแนวทางที่บรรพชนได้สร้างสรรค์ไว้ เช่น การแต่งตัวของชุมชนเพื่อให้เข้าใจถึงชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ตนเอง ฯลฯ (2) วัฒนธรรมดั้งเดิม ความดีงามในอดีตยังมีคุณค่าและล้ำค่าในสังคมยุคปัจจุบัน เป็นบ่อเกิดชนชาติและข้อปฏิบัติในชุมชน เช่น การสืบชะตา ชาวล้านนาเองจะต้องสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่อนุชนรุ่นต่อไป แม้ปัจจุบันจะมีเทคโนโลยีและวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามา แต่การรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมก็เป็นวิธีการป้องกันมิให้สิ่งดีงามของสังคมได้เลือนหายไปจากวัฒนธรรมล้านนา

สรุป

อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานของบรรพบุรุษที่ได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่อาศัย จนกระทั่งเป็นแบบแผนและยึดถือปฏิบัติกันมาชั่วลูกชั่วหลาน ภูมิปัญญาที่เกิดจากการริเริ่มของบรรพชนจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนนั้นเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ 1) วิถีชีวิต มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในทุกสถานการณ์ ทุกพื้นที่ ทุกภูมิภาคและทุกศาสนา ด้วยมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความพร้อมทางด้านสติปัญญาในการเอาตัวรอด การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจึงเป็นกลยุทธ์วิธีอย่างหนึ่งที่เป็นศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิต 2) การพึ่งพาอาศัยกันและกัน มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกับสังคมและไม่มีมนุษย์ผู้ใดอยู่คนเดียวได้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) ทำให้มนุษย์ต้องหาที่พึ่งพาและช่วยเหลือทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทางร่างกายด้วยการช่วยเหลือจากมนุษย์ด้วยกันเอง ส่วนทางจิตใจจำเป็นต้องพึ่งพาพิธีกรรม ศาสนาและวิญญาณ กอปรทั้งเป็นกุศโลบายเพื่อสร้างให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขด้วยการอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดลบันดาลให้มนุษย์มีเส้นทางและชะตาชีวิตตามที่ปรารถนา จึงมีความเชื่อที่ว่า มนุษย์ถูกขีดเขียนตามพระพรหมหรือที่เรียกว่า พรหมลิขิต ซึ่งการช่วยเหลือกันและกันของมนุษย์ทำให้เกิดกิจกรรมที่สร้างความรัก ความสามัคคีและความเป็นเอกลักษณ์ที่มีรูปแบบของชุมชนและสังคมตนเองขึ้นมา และ 3) การสืบทอดคำสอนและความรู้ในท้องถิ่น การธำรงรักษาคำสอน ความรู้จากบรรพชน/ปราชญ์ท้องถิ่นด้วยการสืบสาน เรียนรู้ ฝึกปฏิบัติและการเผยแพร่ความรู้ให้กว้างขวางถือเป็นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาให้เลื่องลือต่อไป ซึ่งการอนุรักษ์อาจรวมถึง

การดูแล ซ่อมแซมและสืบสานภูมิรัฐภูมิธรรมที่เกิดจากการรังสรรค์ผลงานที่ปู้ย่าตายายได้สร้างไว้ให้แก่มุขมนตรีให้เลื่อนหายไป การสืบทอดคำสอนและแบบแผนการปฏิบัติจึงถือเป็นการรักษามรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยั่งยืนและให้สาธารณชนได้รับรู้เรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง ซึ่งถือว่า เป็นการสร้างอัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ส่วนข้อเสนอแนะในการต่อยอดอัตลักษณ์แห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้ 1) ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และภูมิปัญญาที่เกิดจากปราชญ์ท้องถิ่นให้แก่อนุชนได้เรียนรู้และสืบสานความเป็นเอกลักษณ์แห่งล้านนา เช่น ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นประจำตำบล ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมจากทุนทางสังคมระดับจังหวัด 2) ควรสร้างจิตสำนึกและให้เยาวชนในท้องถิ่นรู้สึกหวงแหนอัตลักษณ์และมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นการสืบสานความดีงาม แบบแผนและวัฒนธรรมล้านนาให้เคียงคู่ชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธนิกานต์ ทาอ้าย. (2549). *การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องเฉลิมพระเกียรติเทิดทูนสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2. การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2547). *การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในวาทกรรมอัตลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.*
- ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ. (2547). *วาทกรรมทุนทางสังคม: กระบวนการสร้างแนวคิดและปฏิบัติการในบริบทการพัฒนาของไทย (พ.ศ. 2540-2546). วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- พรสุข หุ่นนิรันดร์. (2545). *พฤติกรรมศาสตร์ทางสุขศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- รัศมี ชูทรงเดช และคณะ. (2552). *โครงการสืบค้นและจัดการมรดกทางวัฒนธรรม อย่างยั่งยืนในอำเภอบ้านฝาง-ปางมะผ้า-ขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.*
- รินดา พันธุ์น้อย. (2552). *การดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบุงกะเทว ตำบลในเมือง*



อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

อภิญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด = Identity*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อรรถัย เจียมดำรัส. (2559). *สุขภาพจิตดี...ด้วยวิถีล้านนา*. เชียงใหม่: นันทกานต์ กราฟฟิค/การพิมพ์.

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2557). *สังคมและวัฒนธรรมล้านนา จากคำบอกเล่า*. เชียงใหม่: นครพิงค์การพิมพ์.

การพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชนยายชา

อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

The Development of Five-precept Family Model at Yai-Cha
Community, Samphran District, Nakhon Pathom Province



พระครูทักษิณานุกิจ (พิทยา ปริณญาโณ)¹

พระปลัดประพจน์ สุภาโต², พระมหาประกาศิต สิริเมธ³

Phrakhrutaksinanukit (Phitthaya Pariṅkāṇo)¹

Phrapaladprapoj Supabhāto², Phramahaprakasit Sirimedho³

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Master of Arts Program in Social Development,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Buddhaphanya Sri Thawarawadee Buddhist College

Corresponding Author, E-mail: mahasippo2523@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 2. เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในระดับครัวเรือนของชุมชน 3. เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชน โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตพฤติกรรม จากนั้น จึงวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาและสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย พบว่า 1. การศึกษารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนปฏิบัติตนอยู่ในศีล 5 ด้วยการจัดกิจกรรมให้วัดเป็นศูนย์กลางโดยเน้นการจัดกิจกรรมด้วยกลไก 4 ส. 2. การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ระดับครัวเรือน เป็นกิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมเยาวชนตามหลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล 2) สมาธิ 3) ปัญญา 3. การ



นำเสนอกระบวนการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านร่างกาย 2) การพัฒนาด้านจิตใจ 3) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ในสังคม 4) การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการสร้างจิตสาธารณะในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การจัดการศึกษาให้เห็นถึงแนวคิด พัฒนาการและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนาในเรื่องศีล 5 เมื่อกระทำอย่างต่อเนื่องจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง มั่นคงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ครอบครัว; ศีล; ศีล 5 ต้นแบบ; ชุมชนขยายชา

Abstract

This research is a qualitative approach which aims 1) to study a pattern for promoting self-practice according to the five precepts; 2) to develop activities to promote self-practice according to the five precepts at the household level; and 3) to propose the developmental process of the five-precept family model in community. The collecting data are performed by in-depth interviews, focus group discussion, and behavioral observation. The data analysis is done based on a content approach and written by a descriptive lecture and then summarized according to the objectives set.

The results of this research reveal that 1) the study of pattern for promoting self-practice according to the five precepts found that communities are promoted to practice the five precepts by keeping with the activities through organizing the monastery as a center of activities with the 4s movement. 2) The develop activities to promote self-practice according to the five precepts at the household level is conducted by interaction activities among families, communities, monasteries, educational institutions, government agencies, and private organizations to perform youth promotion activities by using threefold training, namely the *Sīla*, *Samādhi*, and *Paññā*. 3. The proposition to developmental process of the five-precept family model in community is concerned with 1) the physical development; 2) mental development;

3) social relationship development; and 4) environmental development. This is for the creation of public consciousness in the environmental conservation of the community. The new body of knowledge from this research is the educational management related to the concept, development, and principles of building the family stability in accordance with the Buddhist guideline on five precepts. When it is practiced continually, it will change and effect to be a strong and sustainable family.

Keywords: Family; Precepts; Five-precept Family Model; Yai-Cha Community

บทนำ

สังคมไทยผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาที่เป็นขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี อันหลักปฏิบัติพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม ศีลจึงครอบคลุมการจัดระเบียบวิถีชีวิตภายนอก ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของวิถีชีวิตภายใน การดำเนินวิถีชีวิตที่งดงามภายในจะสะท้อนให้เห็นความงดงามของวิถีชีวิตภายนอก ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เป็นลักษณะเกื้อกูลกันของการปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา (แก้ว วงศ์บุญสิน, 2538) โดยเฉพาะการฝึกจิต (สมาธิ) และปัญญา อันเป็นความเจริญที่จะทำให้ชีวิตประสบความสุขอย่างแท้จริง พร้อมด้วยจิตใจที่เป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานในท่ามกลางสังคมและสภาพแวดล้อมที่สงบ เรียบร้อย รื่นรมย์และร่มเย็นเป็นสุข” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559: 448) เป็นต้น

ในโลกปัจจุบันเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า ศาสนามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก การปฏิบัติตามหลักศาสนาเป็นพฤติกรรมที่สามารถกำหนดรูปแบบการแสดงออกของมนุษย์ได้ เช่น ความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม อันเป็นวิถีที่มนุษย์ยึดถือปฏิบัติอยู่ในสังคม มีบทบาทต่อการแสดงออกที่เป็นปฏิริยาตอบสนองให้เกิดการสร้างสรรคอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังพบว่า ศาสนามีบทบาทต่อด้านพฤติกรรมที่ขัดต่อสังคมและสามารถบันดลให้มนุษย์เปลี่ยนพฤติกรรมด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อม ความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคมจึงมีหลักการที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ในลักษณะดังกล่าวนี้ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า การ

ปฏิบัติตามหลักของเบญจศีลหรือศีล 5 อันเป็นจริยธรรมขั้นต้นที่ทำให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมที่ดีงาม

โดยความหมายของศีล หมายถึง ความเป็นปกติ เย็น ระเบียบวินัย กล่าวคือ ผู้มีศีลต้องมียาวาจาไม่เร่าร้อนด้วยราคะ โทสะและโมหะ เป็นผู้มีกายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต ศีลในที่นี้จำแนกเป็น 5 ข้อ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติของชาวบ้านทั่วไปเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและผู้รักษา รวมถึงความสงบสุขของสังคมครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคมมนุษย์ ทุกสังคมจึงส่งเสริม สนับสนุนสถาบันครอบครัวในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยการสร้างสถาบันครอบครัวขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่ในการให้ความรัก ความผูกพัน ความอบอุ่น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สมาชิกในครอบครัวได้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน รวมทั้งหล่อหลอมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลโดยตรง ครอบครัวจึงเป็นสถาบันทางสังคมพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบบุคลิกภาพ ความคิด ความเชื่อ ทศคติและพฤติกรรมของแต่ละบุคคลทั้งทางบวกและทางลบ (วาริญา ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, 2545: 1-2) การแสดงออกภายในครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานและมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมในทุกด้านให้เป็นไปอย่างเหมาะสม แต่ปัจจุบันสถิติครอบครัวเดี่ยวมีมากขึ้น ส่งผลให้ครอบครัวขาดความมั่นคง โดยผลจากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่แบบครอบครัวเดี่ยว คือ พ่อ แม่ ลูก ส่งผลให้ครอบครัวประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาผู้สูงวัยถูกทอดทิ้ง นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่มาจากการเปลี่ยนจากภายในและภายนอกที่มีผลต่อความผูกพันในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงจากอดีต (พระเทวินทร์ เทวินโท, 2544: 83)

ชุมชนขยายในปัจจุบันมีปัญหาที่เกิดขึ้นนานับการ เมื่อครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันน้อยลง พ่อแม่มีหน้าที่แสวงหาทรัพย์สินเงินทองและวัตถุเพื่อมาเลี้ยงดูปรนเปรอความสุขให้ลูก ส่วนลูกซึ่งต้องทำหน้าที่เรียนหนังสือจึงถูกวัฒนธรรมต่างชาติและอบายมุขชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย การเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นไปตามยถากรรม ลูกจึงเรียนรู้ชีวิตด้วยตนเองจากสังคมนอกบ้านมากกว่าสังคมในบ้าน และไม่ได้รับการปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม คุณธรรมและการกระตุ้นให้สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาครอบครัวมากมาย เช่น ปัญหาการความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว ปัญหาติดสิ่งเสพติดและเล่นการพนัน ปัญหาครอบครัวแตกแยก นอกจากนี้ ภาวะทางเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้สังคมครอบครัวห่างเหินจากวัดมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำศีล 5 มาเป็นกฎพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของสังคม อันเป็นการ

พัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวหรือชุมชนในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุด เช่น การร่วมกันสืบค้นหาปัญหา การคิดวางแผนร่วม การตัดสินใจระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมถึงการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยการพัฒนาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลยายชา (องค์การบริหารส่วนตำบลยายชา, ม.ป.ป.) ในการพัฒนาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

ดังนั้น เพื่อพัฒนาให้ชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นครอบครัวศีล 5 จึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่องรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ของชุมชนยายชา ที่เชื่อมโยงให้เห็นการดำเนินกิจกรรมของครอบครัวตามหลักศีล 5 เพื่อจะได้เห็นกระบวนการพัฒนาอันเป็นการศึกษาให้เห็นแนวคิด พัฒนาการและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนาและกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวแล้วพัฒนาสู่สังคมกว้างต่อไป ทั้งนี้ เพื่อเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวไทยในการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 เพื่อให้สถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเกิดความมั่นคงและสงบสุขต่อตนเองและชุมชนประเทศชาติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในระดับครัวเรือนของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ระเบียบวิธีวิจัย

1. แผนการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้ศึกษา ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศีล 5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ครอบครัวต้นแบบ การสร้างเครือข่าย ทั้งนี้ เพื่อนำมากำหนดสภาพปัญหาและแนวทางการวิจัยในการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต่อไป

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มพระสงฆ์ที่รับผิดชอบโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยตรง ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรชุมชน 2) กลุ่มข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ 3) กลุ่มชาวบ้านในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

ในชุมชนขยายชา รวมทั้งหมด 16 ท่าน โดยได้รวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 9 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ครอบครัวยุคใหม่ และการสร้างเครือข่ายครอบครัวศีล 5 ต้นแบบ ในชุมชนขยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อมูลภาคสนามทั้ง 3 วิธีการ คือ (1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย (2) การสนทนากลุ่มย่อย และ (3) การสังเกตพฤติกรรม จากนั้น นำมาจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม และการสนทนากลุ่มย่อย โดยผู้วิจัยได้ร่วมประชุมกับผู้นำชุมชน กลุ่มผู้แทนองค์กรและหน่วยงานรัฐ กลุ่มอาสาสมัครครอบครัวศีล 5 และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาครอบครัวศีล 5 โดยจัดประชุมที่ศาลาการเปรียญ โดยมีผู้เข้าร่วมในการประชุม 10 ท่าน จากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาจัดสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเดียวกันที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึก มาวิเคราะห์สรุป แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ครอบครัวยุคใหม่ และการสร้างเครือข่ายครอบครัวศีล 5

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านทฤษฎี โดยเน้นการตรวจสอบว่า การใช้ทฤษฎีที่หลากหลายทำให้ได้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หากการนำทฤษฎีใดมาใช้ก็ตาม ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน ก็แสดงว่าข้อมูลที่ไดมามีความถูกต้อง หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและเข้าไปสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่งเพื่อยืนยันความถูกต้องและครบถ้วนทุกอย่าง ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูลอาจจะดำเนินการไปพร้อมกันโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชนขยายชา ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ชุมชนมีการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ด้วยการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการรักษาศีล 5 ปฏิบัติร่วมกับกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ตามหลักธรรม 8 หัวข้อ ประกอบด้วยศีลธรรม และวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรมและสามัคคีธรรม มีจุดเน้นให้คนเข้ามาร่วมทำกิจกรรม โดยใช้วัดเป็นศูนย์รวมการจัดกิจกรรม ด้วยกลไก 4 ส. คือ 1) ส. ใส่ใจของผู้นำ 2) ส. สร้างการมีส่วนร่วมและสืบหาสาเหตุ 3) ส. สันติสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีคิดต่าง และ 4) ส. สืบสานแผนงานอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนางิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ระดับครัวเรือน ด้วยกิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา หน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา ดังนี้ 1) หลักศีล ด้วยการสมาทานศีล ให้ทาน ฟังธรรม การออมเงิน ครอบครัวสร้างสุข ปฏิบัติธรรม กิจวัตรครอบครัวสร้างสุขและกิจกรรมถอดบทเรียนมีศีลมีสุข 2) หลักสมาธิ ด้วยการปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ 3) หลักปัญญา ด้วยกิจกรรมติดต่อทางปัญญา หมายถึง กิจกรรมที่อบรมวิทยากรให้มีความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ น้ำเมาและกระบวนการการออมหรือการส่งเสริมรายได้ในครัวเรือน โดยการจัดอบรมได้มีการติดตามผลของการจัดอบรมผ่านการสังเกต การพูดคุย สอบถามในระยะเวลา 10 สัปดาห์ การจัดกิจกรรมนี้พบว่า สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ทุกคนในครอบครัวเริ่มสนใจที่จะปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นคนดีมีคุณธรรมมากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การนำเสนอกระบวนการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านร่างกาย เพื่อพัฒนาร่างกายด้วยกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 2) การพัฒนาด้านจิตใจ ด้วยการนำหลักธรรมมาดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของคนในชุมชน มีสุขภาพจิตที่ดี มีความคิดรอบคอบ สุขุม 3) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ในสังคม สร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้งของคนในชุมชน ด้วยกิจกรรมพบปะแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เรื่องธรรมะกับกลุ่มคนในชุมชน 4) การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการสร้างจิตสาธารณะในการรักษาสีงแวดล้อมของชุมชน

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชนยายชา พบว่าการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในชุมชนยายชา ได้มีแนวคิดการมีส่วนร่วม

ของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อให้การขับเคลื่อนนั้นมีประสิทธิภาพ โดยมีกลไกในการดำเนินการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชนต้องพัฒนาคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ 1. การพัฒนาด้านร่างกายด้วยการส่งเสริมการพัฒนาดนตามหลักศีล 5 ด้วยความสังวรระวังทางกายและวาจา 2. การพัฒนาด้านจิตใจด้วยการนำหลักศีล 5 มาจัดกิจกรรมงานเลี้ยงปลอดเหล้าหรืองานบุญปลอดเหล้า 3. การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ในสังคมด้วยการจัดกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง โดยการปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์ ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนถือศีล 5 และสนับสนุนการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 4. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมโดยเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อม สร้างคนดีในสังคมของหมู่บ้านผสมผสานกับการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่ ในการสนองมติมหาเถรสมาคมให้ขับเคลื่อนโครงการความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์และประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชนยายชา ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนพบว่า การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนยายชา ดำเนินการในลักษณะขอความร่วมมือในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยกำหนดหมู่บ้านรักษาศีล 5 อันเป็นนโยบายของหมู่บ้านผ่านกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างจิตอาสา มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะชีวิต มีทักษะการทำงาน มีสัมมาอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้ และร่วมสืบสานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในหลวงรัชกาลที่ 9 ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อานิสงส์ของการรักษาศีลโดยรวมสามารถส่งผลดีให้เกิดความเป็นอยู่ที่สงบเรียบร้อย มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาโปรดอุบาสกอุบาสิกา ชาวตำบลบ้านปาฏลिकาม ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2559) ได้กล่าวในหนังสือพุทธธรรมว่า เป็นการแก้ปัญหาแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการพูดคุยจากผู้นำชุมชนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ จึงเป็นการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 เป็น

การสร้าง ความสามัคคี ความเข้าใจในสังคมให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อให้บุคลากรทุกระดับมีทัศนคติที่ดี ทุ่เมและเสียสละเพื่อร่วมสร้างวัฒนธรรมที่เน้นความร่วมมือและการแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกันเพื่อทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดผลงานที่สร้างสรรค์และสร้างชื่อเสียงให้แก่ตนเองและสังคม โดยเฉพาะสังคมในระดับพื้นฐาน คือ ครอบครัว ที่ได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องศีล 5 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็นอย่างมาก เพราะถือว่า ครอบครัวที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้และการพัฒนา พระพุทธศาสนาจึงมีหลักธรรมที่ส่งเสริมให้มนุษย์พัฒนาครอบครัวอยู่มากาย ซึ่งสอดคล้องกับสัทธัตถรณ ตันตริจนาวงศ์ และศศิกายจัน ทวิสวรณ (2552) ได้วิจัยเรื่อง*การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครฐ* ที่กล่าวถึงการรักษาศีลที่ถือเป็นพื้นฐานของการละทิ้งความชั่วและเป็นการส่งเสริมคุณธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในระดับครัวเรือนของชุมชน ซึ่งในการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในชุมชนได้มีการทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) การมีส่วนร่วมระหว่างวัด สถานศึกษาชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมกระบวนการพัฒนาต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงไปสู่การลดปัญหา และความขัดแย้งให้น้อยที่สุดในการสร้างความเจริญให้ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับเกื้อ วงศ์บุญสิน (2538) ในเรื่อง*ประชากรกับการพัฒนา* ที่แสดงให้เห็นว่า การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นการพัฒนาประชากรหรือคนในสังคมให้เกิดความเจริญทางด้านกายและจิตใจ อันเป็นการสร้างสันติสุขในสังคมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีลักษณะการทำงานแบบขับเคลื่อนร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของความปรองดองสมานฉันท์ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชน อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีการประชุมปรึกษาวางแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ความร่วมมือของชุมชน ผู้นำในชุมชนให้ความสนใจร่วมจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่ากิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือประเพณีวัฒนธรรมไทยจึงทำให้สำเร็จในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับวงศกร เพิ่มผล (2555) ได้วิจัยเรื่อง*ศีล 5 มติอารยธรรมสากล* ผลการวิจัยพบว่า มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีความรักและความใคร่เป็นเรื่องธรรมดา แต่ความใคร่ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและศีลธรรม กฎหมายป้องปรามได้เฉพาะการละเมิดทางกาย แต่ศีลธรรม

สามารถป้องกันได้จากภายใน คือ จิตใจ ความอบอุ่นภายในครอบครัวขึ้นได้ และ พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ (2541) ได้วิจัยเรื่อง*การศึกษาทัศนะเรื่องศิลป์ 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์* ผลการวิจัยพบว่า ศิล 5 ข้อที่ 1 คือ การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงมากที่สุด ในสังคมไทย แต่ปัจจุบันในสังคมไทยมีสถิติการฆ่าสูงมาก ผลจากการฆ่าทำให้คนไทยต้องประสบกับการขาดความเมตตา มีการก่ออาชญากรรมที่ทารุณโหดร้าย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาทัศนะเรื่องศิลป์ 5 ของชาวพุทธในสังคมไทย ปัจจุบันเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์ โดยเปรียบเทียบผลการสำรวจข้อมูลด้านความเข้าใจ การปฏิบัติและอุปสรรคในการปฏิบัติตามศิลป์ 5 ข้อที่ 1 ซึ่งไม่ครอบคลุมกับการวิจัยในงานวิจัยนี้ที่ศึกษาทั้ง 5 ข้อ อย่างไรก็ตาม การวิจัยของพระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ ทำให้ทราบว่า การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักศิลป์ 5 ในระดับครัวเรือน ของชุมชนเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องรีบดำเนินการ เพราะหากเริ่มส่งเสริมการรักษาศิลป์ 5 ในสังคมระดับครัวเรือนก็สามารถสร้างความเมตตาและลดปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ได้ เพราะทุกอย่างต้องเริ่มต้นจากครอบครัวเป็นสำคัญ

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาครอบครัวศิลป์ 5 ต้นแบบในชุมชน สำหรับแนวทางการพัฒนาครอบครัวศิลป์ 5 ต้นแบบในชุมชนยายชา โดยผ่านการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 เกิดจากการสังเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมของผู้วิจัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชุมชนวังตะกั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (โครงการรักษาศิล 5, 2557) ในเนื้อหาด้านการดำเนินวิถีชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 สามารถอธิบายแนวทางการพัฒนาครอบครัวศิลป์ 5 ดังนี้ แนวทางที่หนึ่ง กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศิลป์ 5 ของชุมชนยายชา การทำความเข้าใจนั้นท้าทายและเห็นผลช้าแต่ก็จำเป็นต้องทำ เพราะหาไม่ความชั่วที่ทำได้ง่ายจะเข้ามาแทนที่และพอกพูนขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่ทันรู้สึกตัว แต่ละคนจึงต้องตั้งใจและเพียรพยายามให้สุดกำลังในการสร้างเสริมและสะสมความดี ฉะนั้น ครูจึงเป็นบุคคลหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนได้ทำและสะสมความดีเพื่อนักเรียนจะได้เป็นคนดีคนเก่ง ซึ่งสอดคล้องกับบทความโครงการรักษาศิล 5 ในหัวข้อร้อยความคิด การทำดี ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การจัดตั้งศูนย์อำนวยการกลางและศูนย์อำนวยการความสะอาดระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เช่น วัสดุอุปกรณ์ในการบันทึกและจัดเก็บข้อมูล เป็นศูนย์ประสานงานและขับเคลื่อนโครงการ มี การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 2 การจัดอบรมประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาศิล 5 รวมถึงสถานศึกษา หน่วยงานราชการและชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดทำเอกสาร แผ่นพับ และสื่อการสอนเพื่อเผยแพร่โครงการให้ทั่วถึงและขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศิล 5 อย่างต่อเนื่องตามนโยบายของคณะสงฆ์

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ และสร้างจิตอาสาในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน (บวร) ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาประกาศิต ฐิติปลิตธิกร (2561: 92-93) ได้วิจัยเรื่อง*ปราชญ์ป่า: กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมในการจัดการป่าชุมชนต้นแบบเขตลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน* ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วม อันเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและสร้างจิตอาสาในการทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตาม งานของพระมหาประกาศิต ฐิติปลิตธิกร เป็นการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือสังคมครอบครัวในวงกว้าง ขณะที่งานวิจัยนี้เป็นเพียงการศึกษาในระดับครอบครัวพื้นฐาน จึงมีรายละเอียดที่ไม่สอดคล้องกันในระดับของการนำไปใช้อย่าง

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการที่มีคุณภาพ การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาดังแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด มีการรายงานผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานของปาริชาติ วลัยเสถียร (2541: 138) เรื่อง*ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* ที่กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเห็นว่า จำเป็นต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนที่สมบูรณ์แบบเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับชุมชน (หลายครอบครัวรวมกัน) และระดับประเทศ ก็สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องศีล 5 มาประพจน์ปฏิบัติได้ ในประเด็นนี้จะเห็นว่า ศีล 5 ได้เป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการพัฒนาเพื่อกำกับ ติดตามและประเมินศักยภาพโครงการต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ ดังเช่นการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 ในชุมชนยายชาที่ถือว่า เป็นการสร้างเครื่องมือในการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

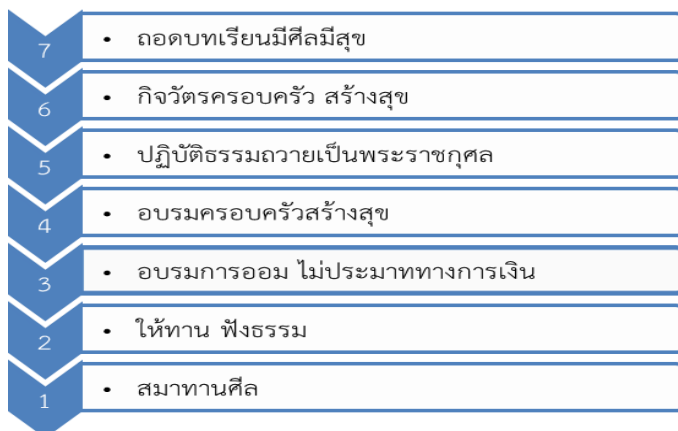
องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยที่ได้จากการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชนยายชา ในด้านการรักษาศิลพบว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องนำเสนอแผนการดำเนินงานโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1. ส่งเสริม

การพัฒนาชีวิตตามหลักศีล 5 2. การพัฒนาตามแนววิถีชาวพุทธ และ 3. สร้างค่านิยมเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการพัฒนาทั้ง 3 ด้านได้ดำเนินการผ่านกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 2. กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และ 3. กิจกรรม “สร้างค่านิยมเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม” ทั้ง 3 กิจกรรมนี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการของผู้เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบ

องค์ความรู้ด้านการดำเนินการพัฒนาตามแนววิถีชาวพุทธ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างจิตอาสา มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะชีวิต มีทักษะการทำงาน มีสัมมาอาชีวะที่สามารถพึ่งตนเองได้ และร่วมสืบสานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีการนำการแก้ปัญหาแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการสร้างสามัคคี ความเข้าใจในสังคมให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และให้เห็นถึงความสำคัญประโยชน์ที่จะได้รับในการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ด้านการรักษาศีลต้นแบบ นำเสนอแผนการดำเนินงานโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1. การส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล 5 2. การพัฒนาตามแนววิถีชาวพุทธและ 3. การสร้างค่านิยมเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 4 ด้าน คือ 1. การพัฒนาด้านร่างกาย 2. การพัฒนาด้านจิตใจ 3. การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ในชุมชน และ 4. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมประโยชน์ที่ได้รับทำให้ได้ทราบรูปแบบการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของชุมชนขยาย ซึ่งจะเห็นแนวทางการจัดกิจกรรมในปัจจุบัน รวมถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งแนวความคิดในการแก้ปัญหาดังกล่าว ขั้นตอนการส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมตามหลักศีล 5 ได้ดำเนินการใน 7 สัปดาห์ ดังภาพประกอบ ดังนี้



ภาพ 1 ขั้นตอนการส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมตามหลักศีล 5 ทั้ง 7 สัปดาห์

สรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบในชุมชนยายชา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนยายชา มีกลไกขององค์ประกอบ 4 ส. ประกอบไปด้วย 1) ส. ใส่ใจของผู้นำ 2) ส. สร้างการมีส่วนร่วมและสืบหาสาเหตุ 3) ส. สันติสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีคิดต่าง และ 4) ส. สืบสานแผนงานอย่างต่อเนื่อง คือ การลงมือทำตามเป้าหมายจนให้เกิดผลชัดเจน ต่อมาเป็นการพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ในระดับครัวเรือนของชุมชนยายชา สรุปแผนการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีความคาดหวังเพื่อให้วัดมีความสะอาดร่มรื่น เป็นที่พึ่งของชาวบ้านเป็นศูนย์กลางของชุมชนพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ให้มีวัตรปฏิบัติที่งดงามประชาชนมีความรัก ความสามัคคีอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี การพัฒนามีจุดมุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1. ด้านส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล 5 2. ด้านการพัฒนาตามแนววิถีชาวพุทธ 3. ด้านสร้างค่านิยมเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม ผ่านการร่วมทำกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล 5 ของชุมชน กิจกรรมการปล่อยนก ปลา ในชุมชนเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมการอบรม การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายบัญชีครัวเรือน กิจกรรมการอบรม “เยาวชนวัยเจริญพันธุ์” กิจกรรมการอบรมเรื่อง กิจกรรมแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และคนดีของสังคม กิจกรรมลด ละ เลิก อบายมุข การพัฒนาตามแนววิถีชาวพุทธ การอบรมให้ความรู้ กิจกรรมอบรมค่ายพุทธบุตรจิตอาสา การทำกิจกรรมร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ผลที่จะได้รับจากกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม คือการสอนอย่างเป็นธรรมชาติผ่านข่าวสารที่เกิดขึ้นรอบตัว ซึ่ง กิจกรรมนี้ได้ตอบการแนวทางการพัฒนาครอบครัวศีล 5 ต้นแบบทั้ง 4 ด้าน คือ 1. การพัฒนาด้านร่างกาย 2. การพัฒนาด้านจิตใจ, 3. การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ในชุมชน 4. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม สนองมติมหาเถรสมาคมให้ขับเคลื่อนโครงการความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ และประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต ที่ดีและให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2538). *ประชากรกับการพัฒนา*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โครงการรักษาศีล 5. (4 กันยายน 2557). *ชุมชนวังตะกั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ดำเนินวิถีชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5*. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2564, จาก <https://www.sila5.com/news/news/detail/var/34s294w2v294z2>
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2541). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. ใน *เอกสารประกอบการศึกษาวิชา ศค. 651 ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*, พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระเทวินทร์ เทวินโท. (2544). *พุทธจริยศาสตร์จริยศาสตร์และจริยธรรม*. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้ง.
- พระมหาประกาศิต ฐิตีปสิทธิกร. (2561). *ปรัชญาป๋า: กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมในการจัดการป่าชุมชนต้นแบบเขตลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน*. คุชฌินิพนธ์ปริญา พุทธศาสตร์คุชฌินิพนธ์ มหาวชิยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ. (2541). *การศึกษาทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์*. วิชยานิพนธ์ปริญา อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวชิยาลัยมหิดล.
- วาริญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2545). *จิตวิทยาพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ 3. ชีวาววัฒน.
- วงศกร เพิ่มผล. (2555). *ศีล 5 มติอารยธรรมสากล*. วิชยานิพนธ์ปริญาศาสนศาสตร์ คุชฌินิพนธ์ มหาวชิยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุทธวิธรรม ตันตรจนาวงศ์ และศศิภาณจน์ ทวิสุวรรณ. (2552). *การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ*. รายงานการวิจัย. กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- องค์การบริหารส่วนตำบลยายชา. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564)*. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2564, จาก <http://yaicha.go.th/public/list/data/detail/id/41/menu/290/catid/14/page/>

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ของกลุ่มจังหวัดในล้านนา The Creative Cultural Resource Management in Lanna Provinces



สหทัย วิเศษ¹, พระครูโสภณปริยัติสุธี², พระครูพิศาลสรกิจ³,
พิศมัย วงศ์จำปา⁴, ชูชาติ สุทธะ⁵

Sahathaya Wiset¹, Phrakhrusophonprariyatsuthee²,
Phrakhrupisansorakit³, Phissamai Wongchampa⁴, Chuchat Sutta⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus
Corresponding Author, Email: sahathaya.wis@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของวัดและชุมชน การพัฒนากระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนและสังเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนา ดำเนินงานวิจัยโดยศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์และทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน ประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 72 คน ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ศิลปินจิตอาสา โดยปฏิบัติการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ใน 8 จังหวัดในล้านนา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยสรุปสาระสำคัญ การจัดหมวดหมู่ การตรวจสอบความถูกต้องและการอธิบายข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของวัดและชุมชน ได้แก่ การจัดการโดยหน่วยงานภาครัฐ วัดและชุมชน รวมถึงกลุ่มเครือข่าย ศิลปินบ้านและศิลปินร่วมสมัย 2) การพัฒนากระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยรูปแบบของ PAR 3Es



ประกอบด้วย E1 หมายถึง การศึกษา การสำรวจและการประเมินทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชน E2 หมายถึง การสร้างสรรค์และการพัฒนาศิลปะชุมชนตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมชุมชน และ E3 หมายถึง การสร้างสำนึกความเป็นเจ้าของร่วมเพื่อเป็นข้อตกลงในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน ได้แก่ รูปแบบแหล่งเรียนรู้ศิลปะชุมชน รูปแบบพื้นที่สาธารณะ รูปแบบถนนวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ รูปแบบพุทธศิลป์แนวไทยประเพณีและรูปแบบศิลปะเพื่อสร้างพลังชุมชน องค์ความรู้จากการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนมาสู่พื้นที่สาธารณะผ่านศิลปะสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม; ทรัพยากรทางวัฒนธรรม; วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์; จังหวัดในล้านนา

Abstract

This qualitative research aims to study the models of cultural resource management of temples and communities, to develop a process for creative cultural resource management with the temple and community participation, and to synthesize the models of the creative cultural resource management with the temple and community participation in Lanna Provinces. The research is conducted by studying documents, surveying the context and cultural resources of communities, focus group discussion, and interviewing the 72 key informants, including monks, community leaders, government agencies, and voluntary artists. It is also conducted by participating in activities for cultural resource management in eight Lanna Provinces. The data analysis is used in content analysis by summarizing, classifying, checking the accuracy of the information, and describing the information according to the research objectives.

The results show that 1) the models of cultural resource management in Lanna Provinces are performed by government agencies, temples and communities, group workings of local and contemporary

arts. 2) The developmental processes for creative cultural resource management with community participation are based on the PAR 3Es Model which consists of E1 that means an education, survey, and assessment of community cultural resources; E2 that means an engineering and development of community art according to the cultural identity; and E3 that means an engagement with the collective ownership in order to agree with the cultural resources management with community participation. 3) Synthesizing the models of the creative cultural resource management with temple and community participation is concerned in the models of community art learning center, the public space, the creative cultural road, the Thai traditional Buddhist arts, and the arts for community empowerment. The body of knowledge of this research shows that the creative cultural resource management is the process to conduct the community cultural identity to public space through creative arts with the temple and community participation.

Keywords: Cultural Resource Management; Cultural Resource; Creative Culture; Lanna Provinces

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นเรื่องของวิถีชีวิต (Way of Life) ที่เกี่ยวกับเรื่องราวทุกอย่างในชีวิตมนุษย์ ซึ่งจุฑาทพวรรณ์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต (2551) จำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) มรดกทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน อนุสรณ์สถาน โบราณวัตถุ จำพวกเครื่องมือเครื่องใช้หรือจารึก เอกสาร หนังสือโบราณ สมุดข่อย 2) วัฒนธรรมร่วมสมัย เช่น รูปแบบการดำรงชีวิต วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การแต่งกาย การผลิตงานศิลปะ ที่อยู่อาศัย การอยู่ร่วมกันในหมู่เครือญาติ ภาษา วรรณศิลป์ ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะการละเล่นหรือสุนทรียศาสตร์ การละเล่นพื้นบ้าน และ 3) ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี เช่น ภูมิปัญญาทางวัตถุ ระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบการดำรงชีวิต การให้การศึกษา การขัดเกลาทางสังคม ระบบภาษา และวรรณกรรม อย่างไรก็ตาม อมรา พงศาพิชญ์ (2545) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงแค่รูปแบบพฤติกรรม ศิลปะ ขนบธรรมเนียมหรือความเชื่อเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่มิพละและอำนาจ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจสร้างความชอบธรรมได้

ด้วย ดังนั้น เมื่อกล่าววัฒนธรรม จึงหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นทรัพยากร จึงมีคำเรียกโดยเฉพาะว่า ทรัพยากรวัฒนธรรม (Cultural Resource) คำนี้มีความหมายที่ครอบคลุมถึงทรัพยากรประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ ในรูปของสิ่งก่อสร้าง สถานที่/แหล่งภูมิทัศน์และวัฒนธรรมที่ยังดำรงอยู่ นอกจากนี้ ทรัพยากรวัฒนธรรม ยังหมายถึง สิ่งที่แสดงออก เช่น ดนตรี งานฝีมือ ศิลปะ วรรณคดี ประเพณี บอกล่าและภาษา ซึ่งเป็นความต่อเนื่องจากอดีตผ่านปัจจุบันไปสู่อนาคต โดยยอมรับว่า วัฒนธรรมมีคุณลักษณะเป็นอินทรีย์และสามารถวิวัฒนาการไปได้อย่างต่อเนื่อง ทรัพยากรวัฒนธรรมจึงจัดเป็นวัฒนธรรมประเภทจับต้องได้ ในกลุ่มที่เรียกว่า มรดกอันหมายถึง สถานที่ สิ่งก่อสร้างและวัตถุสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาตั้งแต่ในอดีต เป็นสิ่งที่สามารถนำมาจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้คนสมัยปัจจุบัน (สายนต์ ไพรัชญกิจิตร, 2547) ทรัพยากรวัฒนธรรมถือเป็นส่วนประกอบของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคมมนุษย์ ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ที่จับต้องมองเห็นได้และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-material Culture) ซึ่งเป็นเรื่องของความหมาย ความรู้ ภูมิปัญญา ความเชื่อ กฎระเบียบแบบแผนการปฏิบัติ จินตนาการและความรู้สึกนึกคิดที่ไม่สามารถจับต้องมองเห็นหรือสัมผัสได้ ทรัพยากรวัฒนธรรมทั้งสองส่วนนี้สามารถจัดสรรให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละชุมชน สังคมและยุคสมัย ซึ่งทรัพยากรวัฒนธรรมในสังคมปัจจุบันถือเป็นมรดกที่สืบทอดมาจากอดีต แต่บางอย่างก็เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ดัดแปลงขึ้นมาใหม่เพื่อใช้สอยให้เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและชุมชน (สายนต์ ไพรัชญกิจิตร, 2548) ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ วัฒนธรรมไม่ใช่เครื่องมือของการพัฒนา แต่การพัฒนาวัฒนธรรมเป็นการพัฒนาในตัวของมันเอง การพัฒนาวัฒนธรรมต้องให้ความสำคัญกับการมองจากข้างในโดยเจ้าของวัฒนธรรม คือ ชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ คนภายนอกอาจมีเพียงบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมมีทั้งการพัฒนาในสิ่งที่มองเห็นจับต้องได้และที่มองไม่เห็นจับต้องไม่ได้ ซึ่งการพัฒนาวัฒนธรรมที่มีพลังอันยิ่งใหญ่ จะต้องพัฒนาทั้งส่วนที่มองเห็นและมองไม่เห็น และเกิดการกระทำร่วมกันทั้งสองส่วนระหว่างคนภายในกับภายนอก อันเป็นการช่วยกันค้นหา พื้นฟู ประยุกต์และประดิษฐ์สร้างเสริมขึ้นมาเพื่อให้พลังที่แฝงเร้นอยู่ในสังคมได้เกิดเป็นพลังที่ทรงคุณค่า สามารถนำมาพัฒนาทั้งชุมชนชนบท ชุมชนเมืองและประเทศชาติได้ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2549)

สำหรับภาคเหนือตอนบนของไทยหรือดินแดนล้านนา ซึ่งมีผู้คนและกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย มีวัฒนธรรมเด่นทั้งในด้านความเป็นอยู่ การแต่งกาย อาหาร ภาษา พุทธ อักษรเขียน ลักษณะพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งทำมาหากินของผู้คนในสมัยนั้น ก่อให้เกิดประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติที่มีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น พื้นฐานทางสังคมของวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับเพศหญิง เนื่องจากผู้หญิงเป็นหลักในเรื่องการดูแลการกินอยู่ของครอบครัว ดังนั้นผู้หญิงจึงมีบทบาทในการสืบสานความรู้ภูมิปัญญาสู่ลูกหลาน ยกตัวอย่างวัฒนธรรมที่ชาวล้านนาดั้งเดิมนับถือ คือ การนับถือผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ย่าตายายที่ช่วยปกป้องรักษาลูกหลานและลงโทษลูกหลานที่ประพฤติผิดจารีตประเพณีของสังคม เมื่อมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนามายังดินแดนดังกล่าว ได้เกิดการผสมผสานความเชื่อเรื่องผีเข้ากับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มีการสร้างวัด ศาสนสถานและทำกิจกรรมตามประเพณีทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการกำหนดงานพุทธศัลยกรรมแขนงต่าง ๆ ภายในวัด จากการใช้ผู้ชายได้บวชเรียน ศึกษาหาความรู้ในวัดและสืบสานงานศิลปกรรมดังกล่าวต่อกันมา (วิถี พานิชพันธ์, 2548) สิ่งเหล่านี้ถือเป็นวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน

จากความสำคัญของวัฒนธรรมที่ถือเป็นมรดกที่สำคัญของชาติ ดังที่ธนิช เลิศชาญฤทธ์ (2554) กล่าวถึงการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมหรือการจัดการมรดกวัฒนธรรม ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า นักโบราณคดีเห็นว่า ทรัพยากรวัฒนธรรมถูกทำลายมากขึ้นจากทั้งสาเหตุทางธรรมชาติและผลกระทบของมนุษย์ ในอนาคตทรัพยากรวัฒนธรรมอาจจะลดน้อยลงหรือสูญหายไป ดังนั้น จึงควรมีระบบการจัดการที่ดี การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม (Cultural Resource Management; CRM) จึงเป็นศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณค่าและความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมต่อสังคมมนุษย์ในปัจจุบัน ทั้งนี้ คุณค่าและความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรมที่มนุษย์กำหนดขึ้นอาจแตกต่างกันไปตามพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของแต่ละยุคสมัย ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของประเทศไทย ยังเป็นการจัดการแบบรวมศูนย์โดยหน่วยราชการที่มีอำนาจตามกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุและศิลปวัตถุมากกว่าการพัฒนาคน ชุมชน รวมทั้ง

การสร้างสรรคศิลปะชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของวัด ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น

ดังนั้น เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดในล้านนาหรือภาคเหนือตอนบนของไทย โดยการศึกษา รูปแบบของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของวัดและชุมชนที่มีการดำเนินการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในปัจจุบัน การปฏิบัติการพัฒนากระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนา โดยเป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับวัด ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนา อันจะนำไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนา
2. เพื่อพัฒนากระบวนการและวิธีการในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนา
3. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนา

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาเอกสารและการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยลงพื้นที่สำรวจบริบทและทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่ปฏิบัติการจำนวน 9 พื้นที่ พื้นที่ละ 8 รูป/คน ประกอบด้วยพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มศิลปินจิตอาสา รวมทั้งหมด 72 รูป/คน

3. พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ วัดและชุมชนเฉพาะ 8 จังหวัดในภาคเหนือตอนบนของล้านนาไทย ประกอบด้วยเชียงใหม่ พะเยา เชียงใหม่ ลำพูน แพร่ น่าน ลำปางและแม่ฮ่องสอน โดยคัดเลือกพื้นที่ปฏิบัติการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วยวัด ชุมชนและสถาบันการศึกษาที่เป็นพื้นที่ใหม่ที่ยังไม่เคยมีการทำกิจกรรมการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์มาก่อน จำนวน 9 พื้นที่ ได้แก่ 1) วัดท่าข้าม (วัดไชยชนะ) และบ้านท่าข้าม อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ 2) วัดบ้านโป่งและบ้านเหล่าพัฒนา อำเภอมะสอย จังหวัดเชียงราย 3) วัดศรีดอนไชยและบ้านเวียงเหนือ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 4) วัดพระธาตุลำปางหลวงและบ้านลำปางหลวงใต้ อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง 5) วัดต้นไคร้และบ้านต้นไคร้ ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 6) วัดบุญยืน พระอารามหลวงและบ้านบุญยืน ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 7) วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดลำพูน 8) วัดแม่เฒ่าเรือและบ้านแม่เฒ่าเรือ ตำบลแม่เฒ่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ 9) ชุมชนบ้านบัวและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยอาศัยเกณฑ์องค์ประกอบในการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงาน ดังนี้ 1) การมีแกนนำชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีศักยภาพและเห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ 2) การมีทุนเดิมทางทรัพยากรวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีความพร้อมในการพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ 3) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การมีพื้นที่สาธารณะในวัด ชุมชนหรือสถาบันการศึกษาที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในอนาคต และ 5) การมีศักยภาพในการยกระดับไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4. เครื่องมือวิจัย คณะผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมืออันประกอบด้วย 1) แนวคำถามประกอบการสนทนากลุ่มย่อยและแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ในประเด็น (1) บริบทสภาพแวดล้อมและศักยภาพของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในล้านนา (2) กระบวนการ รูปแบบและวิธีการในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในล้านนา (3) การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของวัดและชุมชนที่เป็นต้นแบบในล้านนา และ (4) แนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในล้านนาโดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในล้านนา 2) ชุดปฏิบัติการในการจัดการกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ตามหลัก 3Es ในพื้นที่พัฒนาและสร้างสรรค์ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ 8 จังหวัด

ในล้านนา ประกอบด้วย E1 (Education) คือ การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ E2 (Engineering) คือ การสร้างสรรค์และการประดิษฐ์นวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ และ E3 (Enforcement) คือ การบังคับใช้กฎระเบียบ เป็นการวางแผนปฏิบัติเพื่อเอื้ออำนวยให้กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นไปอย่างราบรื่นตามกฎหมายของชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปสาระสำคัญ การจัดหมวดหมู่ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเกี่ยวกับบริบทสภาพแวดล้อม และศักยภาพของทรัพยากรทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการของวัดและชุมชนที่มีความสำคัญของทั้ง 8 จังหวัด จากการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ และชุดปฏิบัติการตามหลัก 3Es และได้สังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการและรูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้เชื่อมโยงบริบทชุมชนกับแนวคิดทุนทางวัฒนธรรม แนวคิดการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม แนวคิดการพัฒนาเมืองด้วยศิลปะและแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนา เป็นการศึกษาเอกสาร เพื่อรวบรวมรูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของวัดและชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันโดยพบรูปแบบการจัดการ ดังต่อไปนี้

1.1 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมโดยหน่วยงานภาครัฐพบว่า หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหลัก ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม โดยมีหน่วยงานระดับกรมและสำนักที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยกรมศิลปากร สำนักงานศิลปากรที่ 7 จังหวัดเชียงใหม่ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กรมการศาสนา สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

1.2 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมโดยวัดและชุมชน ภายในวัดแต่ละแห่งมีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่เรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เช่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศูนย์เรียนรู้ของท้องถิ่น ซึ่งมีรูปแบบการจัดการที่มีความหลากหลาย มีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม การสืบสานประเพณีและการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

1.3 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมโดยกลุ่มเครือข่ายและองค์กรทางศิลปะพบว่า เป็นการจัดการศิลปะพื้นบ้านและศิลปะร่วมสมัยมีรูปแบบ ดังนี้ (1) การจัดการโดยบุคคล ซึ่งเป็นศิลปินแบบปัจเจก ได้มีการทำงานศิลปะและเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณะโดยใช้บ้านของศิลปินจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์หรือแกลเลอรี เพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้และสถานที่ท่องเที่ยวในเชิงศิลปะร่วมสมัย เช่น พิพิธภัณฑ์บ้านดำ หอศิลป์ริม่าน (2) การจัดการในลักษณะที่เป็นกลุ่มศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของศิลปินในเชิงพื้นที่เพื่อทำงานศิลปะร่วมกัน เช่น กลุ่มศิลปินสายน้ำตก กลุ่มศิลปินแม่น้ำโขง กลุ่มสล่าเมืองแพร่ กลุ่มศิลปินจิตอาสากลุ่มป้ายสี แด้มฝัน ปันจินตนาการ และ (3) การจัดการในลักษณะที่เป็นองค์กรทางศิลปะสร้างสรรค์ ในจังหวัดภาคเหนือจะพบว่า มีองค์กรที่รวมกลุ่มกันดำเนินงานและได้พัฒนาเป็นองค์กรที่เป็นนิติบุคคลในรูปแบบของสมาคมและมูลนิธิ เช่น สมาคมชาวศิลปะ จังหวัดเชียงราย โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่

2. การพัฒนากระบวนการและวิธีการในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนา เป็นการสร้างงานศิลปะชุมชนที่เป็นการนำศิลปะร่วมสมัยมาประสานเข้ากับอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดเป็นงานศิลปะชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่ผ่านการปฏิบัติการร่วมกับวัด ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบแผนในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ รูปแบบ PAR 3Es Model ประกอบด้วยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 11 ขั้นตอน ดังนี้

ประการแรก E1 (Education) หมายถึง การศึกษา การสำรวจ การประเมินคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรวัฒนธรรมโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) การสืบค้นข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลองค์ความรู้ที่มีการศึกษามาก่อน ในเชิงกายภาพและคุณลักษณะทางนามธรรมของพื้นที่

2) การสำรวจบริบทสภาพแวดล้อมและทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชน ด้วยการเดินสำรวจร่วมกับผู้นำชุมชน วาดแผนที่เดินดินและถ่ายภาพทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อให้เห็นบริบทสภาพแวดล้อมและทรัพยากรวัฒนธรรม

3) การประเมินคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อให้ทราบว่า ทรัพยากรวัฒนธรรมนั้นมีคุณค่าที่เป็นจุดเด่นทางอัตลักษณ์ชุมชน มีศักยภาพในการสร้างสรรค์เป็นศิลปะชุมชน มีคุณสมบัติในการพัฒนาและยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้

ประการที่สอง E2 (Engineering) หมายถึง การสร้างสรรค์และพัฒนา ศิลปะชุมชนตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมชุมชนโดยมีขั้นตอน ดังนี้

4) การสงวนและอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อคงลักษณะทาง กายภาพและด้านคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรม อันจะเป็นประโยชน์ในการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชน

5) การพัฒนาพื้นที่สาธารณะศิลปะชุมชนสร้างสรรค์ ทำให้เป็นจุด สังเกต (Landmark) ในวัดหรือพื้นที่สาธารณะในชุมชนเพื่อให้เป็นสถานที่ในการทำ กิจกรรมร่วมกัน เป็นพื้นที่ในการท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ท้องถิ่นผ่านงานศิลปะที่จัดแสดง

6) การเผยแพร่ข้อมูลความรู้สู่สาธารณะ โดยการสื่อสารสู่มวลชนเพื่อ ประชาสัมพันธ์ให้คนทั้งในชุมชน นอกชุมชนและสาธารณะ ได้รับรู้และมีความเข้าใจ ในอัตลักษณ์ความเป็นชุมชนท้องถิ่นผ่านงานศิลปะชุมชนที่มีความสร้างสรรค์โดยการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และสื่อออนไลน์

7) การฟื้นฟู การผลิตซ้ำและการสร้างใหม่ เป็นการสร้างความหมาย คุณค่าและกำหนดบทบาทหน้าที่ใหม่ให้กับทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการพัฒนา ชุมชน แก้ไขปัญหาในชุมชนหรือระดมพลังในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งการฟื้นฟูพลัง และศรัทธาในการพัฒนาชุมชน

8) การถ่ายทอดความรู้เชิงปฏิบัติการสู่เด็กเยาวชน เป็นการถ่ายทอด ความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติในการสร้างสรรค์ศิลปะให้กับเด็กเยาวชนและชาวบ้านที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่ร่วมกับคณะทำงาน ศิลปินจิตอาสาเพื่อให้เด็กเยาวชนและคนในชุมชน เกิดจิตสำนึกในการดูแลรักษาและพัฒนาเป็นศิลปินจิตอาสาคนรุ่นใหม่ต่อไปในอนาคต

ประการที่สาม E3 (Engagement) หมายถึง การสร้างจิตสำนึกในการเป็น เจ้าของร่วมเพื่อจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมโดยมีขั้นตอน ดังนี้

9) การพัฒนากลไกคณะกรรมการในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

10) การวางแผนปฏิบัติในรูปแบบของข้อตกลงของชุมชนในการ จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กลุ่มและ องค์กร โดยมีกลไกและข้อตกลงที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ซึ่งจะ เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมในระยะยาว

11) การกำหนดแนวทางในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน เป็นการวางแผนในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้สอดคล้อง กับอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมชุมชนและตอบสนองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว การ

พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

3. การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดย การมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนา เป็นการสังเคราะห์รูปแบบ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (PAR 3Es Model) ที่ได้มาจากการ บวบนการปฏิบัติการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วม ของวัดและชุมชนได้ 5 รูปแบบ ดังนี้

3.1 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบแหล่งเรียนรู้ หรือศูนย์การเรียนรู้ศิลปะชุมชน เป็นการจัดการในเชิงสถาบันที่มีองค์กรหลักในการ จัดการร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีโครงสร้างในการจัดการ การ กำหนดแผนงาน กิจกรรมในการจัดการเพื่อดำเนินงานศิลปะสร้างสรรค์ของชุมชน ร่วมกัน การเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษา การทำหลักสูตรท้องถิ่น การเปิดพื้นที่ สาธารณะเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะชุมชน กรณีการสร้างสร้างงานศิลปะโดยการ วาดภาพสามมิติ ประเพณีสลากย้อมที่อาคารศูนย์เรียนรู้วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการนำอัตลักษณ์ของจังหวัดลำพูนที่ เป็นหนึ่งเดียวของโลกมาพัฒนาเพื่อให้เป็นพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวและ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ที่สนใจศึกษาด้านวัฒนธรรม

3.2 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบพื้นที่ สาธารณะ เป็นการจัดการพื้นที่สาธารณะที่มีองค์ประกอบ คือ ศิลปะชุมชนในรูปแบบ ของประติมากรรมและการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นลานเปิดโล่ง สภาพแวดล้อมเป็นต้นไม้ พุ่มนาและแม่น้ำในเชิงของภูมิสถาปัตยกรรมเพื่อให้เป็นพื้นที่ สาธารณะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในเชิงสร้างสรรค์ เป็นพื้นที่สัปปายะสำหรับ ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน การสานเสวนา การพักผ่อนหย่อนใจ การออกกำลังกาย เป็นต้น

กรณีการพัฒนาภูมิสถาปัตยกรรม “ลานธรรม ลานศิลป์ ถิ่นเวียงบัว” และ ประติมากรรม “ภูมิจักรวาล” ที่พัฒนามาจากจุดเด่นของทรัพยากรวัฒนธรรมและม ีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยา เขตพะเยา ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้กับเมืองโบราณเวียงบัว ซึ่งมีอายุร่วมสมัยพญางำเมือง มี หลักฐานที่ค้นพบ คือ เตาเผาภาชนะดินเผาเขียนสีเคลือบโบราณ ซึ่งมีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นและมีความหมายที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางจิตวิญญาณ ศิลปะและ เศรษฐกิจ ส่วนอีกพื้นที่ คือ การพัฒนาโป่งน้ำร้อนสามสี บ้านเหล่าพัฒนา ตำบลป่าแดด

อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ด้วยศิลปะชุมชน "ข้าวเป็นเจ้า" ประกอบด้วย ประติมากรรมเมล็ดข้าวและรวงข้าวที่มีแรงบันดาลใจจากบริบทชุมชนในอดีตที่เป็น เมืองยุคก่อนประวัติศาสตร์ อันประกอบด้วยแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวงและ ตำนานเมล็ดข้าวจากเกาะแม่มายที่ตั้งอยู่กลางทุ่งนาของหมู่บ้าน

3.3 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบถนน วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์หรือย่านวัฒนธรรม เป็นการพัฒนาให้เป็นจุดสังเกต (Landmark) หรือพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้งด้วยศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการวาดภาพบนผนังอาคารหรือกำแพงถนนที่เรียกว่า ศิลปะบาติวาลี (Street Art) ซึ่งเป็นลักษณะภาพสามมิติที่ผู้มาเยี่ยมชมหรือนักท่องเที่ยวสามารถเล่นกับ ภาพวาดได้ ทั้งนี้ ภาพวาดได้สะท้อนเรื่องราววิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมและของดีที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งผ่านการประชุมระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชน งานศิลปะเชิงสร้างสรรค์จะทำให้เกิดการกระตุ้นและส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อรายได้ การสร้างมูลค่าและพัฒนาธุรกิจชุมชนที่ต่อยอดจากการทำศิลปะชุมชน เช่น การผลิตงานหัตถกรรมพื้นบ้าน การทำของที่ระลึก ภาพวาด ภาพถ่าย การเล่นดนตรี การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีการพัฒนาถนนศิลปะหรือศิลปะบาติวาลี บ้านต้นไคร้ ตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เป็นการวาดภาพสามมิติเกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมและการประกอบอาชีพของคนในชุมชนบ้านต้นไคร้เพื่อให้เป็น ถนนเส้นศิลปะถนนแห่งวัฒนธรรมแห่งชุมชนบ้านต้นไคร้ การวาดภาพสามมิติบนผนัง สาธารณะบ้านบุญยืน ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยใช้ภาพที่มี แนวคิดมาจากการมีทรัพยากรวัฒนธรรมและธรรมชาติของชุมชนที่มีความโดดเด่น คือ เรือแข่งแม่น้ำน่านและประเพณีใส่บาตรเทียนวัดบุญยืน

3.4 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ในรูปแบบพุทธศิลป์ แนวไทยประเพณี ซึ่งพุทธศิลป์เป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่คู่กับวัดในพระพุทธศาสนามาโดยตลอด ทำให้มีวิวัฒนาการและการขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว มีคุณค่าทั้งความสวยงาม ของรูปแบบและคุณค่าด้านเนื้อหาเรื่องราว ซึ่งล้วนเป็นสื่อธรรมะสำคัญที่ใช้สอน คุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้คน กรณีการวาดภาพสามมิติเกี่ยวกับประเพณีแห่พระสิงห์ ปายและราชรถที่หลังวิหารลายคำวัดศรีดอนไชย ตำบลเวียงเหนือ อำเภอปาย จังหวัด แม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของอำเภอปาย

3.5 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบของศิลปะ เพื่อสร้างพลังชุมชน เป็นการนำศิลปะมาเพื่อสร้างพลังศรัทธาและจิตสำนึกให้แก่คนใน ชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ศิลปะ

ชุมชนในลักษณะของการผลิตซ้ำและการสร้างใหม่ โดยนำทรัพยากรวัฒนธรรมมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น รวมทั้งการสร้างคุณค่าและกำหนดบทบาทหน้าที่ใหม่ให้กับทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อสร้างประโยชน์ใหม่ให้แก่ชุมชน กรณีการทำไม้ค้ำต้นโพธิ์จากเหล็กมาทดแทนไม้ในประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของวัดท่าข้าม (วัดชัยชนะ) ตำบลท่าข้าม อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทางวัดสามารถนำเหล็กมาใช้ในการทำกิจกรรมอย่างอื่นได้เช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

1. การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมโดยวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนามีดังนี้ 1) รูปแบบทางการพบว่า วัดมีบทบาทหลักในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม โดยการแบ่งแยกงานเป็นหมวดต่าง ๆ ของวัดและศาสนสถาน 2) รูปแบบแบบกึ่งทางการพบว่า พระสงฆ์และคนในชุมชนต่างมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน บทบาทของคนในชุมชนมีความสำคัญในฐานะเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม และ 3) รูปแบบไม่เป็นทางการพบว่า เป็นการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของวัดและชุมชนตามจารีตประเพณีของชุมชนที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา การจัดการทั้งสามรูปแบบนี้ นอกจากเป็นการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อสืบสานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระตุ้นเศรษฐกิจของวัดและชุมชน โดยการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นทางการมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี และคณะ (2556) ที่พบว่า วัดในภาคเหนือมีการบริหารจัดการในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านพื้นที่ได้จัดทำผังการใช้สอยพื้นที่ของวัดตามบทบาทหน้าที่ ด้านแผนพัฒนามีการจัดทำแผนพัฒนาวัดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ด้านบุคลากรมีกระบวนการจัดการบุคลากรและด้านระบบการสื่อความหมายมีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมของวัดเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ (โยธิน ฐานิสฺสโร) (2559) ที่ระบุว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมถือเป็นเป้าหมายหนึ่งของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกับการท่องเที่ยวประเภทอื่น เพราะมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและความเชื่อ โดยมีการจัดการด้วยองค์ประกอบ 5 หลักการ คือ (1) การกำหนดมาตรการและนโยบาย (2) การกำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว (3) การดำเนินการวางแผนและวางระบบการบริหารจัดการ (4) การวางระบบอำนวยความสะดวก และ (5) การดำเนินการตามกลไกบริหารจัดการ ทั้งนี้ ในลักษณะของการจัดการที่ไม่เป็นทางการ เพ็ญรุ่ง สุริ

ยกานต์ (2553) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนมีทั้งลักษณะพิเศษเฉพาะตัว เป็นการจัดการที่ไม่มีแบบแผนขั้นตอนที่แน่นอน แต่เป็นการจัดการเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสมหรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ข้อดี คือ ทำให้การจัดการมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสถานการณ์ ตรงกับความต้องการที่แท้จริงและทำให้คนในชุมชนค่อย ๆ เรียนรู้ทั้งเรื่องทรัพยากรและการจัดการจนกระทั่งมีความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง แต่ในขณะเดียวกันก็มีข้อเสียเพราะบางครั้งเป็นการทำลายทรัพยากร เนื่องจากไม่มีการประเมินผลกระทบหรือวางแผนให้ดีเสียก่อน

2. การพัฒนากระบวนการและวิธีการในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนา ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างสรรค์ศิลปะชุมชน ซึ่งเป็นแบบแผนในการจัดการ คือ รูปแบบ PAR 3Es Model ประกอบด้วย 1) E1 (Education) หมายถึง การศึกษาข้อมูลทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนจากเอกสารและงานวิจัย การสำรวจบริบทพื้นที่และการประเมินคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรมด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อศึกษาข้อมูลในเชิงกายภาพหรือรูปธรรมและนามธรรมของพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นคุณค่าที่เป็นจุดเด่นของชุมชนในการสร้างสรรค์ให้เป็นศิลปะชุมชน 2) E2 (Engineering) คือ การสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะชุมชนตามอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชน โดยการสงวนและอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อรักษาลักษณะทางกายภาพและด้านคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ การพัฒนาพื้นที่สาธารณะศิลปะชุมชนสร้างสรรค์ให้เป็นสถานที่ดึงดูดคนให้มาทำกิจกรรมร่วมกันหรือเป็นที่ท่องเที่ยวที่แสดงอัตลักษณ์ของศิลปะท้องถิ่น การเผยแพร่ข้อมูลความรู้สู่สาธารณะเพื่อให้คนทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชนได้ความเข้าใจอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นผ่านงานศิลปะที่ชุมชนสร้างสรรค์ โดยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และสื่อออนไลน์ การฟื้นฟู การผลิตซ้ำและการสร้างใหม่ ซึ่งเป็นการสร้างความหมาย คุณค่าและกำหนดบทบาทหน้าที่ใหม่ให้กับทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งการฟื้นฟูพลังและศรัทธาในการพัฒนาชุมชน การถ่ายทอดความรู้เชิงปฏิบัติการสู่เด็กเยาวชน เป็นการถ่ายทอดความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติในการสร้างสรรค์ศิลปะให้กับเด็กและเยาวชนและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จากผลการศึกษาที่สอดคล้องกับสุกรี เจริญสุข (2561) ที่กล่าวถึงกระบวนการจัดการเมืองของจังหวัดเชียงรายโดยใช้ศิลปะอันเป็นทุนทางวัฒนธรรมและความเป็นศิลปะของเชียงรายเป็นตัวนำ รวมถึงศิลปิน ศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเนื่องจากองค์ประกอบของเมืองเชียงรายมีความพร้อมสูงในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ให้เกิดความเข้มแข็งในมิติต่าง ๆ และเป็นตัวอย่างในการพัฒนาเมืองอื่น ๆ ต่อไป แต่สิ่งที่เมืองเชียงรายได้มากกว่าและแตกต่างไปจากจังหวัดอื่น คือ การมีศิลปินที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก รวมทั้งสมาคมขัวศิลปะและศิลปินระดับชาติที่สร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นหลัง อาทิ ถวัลย์ ดัชนี เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ทรงเดช ทิพย์ทอง พระเมธีวชิโรดม (ว.วชิรเมธี)

ในการปฏิบัติการพัฒนากระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมตามหลัก 3Es Model ผลการศึกษาสอดคล้องกับสายันต์ ไพเราะจูจิตร (2547) ในประเด็นกระบวนการเรียนรู้และการให้การศึกษา (E1- Education) และการสร้างสรรค์และการประดิษฐ์นวัตกรรมในการจัดการ (E2-Engineering) ซึ่งในการศึกษาคครั้งนี้ ความแตกต่างที่พบจากการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน จะเป็นการสร้างข้อตกลงร่วม (E3-Engagement) มากกว่าการบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement) เพื่อสร้างสำนึกความเป็นเจ้าของร่วมในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในรูปแบบของกลไกคณะกรรมการ เพราะชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดและดำเนินงานร่วมกัน อีกทั้งทรัพยากรวัฒนธรรมนั้นได้ผ่านการประชาสัมพันธ์จากคนในชุมชนเพื่อนำมาถ่ายทอดในรูปแบบศิลปะชุมชน ซึ่งจะมีความแตกต่างจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเภทโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์แห่งชาติที่ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่จะต้องอาศัยข้อบังคับทางกฎหมายในการจัดการ ทั้งนี้ สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม จากการศึกษาของอัศวินีย์ หวานจริง (2561) ได้กล่าวว่า การสร้างสรรค์ศิลปกรรมกระจกบนผนังวิหารวัดท่าข้าม (ชัยชนะ) อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มจากชุมชนต้องการจะบูรณะวิหารให้สวยงามด้วยงานศิลปะโดยใช้เทคนิคการประดับกระจกสี รวมทั้งได้จัดอบรมชุมชนให้เรียนรู้ขั้นตอนกระบวนการสร้างสรรค์งานเพื่อช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถด้านศิลปะและเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม เกิดการเรียนรู้ สามารถช่วยกันดูแลรักษาผลงานศิลปกรรมกระจกได้ต่อไป การสร้างสรรค์งานจึงไม่ใช่เพียงแค่การสร้างชิ้นงานศิลปะแต่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผลงานศิลปกรรมกระจกชุดที่ช่วยสร้างคุณค่าทางสุนทรียะให้กับชุมชนต่อไปในอนาคต

3. การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดในล้านนาทั้งห้ารูปแบบ เป็นการแบ่งตามเป้าหมายในการจัดการ โดยที่รูปแบบแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ศิลปะชุมชนเป็นการจัดการที่มีองค์กรหลักเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่าย ส่วนรูปแบบพื้นที่สาธารณะที่มีศิลปะชุมชนและการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและรูปแบบถนน

วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์หรือย่านวัฒนธรรม เป็นการพัฒนาสถานที่ให้มีความโดดเด่น และดึงดูดผู้คนด้วยศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่สาธารณะ ขณะรูปแบบพุทธศิลป์แนว ไทยประเพณีและรูปแบบศิลปะเพื่อสร้างพลังชุมชน เป็นการนำศิลปะมาสร้างศรัทธา และจิตสำนึกให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวได้ สอดคล้องกับสายันต์ ไพเราะญจิตร (2550) ได้กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรทาง โบราณคดีโดยชุมชน เป็นรูปแบบการจัดการที่หลากหลาย เช่น การร่วมกันจัดการดูแล รักษาและซ่อมแซมด้วยภูมิปัญญาของตนเองเพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงศาสนาและความ เชื่อ การจัดการเชิงพาณิชย์ไปจนถึงการใช้ทรัพยากรเป็นฐานในการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม การร่วมกันจัดการทรัพยากรในเชิงอนุรักษ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับ ชุมชนและสร้างความชอบธรรมในการใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับธนิ เลิศชาญฤทธิ์ (2554) ที่ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรมแบ่งตามสภาพการณ์และลักษณะในการดำเนินงาน ได้แก่ การ จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่ไม่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมอื่น เป็นรูปแบบการ จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่ยังไม่ได้รับการจัดการหรือการพัฒนา ซึ่งมักเริ่มต้นโดย ชุมชนหรือกลุ่มบุคคลที่เห็นคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมและต้องการพัฒนาให้เกิด ประโยชน์ ทั้งนี้ ทรัพยากรวัฒนธรรมถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของแต่ละพื้นที่โดย สอดคล้องกับณวิญ เสริฐผล (2563) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ใน ฐานะที่หลากหลายและแตกต่างกัน คือ 1) เป็นทางเลือกในการพัฒนา 2) เป็น เครื่องมือการพัฒนาเศรษฐกิจ 3) เป็นทุนหรือสินค้าทางวัฒนธรรม 4) เป็นเครื่อง จรรโลงจิตใจ 5) เป็นความมั่นคงของชุมชน 6) เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และ 7) เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ ทั้งนี้ เพราะชุมชนสามารถบูรณาการระหว่างความรู้ สมัยใหม่กับภูมิปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้จากการวิจัย

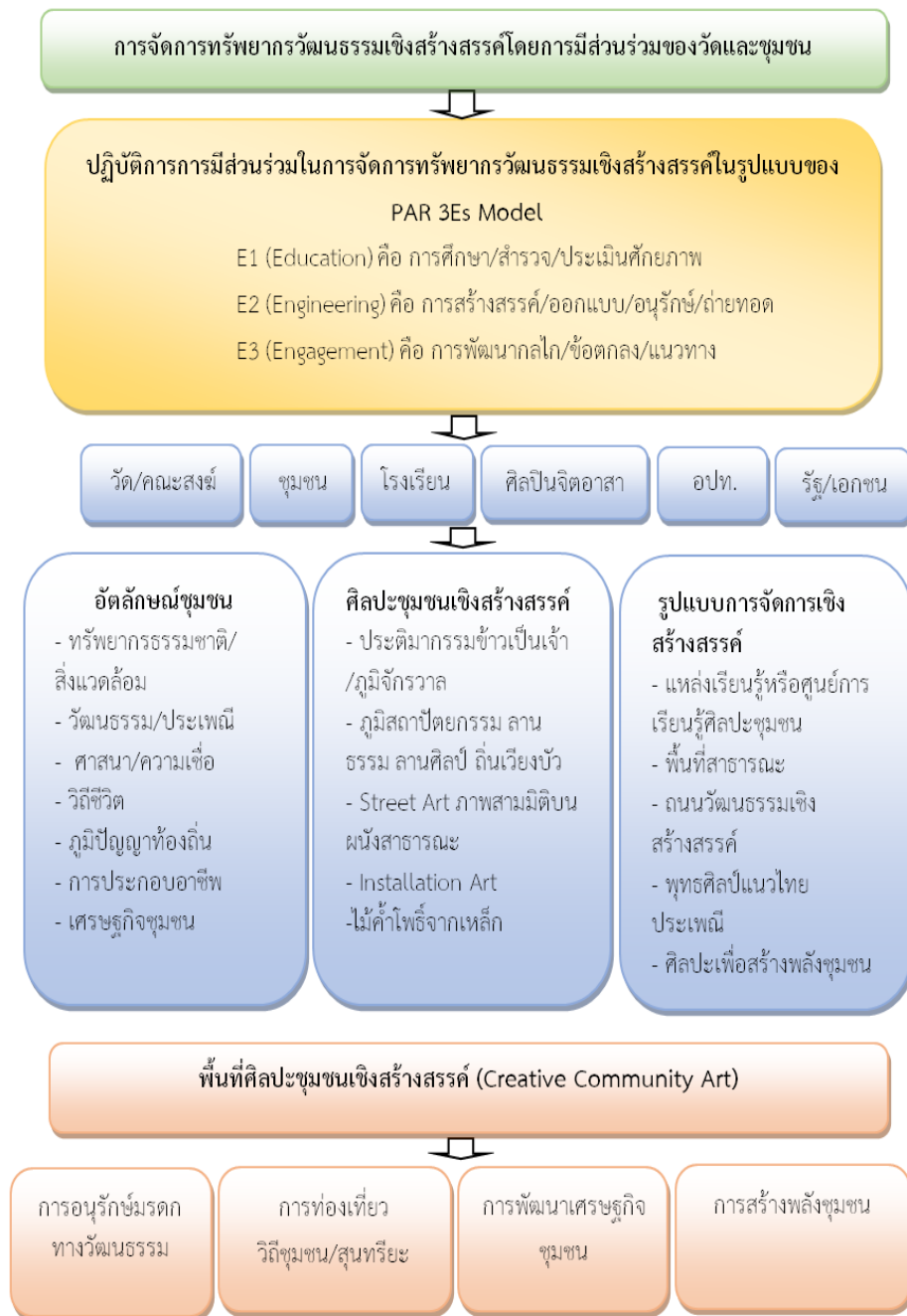
จากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนร่วมกับคณะผู้วิจัยและศิลปินจิตอาสา ตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ ศึกษาทรัพยากรวัฒนธรรมและประเมินศักยภาพของทรัพยากร วัฒนธรรมที่แสดงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน ในด้านวิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี ศาสนา ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การประกอบ อาชีพ เศรษฐกิจชุมชน เพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นศิลปะชุมชนในพื้นที่สาธารณะใน

รูปแบบภาพวาดสามมิติ ประติมากรรม ภูมิสถาปัตยกรรม ศิลปะแบบจัดวางที่มีความสอดคล้องกับทรัพยากรวัฒนธรรม ทั้งนี้ ในทุกขั้นตอนตั้งแต่การดำเนินงานสร้างสรรค์ศิลปะกระทั่งงานได้สำเร็จลง ชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนและได้ใช้ประโยชน์จากงานศิลปะสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นแบบแผนปฏิบัติการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนโดยเรียกว่า PAR 3Es Model

2. การวิจัยครั้งนี้ได้เกิดพื้นที่ศิลปะชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (Creative Community Art) ในรูปแบบที่หลากหลายตามบริบทของชุมชนและอัตลักษณ์ทางทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ แหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ศิลปะชุมชน พื้นที่สาธารณะ ถนนวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ พุทธศิลป์แนวไทยประเพณีและศิลปะเพื่อสร้างพลังชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าถึง นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นแล้ว ยังส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน การสร้างสุนทรียะ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ

องค์ความรู้การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้



แผนภูมิ 1 องค์ความรู้การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดในล้านนา
โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน

สรุป

ทรัพยากรวัฒนธรรมถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและมรดกของชุมชนอย่างหนึ่ง ในปัจจุบันทรัพยากรวัฒนธรรมถูกคุ้มครองและอนุรักษ์ รวมถึงการจัดการข้อมูลด้านสถานที่/พื้นที่และการตรวจสอบเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เพื่อรักษาร่องรอยในอดีตของวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นการจัดการโดยหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ปิดหรือในอาคาร รูปแบบการจัดการอาจอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้หรือนิทรรศการที่เข้าถึงได้ยาก ค่าใช้จ่ายในการเข้าชมค่อนข้างสูงและดำเนินการภายใต้กฎหมายของหน่วยงานนั้น ๆ แต่ปัจจุบันชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ดังที่งานวิจัยนี้ได้นำเสนอการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน โดยศึกษาในกลุ่ม 8 จังหวัดในล้านนาไทย ตามวัตถุประสงค์ทั้งสาม คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบ 2) เพื่อพัฒนากระบวนการและวิธีการ และ 3) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมมีการจัดการโดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เป็นทั้งวัดชุมชนและกลุ่มเครือข่ายศิลปะพื้นบ้านและศิลปะร่วมสมัย 2) การพัฒนากระบวนการและวิธีการพบว่า ได้พัฒนาด้วยรูปแบบของ PAR 3Es Model และ 3) การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์พบว่า มี 5 รูปแบบ คือ รูปแบบแหล่งเรียนรู้ศิลปะชุมชน รูปแบบพื้นที่สาธารณะ รูปแบบถนนวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ รูปแบบพุทธศิลป์แนวไทยประเพณีและรูปแบบศิลปะเพื่อสร้างพลังชุมชน

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นว่า ทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชนมีความหลากหลายและในแต่ละแห่งก็มีอัตลักษณ์โดดเด่นตามแบบฉบับของชุมชนนั้น ๆ ที่ถูกถ่ายทอดสู่พื้นที่สาธารณะผ่านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชนที่ได้นำทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนตนเองสู่โลกภายนอก ซึ่งเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชนอีกโสดหนึ่ง นอกจากนี้ การวิจัยนี้ยังช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์งานศิลปะในพื้นที่อื่น ๆ ในภาคเหนือตอนบนต่อไปเพื่อพัฒนาให้เป็น “ล้านนาเมืองแห่งศิลปะสร้างสรรค์” (Lanna: The City of Creative Art) ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จุฬาพรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. (2551). *วัฒนธรรม การสื่อสารและอัตลักษณ์*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พรินส์.
- ธนิก เลิศชาญฤทธ์. (2554). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ณวิญ เสริฐผล. (2563). การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมโลกาภิวัตน์. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 5 (2), 313-331.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2549). *การคลังท้องถิ่น: รวมบทความวิจัยเพื่อเพิ่มพลังให้ท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ. ลีฟวิ่ง.
- พระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี และคณะ. (2556). *รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคเหนือ: กระบวนการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม*. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ (โยธิน ฐานิสโร). (2559). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: วิฤกตหรือโอกาสของวัดในล้านนา. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 1 (2), 135-145.
- เพ็ญรุ่ง สุริยกานต์. (2553). *การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีของชุมชนทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย*. *ดำรงวิชาการ*. 8 (2), 31-49.
- วิที พานิชพันธ์. (2548). *วิถีล้านนา*. กรุงเทพมหานคร: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.
- สายันต์ ไพรชาญจิตร. (2547). *การฟื้นฟูพลังชุมชนในการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน: แนวคิดวิธีการและประสบการณ์จากจังหวัดน่าน*. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- _____. (2548). *การจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถาน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์.
- _____. (2550). *การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน.
- สุกรี เจริญสุข. (22 กรกฎาคม 2561). *เชียงรายเมืองท่องเที่ยวที่ใช้ศิลปะนำ*. สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2563, จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_1051145

- อมรา พงศาพิชญ์. (2545). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: กระบวนทัศน์และ
บทบาทในประชาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัศวินีย์ หวานจริง. (2561). ศิลปกรรมกระจกสะท้อนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นบนผนัง
วิหารวัดท่าข้าม (วัดชัยชนะ) อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจิตรศิลป์*.
9 (2), 190-237.

บทบาทผู้นำชาวไทลื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรม ทางพระพุทธศาสนา

Roles of Tai Lue Leaders in Promoting the Buddhist Traditions and Rituals



พระครูสุภัทธรพรหมคุณ (เจริญ คำประเสริฐ)¹, สุเทพ สารบรรณ²,
พระครูศรีวรพินิจ (สมคิด คมภิระภาณ)³, ชูชาติ สุทธะ⁴
Phrakhrusuphattharaphromkhun (Jarern Khamprasoet)¹,
Suthep Saraban², Phrakhrusriworaphinit (Somkit Gambhīrañño)³,
Chuchat Sutta⁴

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus
Corresponding Author, E-mail: jarern2491@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อล้านนา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อล้านนา และ 3) เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำชาวไทลื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 45 รูป/คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้นำฝ่ายสงฆ์ ผู้นำฝ่ายฆราวาสและผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เปรียบเทียบเหตุการณ์เพื่อนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า 1) พัฒนาการของประเพณีและพิธีกรรมทางแบ่งเป็น 3 ยุค คือ (1) ยุคที่อพยพมาจากสิบสองปันนา (2) ยุคเริ่มสร้างบ้านแปงเมืองที่เชียงคำ (3) ยุคสังคมปัจจุบัน 2) ปัญหาและอุปสรรคแบ่งเป็น 3 ประการ คือ (1) ด้านบุคคล (2) ด้าน



งบประมาณ (3) ปัญหาในการทำงาน 3) บทบาทผู้นำชาวไทลื้อ ด้านผู้นำฝ่ายสงฆ์มีบทบาทในการวางแผนและส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่วนแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมควรพัฒนาเป็นหลักสูตรและส่งเสริมการวิจัย สำหรับผู้นำฝ่ายฆราวาสมีบทบาทในการส่งเสริมให้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและเอกชน ส่วนแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนอย่างเป็นระบบ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ ปัจจัยภายใน + ปัจจัยภายนอก = ทรัพยากรในชุมชน + ภาครัฐและเอกชนต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำชี้แนะและดูแล เพื่อช่วยชุมชนในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อให้ยั่งยืน

คำสำคัญ: บทบาทผู้นำ; ผู้นำชาวไทลื้อ; ประเพณีและพิธีกรรม; อำเภอยางคำ

Abstract

This research consists of three objectives: 1) to study the development of Buddhist tradition and rituals of Thai Lue people in Lanna; 2) to study problems and obstacles in promoting Buddhist tradition and rituals of Tai Lue People in Lanna; and 3) to study the roles of Tai Lue Leaders in promoting the Buddhist tradition and rituals. It is a qualitative research based on in-depth interview and focus group discussion. The forty-five key informants are divided into three groups: monk leaders, laypeople leaders, and participants. All are selected by a purposive sampling. The data analyses are based on content and constant comparison to present the results of research.

The results of research reveal that 1) the development of traditions and rituals is divided into three eras: (1) the era that Tai Lue People immigrated from Sipsong Panna; (2) the era that built the city of Chiang Kham; (3) the present era; 2) the problems and obstacles which are divided into three aspects: (1) personal; (2) budget; (3) working; 3) the roles of Tai Lue leaders: the monk leaders have the roles to plan and promote the traditions and rituals continually. But the guidelines for development and promotion should be developed into a curriculum and promote research works. For laypeople leaders, they have the roles

to perform and promote activities which are supported by government and private agencies. For the development and promotion guidelines, they should integrate the cooperation between government and private agencies. The new body of knowledge indicates that ‘Internal Factors + External Factors = Community Resources + Government and Private Sectors’ has to be advisers, guiders, and caretakers to help community to coordinate with other external agencies in order to promote the sustainable tradition and rituals of Tai Lue people.

Keywords: Roles of Leaders; Tai Lue Leaders; Traditions and Rituals; Chiang Kham District

บทนำ

ไทลื้อเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ภาคเหนือของประเทศไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไท ในอดีตชาวไทลื้ออาศัยในเขตสิบสองปันนาทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ต่อมาได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามหัวเมืองต่าง ๆ ในภาคเหนือด้วยเหตุผลทางการเมืองตามนโยบาย “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” (ไกรศรี นิมมานต์เหมินทร์, 2521: 3) ของเจ้าผู้ครองนครล้านนาในอดีตในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ รวมทั้งการเข้ามาติดต่การค้าขาย แสวงบุญทางศาสนาและลี้ภัยการเมืองในยุคที่จีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ ยังอพยพเข้ามาเพิ่มเติมเพื่อติดตามญาติพี่น้องที่เข้ามาอยู่ก่อนแล้ว ชาวไทลื้อมีวัฒนธรรมเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง ประเพณีพิธีกรรมบางอย่างเป็นเอกลักษณ์เด่นประจำชาติพันธุ์ โดยรวมแล้ววัฒนธรรมไทลื้อมีลักษณะใกล้เคียงกับชาวไทยล้านนา เนื่องจากชาวไทลื้อเป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัด ศรัทธาต่อสิ่งที่ตนยึดถือ มีความเคารพเชื่อมั่นในศาสนา (จารุวรรณ พรหมวัง, 2536: 4)

จังหวัดพะเยามีชาวไทลื้อเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตอำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงม่วนและอำเภอภูซาง เนื่องจากในปี พ.ศ. 2396 เจ้าอนันตวรฤทธิเดช เจ้าผู้ครองนครน่านยกทัพไปตีเชียงรุ่ง ได้ยกกองทัพเข้าไปกวาดต้อนผู้คนจากเมืองพง เมืองมาง เมืองหย่วนและเมืองลำในเขตสิบสองปันนาเข้ามาไว้ในเขตเมืองเทิง ซึ่งเป็นเขตการปกครองของเมืองน่าน ต่อมาเมืองน่านเกรงว่า ชาวไทลื้อที่กวาดต้อนมาจะอพยพหนีกลับไปยังบ้านเมืองเดิม จึงได้เคลื่อนย้ายลงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ริมฝั่งแม่น้ำยมในเขตเมืองเชียงม่วน ได้แก่ บ้านมาง บ้านทุ่งมอก บ้านแพด เมื่อชุมชนขยายตัวมากขึ้น พญาธนะหัวหน้า

ชุมชนไทลื้อจึงได้ชักชวนชาวไทลื้อกลุ่มหนึ่งไปแสวงหาที่ทำกินแหล่งใหม่ จนกระทั่งพบที่ราบลุ่มแม่น้ำลาวในเขตเมืองเชียงคำ ซึ่งเป็นทำเลที่เหมาะสมกับการทำมาหากิน จึงได้ขออนุญาตเจ้าผู้ครองนครน่าน อพยพผู้คนไปตั้งถิ่นฐานในปี พ.ศ. 2431 ต่อมา มีชาวไทลื้อบางส่วนอพยพมาจากท่าวังผาเข้ามาสมทบ จึงทำให้เชียงคำเป็นเขตชุมชนไทลื้อขนาดใหญ่อีกแห่งหนึ่งของภาคเหนือ (ไสว เชื้อสะอาด, 2538: 5)

สำหรับอำเภอเชียงคำ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดพะเยา อยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำลาว แม่น้ำยวนและแม่น้ำแวน ซึ่งเป็นลุ่มน้ำย่อยของลุ่มแม่น้ำอิง ในอดีตเป็นแอ่งอารยธรรมของชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ เป็นแหล่งที่อยู่ของชาวไทลื้อหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านหย่วน บ้านมาง บ้านเชียงคาน บ้านล้า (อิสรา ญาณตาล, 2549: 45) ปัจจุบันหมู่บ้านชาวไทลื้อในเขตอำเภอเชียงคำมี 30 หมู่บ้าน เช่น บ้านหย่วน บ้านแดนเมือง บ้างมาง วัฒนธรรมไทลื้อมีเอกลักษณ์โดดเด่นมาช้านาน ไม่ที่จะเป็นการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายหรืออาหารการกิน เช่น แกงแค แองและ น้ำปู (รุ่งทิพย์ และยลวิ สิทธิชัย, ม.ป.ป: 1-2) จาริตประเพณีของชาวไทลื้อยังนับถือผีและมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งและเคร่งครัด ประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อคล้ายคลึงกับชาวไทยวนในล้านนา (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2535: 7) นอกจากนั้น ยังนิยมสร้างวัดในชุมชนที่ตกแต่งด้วยสถาปัตยกรรมที่งดงาม ปัจจุบันเหลืออยู่เพียงบางแห่ง เช่น วิหารวัดดอนมูล วิหารวัดหนองแดง วิหารวัดหนองบัว วิหารวัดท่าฟ้าใต้ วิหารวัดแสนเมืองมา (วัดมาง) วิหารวัดหย่วน (มิ่งสรรพ ชาวสะอาด, 2551: 79) จะเห็นว่า ชาวไทลื้อยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีไว้เป็นอย่างดี แต่เนื่องด้วยสภาพสังคมของชาวไทลื้อที่ได้อยู่ร่วมกับชาวล้านนา อีกทั้งสภาพแวดล้อมในการดำรงชีพที่มีความเจริญรุ่งเรือง จึงทำให้วิถีชีวิตของชาวไทลื้อได้รับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม โดยเฉพาะการใช้ภาษาพูด วัฒนธรรมการแต่งกายและวิถีชีวิตความเป็นอยู่

เนื่องด้วยความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรมในหมู่คนชาติพันธุ์ไท ประกอบกับกับชาวไทลื้อได้อพยพเข้ามาอยู่ร่วมกับเจ้าของพื้นที่เดิมซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมล้านนามานานกว่า 200 ปี ทำให้ประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างของชาวไทลื้อถูกกลืนเข้ากับวัฒนธรรมล้านนา ประเพณีและวัฒนธรรมเก่าแก่ที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาเริ่มสูญหายไป เหตุผลส่วนหนึ่งเป็นเพราะการศึกษาของเยาวชนในปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทำให้เยาวชนเห็นคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมน้อยลง ดังนั้น จึงควรที่จะชักจูงให้เยาวชนไทลื้อล้านนารุ่นใหม่ให้กลับมาเห็นคุณค่าและฟื้นฟูวัฒนธรรมของไทลื้ออีกครั้ง นอกจากนี้ สภาพความเป็นอยู่ เศรษฐกิจและวัฒนธรรมใหม่อาจเกิดเป็นค่านิยมที่

มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีดั้งเดิมของชุมชนต่าง ๆ ในล้านนา ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ จึงควรศึกษารายละเอียดของปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม เช่น ความสัมพันธ์ทางประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อล้านนา (ศรีเลา เกษพรหม, 2544: 91)

หากไม่มีการอนุรักษ์พิธีกรรมหรือศิลปวัฒนธรรมชาวไทลื้อล้านนา จะก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจ คือ ไม่มีรายได้เสริมให้กับครอบครัว รวมถึงการขาดสินค้าส่งออก เช่น ข้าว กระจเขียม ยาสูบ ถั่วโอ (ถั่วหมักคล้ายเต้าเจี้ยว) ความเสียหายทางด้านสังคม คือ เอกลักษณะประจำถิ่นของชาวไทลื้อล้านนาอาจสูญหายไป เกิดการเลียนแบบสังคมในเมืองมากขึ้น ความเสียหายทางด้านศิลปวัฒนธรรม คือ ไม่มีเยาวชนสืบทอดศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์มาแต่โบราณกาล ดังนั้น ผู้นำชาวไทลื้อทั้งฝ่ายสงฆ์ (ผู้นำทางศาสนา) และฝ่ายฆราวาสหรือผู้นำชุมชน (ผู้นำทางการปกครอง) ต้องแสดงบทบาทในการส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้ออย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปอย่างเช่นทุกวันนี้ เนื่องจากผู้นำทั้งสองฝ่ายเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาและส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า ผู้นำเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน เพราะเป็นผู้ที่ชุมชนให้การยอมรับนับถือและเป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่จะเป็นผู้ให้คำปรึกษากับชุมชน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้วิจัยเรื่องนี้เพื่อศึกษาพัฒนาการของประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อล้านนา ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อล้านนา และบทบาทผู้นำชาวไทลื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อ โดยใช้บทบาทของผู้นำในการขับเคลื่อนกลไกการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อล้านนา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อล้านนา

3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทผู้นำชาวไทลื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากภาคเอกสารและภาคสนาม โดยศึกษาจากหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้นำฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสในเขตพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นในการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ รวมทั้งหมด 54 รูป/คน ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้นำฝ่ายสงฆ์ (ผู้นำทางศาสนา) ในเขตอำเภอเชียงคำ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดศรีบุญเรือง เจ้าอาวาสวัดเชียงบาน เจ้าอาวาสวัดดอนไชย เจ้าอาวาสวัดพระธาตุสบแวน เจ้าอาวาสวัดวัฒนา เจ้าอาวาสวัดแสนเมืองมาและเจ้าอาวาสวัดแดนเมือง รวมทั้งหมด 7 รูป

กลุ่มที่ 2 ผู้นำฝ่ายฆราวาส (ผู้นำทางการปกครอง) ในอำเภอเชียงคำ ได้แก่ รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงบาน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงบาน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงบาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงบาน นายกเทศมนตรีตำบลเชียงคำ นายกเทศบาลตำบลหย่วน กำนันตำบลเชียงบาน กำนันตำบลหย่วน กำนันตำบลเจดีย์คำ ผู้ใหญ่บ้านเชียงบาน ผู้ใหญ่บ้านมาง ผู้ใหญ่บ้านแดนเมือง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 11, 12, 13 และ 14 ตำบลน้ำแวน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 2, 3, 5, 6 และ 8 ตำบลหย่วน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 และ 10 ตำบลเชียงบาน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3, 12 และ 15 ตำบลฝายกวาง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 และ 4 ตำบลเวียง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลเจดีย์คำ อดีตผู้ใหญ่บ้านดอนไชยและนายกสมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทย รวมทั้งหมด 35 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลาย ได้แก่ คณาจารย์มหาวิทยาลัย 2 คน ผู้นำพระสงฆ์ 2 รูป สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพะเยา 1 คน วัฒนธรรมจังหวัดพะเยา 1 คน

วัฒนธรรมอำเภอเชียงคำ 1 คน สมาคมไทลื้อ 1 คน นักประวัติศาสตร์ไทลื้อ 1 คน และ กลุ่มศิลปินอนุรักษ์ไทลื้อ 3 คน รวมทั้งหมด 12 รูป/คน

3. เครื่องมือและวิธีสร้างเพื่อใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแยกอธิบายดังต่อไปนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 แบบ ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีหัวข้อชี้นำ (Guided Interview) เป็นเพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้างหรือการสัมภาษณ์แบบ ปลายเปิด ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย ในการกำหนด โครงสร้างข้อคำถามสำหรับนำไปสัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามเพื่อการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อใหญ่ คือ (1) พัฒนาการของประเพณีและพิธีกรรม ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อล้านนา มี 2 ข้อย่อย (2) บทบาทผู้นำชาวไทลื้อในการ ส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มี 4 ข้อย่อย (3) ปัญหาและอุปสรรค ในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อล้านนา มี 4 ข้อย่อย (4) แนวทางใน การพัฒนาและส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทาง พระพุทธศาสนา

2) แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงสร้างข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีหัวข้อชี้นำ (Guided Interview) เป็นเพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้างหรือแบบปลายเปิด ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย ประกอบด้วยข้อ คำถามจำนวน 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ตอนที่ 2 คำถาม ประกอบด้วยคำถามจำนวน 6 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางใน การพัฒนาและส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

3.2 วิธีสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลขั้นปฐม ภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยและข้อมูลขั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความ วิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ประเพณี บทบาทของผู้นำในทางพระพุทธศาสนา รวมถึงพิธีกรรมของชาวไทลื้อในภาคเหนือของ ประเทศไทย 2) การศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากผลงานวิจัยอื่นที่มีลักษณะ เหมือนกันกับบทบาทผู้นำชาวไทลื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทาง

พระพุทธศาสนา 3) การนำเสนอแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) การนำเสนอแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มต่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและประเมินเครื่องมือตามรูปแบบประเมิน IOC (Index of Item Objective Congruence) 5) การนำผลการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มฉบับจริง 6) การจัดพิมพ์เครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองโดยมีขั้นตอนการดำเนิน ดังนี้ 1) การศึกษาและทำความเข้าใจแบบสัมภาษณ์แล้วจัดทำแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย จากนั้น จึงลงมือเก็บข้อมูล 2) การทำหนังสือนำถึงหน่วยงาน/บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนัดวันและเวลาที่จะทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลงานวิจัย

3) การนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดไว้จำนวนทั้งหมด 42 รูป/คน ตั้งแต่วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (2) เทปบันทึกเสียง (3) กล้องถ่ายรูป (4) เครื่องเขียน กระดาษจดบันทึกและแฟ้มสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การจัดการสนทนากลุ่ม โดยคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลาย ได้แก่ คณาจารย์ ผู้นำพระสงฆ์ หน่วยงานข้าราชการและกลุ่มศิลปินอนุรักษ์วัฒนธรรมไทลื้อ รวมจำนวนทั้งหมด 12 รูป/คน ในวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2563 เวลา 13.00-15.00 น. ณ โรงเรียนวัดหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 5) การตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์แล้วเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดผู้วิจัยได้วิเคราะห์เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแยกการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หรือการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งเป็นการบรรยายเล่าเรื่องหรือวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ 1 คือ พัฒนาการของประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อล้านนาที่จำแนกเป็น 3 ยุค และใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในอดีตกับปัจจุบัน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ประเพณีและ

พิธีกรรมดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปจากการศึกษาทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก

5.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) โดยการนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาเปรียบเทียบให้เห็นสภาพและวิธีการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อล้านนา โดยสามารถสรุปสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไขของผู้นำฝ่ายพระสงฆ์และผู้นำฝ่ายฆราวาสได้ฝ่ายละ 3 ด้าน คือ บุคคล งบประมาณและการทำงาน นอกจากนี้ ยังตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ วิเคราะห์บทบาทผู้นำชาวไทลื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งจากผู้นำฝ่ายสงฆ์และผู้นำฝ่ายฆราวาสด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริม ประสิทธิภาพของบทบาทผู้นำ วิธีการทำให้ชุมชนมีส่วนร่วม แนวทางการพัฒนาและส่งเสริม รวมถึงข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากนั้น ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นรูปแบบสมบูรณ์เพื่อนำเสนอผลการวิจัย สรุปผลและอภิปรายผลเพื่อขอสอบประชาพิจารณ์และสอบป้องกันดุษฎีนิพนธ์ตามลำดับ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังต่อไปนี้ 1. พัฒนาการของประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อล้านนา พบว่าสามารถแบ่งพัฒนาการเป็น 3 ยุค ดังนี้

ยุคที่ 1 (ก่อน พ.ศ. 2400) ยุคที่อพยพมาจากที่สิบสองปันนา จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวถึงการเข้ามาของชาวไทลื้อครั้งสำคัญในช่วงต้นยุคกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากเป็นช่วงฟื้นฟูบ้านเมืองของหัวเมืองต่าง ๆ ในดินแดนล้านนา ชาวไทลื้อกลุ่มหนึ่งอพยพเข้ามาตั้งหมู่บ้านในอำเภอเชียงคำ โดยตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อเมืองที่อยู่เดิม คือ บ้านหย่วน บ้านมาง ตำบลเชียงคำ บ้างเชียงคานและบางกลุ่มได้อพยพมาจากเมืองปัวโดยได้มาอาศัยอยู่บริเวณที่ห้วยแม่ตำโหลบรรจบกับแม่น้ำแวน (บ้านแวน หมู่ที่ 1) และได้ขยายชุมชนออกไปตั้งอีกฟากหนึ่ง (บ้านแวน หมู่ที่ 2) และขยายออกไปอีกฟากหนึ่งของแม่น้ำแวน (บ้านแวนพัฒนา หมู่ที่ 2) ตำบลเชียงบาน ในยุคนี้ประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งและปฏิบัติตามจารีตดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด วัดเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์กลางของวัฒนธรรม เช่น การบวชเด็กชายเมื่ออายุ 8 ขวบ เพื่อศึกษาศิลปวิทยาต่าง ๆ

ยุคที่ 2 (ราว พ.ศ. 2401-2500) ยุคเริ่มสร้างบ้านแปงเมืองที่เชียงคำ ชาวไทลื้อส่วนมากที่อพยพมาจะเป็นครอบครัวใหญ่ เคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ผู้หญิงเคารพยกย่องผู้ชาย ด้วยความเชื่อว่า ผู้ชายเป็นเพศพระ ผู้หญิงไทลื้อสุภาพเรียบร้อย ขยันทำงานบ้านและทำนาทำไร่ เนื่องจากชาวไทลื้ออยู่เป็นครอบครัวใหญ่จึงสร้างบ้านหลังใหญ่ตามสถาปัตยกรรมไทลื้อดั้งเดิมที่มีหลังคาสูง มุงด้วยหญ้าคา ในตัวบ้านเป็นโถงใหญ่ห้องเดียว มีครัวไฟหรือห้องครัวอยู่กับที่นอน ใต้ถุนสูงสำหรับใช้ประโยชน์หลายอย่าง เช่น แขนวนเปลเด็ก ตั้งที่ทอดผ้า (หูก) ส่วนใต้ถุนยังข้าวใช้เป็นคอกสัตว์ ในยุคนี้ประเพณีและพิธีกรรมของไทลื้อยังไม่แตกต่างกับยุคแรกมากนัก ชาวไทลื้อยังยึดมั่นในประเพณีและพิธีกรรมอย่างเหนียวแน่น ในยุคนี้ได้มีการปฏิรูประบบราชการ อย่างไรก็ตาม วัดยังเป็นศูนย์กลางในการศึกษาและสถานที่ประกอบพิธีกรรมและประเพณีของชุมชนเหมือนเดิม

ยุคที่ 3 ยุคสังคมปัจจุบัน (ราว พ.ศ. 2501 เป็นต้นมา) ประเพณีทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อคล้ายคลึงกับชาวไทยวนในล้านนา ในอดีตชาวไทลื้อยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น ผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหญิงและชายไปทำบุญ ถือศีล ภาวนาและนอนวัดทุกวันพระ ในยุคนี้ความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นตัวกำหนดประเพณีที่สำคัญของชาวไทลื้อ เช่น ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีตานธรรม (ฟังเทศน์มหาชาติ) ประเพณีปีใหม่ (สงกรานต์) ประเพณีขึ้นธาตุ อย่างไรก็ตาม ชาวไทลื้อยังมีความเชื่อดั้งเดิมในเรื่องผีและวิญญาณศักดิ์สิทธิ์อย่างมั่นคง แต่ได้ปรับเปลี่ยนจากการเรียกชื่อ “ผี” มาเป็น “เทวดาอารักษ์” ปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวไทลื้อเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เช่น การสร้างบ้านรูปแบบใหม่ ประเพณีการตายซึ่งเดิมใช้วิธีการฝังเปลี่ยนมาเป็นการเผา ประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคนี้จึงเปลี่ยนไปตามความทันสมัยของสังคมยุคใหม่

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า ในอดีตชาวไทลื้อมีความศรัทธาในประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งจึงได้อนุรักษ์สืบสานจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีผู้สูงวัยเป็นผู้สืบทอด ในยุคต่อมาเมื่อการสืบสานวัฒนธรรมได้ถูกนำมาใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทลื้อ จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง คือ การใช้เวลาในการจัดกิจกรรมที่เน้นความศรัทธา พิธีกรรมลดน้อยลง การประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านทางสื่อสารมวลชน ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทุกเพศทุกวัย การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรม รวมถึงผู้คนนอกชุมชนหรือนักท่องเที่ยวต่างถิ่นได้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ทำให้เกิดรายได้และความตื่นตัวทางวัฒนธรรมในชุมชน ดังนั้น พัฒนาการของประเพณีและพิธีกรรมทาง

พระพุทธศาสนาจึงพบว่า ได้ปรับไปตามยุคสมัยและสถานการณ์ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน สร้างความรักความสามัคคีและการเชื่อมโยงเข้ากับกิจกรรมของชุมชนอื่น เพื่อสร้างความแข็งแกร่งและความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น

2. ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อล้านนา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคได้ 3 ประการ คือ

1) ปัญหาด้านบุคคล พบว่า คนที่เข้าใจและยึดถือปฏิบัติด้านประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อล้านนาที่สืบทอดมาแต่โบราณ ก็คือ ผู้สูงอายุ คนกลุ่มนี้มีจำนวนลดน้อยลงเกือบทุกปี อายุมาก ความจำหลงลืมเพราะสมัยโบราณใช้การถ่ายทอดโดยการปฏิบัติให้ดู พูดให้ฟัง ไม่มีหนังสือบันทึกไว้ จึงทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้แก่บุตรหลานลดน้อยลง นอกจากนี้ วัดซึ่งมีบทบาทมาแต่โบราณได้มีจำนวนพระสงฆ์น้อยลง ทำให้พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาถูกลดทอนไป ขณะที่ผู้นำชุมชนยังขาดความเข้าใจในประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อ บางชุมชนมีผู้นำที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่นและไม่ใช่คนไทลื้อหรือมีการผสมหลายชาติพันธุ์ในลักษณะการเป็นสะกัหรือบุตรเขย รวมถึงการขาดการประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนกับชุมชน ทำให้การส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อล้านนาเริ่มเลือนหายไป

2) ปัญหาด้านงบประมาณ พบว่า ในด้านนี้เป็นเรื่องของการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมทางศาสนา รวมถึงการซ่อมแซมศาสนสถานซึ่งวัดมีงบประมาณไม่เพียงพอ วัดจึงบริหารจัดการเท่าที่จะมีงบประมาณ ปัญหาข้อนี้เกี่ยวข้องกับโครงสร้างสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความเจริญทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้วัดต้องปรับตัว ซึ่งรวมถึงการจัดประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสืบทอดและรักษาที่ต้องอาศัยหน่วยงานภายนอกสนับสนุน โดยภาพรวมจะเห็นว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อในอำเภอเชียงคำ

3) ปัญหาด้านการทำงาน พบว่า ปัญหาสำคัญของการขาดแคลนคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หน้าที่การงานได้กระจุกตัวอยู่ในส่วนกลางหรือเมืองใหญ่ เป็นเหตุให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนที่เรียนจบแล้วเดินทางไปทำงานในเมือง ไม่มีโอกาสกลับมาใช้ชีวิตในชุมชน เพราะคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ จึงละเลยความสำคัญของการสืบทอดประเพณีและพิธีกรรมที่ดั้งเดิมของไทลื้อ ขณะที่พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาก็มักปฏิบัติในช่วงเช้า คนวัยทำงานที่ยังสนใจ

ในประเพณีและพิธีกรรม แม้ต้องการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา แต่ก็ไม่ค่อยได้ไปร่วมกิจกรรมเพราะต้องรีบไปทำงานตั้งแต่เช้า ซึ่งต่างกับสังคมไทยในอดีตที่หยุดทำงานในวันพระ รวมถึงราชการที่เปิดโอกาสให้คนหนุ่มสาววัยแรงงานได้เข้าวัดทำบุญ แต่ปัจจุบันสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวยจึงทำให้คนรุ่นใหม่ห่างกิจกรรมทางศาสนามากขึ้น นอกจากนั้น ความเจริญของเทคโนโลยีก็มีผลกระทบต่อประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าว เนื่องจากสังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม เครื่องอำนวยความสะดวกหรือสิ่งที่ทันสมัย ทำให้เด็กและเยาวชนไม่นิยมเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพราะมองว่าเป็นสิ่งล้าสมัย

3. บทบาทผู้นำชาวไทยเชื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปประเด็นบทบาทของผู้นำฝ่ายสงฆ์และผู้นำฝ่ายฆราวาส ดังต่อไปนี้ ผู้นำฝ่ายสงฆ์ พบว่า 1) *บทบาทในการดำเนินกิจกรรม* พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการวางแผนอนุรักษ์ประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้เป็นอัตลักษณ์ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยทำแผนพัฒนาเป็นปฏิทินกิจกรรมส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาให้คู่กับชุมชน ผู้นำทางพระพุทธศาสนามีความรู้ความเข้าใจในการให้ความรู้แก่ชุมชนในการปฏิบัติตามจารีตและพร้อมที่จะช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีและพิธีกรรมให้เจริญรุ่งเรืองและยั่งยืนตลอดไป 2) *บทบาทในการส่งเสริม* พบว่า พระสงฆ์เป็นผู้นำในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดประเพณีและพิธีกรรมขึ้นในวัดเพื่อให้ชาวไทยเชื้อได้ทำบุญ เช่น ประเพณีดำหัวผู้สูงอายุ ในวันสงกรานต์ปีใหม่เมือง ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ทุกชุมชนที่มีคนไทยเชื้ออาศัยอยู่จะทำต่อเนื่องอยู่ตลอดทุกปี แต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนจะจัดทำแผน เขียนเป็นปฏิทินของหมู่บ้านไว้เพื่อสืบทอดตำนานไทยเชื้อเป็นประจำทุกปี 3) *ประสิทธิภาพของบทบาทผู้นำของพระสงฆ์* พบว่า ชุมชนไทยเชื้อในอำเภอเชียงคำมีการกำหนดกิจกรรมการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาไว้ตามปฏิทิน 12 เดือนที่เป็นแผนพัฒนาทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน เมื่อกำหนดไว้แล้วได้ปฏิบัติตามปฏิทินโดยมีการประชุมชี้แจงระหว่างวัดกับประชาชนในชุมชนให้เกิดความเข้าใจและเตรียมงานตามกำหนด 4) *วิธีการทำให้ชุมชนมีส่วนร่วม* พบว่า พระสงฆ์ได้พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจเพื่อให้ทุกคนทำความดี โดยเฉพาะเจ้าอาวาสของแต่ละวัดสามารถพูดโน้มน้าวให้ผู้นำฝ่ายฆราวาสและชาวบ้านเกิดศรัทธา ทำให้การส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาดำเนินไปด้วยดี วัดยังเป็นตลาดให้ชุมชนได้จำหน่ายผ้าทออาหารและสินค้าอื่น ๆ เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้และมีส่วนร่วมในการบริหาร

จัดการในกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละชุมชนซึ่งจัดตามปฏิทินที่หมู่บ้านได้เขียนไว้ในแผนพัฒนาหมู่บ้าน 5) *แนวทางการพัฒนาและส่งเสริม* พบว่า พระสงฆ์ควรพัฒนารูปแบบประเพณีและพิธีกรรมให้มีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นวิทยาศาสตร์ที่สามารถอธิบายได้ การพัฒนาให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การส่งเสริมให้มีหลักสูตรท้องถิ่นและจัดแผนการเรียนรู้เรื่องประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อที่ถ่ายทอดความรู้ได้ชัดเจน การเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนไทลื้อในอำเภอเชียงคำกับชุมชนไทลื้อต่างจังหวัด รวมถึงการส่งเสริมอาชีพทางวัฒนธรรมไทยลื้อของคนในชุมชน 6) *ข้อเสนอแนะอื่น ๆ* พบว่า ทุกภาคส่วนควรเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขและพัฒนาให้เป็นรูปธรรมชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการวิจัยความเป็นมาของชาวไทลื้อ รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อถึงความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนให้กลับคืนมา ไม่มีช่องว่างระหว่างวัย ไม่มีความขัดแย้งระหว่างผู้นำกับชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเกิดผลดีต่อการสืบสาน อนุรักษ์ ประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาได้กลับมามีชีวิต สร้างคุณค่าและวางแผนในประเพณีของบรรพบุรุษสืบไป

ส่วนผู้นำฝ่ายฆราวาสพบประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) *บทบาทในการดำเนินกิจกรรม* พบว่า ผู้นำชุมชนไทลื้อเป็นผู้ประสานให้เกิดการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและเอกชนต่าง ๆ ทั้งด้านงบประมาณและความร่วมมือในการจัดงานสืบสานตำนานไทลื้อในอำเภอเชียงคำ โดยส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมครอบคลุมในทุกด้าน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และขยายผลสู่สังคมภายนอกโดยประชาสัมพันธ์ให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) *บทบาทในการส่งเสริม* พบว่า ผู้นำเป็นแกนนำในการกระตุ้น สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมงานสืบสานตำนานไทลื้อประจำปี การพัฒนาการสร้างศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ การปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในชุมชนไทลื้อ การจัดกิจกรรมประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ในชุมชนไทลื้อเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมไทลื้อ เช่น การวิจัย การผลิตหนังสือและเอกสารแผ่นพับต่าง ๆ รวมทั้งการปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างแก่คนในชุมชนด้วยการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม การเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา 3) *ประสิทธิภาพของบทบาทผู้นำฝ่ายฆราวาส* พบว่า วัดในชุมชนไทลื้อได้รับเกียรติบัตร โลรางวัล ทั้งระดับอำเภอและจังหวัดจากสถาบันอุดมศึกษา ส่งผลให้การจัดงานสืบสานตำนานไทลื้อเป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติมากขึ้น ทำให้ชุมชนมีรายได้ เกิดความภาคภูมิใจใน

มรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของตน 4) *วิธีการทำให้ชุมชนมีส่วนร่วม* พบว่า ผู้นำฝ่ายฆราวาสมีความมุ่งมั่นในการทำงาน โดยกำหนดนโยบาย แผนงานดำเนินการและงบประมาณไว้อย่างชัดเจนให้ทุกฝ่ายเข้าใจวัตถุประสงค์และผลที่จะได้รับต่อตนเองและส่วนรวม นอกจากนี้ ยังขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรม การใช้หลักการร่วมคิดร่วมทำ นำมติที่ประชุมไปปฏิบัติและสนับสนุนรางวัลเพื่อกระตุ้นขวัญและกำลังใจให้เยาวชนมีส่วนร่วมมากขึ้น 5) *แนวทางการพัฒนาและส่งเสริม* พบว่า ควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนทั้งความรู้ทางวิชาการและงบประมาณในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการรักษาประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้ออย่างเป็นระบบ การจัดทำข้อมูลเอกสาร ตำราเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อที่น่าสนใจให้ได้ศึกษาค้นคว้า 6) *ข้อเสนอแนะอื่น ๆ* พบว่า ควรจัดทำแผนงานโครงการของงบประมาณสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่องในระยะ 3-5 ปี การสร้างต้นแบบของประเพณีและพิธีกรรมที่ถูกต้อง การสร้างค่านิยม การปลูกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนไทลื้อรุ่นใหม่ได้เข้าถึงประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การจัดเก็บตำราหรือโบราณสถานอย่างเป็นระบบหมวดหมู่เพื่อเป็นการสืบสาน อนุรักษ์ประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พัฒนาการของประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ชาวไทลื้อมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษของตนอพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนา เหตุผลของการอพยพที่สำคัญ คือ ด้านการเมืองการปกครองหรือการศึกสงคราม จึงมีการกวาดต้อนผู้คนที่อยู่ในหัวเมืองที่ได้รับผลกระทบจากการเมืองและการสงครามไปยังสถานที่อื่น ในระหว่างการอพยพได้เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ ตามพื้นที่ที่อพยพไป กลายเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค รวมถึงคติความเชื่อ ภาษา ค่านิยมและจารีตประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-material Culture) ทำให้เกิดชุมชนในพื้นที่ใหม่ นอกจากนี้ ยังพบว่า วิถีชีวิตชาวไทลื้อในอำเภอเชียงคำได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษา การแต่งกายและที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ไม่อาจหยุดนิ่งอยู่กับที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผาสูก ยุทธเมธา (2540: 47) ที่กล่าวถึง

ลักษณะของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์ที่อยู่ในสังคม ซึ่งสังคมมนุษย์มีหลายกลุ่มและวัฒนธรรมมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น สมาชิกในสังคมต้องใช้สติปัญญาและประสบการณ์มาปรับวัฒนธรรมของสังคมให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงอยู่

ดังนั้น ผู้นำชุมชนต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชาวไทลื้อในยุคปัจจุบันและต้องพยายามดำรงวิถีชีวิตชาวไทลื้อที่ยังคงอยู่ให้อนุชนรุ่นหลังได้สืบทอดเท่าที่จะทำได้ เพราะวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มถือเป็นศูนย์กลางสำคัญที่นำไปสู่คุณค่าและความภาคภูมิใจในสังคมของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชูวงศ์ ฉายะบุตร (2544: 164-137) ที่ว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมอื่น ๆ เข้ามาด้วยความจำเป็น นอกจากนี้ การพัฒนาวิถีชีวิตของชาวไทลื้อได้ดำเนินกิจกรรมโดยองค์กรชุมชนชาวไทลื้อในตำบลนั้น ๆ ของอำเภอเชียงคำ ซึ่งผู้ร่วมพัฒนาทุกคนถูกคัดเลือกมาจากชุมชนเพื่อร่วมดำเนินการตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติการและการประเมินผลกิจกรรมดังกล่าว สิ่งเหล่านี้ทำให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับประเพณีและพิธีกรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ ต้องอาศัยแนวทางพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังที่เสนห์ จามริก (2537: 9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นความสามารถในการพัฒนาตนเองของประชาชนหรือชาวบ้าน บนฐานของความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากรชุมชนและยังทำให้ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้ รวมถึงพัฒนาภูมิปัญญาของตนในการกำหนดวิถีชีวิตและชุมชน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ทำให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งจบกระบวนการ จะทำให้ชุมชนมีความรู้สึกผูกพันและภาคภูมิใจ แม้สังคมไทลื้อจะเข้าสู่ยุคสังคมปัจจุบันที่คนรุ่นใหม่เหินห่างจากประเพณีและพิธีกรรม แต่หากพัฒนากิจกรรมโดยให้สังคมรุ่นใหม่มีส่วนร่วมมากขึ้น ก็อาจเป็นสังคมคนรุ่นใหม่ที่พัฒนาประเพณีและพิธีกรรมชาวไทลื้อให้ยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรม จะเห็นว่า สภาพปัญหาของวิถีชีวิตของชาวไทลื้อในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคล งบประมาณและการทำงานได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ไม่ใช้ภาษาไทลื้อในการติดต่อสื่อสารในครอบครัวและสังคมทั่วไป ส่วนใหญ่ใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนาที่เรียกว่า คำเมือง ผู้ที่ใช้ภาษาไทลื้อในการสนทนามักเป็นคนที่อยู่ในวัยกลางคนหรือผู้สูงอายุ ส่วนภาษาเขียนได้สูญหายไปจากชุมชน จะมีผู้สูงอายุ

เพียงบางคนเท่านั้นที่ยังอ่านออกเขียนได้ คนเหล่านี้เคยได้บวชเรียนมา ชาวไทลื้อมีตัวอักษรและการแสดงพื้นบ้านเป็นของตนเอง เช่น การฟ้อนลื้อ การขับลื้อ การแสดงพื้นบ้านดังกล่าวเหลืออยู่ในชุมชนบางแห่งเท่านั้น สำหรับการทอผ้า การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทลื้อจะเห็นในงานเทศกาลประจำปีของชาวไทลื้อเท่านั้น อาหารไทลื้อส่วนมากจะกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมการกินของคนพื้นเมืองล้านนา (ไทยวน) ปรากฏการณ์เหล่านี้เกี่ยวข้องกับประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) ปัญหาด้านบุคคล เช่น ผู้สูงอายุที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่เข้าใจและมีวิถีชีวิตแบบไทลื้อได้ถึงแก่กรรม ทำให้ประเพณีและพิธีกรรมบางอย่างสูญหายไปด้วย 2) ปัญหางบประมาณจำกัดที่จะรื้อฟื้นประเพณีและพิธีกรรมดั้งเดิม เช่น การฟ้อนลื้อ การขับลื้อ ซึ่งต้องมีทุนสนับสนุนในการจัดตั้งและบริหารกลุ่ม 3) ปัญหาการทำงานที่ไม่เอื้อ เช่น การแต่งกาย การพูดจา การรับประทานอาหารในที่ทำงานหรือสังคมที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทลื้อ

สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เข้ามาสู่ชุมชนไทลื้อผ่านทางปัจจัยภายใน คือ ด้านบุคคล และปัจจัยภายนอก คือ ด้านงบประมาณและสภาพแวดล้อมการทำงาน ซึ่งสัมพันธ์กับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2545: 41) กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา มากกว่าการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาใหม่ในสังคม วัฒนธรรมภายนอกที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ระบุ ก็คือ ปัจจัยภายนอกด้านงบประมาณและสภาพแวดล้อมการทำงาน แม้ปัจจัยภายในเอง คือ ด้านบุคคล ก็ส่งผลมาจากปัจจัยภายนอกได้ เช่น การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ไทลื้อซึ่งทำให้ความเป็นไทลื้อเจือจางลง ประเด็นนี้มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดของอมรา พงศาพิชญ์ (2542: 21) ที่ว่า การแพร่ขยายของวัฒนธรรมเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง 2 กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน ในสังคมวัฒนธรรมที่มีพลังไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งจะมีแนวโน้มยอมรับอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งกลุ่มที่มีพลังวัฒนธรรมน้อยกว่าจะถูกกลืนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีพลังวัฒนธรรมมากกว่า ประเด็นนี้จะพบว่า การที่ประเพณีและพิธีกรรมไทลื้อเริ่มสูญหายไปก็เพราะถูกประเพณีและพิธีกรรมอื่นกลืน เช่น การถูกกลืนโดยประเพณีแต่งงานกับคนพื้นเมืองล้านนาหรือพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาแบบล้านนา

นอกจากนั้น ความก้าวหน้าด้านวิชาการสมัยใหม่จากสังคมภายนอกมีส่วนทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วิถีคิดของคนในชุมชนไทลื้อแต่ละยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ประเด็นนี้พระสุชี ชาติธรรมโม (ศรีมัตย์) (2553:102) วิเคราะห์ไว้ว่า เด็กยุคใหม่หลงลืมวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของไทยและเลียนแบบประเพณีวัฒนธรรม ความเจริญทางเทคโนโลยีของชาวตะวันตก เช่น การสื่อสาร วิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อสำคัญที่

ทำให้ชุมชนได้รับเรื่องราวต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ ยอมรับและปรับเปลี่ยนประเพณีท้องถิ่น โดยมุ่งความทันสมัย ไม่คำนึงถึงรากฐานประเพณีดั้งเดิมที่เคยประพฤติปฏิบัติมา แนวคิดนี้อาจถูกมองว่า เป็นเรื่องธรรมดาของประเพณีและพิธีกรรมที่ต้องปรับเปลี่ยนตามกาลเวลา แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาและอุปสรรคที่ท้าทายให้ผู้ผู้นำได้แสดงบทบาทในการแก้ไขต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 บทบาทของผู้นำชาวไทยเชื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรม ในยุคสมัยที่สังคมอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความทันสมัยด้านเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ พระสงฆ์จึงต้องเผชิญกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้น พระสงฆ์นอกจากจะเป็นผู้นำทางด้านประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยการมีบทบาทในด้านการดำเนินกิจกรรมและการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ แล้ว พระสงฆ์ยังต้องสร้างความตระหนักรู้ให้ชาวไทยเชื้อเห็นคุณค่าของประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดบทบาทการพัฒนาสังคมที่มีประสิทธิภาพ จึงจะถือว่า เป็นประสิทธิภาพของบทบาทผู้นำของพระสงฆ์อย่างแท้จริง การสร้างปฏิทิน 12 เดือนสำหรับการดำเนินกิจกรรมคงยังไม่เพียงพอในการวัดประสิทธิภาพของบทบาทในการเป็นผู้นำ ดังนั้น พระสงฆ์ต้องยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การเปิดตลาดสดภายในวัด ซึ่งเป็นวิธีการทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมที่ถูกต้อง รวมถึงการสร้างอาชีพที่เน้นศิลปะพื้นบ้านโดยมีวัดเป็นศูนย์ฝึกหัดและสร้างกิจกรรมด้านประเพณีให้กับคนรุ่นใหม่ ก็จะเป็นแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีและพิธีกรรมได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น พระสงฆ์ยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตให้กับประชาชน โดยยึดหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โนม่น้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชนในชุมชนให้มาร่วมกิจกรรมและปฏิบัติธรรมอย่างเป็นกิจจะลักษณะ หากปฏิบัติได้ดังกล่าว บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำชุมชนก็จะเกิดประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ประเพณีและพิธีกรรมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ (ทุนผลงาม) (2560: 170-174) ที่ว่า บทบาทการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันแตกต่างกับบทบาทในอดีต เพราะพระสงฆ์ไม่ได้มีบทบาทเฉพาะพิธีกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีบทบาทในพัฒนาสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี พระสงฆ์จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับฆราวาสเพื่อช่วยเหลือตามหน้าที่อันสมควรและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย พระสงฆ์จึงมีบทบาทเป็นนักพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อความสงบสุขและปรองดองของสังคม พระสงฆ์จึงชื่อว่า เป็นที่พึ่งและผู้อนุเคราะห์ประชาชนทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม จิตใจและสติปัญญาอย่างแท้จริง ดังนั้น พระสงฆ์จำเป็นอย่าง

ยี่งที่ต้องเข้ามามีบทบาทเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีงามให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน โดยเฉพาะการเข้าใจวิถีชีวิตแห่งชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมประเพณีหรือความเป็นอยู่ จนเป็นผู้นำด้านความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ดีงามและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

ส่วนผู้นำฝ่ายฆราวาส เมื่อมองในประเด็นบทบาทการดำเนินกิจกรรมและการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา จะเห็นว่า ผู้นำได้เป็นแกนนำในการสรรหาบประมาณจากองค์กรต่าง ๆ มาสนับสนุนกิจกรรม การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ การปรับภูมิทัศน์สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ประเพณีและพิธีกรรมให้ชาวไทลื้อรุ่นใหม่ได้ทราบอย่างทั่วถึง ประสิทธิภาพของบทบาทผู้นำเหล่านี้จะเห็นประจักษ์จากการได้รับโลรางวัลมากมาย ทั้งนี้ เพราะกลุ่มผู้นำได้มีนโยบายและวางแผนการทำงานอย่างดี รวมถึงการส่งเสริมวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งสัมพันธ์กับทฤษฎีแบบของผู้นำในการใช้อำนาจที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ จะต้องให้ความสำคัญทั้งความสำเร็จของงานและผู้ร่วมงาน (Reddin, 1970: 503) ถึงกระนั้น แนวทางของการทำงานของผู้นำฝ่ายฆราวาสก็ยังขาดการจัดเก็บข้อมูล ตำราวิชาการอย่างเป็นระบบหมวดหมู่และขาดการวางแผนอย่างต่อเนื่องในระยะ 3-5 ปี รวมทั้งขาดการดึงความสนใจของเด็กและเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ ฉะนั้น ผู้นำต้องให้ความสำคัญกับการจัดเก็บและการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมที่ทันสมัยเพื่อให้เข้าถึงชาวไทลื้อรุ่นใหม่ ซึ่งจะสะดวกต่อการสื่อสารและชักจูงให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ง่าย นอกจากนั้น ผู้นำชุมชนต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการปกครอง เพื่อเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบทั้งด้านภายนอกและภายใน ซึ่งคล้องจองกับแนวคิดของธรรมาวุธ สุตประเสริฐ (2555: 109) ที่ว่า ผู้นำที่ดีตามแนวพุทธต้องมีคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ 2 ระดับ คือ 1) ผู้นำที่แก้ปัญหาสังคมได้ทั้งหมด คือ การจำกัดปัญหาไว้แล้ว กำจัดปัญหาได้สำเร็จ ซึ่งพบตัวอย่างในอัครคณิสสรและจักรกัปปัตตสูตรที่มีคุณลักษณะการแบ่งตามกาลเวลาได้ 3 กาล คือ (1) เตรียมพร้อมก่อนเข้าสู่อำนาจด้วยการศึกษาจนกระทั่งมีทั้งความรู้และนิสัยประกอบด้วยคุณธรรม (2) เมื่ออยู่ในอำนาจก็บำเพ็ญจักรกัปปัตตวัตรครบ 5 ประการ คือ สอนศีล 5 รักษาศีลอุโบสถในวัน 14 หรือ 15 คำ (3) เมื่อลงจากอำนาจ ถ้ายุคนั้นไม่มีพระพุทธเจ้าก็บวชเป็นพระฤาษีและเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้นำทางการเมืองรุ่นต่อไป ถ้ายุคนั้นมีพระพุทธเจ้าก็บวชในสำนักของพระพุทธเจ้า 2) ผู้นำที่พยายามแก้ปัญหาของสังคมได้ถูกต้องตรงกับประเด็นปัญหา คือ จำกัดปัญหาไว้ก่อน เนื่องจากปัญหามีมากจนผู้นำไม่สามารถทำให้หมดไปได้ แม้จะแก้ปัญหาไม่ได้

ทั้งหมด แต่ก็มีความพยายามที่ตรงกับสาเหตุของปัญหา ตามที่กล่าวมา หากผู้นำปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชนก็จะเป็นการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยตรงของผู้นำเอง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากเรื่องที่สามารถสรุปประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) บทบาทของผู้นำชาวไทลื้อยังไม่โดดเด่น คนในชุมชนมีภาระในการประกอบอาชีพเพื่อครอบครัว การมีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกถึงความเป็นชาวไทลื้อยังน้อย การสืบทอดประเพณีและพิธีกรรมยังขาดปราชญ์ชุมชนที่ให้ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น อย่างไรก็ตาม ผู้นำชุมชนชาวไทลื้อก็ยังมีแผนการจัดการวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดประเพณีและพิธีกรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมสมองทั้งจากภาครัฐและเอกชน

2) ผู้นำฝ่ายสงฆ์ นอกจากเป็นผู้นำทางด้านประเพณีและพิธีกรรมแล้ว ยังสร้างความตระหนักรู้ให้ชาวไทลื้อเห็นคุณค่าของประเพณีและพิธีกรรม เช่น ประเพณีตานธรรม ทางวัดได้จัดกิจกรรมแบบดั้งเดิมเพื่อให้ชาวไทลื้อได้เข้าวัดทำบุญและอนุรักษ์ประเพณีและพิธีกรรมที่ดีงาม ทั้งนี้ เพื่อให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณเหมือนในอดีต ส่วนผู้นำฝ่ายฆราวาส นอกจากเป็นผู้นำของคนในชุมชนแล้ว ยังเป็นฝ่ายสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อเพื่อสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น

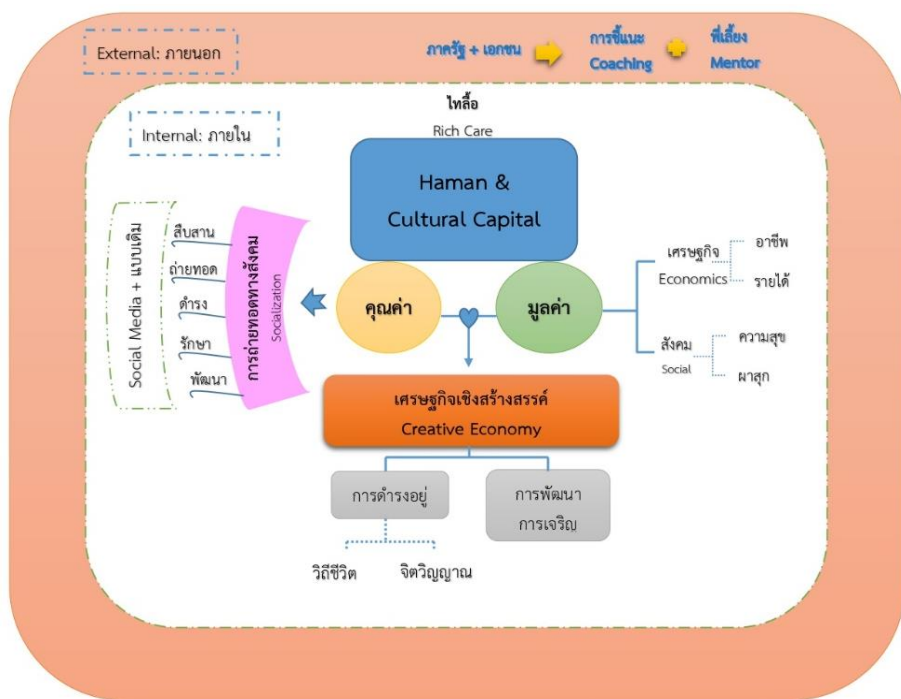
3) จากภาพ 1 จะเห็นว่า ชาวไทลื้อเชียงคำเป็นพื้นที่ที่อุดมด้วยทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) และผู้ทรงความรู้ด้านวัฒนธรรมมาแต่อดีต จากทุนทั้งสองนี้จะทำให้เกิดปรากฏการณ์ คือ

(1) การมีคุณค่าในตัวอยู่ ซึ่งจะเกิดการเผยแพร่ทางสังคมด้วยการสืบสาน ถ่ายทอด ดำรง รักษาและพัฒนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยวิธีดั้งเดิม คือ การทำให้เห็น การละเล่น การแสดงในพิธีกรรมหรืองานสำคัญต่าง ๆ การเผยแพร่รูปแบบใหม่ทางโซเชียลมีเดีย (Social Media) ที่ปรากฏให้เห็นในพัฒนาการทั้ง 3 ยุคของประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อล้านนา

(2) คุณค่าเพียงอย่างเดียวไม่สามารถเผยแพร่ไปสู่ภายนอกได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น จึงต้องนำคุณค่ามาผนวกกับมูลค่า ทำให้คุณค่าที่มีอยู่เกิดมูลค่า 2 ประการ ได้แก่ 1) มูลค่าทางเศรษฐกิจ 2) มูลค่าทางสังคม มูลค่าทางเศรษฐกิจเกิดการปัจจัย 2 ด้าน คือ (1) สร้างอาชีพ (2) สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน แต่มูลค่าที่เป็นเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ยังไม่สามารถเกิดความยั่งยืนที่แท้จริง ฉะนั้น การสร้างมูลค่าจึง

จำเป็นต้องคำนึงถึงมูลค่าทางสังคม คือ (1) ความสุขทางใจ (2) ความผาสุกทางกายของ
ผู้คนในชุมชน

(3) ทั้งคุณค่าและมูลค่าที่เกิดขึ้นแล้ว ทำให้เกิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ไม่ใช่การคาดหวังว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ แต่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จะสามารถสร้างปัจจัย 2 ด้าน คือ (1) การดำรงอยู่ซึ่งต้องเป็นวิถีชีวิตที่มีจิตวิญญาณ (2) การพัฒนาและความเจริญ เมื่อดำเนินชีวิตอย่างมีจิตวิญญาณแล้วต้องมีความเจริญออกมาที่วัดได้จากอัตราตัวเลข ส่วนการพัฒนาวัดจากสิ่งที่ไม่ใช่ตัวเลข เช่น ความสุข ความกลมเกลียว ความเข้มแข็ง การไม่แปลกแยก ความเป็นหนึ่งเดียวกัน จากที่กล่าวมาทั้งหมดขึ้นอยู่กับ “ภายใน (Internal)” คือ ชุมชน (Community) ส่วน “ภายนอก (External)” คือ ภาครัฐ + เอกชน ต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แนะและดูแลในการช่วยชุมชนไปประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่นอกชุมชน จึงทำให้เกิดรูปแบบ (Model) การทำงานตอบทบทวนผู้นำในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยลื้อดังภาพต่อไปนี้



ภาพ 1 การทำงานของบทบาทผู้นำในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อล้านนา

สรุป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อล้านนา ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อล้านนาและวิเคราะห์บทบาทผู้นำชาวไทลื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา จากการวิจัยทำให้เห็นว่า 1. ประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อล้านนาแบ่งเป็น 3 ยุค ดังนี้ ยุคที่ 1 ประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทลื้อมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาและจารีตดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด ยุคที่ 2 ยุคที่ประเพณีและพิธีกรรมของไทลื้อไม่แตกต่างกับยุคแรกมากนัก วัดยังเป็นศูนย์กลางในการศึกษาและสถานที่ประกอบพิธีกรรมและประเพณีของชุมชนเหมือนเดิม ยุคที่ 3 ประเพณีทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อคล้ายคลึงกับชาวไทยวนในล้านนา ประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคนี้จึงเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุบ้านการณเมืองและความทันสมัยของสังคมยุคใหม่

2. ปัญหาและอุปสรรคสามารถแบ่งเป็น 3 ประการ คือ 1) ด้านบุคคล พบว่าพระภิกษุและสามเณรและผู้สูงอายุชาวไทลื้อลดน้อยลง ทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับบุตรหลานลดน้อยลงไปด้วย ผู้นำชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้อ นอกจากนี้ ชุมชนดั้งเดิมถูกกลืนเข้ากับชาติพันธุ์อื่นจึงส่งผลต่อความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ 2) ด้านงบประมาณ พบว่า การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและการซ่อมแซมศาสนสถานไม่เพียงพอ 3) ปัญหาด้านการทำงาน พบว่า การเข้ามาของเทคโนโลยีทำให้สังคมกลายเป็นสังคมยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญต่อวัตถุนิยมทำให้เด็กและเยาวชนในสมัยปัจจุบันไม่นิยมเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา คนรุ่นใหม่ที่ยืนยันจบแล้วเดินทางไปทำงานในเมืองใหญ่ทำให้ชุมชนขาดคนรุ่นใหม่ที่สานต่อประเพณีและวัฒนธรรม

3. บทบาทผู้นำชาวไทลื้อในการส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า บทบาทของผู้นำฝ่ายสงฆ์และผู้นำฝ่ายฆราวาส ดังต่อไปนี้ ผู้นำฝ่ายสงฆ์มีบทบาทในการวางแผนและส่งเสริม ประเพณี และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยการทำแผนพัฒนาเป็นปฏิทินกิจกรรมส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาให้คู่กับชุมชน ทั้งนี้ได้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นตลาดชุมชนอย่างไรก็ตาม แนวทางสำหรับการพัฒนาและส่งเสริมประเพณีและพิธีกรรมควรพัฒนาให้มีรูปแบบที่ควรคู่กันระหว่างความศักดิ์สิทธิ์กับความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สามารถ

อธิบายได้ การส่งเสริมให้เป็นหลักสูตรหรือแผนการเรียนรู้ รวมถึงการวิจัยเพื่อเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนไทลื้อในอำเภอเชียงคำกับชุมชนไทลื้อต่างจังหวัด

ส่วนผู้นำฝ่ายฆราวาสมีบทบาทในการดำเนินและส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ด้านงบประมาณ การสร้างศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ การปรับปรุงภูมิทัศน์ จะสังเกตเห็นว่า วัดในชุมชนไทลื้อได้รับรางวัลมากมาย กลุ่มผู้นำได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วยกำหนดนโยบาย แผนงานและงบประมาณ นอกจากนี้ ยังขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายให้ร่วมคิดร่วมทำโดยมีรางวัลเป็นกำลังใจในการจัดประเพณีและพิธีกรรม อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนทั้งความรู้ทางวิชาการและงบประมาณเพื่อให้เกิดการรักษาประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวไทลื้ออย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อสร้างต้นแบบและปลูกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนไทลื้อรุ่นใหม่ได้เข้าถึงประเพณีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ไกรศรี นิมมานต์เหมินทร์. (2521). *ล้านนาคดี*. เชียงใหม่: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่.
- จารุวรรณ พรหมวัง. (2536). *การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมบางประการของชาวไทลื้อ*. วิทยานิพนธ์ปริญญามนุษยวิทยามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2544). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม (ม.3)*. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- ณัฐวัฒน์ สุดประเสริฐ. (2555). *คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ผาสุก ยุทธเมธา. (2540). *คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- พระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ (ทุนผลงาม). (2560). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุชี ชาติธรรมโม (ศรีมัตย์). (2553). *ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีดลิสสอง: ศึกษากรณี ตำบลเมืองเก่าอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. (2551). *ไถลื้อ อັดลัษณ์แห่งชาติพันธุ์ไท*. เชียงใหม่: พิพิธภัณฑวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา.

รุ่งทิพย์ และยลรวี สิทธิชัย. (ม.ป.ป.). *วัฒนธรรมไถลื้อ*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ศรีเลา เกษพรหม. (2544). *ประเพณีชีวิตคนเมือง*, พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: โรงพิมพ์นพบุรี.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2545). *ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสน่ห์ จามริก. (2537). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบันของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

ไสว เชื้อสะอาด. (2538). *ไถลื้อ-ล้านนาถึงสิบสองปันนา*. พะเยา: สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเชียงคำ.

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2535). *ไถลื้อในสิบสองปันนา*. เชียงราย: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบนร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

อมรา พงศาพิชญ์. (2542). *วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิสรา ญาณताल. (2549). *การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท*. เชียงใหม่: สำนักส่งเสริมวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย.

Reddin, W. J. (1970). *Management Effectiveness*. Tokyo: McGraw-Hill.

กระบวนทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

A New Paradigm in Mobilizing People's Networks to Manage the Local Natural Resources



วรินทร์ลดา สืบดี¹, พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง ลักษณะพลวงศ์²

Warinlada Suebdee¹,

Phrakhruhammadhambunthiang Lakphonvong²

สถาบันนวัตกรรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยพะเยา¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา²

Innovation and Technology Transfer Institute, University of Phayao¹

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus²

Corresponding Author, E-mail: warinladasuebdee888@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้เสนอแนวคิดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เพื่อย้ำสิทธิในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นและกล่าวถึงลักษณะแนวคิดดั้งเดิม คือ กระบวนทัศน์เก่า ตามด้วยแนวคิดที่นำมาปรับใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่ดีที่เรียกว่า กระบวนทัศน์ใหม่ ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนให้มีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ได้เสนอข้อดีในการขับเคลื่อนเครือข่ายและสุดท้ายได้เสนอแนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด กล่าวคือ กระบวนทัศน์ใหม่ไม่ได้มีสูตรสำเร็จตายตัวสามารถประยุกต์ใช้กับสภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมตามแต่ละพื้นที่ ดังนั้นคุณค่าพื้นฐานของประชาชนไม่ใช่สิ่งที่ดำรงอยู่อย่างตายตัวและย่อมมีข้อบกพร่องของตนเอง กระบวนทัศน์ใหม่อาจไม่ใช่เป้าหมายที่สิ้นสุด แต่เป็นกระบวนการที่มีเหตุผลและพร้อมจะปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาไปสู่สิ่งใหม่อยู่เสมอ เพื่อเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของสังคมที่



ประชาชนทั้งเครือข่ายในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันได้อย่างยั่งยืน โดยการบูรณาการร่วมกันของปัจจัยหลัก 3 ประการ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ อันประกอบด้วยปัจจัยที่หนึ่ง คือ การตระหนักถึงการพัฒนาเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การปรับปรุงและการจัดการเครือข่ายแนวใหม่เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ปัจจัยที่สอง คือ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของเครือข่ายประชาชนจะช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น และปัจจัยที่สาม คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้เกิดความสมดุลในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้ยั่งยืน

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์ใหม่; เครือข่ายภาคประชาชน; ทรัพยากรธรรมชาติ; ชุมชนท้องถิ่น

Abstract

The academic paper proposes a concept of the Constitution of the Kingdom of Thailand 2550 B.E. (2007) in order to emphasize the right to resource management and describes the characteristics of the old paradigm, including the principles adopted in the good local management of natural resources called ‘the New Paradigm’ which will mobilize the people’s networks to characterize the natural resource management effectively. In addition, it is to propose the benefits or strengths of the people’s networks. Lastly, it is to propose the concept of local resource management to achieve the goals such as sustainable economic, social, and environmental quality which based on conservation principles by using natural resources and the environment wisely, namely the new paradigm does not have a fixed form and it can be used anywhere to suit the social, economic, and cultural conditions of each area. Hence, the people’s basic values are not fixed and have their limitations. The new paradigm may not be an end goal, but it is a logical and always ready process to be developed into something new for the goal of managing local natural resources. Working towards the goal of a society in which people in the community can live together sustainably through integrating into three key factors, the so-called new

body of knowledge in the followings: firstly, considering of the effective network development would be the key factor in improving and managing the new networks to contribute to the sustainable local natural resources. Secondly, the economic growth and the security of people's networks would upgrade people's livelihoods. Thirdly, conservation of natural resources by public participation would balance local natural resources on sustainable development.

Keywords: New Paradigm; People's Networks; Natural Resources; Local Community

บทนำ

ชุมชนท้องถิ่นเป็นหน่วยการจัดการที่เล็กที่สุดของการจัดระเบียบการจัดการและเป็นพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ ดังนั้น นักพัฒนามักกล่าวว่า คำตอบของการพัฒนาอยู่ที่ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นเป็นจุดแตกหักของการพัฒนา หมายความว่า การพัฒนาจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ให้ดูผลลัพธ์ของการบริหารจัดการการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่น (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2556)

แนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบันมุ่งให้ความสำคัญต่อภาคประชาชนและชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ทั้งมีการพัฒนานโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการร่วมทั้งกลไกของกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิในการจัดการให้สอดคล้องกับแนวโน้มและพัฒนาการของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ในปัจจุบันการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนท้องถิ่นอยู่ภายใต้บทบาทและภาระหน้าที่ขององค์กรชุมชน โดยมีจารีตประเพณีและข้อตกลงของชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ชุมชนใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น หากมองว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนย่อมมีความสามารถที่จะดูแลควบคุมวิธีการดำรงชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นสิทธิในชีวิตและปัจจัยการดำรงชีวิตในกรณีดังกล่าว และหากเห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมีอยู่เพื่อการดำรงชีพของประชาชนหรือชุมชนในท้องถิ่น ประชาชนหรือชุมชนในท้องถิ่นนั้นควรเป็นผู้มีสิทธิเหนือทรัพยากรนั้น ๆ ในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการดูแลรักษาเพื่อใช้ประโยชน์ให้ยั่งยืนต่อไป (ชลธิรา สัตยารัตนา, 2546)

ดังนั้น ชุมชนท้องถิ่นจึงมีความชอบธรรมที่จะมีสิทธิเหนือทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตน มากกว่าคนภายนอกชุมชนที่ไม่ได้เป็นผู้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในการดำรงชีวิต จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่รัฐต้องยอมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการดังกล่าว เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมในแง่ของการใช้ทรัพยากร การบำรุงรักษาและการอนุรักษ์ ทั้งเป็นการป้องกันปัญหาความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการแย่งชิงทรัพยากร ตลอดจนการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของคนในท้องถิ่น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2535) หนึ่งในในการจัดการเครือข่ายให้ยั่งยืน คือ การสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนที่ต้องอาศัยกระบวนการทัศน์และวิธีคิดแบบใหม่ การขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนในท้องถิ่นจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืนต่อไป

เนื้อเรื่อง

แนวคิดการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของภาคประชาชนมีการระบุสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับภาครัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

ประการแรก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (2550) นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและเกี่ยวข้องในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ดังต่อไปนี้

1) สิทธิกับการจัดการทรัพยากร (หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย) ในมาตรา 66 สิทธิ ชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรา 67 สิทธิบุคคลที่จะร่วมกับรัฐและชุมชนในการ อนุรักษ์บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมควรมีการประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชน โดยผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย

2) การกระจายอำนาจและธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรในมาตรา 78 ข้อ 33 กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึงตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้ ข้อ 4 และข้อ 5 การทำงานภาครัฐ ต้องมีประสิทธิภาพโปร่งใส ตรวจสอบได้ เน้นคุณภาพคู่คุณธรรมจริยธรรม มาตรา 85 รัฐต้องดำเนินนโยบายการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนและบริหารจัดการ

3) การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาท้องถิ่นในมาตรา 85 โดยรัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งการจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรอื่น ๆ อย่างเป็นระบบ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

ประการที่สอง พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (2535) มาตรา 6 มาตรา 7 และมาตรา 8 ได้บัญญัติให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้

มาตรา 6 บัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลข่าวสารทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความลับเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของชาติ สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิทางการค้าหรือกิจการของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

มาตรา 7 ได้บัญญัติให้องค์กรเอกชนที่ได้มีการจดทะเบียนเป็นองค์กรคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีส่วนในการดำเนินการเพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยให้การสนับสนุนสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมต่าง ๆ

มาตรา 8 องค์กรเอกชนที่จดทะเบียนแล้วอาจเสนอชื่อผู้แทนภาคเอกชนเพื่อรับการแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้

ประการที่สาม พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 (2551) ได้กำหนดให้จัดตั้งสภาองค์กรชุมชน โดยให้ผู้แทนชุมชนท้องถิ่นแต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละตำบลซึ่งแจ้งการจัดตั้งไว้กับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านแล้ว ได้ประชุมปรึกษาหารือเพื่อจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลขึ้นและคัดเลือกผู้แทนชุมชนท้องถิ่นแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 4 คน และผู้แทนชุมชนอื่นในตำบล ชุมชนละ 2 คน โดยการประชุมจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้แทนชุมชนท้องถิ่นและผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลมาร่วมประชุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของผู้แทนชุมชนทุกประเภทรวมกัน จึงจะเป็นองค์ประชุมและต้องเห็นสอดคล้องกันให้จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนผู้แทนชุมชนทุกประเภท โดยกำหนดให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลมีวาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ 4 ปี นับแต่วันคัดเลือกและสภาองค์กรชุมชนตำบลต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง หรือหากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล

ลงชื่อไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ยื่นหนังสือร้องขอให้เปิดการประชุม

นอกจากการรับรองสิทธิในคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวแล้ว มาตรา 67 วรรคสองของรัฐธรรมนูญฯ ยังเป็นหลักประกันว่า สิ่งแวดล้อมที่ดีจะไม่ถูกทำลาย อันเป็นผลมาจากโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดให้เจ้าของโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสิ่งแวดล้อมต้องศึกษาและประเมินผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นและต้องผ่านการพิจารณาและให้ความคิดเห็นประกอบ โดยกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องจนมีข้อยุติจึงสามารถดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเหล่านั้นได้

แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชน

เครือข่ายภาคประชาชนเป็นการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในชนบทเป็นการรวมกลุ่มคนและเครือข่าย โดยอาศัยวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกับภาคอื่น ๆ ซึ่งเครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาและเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติ โดยการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ต้องการให้องค์กรชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม การทำงานของเครือข่ายภาคประชาชนสามารถแยกเป็นเครือข่ายได้ 4 ประเด็น คือ

1) การทำงานที่เชื่อมจากกลุ่มเล็กขยายสู่กลุ่มใหญ่ ในกระบวนการทำงานของเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายระดับใดก็ตาม จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ การทำงานที่เชื่อมโยงจากกลุ่มเล็กขยายสู่การปฏิบัติงานที่หลากหลาย กล่าวคือ การปฏิบัติงานที่ต่อยอดจากพื้นฐานงานเดิมที่มีอยู่และแสวงหาแนวร่วมใหม่เพื่อขยายเป้าหมายการดำเนินการและพื้นที่ที่จะช่วยให้เครือข่ายมีความรู้ ประสบการณ์และพลังในการต่อรองกับกลุ่มต่าง ๆ

2) การรักษาสัมพันธ์ภาพ เครือข่ายจะดำรงอยู่ได้ต้องรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างภาคีกับสมาชิกในเครือข่ายซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะหากไม่รักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างกันแล้วอาจมีการยุติกิจกรรมต่าง ๆ ในเครือข่ายที่สร้างความรู้ ความหมายและโลกทัศน์ร่วมกันลงได้

3) การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว กระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวเข้าหากันเป็นสิ่งที่เครือข่ายส่วนใหญ่ต้องเสริมสร้างตลอดเวลา ทั้งในด้านแนวคิดและวิธีการปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อรักษาสัมพันธ์ภาพที่เสริมสร้างไว้ร่วมกันแล้วให้คงอยู่ต่อไป

4) การพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาความเป็นเครือข่ายยุคใหม่ ซึ่งเป็นการสร้างความเป็นเครือข่ายร่วมบนเส้นทางของนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ทันยุคสมัยตลอดเวลา

จากทั้งหมดที่กล่าวมา จะเห็นว่า เครือข่ายภาคประชาชนต้องดำเนินการร่วมกับสมาชิกและภาคีต่าง ๆ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการทำงานในพื้นที่ที่มีกิจกรรมขนาดเล็กแล้วขยายเป็นเครือข่ายที่มีกิจกรรมขนาดใหญ่ ต้องแสวงหาความรู้และวิธีการใหม่ที่เหมาะสม มีระบบการสื่อสารและนวัตกรรมใหม่เป็นเครื่องมือที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ดังนั้น การจัดการเครือข่ายจึงต้องคำนึงถึงการรักษาสัมพันธภาพที่สร้างความหมายร่วมให้กับสมาชิกและภาคีในเครือข่าย หากสามารถดำเนินการได้ก็จะเป็นเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ เพราะเครือข่ายภาคประชาชนมีข้อดีหรือจุดแข็งในตัวเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว คือ การใช้ระบบความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสื่อสัมพันธ์อย่างดีในการพัฒนาบนพื้นฐานแห่งความเข้าใจและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและธรรมชาติ ส่วนข้อด้อยหรือข้อจำกัดของเครือข่ายภาคประชาชนเป็นเรื่องการปรับตัวของชุมชน การจัดระบบการจัดการในเครือข่าย การสนับสนุนอย่างเป็นระบบทั้งจากภาครัฐและหน่วยงานอื่น ๆ การขาดผู้นำระบบการจัดการเครือข่ายที่จะทำให้เครือข่ายมีกิจกรรมในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

การจัดการเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานทุกระดับ ความจริงแล้ว คำว่า การจัดการและการบริหาร มีความหมายใกล้เคียงกัน ซึ่ง The Encyclopedia Americana ขยายความว่า การบริหารและการจัดการใช้ทดแทนกันได้ คำว่า การบริหาร (Administration) เป็นการจัดการบริหารระดับสูง นิยมใช้ในภาครัฐหรืองานที่เกี่ยวกับนโยบาย ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคธุรกิจเอกชน เป็นศิลปะของการประสานองค์ประกอบหรือปัจจัยการผลิตเพื่อมุ่งความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร อันเป็นความสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยอาศัยแรงวัสดุและเครื่องจักรในการบริหารจัดการ (Lunenborg & Ornstein, 1996) ซึ่งสมคิด บางโม (2539) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจัดการว่า เป็นศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กรเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

อย่างไรก็ตาม หลักการจัดการสามารถจำแนกได้ 5 องค์ประกอบ คือ 1. การวางแผน (Planning) หมายถึง หน้าที่ของผู้นำเครือข่ายที่จะต้องคาดการณ์ล่วงหน้าหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น แล้วกำหนดเป็นแผนการปฏิบัติงานที่จะปฏิบัติเพื่อ

เป็นแนวทางการขับเคลื่อนเครือข่ายการทำงานในอนาคต 2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง หน้าที่ที่ผู้นำเครือข่ายต้องจัดโครงสร้างของงานต่าง ๆ และให้สมาชิกเครือข่ายอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้งานของเครือข่ายบรรลุผลสำเร็จได้ 3. การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานของผู้ขับเคลื่อนเครือข่าย ซึ่งจะทำงานสำเร็จผลด้วยดี โดยผู้ขับเคลื่อนเครือข่ายต้องทำตนเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจสมาชิกทุกคนในเครือข่าย 4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง หน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงเครือข่ายของทุกคนให้เข้ากันได้และกำกับให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน 5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง หน้าที่ในการกำกับให้งานดำเนินการไปได้และตรงตามแผนที่ได้วางไว้ หลักการทั้งหมดเป็นกระบวนการที่ยืนยันว่า กิจกรรมจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องทำหน้าที่ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมาย ด้วยการสร้างความร่วมมือกันของเครือข่าย เนื่องจากการจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์ หมายถึง การเป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอดและมีหลักเกณฑ์ที่สามารถพิสูจน์เป็นผลลัพธ์ได้ ส่วนศิลป์ หมายถึง การประยุกต์ความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะการจัดการในเครือข่ายมีปัจจัยที่แตกต่างกัน ดังนั้น ศาสตร์หรือความรู้ในการจัดการเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับเครือข่ายได้ จำเป็นต้องประยุกต์ความรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเครือข่ายแต่ละพื้นที่

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น โดยความหมายแท้จริงแล้ว เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะของการสงวนรักษา การใช้ การระวัง การรักษาทรัพยากรด้วยวิธีที่ฉลาดและให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (อำนาจ เจริญศิลป์, 2544) นอกจากนี้ ยังหมายถึง การเก็บรักษา การสงวน การซ่อมแซม การปรับปรุงและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้เอื้อในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไปหรือการใช้ตามความต้องการและประหยัดไว้ใช้ในอนาคต (เกษม จันทรแก้ว, 2540) ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนมากที่สุด มีอายุการใช้งานให้นานที่สุด แต่สูญเสียน้อยที่สุด ดังนั้น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติจะต้องกระทำด้วยความฉลาดเพื่อกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกันโดยถูกต้องตามกาลเทศะ (วิชัย เทียนน้อย, 2533; นิวัติ เรืองแก้ว, 2537) รวมความแล้ว การจัดการทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น คือ การจัดการวิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รวมทั้งการก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์และยาวนานที่สุด โดยสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดและทุกคนได้ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นแนวทางการดำเนินงาน ขั้นตอนและเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านการ จัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซมและการสงวนรักษา เพื่อให้การดำเนินงานสามารถ ให้ผลยั่งยืนต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม จะเห็นว่า เมื่อนำระบบการจัดการมาใช้กับ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงหมายถึง การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการแผนงานในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสนองความ ต้องการในระดับต่าง ๆ ของมนุษย์โดยยึดหลักการอนุรักษ์ด้วยการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและชาญฉลาดก่อให้เกิดผลเสียต่อ สิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพสิ่งแวดล้อม (พรชัย ธรรมธรรม และจินตนา ทวีมา, 2538) การ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงควรยึดหลักการทางอนุรักษ์เพื่อ ดำเนินงานในการจัดการ ดังต่อไปนี้ 1. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควร เป็นไปอย่างสมเหตุสมผลตามความจำเป็น สมเหตุสมผล ใช้อย่างชาญฉลาดและไม่เกิด การสูญเสียเปล่า 2. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดและรักษา ของที่กำลังสูญเสีย 3. การปรับปรุง การซ่อมแซมระบบสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้คืน สภาพก่อนนำกลับมาใช้ เพื่อให้ระบบสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นดีขึ้น

โดยสรุปแล้ว การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องคำนึงในด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัดคุ้มค่า และการสงวนรักษาเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถเอื้อประโยชน์ แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและไม่ขาดแคลน หรือสนองความต้องการของมนุษย์ใน ระดับต่าง ๆ และบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพ สิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักการอนุรักษ์ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าง ประหยัดและก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดและใช้อย่างชาญฉลาดที่สุด

กระบวนการที่นำไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

จากอิทธิพลของแนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่กล่าวมา ทำให้เห็นลักษณะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นในกระบวนการที่นำไปยืม โดย กับการให้ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับรัฐบาล การมีพื้นที่และ ประชากรที่ชัดเจน ความเป็นเครือข่ายที่มีโครงสร้างตายตัวหรือการให้ความสำคัญกับ แง่มุมทางกฎหมายที่แข็งแกร่ง รูปแบบที่เป็นทางการที่ขาดความยืดหยุ่น ความเป็น ระบบราชการและการรวมบทบาทการพัฒนาและการให้บริการไว้ที่หน่วยงานรัฐ คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (Imrie & Raco, 1999: 47)

อุดม ทุมโฆสิต (2550: 212-224) ได้สำรวจความหมายและลักษณะของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นจากนักวิชาการคนสำคัญในอดีตเป็นจำนวนมาก โดยสรุปแล้วการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นตามความคิดในอดีตมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1) จัดทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น โดยประชากรในท้องถิ่นเลือกคณะบุคคลเข้ามาดำเนินการจัดการและมีบทบาทปกครองตนเอง

2) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่มีลักษณะขั้นพื้นฐาน คือ อาณาเขตและประชากรของท้องถิ่นอย่างชัดเจน มีเขตแดน ประชากร วัฒนธรรมประเพณีและทรัพยากร มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดการเครือข่ายในท้องถิ่นไว้เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงาน มีฐานะทางกฎหมายและมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม ดำเนินการตามอำนาจที่ได้รับสิทธิตามกฎหมาย เช่น สิทธิในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น

จากลักษณะของการจัดการท้องถิ่นดังกล่าว จึงทำให้การจัดการท้องถิ่นในกระบวนทัศน์เก่ามีความแข็งตัว ขาดความยืดหยุ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น เนื่องจากความสัมพันธ์ของอำนาจในการจัดการอยู่ที่คณะบุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนของประชาชน ในขณะที่ประชาชนเป็นเพียงผู้ถูกจัดการหรือผู้รับผลของการจัดทำบริการ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการอนุรักษ์และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นจะทำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ที่มุ่งดำเนินงานให้ถูกต้องตามระเบียบ สอนองเป้าหมายของทางการมากกว่าสนองความต้องการของประชาชน ดังภาพต่อไปนี้

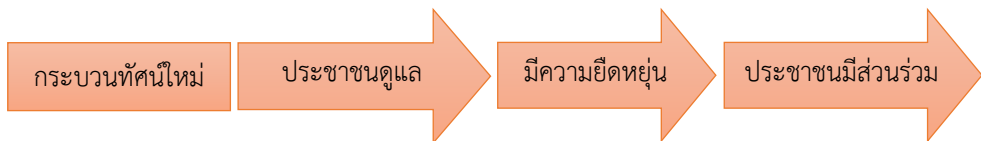


ภาพ 1 กระบวนทัศน์เก่าในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

การตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องจัดการทรัพยากรในแง่มุมต่าง ๆ อาทิ การยกฐานะความเป็นอยู่ของผู้นคนให้สูงขึ้น โดยตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องพัฒนาและคุ้มครองไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กล่าวคือ การพัฒนาของคนรุ่นปัจจุบันที่ยังคงศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไป ซึ่งสามารถ

เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสวัสดิการสังคมของมนุษย์ การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต้องดำเนินแนวทางของการบูรณาการปัจจัยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อาทิ นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจ กฎหมายและบุคลากร โดยคำนึงถึงปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ (1) การรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ (2) ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และ (3) ความมั่นคงของสังคม ซึ่งเป็นหลักการพัฒนายั่งยืน หลักดังกล่าวต้องมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม โดยมีการขับเคลื่อนเพื่อบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นในรูปแบบกระบวนทัศน์ใหม่ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ได้เหมาะสมภายใต้การเปลี่ยนแปลงของกระแสทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทั้งปัจจัยทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงปัจจัยทั้ง 3 ประการ มีผลกระทบต่อระบบบริหารงานภาครัฐ การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและการสนับสนุนบทบาทของภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้มีลักษณะของระบบการจัดการที่ดีอย่างแท้จริง ดังภาพต่อไปนี้



ภาพ 2 กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

กระบวนทัศน์เก่า	กระบวนทัศน์ใหม่
ภาครัฐปกครอง	ภาคประชาชนดูแล
ขาดความยืดหยุ่น	มีความยืดหยุ่น
ประชาชนไม่มีส่วนร่วม	ประชาชนมีส่วนร่วม

ตาราง 1 เปรียบเทียบระหว่างกระบวนทัศน์เก่ากับกระบวนทัศน์ใหม่

องค์ความรู้ใหม่

การที่ท้องถิ่นเป็นรากฐานในการพัฒนาประชาธิปไตยระดับชาติ จะทำให้ประชาธิปไตยทางตรงมีความสำคัญมากขึ้นและประชาธิปไตยทางอ้อมมีพัฒนาการในทางที่ดี รวมถึงเป็นการลดความไม่ใส่ใจและการแบ่งแยกทางการเมืองลงได้ การ

จัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นในกระบวนทัศน์ใหม่จึงเป็นรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง โดยการนำแนวคิดการจัดการมาพัฒนา ส่งเสริมและประยุกต์เป็นแผนพัฒนาโครงสร้างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในอนาคต กล่าวคือ การนำอุดมการณ์ ความคิดและทฤษฎีมาใช้ในการปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นเรื่องง่ายในกระบวนกรคิด แต่กระบวนกรปฏิบัติเป็นเรื่องยาก การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นจึงต้องทบทวนและแสวงหากระบวนทัศน์ใหม่ โดยตระหนักว่า การเข้าใจและสัมผัสกับข้อเท็จจริงไม่ได้ทำให้เกิดการปฏิบัติที่ดีเสมอไป การปฏิบัติที่ดีจำเป็นต้องมาจากความคิดที่ดีด้วย ซึ่งก่อนหน้านี้มีกระแสวัฒนธรรมชุมชนที่เน้นให้ตำบลและหมู่บ้านอาศัยความคิดริเริ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน โดยเน้นให้สร้างเศรษฐกิจที่พึ่งพิงตนเองได้ให้มากที่สุด ไม่ปล่อยให้ตำบลและหมู่บ้านตกอยู่ในกลไกของระบบตลาด นอกจากนี้ ยังเน้นให้บ้านและชุมชนลดการพึ่งพิงราชการและตลาดแล้วหันกลับมาพึ่งพิงตนเอง ใช้ภูมิปัญญาและความสามารถดั้งเดิมของประชาชนในชุมชน ซึ่งถือ เป็นความคิดที่สนับสนุนให้ประชาชนปกครองตนเอง แต่สำหรับกระบวนทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนที่ยั่งยืนเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ไม่ใช่เป้าหมายที่จบลงในตัว แต่เป็นกระบวนกรที่มีเหตุผลและพร้อมจะปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาไปสู่สิ่งใหม่อยู่เสมอ เพื่อเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น วัฒนธรรมที่ฝังามในชุมชน การปฏิบัติกรให้บรรลุเป้าหมายของสังคมที่ประชาชนในเครือข่ายในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันได้อย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงองค์ความรู้ใหม่ 3 ประการ คือ

1) การพัฒนาเครือข่าย คือ ควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดให้เกิดรายได้ ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและนำไปสู่การถ่ายทอด การกระตุ้นให้สมาชิกในเครือข่ายได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านการเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน

2) การพัฒนาเศรษฐกิจ คือ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของเครือข่ายภาคประชาชน ซึ่งจะสามารถลดปัญหาความยากจนด้วยการยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น

3) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ การรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และช่วยให้การพัฒนาและการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติดำเนินไปพร้อมกันได้ และการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีจะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพ

การบริหารเครือข่ายภาคประชาชนให้มีลักษณะของการจัดการเครือข่ายแนวใหม่และการส่งเสริมประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนำไปสู่ความยั่งยืนทางทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่ยั่งยืน

จากองค์ความรู้ใหม่ที่กล่าวมา สามารถเขียนเป็นภาพได้ ดังนี้



ภาพ 3 กรอบแนวคิดกระบวนการทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนที่ยั่งยืน

สรุป

กระบวนการทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จะต้องเริ่มจากการพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนและควรริเริ่มสร้างสรรค์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น การปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชน ควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดให้เกิดรายได้ โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านการกลั่นกรองและคัดสรรด้วยเหตุและผลอย่างรอบในการนำไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจและตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม อันจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายภาคประชาชน มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้สมาชิกในเครือข่ายสามารถพึ่งตนเองได้ สามารถปรับตัวแก้ไขปัญหาได้อย่างต่อเนื่องเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา มีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาชุมชน มีการร่วมกันคิดแก้ปัญหา การแสดงถึงความร่วมมือในการปฏิบัติการกิจที่ได้รับร่วมกันให้เกิดความสำเร็จตามความมุ่งหมาย การรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ รวมทั้ง

มีความสามารถในการเลือกรับ ปรับใช้สิ่งใหม่ ๆ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเข้ามาสู่ชุมชนได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม โดยอาศัยประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเครือข่ายยังสามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอันดีไว้ได้ ซึ่งผลลัพธ์ที่เป็นองค์ความรู้จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น สามารถนำไปเผยแพร่จนเป็นที่ยอมรับกันในชุมชน สิ่งสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จะมีผลต่อคุณภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน เพราะกระบวนการที่คนใหม่ไม่ได้มีสูตรสำเร็จตายตัว สามารถนำไปใช้ได้ทุกที่ เพียงแต่การทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐและเครือข่ายภาคประชาชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมตามแต่ละพื้นที่ จึงจะเกิดคุณค่าแก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทรแก้ว. (2540). *โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชลธิรา สัตยาวัฒนา. (2546). รัฐ ชุมชนและนโยบายการจัดการทรัพยากร. ใน อานันท์ กาญจนพันธ์. (บรรณาธิการ). *พลวัตของชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิวัติ เรืองแก้ว. (2537). *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรือง.
- พรชัย ธรรมธรรม และจินตนา ทวีมา. (2538). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 19*. กรุงเทพมหานคร: สุทธาการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535. (4 เมษายน 2535). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 37*. หน้า 1-43.
- พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551. (8 กุมภาพันธ์ 2551). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 31 ก*. หน้า 26-38.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2556). *ยุทธศาสตร์การพัฒนา: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติเชิงรุก*. นนทบุรี: บุ๊คพอยท์วิชาการ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. (24 สิงหาคม 2550). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก*. หน้า 1-127.

- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2535). *การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์
- วิชัย เทียนน้อย. (2533). *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ*. กรุงเทพมหานคร: อักษรวัฒนา.
- สมคิด บางโม. (2539). *องค์การและการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- อุดม ทุมโฆสิต. (2550). *การจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อำนาจ เจริญศิลป์. (2544). *วิทยาศาสตร์กับสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Imrie, R., and Raco, M. (1999). How New is the New Local Governance? Lessons from the United Kingdom. *Transactions*. 24 (1), 45-63.
- Lunenburg, F. C., and Ornstein, A. O. (1996). *Educational Administration: Concepts and Practices*, 2nd ed. Belmont CA: Wadsworth.

พิธีกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อพญาข้างเผือก: ประเพณีแห่งสาย
สัมพันธ์อันเครือญาติของชาวไทลื้อเชียงบาน
อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

Worship Ceremony to Chaophor Phaya Chang Puek:
the Tradition of Relationships among the Tai Lue People of
Chiang Ban Village, Chiang Kham District,
Phayao Province



พระครูวิจิตรพิพัฒน์โกศล (สุเวศน์ หอมนาน)¹,
พระราชปริยัติ (ณชิกรณ อรินทโม)², ชูชาติ สุทธะ³
Phrakhruwichitpattanakosol (Suvet Homnan)¹,
Phrarajapariyatti (Nasikorn Arindamo)², Chuchat Suttha³

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus
Corresponding Author, E-mail: suwet2513@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบพิธีกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อพญาข้างเผือกของชาวไทลื้อเชียงบาน โดยได้ศึกษาจากเอกสารตำนานที่บันทึกไว้และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้ทราบว่า นอกจากความศรัทธายึดมั่นในพระพุทธศาสนาแล้ว ชาวไทลื้อมีความเชื่อเรื่องผีซึ่งเป็นความเชื่อพื้นฐานที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและปฏิบัติเป็นประเพณีประจำป้อย่างต่อเนื่อง หนึ่งในนั้นคือพิธีกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อพญาข้างเผือก นับเป็นประเพณีสำคัญที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนชาวไทลื้ออย่างมาก พิธีกรรมนี้ประกอบด้วยแนวคิด 2 ประการ ประการแรก องค์ประกอบพิธีกรรมซึ่งจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคลผู้เข้าร่วมพิธี 2) ด้านเครื่องบวงสรวง 3) ด้านวันเวลาและสถานที่ประกอบพิธี ประการที่สอง



ขั้นตอนพิธีกรรมการบวงสรวงเจ้าพ่อพญาช้างเผือกจำแนกเป็น 2 ด้าน คือ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) ขั้นตอนประกอบพิธี ส่วนการวิเคราะห์คุณค่าที่เกิดจากพิธีนี้มี 3 ด้าน คือ 1) คุณค่าด้านสังคม 2) คุณค่าด้านตำนานและประวัติศาสตร์ และ 3) คุณค่าด้านประเพณีและพิธีกรรม องค์ความรู้ใหม่ คือ 1) มิติด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับตำนานความเป็นมาของชาติพันธุ์ 2) มิติด้านกำลังใจที่ได้จากสิ่งเหนือธรรมชาติ และ 3) มิติด้านการใช้ประเพณีในการส่งเสริมคุณธรรมแก่สมาชิกในสังคม

คำสำคัญ: พิธีกรรมบวงสรวง; ไทลื้อเชียงบาน; เจ้าพ่อพญาช้างเผือก

Abstract

This article aims to understand the worship ceremony to the Chaphor Phaya Chang Puek of Tai Lue people through recorded documentaries and interviews from scholars and related villagers. It is found that in addition to believe in Buddhism, the Tai Lue also believes in worship of ghosts or spirits which is in itself, a basic belief of the Tai Lue from ancestral time. These ceremonies are performed by the villagers every year. One of them is a worship ceremony to the Chaphor Phaya Chang Puek which is very important ceremony and impacts those living in the Tai Lue communities. This ceremony consists of two concepts: firstly, component of ceremony that is divided into three aspects: 1) people who participate in ceremony; 2) sacrifice; and 3) date and place of the ceremony. Secondly, steps of such a ceremony are divided into two aspects: 1) public relations; and 2) ceremony procedures. For an analysis of the ceremony values it is divided into three traits: 1) social value; 2) legendary and historical values; and 3) traditional and ceremony values. To gain the new body of knowledge from this research is as follows: 1) knowledge regarding legends of ethnicity; 2) the morality derived from the supernatural; and 3) the use of traditions to promote morality among members of society.

Keywords: Worship Ceremony; Tai Lue of Chiang Ban; Chaophor Phaya Chang Puek

บทนำ

ทุกชนชาติล้วนมีประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อที่เป็นอัตลักษณ์ของตน เพราะสิ่งเหล่านี้ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นเรื่องของการผสมผสานในด้านศาสนาและไสยศาสตร์ที่เป็นของคู่กันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ปรากฏการณ์เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อของคนจึงมีการอธิษฐาน อ้อนวอน ขอร้องสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ที่ใกล้ชิดหรือพึ่งพาธรรมชาติ การที่คนไม่สามารถเอาชนะหรือควบคุมธรรมชาติได้ จึงไม่สามารถที่จะให้คำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้ คติความเชื่อจึงเกิดขึ้นและเกิดการอ้อนวอน ขอร้องสิ่งที้นอกเหนือจากธรรมชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม อีกทั้งยังเป็นการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้คนในสังคมอยู่ใกรอบ ไม่ออกนอกกฎ ระเบียบ กติกาและจารีตประเพณีที่กำหนดไว้ จึงแสดงให้เห็นว่าประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อมีอยู่ในทุกชนชาติ แต่อาจมีความแตกต่างกันตามแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

ชุมชนไทลื้อบ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ก็เช่นกันมีเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในสังคมของตน หนึ่งในนั้น คือ ความเชื่อในเจ้าพ่อพญาช้างเผือกที่ชาวไทลื้อบ้านเชียงบานให้ความเคารพนับถือสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษเมื่อครั้งอาศัยอยู่ที่เขตปกครองตนเองชนชาติไทสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน จนเกิดรูปแบบกิจกรรมประเพณีประจำปีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่นและแน่นแฟ้นในหมู่ญาติพี่น้องของตนเอง ดังนั้น บทความนี้จะมุ่งเน้นที่จะสะท้อนคติความเชื่อของชาวไทลื้อบ้านเชียงบานที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทลื้อให้ความนับถือ อีกทั้งเพื่อให้เป็นข้อมูลเอกสารที่เยาวชนรุ่นหลังสามารถศึกษาค้นคว้าได้

เนื้อเรื่อง

จากเมืองพง สู่บ้านเชียงบาน

ก่อนนำเสนอพิธีกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อพญาช้างเผือก ขอกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของชาวไทลื้อบ้านเชียงบานเพื่อให้เข้าใจโลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อของชาวไทลื้อมากขึ้น ปัจจุบันบ้านเชียงบาน ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 10 ตำบลเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ตามประวัติเดิมนั้นพื้นที่ของเมืองพงมีชื่อเรียกว่า หมู่บ้านเชียงบานหรือ ไตพงบ้านเชียงบาน ซึ่งอพยพจากสิบสองปันนามาอยู่ในประเทศไทย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2396 (ประมาณ 160 กว่าปีมาแล้ว) (รัตนพร เศรษฐกุล, 2537: 1-22) สมัยนั้น

เมืองพงมีการปกครองแบบเจ้าเมืองเหมือนทางภาคเหนือของไทย ซึ่งเรียกเจ้าเมืองดังกล่าวว่า เจ้าเมืองเชียงใหม่ เจ้าเมืองเชียงราย เจ้าเมืองน่าน กล่าวเฉพาะเจ้าเมืองพงมีพี่น้องด้วยกันหลายคน ต่างคนอยากเป็นใหญ่จึงแยกเป็นก๊กเพื่อแย่งชิงสมบัติและราชบัลลังก์ นอกจากนั้น ไพร่ฟ้าประชาชนยังแตกความสามัคคี มีความเดือดร้อนไปทั่วเพราะการรบราฆ่าฟัน ฝ่ายใดแข็งแรงกว่าจะเข้าครอบครองพื้นที่ ฝ่ายใดแพ้ต้องหนีออกจากเมืองและถูกตามฆ่า

ผลจากการที่บ้านเมืองเกิดศึกสงครามทำให้ประชาชนหลายหมู่บ้านพากันหนีเข้าศึกกระจัดกระจายกันไปในที่ต่าง ๆ การหนีศึกในครั้งนั้นมีเจ้าหม่อมแสงและเจ้าหม่อมส้อเป็นหัวหน้า โดยเลาะเลียบมาตามฝั่งลำน้ำโขง จนกระทั่งมาขึ้นฝั่งที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายและตั้งหลักปักฐานอยู่ที่นี่ ในขณะที่บางส่วนได้อพยพมาอยู่ที่บ้านหาง อำเภอกิ่ง ในช่วงนั้นการปกครองขึ้นกับเจ้าเมืองน่าน (นพพล หอมมาน, 2562) แต่อยู่ได้ไม่นานเมื่อมีข่าวว่า ข้าศึกจะตามมา จึงขออนุญาตเจ้าเมืองน่านพากันอพยพจากบ้านหางไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา เมื่อเห็นว่าการเดินทางปลอดภัยแล้ว จึงพากันตั้งหลักปักฐานทำมาหากินที่อำเภอเชียงม่วนอยู่ระยะหนึ่ง เมื่อชุมชนขยายตัวมากขึ้นทำให้การทำมาหากินฝืดเคืองประกอบกับพื้นที่ทำกินไม่อุดมสมบูรณ์มากนัก การทำเกษตรกรรมไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ประสบปัญหาข้าวยากหมากแพง จึงพากันเดินทางไปสำรวจสถานที่ทำมาหากินแห่งใหม่โดยอพยพไปที่อำเภอเชียงคำ บริเวณที่ตั้งเป็นที่ราบสูง เป็นสถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเกษตรเป็นอย่างยิ่ง บางส่วนจึงได้อพยพมาจากอำเภอเชียงม่วน แต่บางส่วนที่ยังคงอาศัยทำกินอยู่ที่เดิมจนถึงปัจจุบันนี้ เช่น บ้านแพด บ้านทุ่งมอก บ้านท่าฟ้าเหนือ บ้านท่าฟ้าใต้ และบ้านมาง

การอพยพจากอำเภอเชียงม่วนมาที่อำเภอเชียงคำในครั้งนั้น มีพ่อเฒ่าแสน หลวงเทพเป็นผู้นำ ได้มาพักอยู่กับญาติพี่น้องที่บ้านแพด อำเภอเชียงคำ ซึ่งห่างจากบ้านท่าฟ้า อำเภอเชียงม่วน ประมาณ 100 กิโลเมตร หลังจากพักอยู่ที่บ้านแพดแล้ว พ่อเฒ่าแสนหลวงเทพพร้อมด้วยผู้ติดตามได้ออกสำรวจดูสถานที่ทำไร่ทำสวน จนมาถึงบริเวณบ้านเชียงบาน ซึ่งห่างจากบ้านแพดประมาณ 2 กิโลเมตร พ่อเฒ่าแสนหลวงเทพได้พิจารณาเห็นว่า บริเวณนี้ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำลาว ซึ่งอยู่ใกล้กับแม่น้ำสายหนึ่ง ปัจจุบันเรียกแม่น้ำสายนี้ว่า แม่น้ำแวน (แม่น้ำสาขาของแม่น้ำอิง) และยังใกล้กับท่าวังผา เป็นทำเลที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงสัตว์และทำไร่ทำสวน พ่อเฒ่าแสนหลวงเทพพร้อมด้วยคณะจึงกลับไปแจ้งข่าวลูกหลานที่อยู่บ้านแพดและได้อพยพมาตั้งปาง (ที่พัก) เลี้ยงวัวอยู่ท่าวังผา ริมฝั่งแม่น้ำแวน หลังจากพากันตั้งปางเลี้ยงวัวแล้วก็มีญาติพี่น้องย้ายมา

สมทบอยู่หลายครอบครัว พ่อเฒ่าแสนหลวงเทพจึงมีดำริตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น หลังจากนั้นจึงได้สร้างที่อยู่เป็นหมู่บ้านขึ้นโดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านเชียงบาน ตามชื่อเดิมที่เคยอยู่มาก่อนในเมืองพง สิบสองปันนา (นพพล หอมนาน, 2562)

ความเชื่อและประเพณีของชาวไทลื้อ

ก่อนที่กลุ่มชาวไทลื้อจะนับถือพระพุทธศาสนา เป็นกลุ่มชนที่นับถือผีมาก่อน โดยเฉพาะผีบ้าน ผีเรือน หลังจากที่ได้รับพระพุทธศาสนาแล้วจึงนำแนวคิดทั้งสองนี้มาผสมผสานกันจนเกิดเป็นรูปแบบเป็นของตนเอง สังเกตได้จากการปฏิบัติตนในการเป็นชาวพุทธที่นิยมการทำบุญถวายทานด้วยอาหาร ผ้าแพดาน ตุ้ง เป็นต้น ซึ่งจะแฝงคติความเชื่อเรื่องผีไปด้วย เช่น การถวายตุ้งเพื่อให้ผลบุญได้ส่งไปถึงผีบรรพบุรุษ ถึงแม้ว่าชาวไทลื้อจะนับถือพระพุทธศาสนา ก็ไม่นิยมมีหิ้งพระไว้ที่บ้าน เพราะเห็นว่าพระพุทธรูปเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ควรมีไว้บูชาเฉพาะในวัด ดังนั้น ที่บ้านจึงมีเฉพาะหิ้งผีเรือน เทวดาเรือนติดอยู่บนฝาผนังของห้องใหญ่หรือห้องนอนของเจ้าของบ้าน ทำหน้าที่ปกปักษ์รักษาคนในครอบครัว

ส่วนในระดับหมู่บ้านจะเห็นได้ว่า หมู่บ้านขนาดใหญ่จะมีวัดประจำของตนเอง ส่วนหมู่บ้านขนาดเล็กที่มีคนน้อยจะไปร่วมทำบุญสุนทานกับวัดในหมู่บ้านขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียงกัน แต่ทุกหมู่บ้านจะมีหอผีบ้านหรือเทวดาบ้านของตนเอง ในระดับเมืองจะมีผีเมือง เทวดาเมืองซึ่งมีจำนวนมากน้อยแตกต่างกันไปแต่ละเมือง สถานที่สำคัญ เช่น ตลาด หนอง บึง ต้นไม้ใหญ่ ทุ่งนา ภูเขา หุบห้วยป่าไม้หรือแม้แต่ศาสนสถานอย่างวัดหรือพระธาตุเจดีย์ก็มีผีอารักษ์คอยคุ้มครองอยู่ด้วย

คติความเชื่อเรื่องผีจึงมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตชาวไทลื้อมาก เพราะผีเป็นส่วนหนึ่งของ “ฮีดบ้านคลองเมือง” ของชาวไทลื้อ ดังที่เป็นจารีตว่า เมื่อตั้งเป็นหมู่บ้านแล้วต้องตั้งนายบ้านปกครองและในขณะเดียวกันต้องตั้งใจบ้านและเทวดาบ้านคู่กันไป นายบ้านในฐานะผู้นำการปกครองได้รับผลตอบแทนเป็นภาษี ส่วนเทวดาได้รับการเลี้ยงบ้าน โดยมีเครื่องเช่นสังเวตามจารีตโบราณที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา นอกจากนั้นหากมีงานพิธีสำคัญ เช่น การขึ้นบ้านใหม่หรืองานแต่งงานจะนำเนื้อสันในเช่นสังเวทเทวดาบ้าน สำหรับระดับเมือง คลองเมืองระบุไว้ว่า ทุก ๆ ปีต้องเลี้ยงเทวดาเมือง โดยใช้หมู วัว ควาย เป็นต้น การเปลี่ยนเรียกเทวดาแทนผืนนั้นเป็นการปรับตัวให้สอดคล้องกับความคิดของพระพุทธศาสนา (รัตนพร เศรษฐกุล, 2537: 1-22) นอกจากนี้ ยังมี ความเชื่อและประเพณีของชาวไทลื้อที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ประกอบด้วย (1) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีรดน้ำดำหัว ประเพณีสลากภัต ประเพณีตาน (ทาน) ข้าวใหม่ ประเพณีตาน (ทาน) ธรรมหลวง ประเพณีขึ้น

ธาตุ (2) ความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย เช่น การตาน (ทาน) ธรรมแก่ผู้ตาย เพราะเชื่อว่า ถ้าผู้ตายได้ฟังพุทธธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วจะทำให้ดวงวิญญาณของผู้ตายถึงสุคติ และ (3) ความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตที่ดีในโลกปัจจุบัน (ยุพิน เข็มมุกต์ และคณะ, 2529: 116-117) ความเชื่อเหล่านี้ก่อให้เกิดโลกทัศน์ของชาวไทลื้อในการตั้งศาลเพียงตา (ผีเสื้อบ้าน) หรือเทวดารักษาบ้านประจำหมู่บ้านของตนเพื่อให้คุ้มครองปกป้องรักษาสมาชิกภายในหมู่บ้านให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ดังที่ชาวไทลื้อเชียงบานมีศาลเจ้าพ่อพญาช้างเผือก ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า เสือบ้านหรือเทวดารักษาบ้าน ซึ่งความเชื่อนี้สืบเนื่องมาตั้งแต่ครั้งที่อพยพมาจากเมืองพง สิบสองปันนา จนกระทั่งมาอาศัยอยู่ในเมืองไทย ซึ่งปรากฏเรื่องราวที่เล่าขานกันไว้ตั้งแต่การเดินทางอพยพมาในครั้งนั้น ดังจะได้กล่าวความเป็นมาต่อไป

ตำนานเจ้าพ่อพญาช้างเผือก

หลังจากตั้งหมู่บ้านขึ้นมาแล้ว พ่อเฒ่าแสนหลวงเทพได้อัญเชิญดวงวิญญาณของเจ้าพ่อพญาช้างเผือกซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชามาตั้งเป็นศาลเจ้าพ่อพญาช้างเผือกขึ้น ตามคติความเชื่อดั้งเดิมเมื่อครั้งที่อาศัยอยู่ที่เมืองพง สิบสองปันนา เพื่อให้ผู้คนในชุมชนได้สักการบูชา เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวหรือที่พึ่งทางใจมาจนถึงทุกวันนี้ (บุญชม หอมนาน, ม.ป.ป.) รายละเอียดเกี่ยวกับตำนานเจ้าพ่อพญาช้างเผือก ดังนี้

ตำนานเจ้าพ่อพญาช้างเผือกเป็นตำนานที่เกิดขึ้นที่เมืองพง เป็นเมืองหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตปกครองตนเองชนชาติไทสิบสองปันนา อันมีเมืองหลวง คือ นครเชียงรุ่งของมณฑลยูนนาน ทางตอนใต้ของประเทศจีน นครเชียงรุ่งประกอบด้วยเมืองหลายเมือง หลายหมู่บ้าน แต่ละเมืองมีเจ้าเมืองคอยปกครองดูแล ในสมัยนั้นเมืองพงมีพญาเจ้าแสงเมืองเป็นผู้ปกครอง ซึ่งปกครองด้วยความสงบสุขร่มเย็นมาเป็นเวลาช้านาน ทรงเป็นที่เคารพรักของอาณาประชาราษฎร์ ต่อมาได้ประจวบและสิ้นพระชนม์ อาณาประชาราษฎร์เศร้าโศกอาลัยเป็นอย่างมาก เมื่อพญาเจ้าแสงเมืองสิ้นพระชนม์แล้วเกิดเหตุการณ์ประหลาดและอัศจรรย์ใจแก่อาณาประชาราษฎร์เป็นอย่างยิ่ง เพราะทุกคืนวันขึ้น 15 ค่ำ จะมีช้างเผือกเชือกใหญ่มาปรากฏกายให้เห็นและกินใบไม้ใบหญ้าตามถนน ทำให้ประชาชนในเมืองเกิดตกใจและหวาดกลัวเป็นอันมาก บ้างก็คิดว่า เป็นผีช้างออกมาหลอกหลอน จึงวิพากษ์วิจารณ์ไปต่าง ๆ นานา ต่อมาแม่ชีมาจำศีลภาวนาที่เมืองพง (DekAnthro, 2556) และได้เกิดนิมิตว่า ช้างเผือกเชือกนั้น ก็คือ พญาเจ้าแสงเมืองที่สิ้นพระชนม์ไป ดวงวิญญาณได้กลายร่างเป็นช้างเผือก ตั้งแต่นั้นมาเจ้าเมืองพงรุ่นต่อมา ตลอดถึงลูกหลานชาวเมืองพงจึงเคารพนับถือดวงวิญญาณเจ้าพ่อพญาช้างเผือกมาสถิต

ไว้เพื่อเป็นที่สักการบูชา เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นศูนย์รวมใจให้คนในชุมชนของตน ทั้งนี้ เพื่อให้ช่วยปกป้องคุ้มครองให้ชาวเมืองอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข (นะ หอมนาน, ม.ป.ป.: 3)

นอกจากความเชื่อเกี่ยวกับช้างที่ได้กล่าวแล้ว ชาวไทลื้อยังมีความเชื่อว่า ช้างเป็นสัตว์ใหญ่ที่ใช้งานและเป็นพาหนะ ช้างจึงมีคุณค่าต่อตนจึงควรแสดงความกตัญญูต่อช้างโดยการสร้างอนุสาวรีย์เพื่อสักการบูชาและเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชาวไทลื้อเชียงบาน โดยเฉพาะผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ถ้ารำลึกและขอความช่วยเหลือจากท่านก็จะสมปรารถนาและแคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตรายได้ ชาวไทลื้อเชียงบานจึงสร้างอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพญาช้างเผือกขึ้นเพื่อเป็นที่เคารพสักการบูชา โดยในตัวพญาช้างเผือกได้บรรจุดินใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ พุทธคยา ประเทศอินเดีย อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่พระพุทธเจ้าได้ประทับตรัสรู้ไว้ด้วย



ภาพ 1 ขบวนแห่เครื่องบวงสรวง

พิธีกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อพญาช้างเผือก

การบวงสรวงเจ้าพ่อพญาช้างเผือกถือเป็นพิธีกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์โดยจะเริ่มตั้งแต่เช้ามีด ซึ่งจะมีพิธีแห่เครื่องบวงสรวงจากบ้านพ่อข้าวจ้ำ (ผู้ประกอบพิธี) ชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธีจะแต่งกายด้วยชุดไทลื้อสีดำหม้อฮ่อมตามธรรมเนียมนิยมแล้วมาพร้อมกันที่บ้านพ่อข้าวจ้ำ เมื่อพร้อมแล้วจะตั้งขบวนแห่เครื่องบวงสรวงหรือเครื่องสังเวยจากบ้านพ่อข้าวจ้ำไปจนถึงศาลเจ้าพ่อพญาช้างเผือก ดังรายละเอียดของพิธีกรรม ดังนี้

ประการแรก องค์ประกอบพิธีกรรม ในข้อนี้จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านบุคคลผู้เข้าร่วมพิธี บุคคลผู้เข้าร่วมพิธีสามารถแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) ผู้ประกอบพิธีกรรม ได้แก่ พ่อข้าวจ้ำ หมายถึง ผู้นำที่ทำหน้าที่ประกอบพิธีบวงสรวง เป็นคนบ้านเชียงบาน ตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งที่สืบทอดเชื้อสายมาแต่บรรพ

บุรุษเท่านั้น โดยจะต้องผ่านพิธีการวาม (วัดระยะความยาวของไม้) ต่อหน้าเจ้าพ่อ ถ้าหากวัดระยะแล้วไม้ออกยาว ก็ถือว่าเป็นได้ แต่ถ้าไม้ออกหรือเท่าเสมวาก็เป็นไม่ได้ ในขณะที่ประกอบพิธีบวงสรวง พ่อข้าวจ้ำมีหน้าที่ป้อนอาหารแก่เจ้าพ่อพญาช้างเผือก ซึ่งเป็นผู้ดูแลพิธีทุกอย่าง หน้าที่ของพ่อข้าวจ้ำจะจำกัดเฉพาะการเลี้ยงผีเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีสงฆ์แต่อย่างใด ไม่ทานอาหารเหลือจากผู้ใดอย่างเด็ดขาด ทุกคนต้องบริการอาหารพ่อข้าวจ้ำก่อนใคร แต่เมื่ออยู่นอกพิธีกรรมก็จะประพุดดินเช่นคนสามัญ (2) ผู้เข้าร่วมพิธี คือ ชาวบ้านเชียงบาน 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3, 4, 7 และหมู่ที่ 10 โดยเฉพาะเชื้อสายวงศ์ตระกูลหอมมานและปัญจะจอม ตลอดถึงเครือญาติที่เกี่ยวข้องกัน รวมทั้งผู้ที่เป็นลูกหลานที่ไปประกอบอาชีพอยู่ต่างอำเภอ ต่างจังหวัด สามารถที่จะเดินทางมาร่วมพิธีได้หรือถ้าเดินทางมาไม่ได้ก็จะฝากดอกไม้ เทียนและเงินตามจำนวนที่กำหนด (ซึ่งในแต่ละปีกำหนดไม่เท่ากัน) มาร่วมพิธีแทน

2) ด้านเครื่องบวงสรวง คณะกรรมการจะทำหน้าที่เสาะหาหมูดำปลอด (ดำล้วน) สีสันปะปนไม่ได้ มาเตรียมไว้เพื่อทำพิธีเลี้ยง (บวงสรวง) หรือสังเวยเจ้าพ่อพญาช้างเผือก นอกจากเครื่องสังเวยที่เป็นหัวหมู เท้าหมูและหางหมูแล้ว จะต้องตระเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ประกอบขึ้นข้าวเหนียว พานบายศรีพรหม บายศรีเทพ ตุงไทลื้อ ต้นดอก ต้นกล้วย ต้นอ้อย ชันหมาก ชันพลู บุหรี่ตองแห้ง เสื่อสาด หมอนผา น้ำตัน (คนโท) ศัตรารูธต่าง ๆ และตุงไทลื้อ เป็นต้น (สมฤทธิ์ หอมมาน, 2562)



ภาพ 2 ภาพที่ตั้งเครื่องบวงสรวง

3) ด้านวันเวลาและสถานที่ประกอบพิธี ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อพญาช้างเผือก กำหนดจัดขึ้นในวันขึ้น 12 ค่ำ เดือน 7 เหนือ (พฤษภาคม) เป็นประจำของทุกปี ส่วนสถานที่ประกอบพิธี คือ ศาลเจ้าพ่อพญาช้างเผือก ซึ่งตั้งอยู่บ้านเชียงบาน หมู่ที่ 10 ตำบลเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ประการที่สอง ขั้นตอนพิธีกรรมการบวงสรวงเจ้าพ่อพญาข้างเผือก ในข้อนี้ จำแนกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการประชาสัมพันธ์ ก่อนจะมีพิธีบวงสรวงผู้ใหญ่บ้านและ คณะกรรมการจะประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวให้ชาวบ้านเชียงบานทั้ง 4 หมู่บ้าน โดยเฉพาะเชื้อสายวงศ์ตระกูลหอมنانและปัญจะจอม ตลอดจนเครือญาติที่เกี่ยวข้อง กันที่เป็นลูกหลานที่ประกอบอาชีพอยู่ต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด

2) ด้านขั้นตอนประกอบพิธี เมื่อขบวนแห่เครื่องบวงสรวงมาถึงสถานที่แล้ว ก่อนที่จะทำการเลี้ยง (บวงสรวง) เจ้าพ่อ ชาวบ้านที่มาร่วมพิธีต่างก็นำข้าวตอก ดอกไม้ สีขาว 5 ดอก (ไม่นิยมดอกไม้ที่เป็นสีเขียว) เทียน 5 คู่ มารวมกันในพานที่เตรียมไว้ ต่อจากนั้นคณะกรรมการผู้เฒ่าจะนำเครื่องบวงสรวงต่าง ๆ ไปวางต่อหน้าศาลเจ้าพ่อ ซึ่งในบริเวณมณฑลพิธีจะมีหออยู่ 3 หอ คือ ศาลเจ้าพ่อพญาข้างเผือก หอเทวดา (อาชญาต้าว) และหอเสื่อบ้านเสื่อท่า



ภาพ 3 ภาพจำลองข้างเผือกและหอเจ้าพ่อพญาข้างเผือก

ในเบื้องต้นก่อนที่จะเริ่มประกอบพิธี คณะกรรมการที่เป็นล่าม (ผู้ช่วยพ่อข้าว จ้า) จะนำหัวหมูดำซึ่งได้ทำการฆ่าแล้วมาทำพิธีสังเวย เนื้อส่วนอื่นให้นำไปชำแหละ ประกอบเป็นอาหารโดยเตรียมสำหรับกับข้าว 3 ชั้น ซึ่งประกอบด้วยลาบหมูดิบที่เป็น ลาบแดง หมายถึง ลาบที่มีส่วนผสมของเลือด และลาบขาว หมายถึง ลาบที่ไม่ใส่เลือด (การทำลาบแดง ลาบขาวเลี้ยงเจ้าพ่อจะต้องเป็นเนื้อหมูที่นำไปชำสังเวยและชำแหละ แล้วประกอบด้วยเนื้อสันนอก สันใน เครื่องในหมู เช่น ตับ ไต ใส่อ่อน ไล่ใหญ่ กระเพาะ เป็นต้น ส่วนอื่นจะนำไปทำแกงอ่อม) แกงอ่อมหัวหมู หมาก พลูและเหล้า ขาว (เหล้าพื้นเมือง) 3 ขวด (จะไม่ใช้เหล้าแดง) มาวางเรียงราย เมื่อครบแล้วพ่อข้าวจ้าว จะกล่าวโองการอัญเชิญเจ้าพ่อให้ลงมาประทับอยู่หอเสื่อก่อน ซึ่งคำกล่าวโองการนั้นว่า ดังนี้

“สาธุ สาธุ เทวดาเจ้าป้อพญาจ้างเผิกเจ้า เศวนี้ลูกเต้าข้าวปั้น ขออัญเชิญ เจ้าป้อมาอยู่ห่างอยู่หอก่อน เศวนี้ลูกหลานตานเต้าฮู้บู้ฮู้ หันบหัน กโกผิดโก้หลุง ก่ขอ เอ้าไม้ป้อวานี้มาปิ่นพียน กันว่าเจ้าป้อลงมาแล้ว ก่ขอหื้อไม้นี้ยาวเหลอแขน แมนเหลอ คอก ออกเหลอมือ กันว่าบ่มาเต๋อก่ขอหื้อไม้นี้จับคอก จับวนอเจ้าป้อเฮย” (มูล หอม นาน, 2562)

เมื่อกล่าวเสร็จ พ่อข้าวจ้ำจะเอาไม้ว่าสุดปลายมือ ถ้าเจ้าพ่อลงมาประทับแล้ว ไม้ที่วานั้นก็จะยื่นออกยาวกว่าวาวออกมาประมาณหนึ่งศอก ถ้ายังไม่ลงมาก็จะเท่าวาวพอดี พ่อข้าวจ้ำต้องบอกกล่าวจนกว่าไม่วานั้นจะยื่นออกมาจึงจะถือว่า เจ้าพ่อลงมาประทับที่หอแล้ว เมื่อรู้ว่า เจ้าพ่อลงมาประทับแล้วก็จะทำพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อ เริ่มต้นด้วยการจุดเทียนชั้นละ 1 คู่ 3 ชั้น รวมเป็น 3 คู่ แล้วพ่อข้าวจ้ำจะกล่าวบอกเจ้าพ่อว่า

“สาธุ สาธุ เทวดาเจ้าป้อพญาจ้างเผิกเจ้า ว่าวันนี้ก่ปิ่นมือสั่นวันดี ลูกเต้าข้าวปั้นก็ได้ห้างดาโงจนะอาหารมาเลี้ยงเจ้าป้อ มีตึงโหมม มีตึงเหล้า และหมากเหม้งเบ้ารี หมากปู้ได้มาเลี้ยงเจ้าป้อ เล้งจุ่นเหลอ เก๋จุ่นอิม ต่อนี้ไปพายหน้าลูกหลานจักอยู่ก่ขอหื้อ มีจัยกิดสิ่งหนึ่งปะก้านใดก่ขอหื้อสูมกำมุงมาดปาดทะหนา หากแม่นว่ากิดจิ้งก่หื้อได้จิ้ง กิดทองก่หื้อได้ทอง หลอนว่าหลักก่หื้อได้จิ้งปิ่น ฝิ่นก่หื้อได้จิ้งหมิ่น ตีนก่หื้อได้จิ้งแสน โรคภัยไข้เจ็บก่ อยาได้มาไ้มากาย เวลาลูกหลานไปตังใด ถ้าหากขับรถออกจากบ้าน จากจองก่หื้อไปตีมารอด ไปปอดมาใสแต่เนอเจ้าป้อเนอ” (มูล หอม นาน, 2562)

ขณะที่กล่าวพ่อข้าวจ้ำจะจัดคำข้าวพร้อมกับลาบหมูดิบและแกงอ่อมหัวหมู เป็นคำ ๆ ต้องทำข้าวจ้ำ 3 ครั้ง ใส่ในจานวางไว้ตรงหน้า วางไว้คล้ายกับเป็นการป้อน ข้าว พร้อมกับนำสุราเป็นขวดที่ตั้งไว้มารินใส่แก้วเพื่อให้เจ้าพ่อได้ส่วย ในระหว่างนั้น พ่อข้าวจ้ำก็จะกล่าวทักทายและอัญเชิญตลอด ทำไปได้สักครู่ พ่อข้าวจ้ำจะถามเจ้าพ่อว่าอิมหรือยัง หากอิมแล้วขอให้ไม่วานี้ยาวออกมากกว่าช่วงแขนด้วยคำว่า

“ลูกหลานกโกผิดโก้หลุง ก่ขอเอ้าไม่วานี้ปิ่นพียน กันว่าเจ้าป้ออิมแล้ว ก่ขอหื้อไม่วานี้ยาวเหลอแขน แมนเหลอคอก ออกเหลอมือเนอเจ้าป้อเนอ” (มูล หอม นาน, 2562)

จากนั้น จะทำการราไม้ ถ้าไมื่อยื่นยาวออกไปก็ถือว่า เจ้าพ่อได้ส่วยอิมแล้ว หรือถ้าไม้อิม ไม้ที่ว่าจะเทากั้วของพ่อข้าวจ้ำ พ่อข้าวจ้ำจะทำข้าวจ้ำถวายเจ้าพ่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าไม้ที่นำมาวานั้นจะยื่นออก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เจ้าพ่ออิมแล้ว สุดท้ายจะเป็นการกล่าวอำลาเจ้าพ่อ โดยพ่อข้าวจ้ำจะกล่าวว่า

“สาธุ สาธุ เทวดาเจ้าจอมเจ้าป้อพญาจ้างเผิก ลูกหลานขอเลิกขอลาก่อน ขอกินข้าวเงินแกงซากเจ้าป้อ บ่ว่าโหมม บ่ว่าเหล้ายา อนุญาตหื้อลูกหลานได้กิน กันว่า

ลูกหลานเอาไปกินก่ขอหื้อได้อยู่ดีกินหวาน มีความสุขความเจริญผู้จูงันแต่เต้าเนอ ” (มูล หอมนาน, 2562)

ต่อจากนั้น พ่อข้าวจ้าจะกล่าวขอให้เจ้าพ่อได้ปกป้องคุ้มครองให้ชาวบ้านได้อยู่เย็นเป็นสุข อย่าให้มีเหตุการณ์ร้ายแรงหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ดีเกิดขึ้นในหมู่บ้านและคนของเจ้าพ่อที่ได้ไปทำงานอยู่ต่างถิ่นก็ขอให้มีความสุขเจริญรุ่งเรืองตลอดไป เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วจะบอกให้คณะกรรมการนำหัวหมูและเครื่องบวงสรวงไปทำอาหารเลี้ยงผู้คนที่มาร่วมงานได้รับประทานในบริเวณศาลเจ้าพ่อและพูดคุยปรึกษาหารือกันตามประสาญาติพี่น้อง รวมถึงการร่วมกิจกรรมการเล่นต่าง ๆ เช่น การขับลื้อ ฟ้อนลื้อ ชนไก่



ภาพ 4 พ่อข้าวจ้าประกอบพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อพญาช้างเผือก

การประกอบพิธีกรรมนี้จะไม่มีการสงฆ์สามเณรเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะถือว่าเป็นธรรมเนียมนอกพิธีสงฆ์ แต่จะนำเนื้อที่ประกอบพิธีกรรมสังเวยแล้วส่วนหนึ่งปรุงเป็นอาหารถวายพระสงฆ์สามเณรที่วัด

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ทราบว่า ในเวลาปกติชาวบ้านในหมู่บ้านจะเลี้ยงเซ่นไหว้ตลอดเวลา กล่าวคือ หากเจ็บป่วยจะบนบานให้เจ้าพ่อช่วย เมื่อหายแล้วก็จะมาเลี้ยง (อ่อนแก้ว หอมนาน, 2562) หรือหากจะประกอบพิธีทำบุญงานมงคล เช่น การขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน การพิธีบายศรีสู่ขวัญต่าง ๆ ก็เลี้ยง (บวงสรวง) ไหว้เจ้าพ่อก่อนเสมอ หากลูกหลานญาติพี่น้องจะไปสมัครงาน ทำงานต่างถิ่นหรือสอบแข่งขัน เช่น การสอบเข้ามหาวิทยาลัย การสอบเป็นครูอาจารย์ก็จะบนบานศาลกล่าวเจ้าพ่อให้ช่วยเหลือ หากลูกหลานตกทุกข์ได้ยากในต่างแดนก็จะระลึกถึงท่านให้ช่วยเหลือพ้นภัย แม้การไปเกณฑ์ทหารก็มีคนมาบนบานกับท่าน (เพียร หอมนาน, 2562) นอกจากนั้น ยังมีการบนให้เจ้าพ่อช่วยให้สำเร็จด้านการงาน แม้กระทั่งช่างที่รับเหมาก่อสร้างก็มาบนให้เจ้าพ่อพญาช้างเผือกช่วยให้ได้งาน นอกจากนี้

ชาวบ้านมักขนบานเพื่อขอลูกกับเจ้าพ่อ (อ่อนแก้ว หอมนาน, 2562) ซึ่งการขนบานทุกครึ่งส่วนใหญ่ก็จะประสบผลตามความประสงค์ของผู้มาขนบาน

หากประสบผลสำเร็จก็จะกลับมาเลี้ยงหรือบวงสรวงเจ้าพ่อตามคำสัญญาที่ได้บอกกล่าวไว้ หากรับปากไว้แล้วไม่ทำตามนั้นก็จะมีเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นกับตนเองหรือครอบครัวให้มีความทุกข์ ซึ่งมักจะประสบกับเหตุเภทภัยต่าง ๆ แต่ถ้าบวงสรวงเช่นไหว้แล้วก็จะอยู่เป็นปกติสุขตลอดไป ดังนั้น ลูกหลานและญาติพี่น้องของคนในหมู่บ้านเชียงบาน เมื่อกลับมาบ้านเกิดแล้วจะมาประกอบพิธีบวงสรวงจนทำให้พ่อข้าวจ้าไม่มีเวลาว่าง เพราะต้องเดินสายไปประกอบพิธีกรรมตลอดเวลา

วิเคราะห์คุณค่าที่เกิดจากพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อพญาช้างเผือก

1. คุณค่าด้านสังคม ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อพญาช้างเผือกถือเป็นการรวมเครือญาติและพบหน้าลูกหลานที่จากบ้านไปไกล เปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมไทลื้อที่เป็นลูกหลานที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม ไปประกอบอาชีพหรือมีครอบครัวในต่างถิ่นก็ตาม ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมและพบปะสังสรรค์กัน ทำให้มีความรักผูกพัน สมัคสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความสำนึกรักบ้านเกิดและไม่ลืมเครือญาติของตน

2. คุณค่าด้านตำนานและประวัติศาสตร์ ประเพณีนี้ทำให้ชาวไทลื้อได้ทราบตำนานอันเป็นเรื่องเล่าปรัมปรา แต่แฝงความจริงที่เป็นประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษและชาติพันธุ์อันเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน เมื่อทราบแล้วก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนที่เป็นอัตลักษณ์ในชาติพันธุ์ ทำให้สังคมไทลื้อเชียงบานเกิดความตระหนักรู้ในการช่วยกันรักษาสืบที่บรรพชนผู้มีพระคุณได้สร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าไว้คู่กับสังคมตน

3. คุณค่าด้านประเพณีและพิธีกรรม ประเพณีนี้ถือเป็นกุศโลบายหรือเครื่องมือที่เป็นกฎเกณฑ์ในการควบคุมและขัดเกลาพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนไทลื้อให้สำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดำเนินชีวิตอยู่ในวิถีแห่งจารีตประเพณีที่ดีงาม ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการยึดมั่นในหลักคุณธรรม ยึดมั่นในสัจวาจาที่ให้ไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทลื้อบ้านเชียงบานเชื่อว่า เป็นผู้คุ้มครองชีวิตของลูกหลานไทลื้อมาโดยตลอด หากผู้ใดล่วงละเมิดอาจจะได้รับเคราะห์กรรมหรือประสบอุบัติเหตุต่าง ๆ ประเพณีนี้จึงทำให้สังคมไทลื้ออยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข

องค์ความรู้ใหม่

1. มิติด้านองค์ความรู้ ในด้านนี้ทำให้ได้ทราบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับตำนานอันเป็นเรื่องเล่าปรัมปราเป็นเครื่องมือสำคัญในระดับครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยสังคมปฐม

ภูมิในการใช้อบรมบ่มเพาะให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ที่อยู่ในสังคมสมัยใหม่ได้ทราบความเป็นมาของบรรพบุรุษของตนเอง เมื่อรู้แล้วก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษและสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ นอกจากนั้น จะได้ช่วยกันรักษา สืบทอดและส่งต่อประเพณีที่ตังามนี้ไว้คู่กับสังคมตนเองสืบไป

2. มิติด้านกำลังใจ ด้านนี้ทำให้ตระหนักว่า หากคนเราต้องการความเชื่อมั่นในการทำสิ่งที่ท้าทาย ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือในยามคับขันในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการสอบแข่งขัน การเข้ารับการศึกษา การประกอบอาชีพทำมาค้าขาย ตลอดถึงความเจ็บป่วย จำเป็นต้องมีที่พึ่งทางใจที่อิงอยู่กับอำนาจเหนือธรรมชาติ อันส่งผลต่อจิตใจมากกว่าการขอกำลังใจหรือคำอวยพรจากผู้อื่นทั่วไป

3. มิติด้านการส่งเสริมคุณธรรม พิธีกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อพญาข้างเผือกเป็นกุศโลบายในการส่งเสริมคุณธรรม เพราะการบวงสรวงหรือขอพรจากเจ้าพ่อพญาข้างเผือกมีธรรมเนียมสืบกันมาว่า ทุกคนต้องยึดมั่นในสัจจาทตามที่ได้บนบานศาลกล่าวไว้อย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จหรือมีอันเป็นไปต่อตนเองหรือคนในครอบครัว นับเป็นกุศโลบายที่ทำให้คนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง อย่างน้อยในเรื่องของสัจจะ ซึ่งเป็นคุณธรรมสำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคม

สรุป

พิธีกรรมบวงสรวงเจ้าพ่อพญาข้างเผือกของชาวไทลื้อเชียงบานเป็นวิถีปฏิบัติที่กระทำสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต โดยผ่านกระบวนการทางความคิด แนวทางการปฏิบัติ และเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน เป็นการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนชาวไทลื้อเป็นอย่างดีและยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความทรงจำทางสังคมของชาวไทลื้อที่ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมผ่านการกระทำตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการประกอบพิธีกรรมในการเลี้ยงเจ้าพ่อพญาข้างเผือก ซึ่งมีความผูกพันฉันทุนาติที่นึ่งอย่างเหนียวแน่น เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนให้มีขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต และยังเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเพณีพิธีกรรมดังกล่าวนี้ยังมีบทบาทสำคัญที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนได้โดยใช้จารีตประเพณีของชุมชนเป็นเครื่องมือ โดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจของรัฐแต่อย่างใด ทำให้สมาชิกในชุมชนไทลื้อประพฤติปฏิบัติตนตั้งอยู่ในครรลองคลองธรรม มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นปกติและสงบสุขตลอดมา อาจกล่าวได้ว่า แม้กาลเวลาจะล่วงเลยมานับแต่ชาวไทลื้อเชียงบานได้อพยพมาจากเมืองพง สิบสองปันนา จนกระทั่งมาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านเชียงบานนับเป็นเวลานานหลายปี ความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อเจ้าพ่อพญาข้างเผือกยังคงฝังแน่นในจิตใจของชาวไท

ลื้อบ้านเชียงบานอย่างมีเสื่อมคลาย กล่าวโดยสรุป แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนแปลงและผ่านไปนานเพียงใด ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อยังเป็นพลังอย่างหนึ่งที่เป็นเครื่องมือสร้างพลังความเชื่อมั่นศรัทธาให้สมาชิกในชุมชนช่วยกันรักษาและสืบทอดเอกลักษณ์ทั้งที่เป็นจารีตประเพณี วิถีภูมิปัญญาอันมีคุณค่า ในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ในอดีตให้มั่นคงดำรงอยู่และสืบทอดถึงอนุชนรุ่นต่อ ๆ ไปไม่สิ้นสุด

เอกสารอ้างอิง

- นพพล หอมนาน. (2562). มัคทายกวัดเชียงบาน บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. *สัปดาห์*. 17 กันยายน.
- นะ หอมนาน. (ม.ป.ป.). *ประวัติหมู่บ้านเชียงบาน*. ม.ป.ท. (อัสสัณ).
- บุญชม หอมนาน. (ม.ป.ป.). *ประวัติไต่ลื้อบ้านเชียงบาน*. ม.ป.ท. (อัสสัณ).
- เพียร หอมนาน. (2562). ผู้ทรงคุณวุฒิ บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. *สัปดาห์*. 17 กันยายน.
- มูล หอมนาน. (2562). พ่อข้าวจำ (ผู้ประกอบการพิธี) บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. *สัปดาห์*. 17 กันยายน.
- ยุพิน เข้มมุกด์ และคณะ. (2529). ศาสนา ความเชื่อและประเพณีของชาวไทยลื้อ: ศึกษาหมู่บ้านธาตุ บ้านหย่วนและบ้านแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย. ใน *รวมบทความทางวิชาการชาวไทยลื้อ: เชียงคำ, เชียงใหม่: ชมรมล้านนาคดี ร่วมกับวิทยาลัยครูเชียงใหม่ สหวิทยาลัยล้านนา*.
- รัตนพร เศรษฐกุล. (2537). ความเชื่อและพิธีกรรมของไทย-ไท ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาชาวบ้านศึกษากรณีลื้อ. ใน *เอกสารรวมบทความความเชื่อและพิธีกรรม: ภูมิปัญญาชาวบ้านไทย/ไท เอกสารหมายเลขที่ 11*. เชียงใหม่: ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- สมฤทธิ์ หอมนาน. (2562). ประธานคณะกรรมการศาลเจ้าพ่อพญาช้างเผือก บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. *สัปดาห์*. 17 กันยายน.
- อ่อนแก้ว หอมนาน. (2562). กรรมการหมู่บ้าน บ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. *สัปดาห์*. 17 กันยายน.
- DekAnthro. (15 พฤษภาคม 2556). *สารคดีสืบตำนานเจ้าพ่อพญาช้างเผือก*. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=XagmFJFZjx4>

ภาคผนวก



คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่วิทยาเขตพะเยาเปิดสอน คือ (1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา (2) การสอนสังคมศึกษา (3) การสอนภาษาไทย และ (4) รัฐศาสตร์ 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้พระพุทธศาสนา กับ ศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดถึงการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงาน องค์ความรู้ของคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความ วิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความและไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของ

การวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น การตั้งสมมติฐานหรือการกำหนดปัญหาที่สมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุมติวัตถุประสงค์

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

2.3 บทความปริทัศน์ (Review Article) งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (State of the Art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

2.4 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระให้เห็นคุณค่าของหนังสือ โดยบทวิจารณ์หนังสือจะต้องกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสืออันประกอบด้วยชื่อผู้เขียน จำนวนหน้า ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์และสถานที่พิมพ์ให้ชัดเจน

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับบทความ ต้องมีความยาว 8-12 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า โดยระบุหมายเลขหน้าไว้ด้านบนขวา ด้วยตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและขอบด้านขวา 0.5 นิ้ว การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวธรรมดา ขนาด 14 pt. เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ ภาพ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

3.2 ชื่อเรื่อง ต้องมีภาษาไทย (TH Sarabun PSK ขนาด 20 pt. ตัวหนา) และภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. ตัวหนา) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.3 ชื่อผู้เขียน หน่วยงานสังกัดและอีเมล โดยชื่อผู้เขียนต้องระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษตัวหนา ด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ส่วนหน่วยงานสังกัด ระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตัวธรรมดาด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. และอีเมลของผู้เขียนหลักสำหรับติดต่อให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14

pt. ทั้งหมดให้จัดชิดขอบด้านขวา ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 ราย ให้ใส่ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียนและชื่อหน่วยงานสังกัดให้ตรงกัน และในกรณีที่บทความเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตรการศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

กรณีผู้เขียนสังกัดเดียวกัน ไม่ต้องใส่เลขยกที่หน่วยงานสังกัด เช่น

สมศรี สมมติ¹, สมร สุดใจ², สมใจ สมศรี³
Somsri Sommut¹, Samorn Sudjai², Somjai Somsri³
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา¹, โรงเรียนปงรัชดาภิเษก^{2, 3}
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus¹,
 Pongratchadapisek School^{2, 3}
 Corresponding Author, E-mail: somsri334@gmail.com

กรณีผู้เขียนสังกัดต่างกัน ให้ใส่เลขยกแต่ละคนให้ชัดเจน เช่น

สมศรี สมมติ¹, สมใจ สมศรี²
Somsri Sommut¹, Somjai Somsri²
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา¹, โรงเรียนปงรัชดาภิเษก²
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus¹,
 Pongratchadapisek School²
 Corresponding Author, E-mail: somsri334@gmail.com

หมายเหตุ: หากบทความเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาให้ใช้คำว่า “หลักสูตร... สาขาวิชา... คณะ...มหาวิทยาลัย..” ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แทนหน่วยงานสังกัดที่ระบุข้างต้น เช่น

สมศรี สมมติ¹, สมใจ สมศรี²
Somsri Sommut¹, Somjai Somsri²
 หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies, Graduate
 School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Corresponding Author, E-mail: somsri334@gmail.com

3.4 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยไม่เกิน 300 คำ

3.5 คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

3.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. หัวข้อรองเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 0.5 นิ้ว (เริ่มพิมพ์ตัวที่ 6) พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. และหัวข้อย่อยใช้ตัวธรรมดา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ทั้งหัวข้อรองและหัวข้อย่อยควรพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์ระหว่างบรรทัด แบบ Before 6 pt.

3.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุค่าเต็มไว้ในครั้งแรก) สำหรับการวงเล็บภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำควรเป็นตัวใหญ่ เช่น Student-centered Learning

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับ ดังนี้ *ผู้เขียนรวมทั้งผู้ร่วมไม่เกิน 5 ท่าน**

1. บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย และองค์ความรู้จากการวิจัย โดยสรุปให้สั้นและกระชับความ

2. บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด

3. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับข้อ

4. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแผนการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิก็ได้

6. อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด พร้อมระบอบองค์ความรู้จากการวิจัย

7. สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาบทความเท่านั้น โดยใช้การอ้างอิงระบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับ ดังนี้ *ผู้เขียนรวมทั้งผู้ร่วมไม่เกิน 3 ท่าน**

1. บทคัดย่อ (Abstract)

2. บทนำ (Introduction)

3. เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและระบุงองค์ความรู้ใหม่

4. สรุป (Conclusion)

5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

บทความปริทัศน์ (Review Article) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทคัดย่อ (Abstract)

2. บทนำ (Introduction)

3. เนื้อเรื่อง (Content)

4. บทวิจารณ์ (Discussion)

5. สรุป (Conclusion)

6. เอกสารอ้างอิง (References)

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทนำ (Introduction)

2. เนื้อหา (Content)

3. บทวิจารณ์ (Discussion)

4. สรุป (Conclusion)

5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) หรือระบบนาม-ปี โดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้แต่ง ปีที่ตีพิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

(6)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1. พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่ม ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:)
และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 16: 282-283)	(พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 16: 256-320)
--	---

2. ผู้แต่ง 1 ราย (ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิทยานิพนธ์ สัมภาษณ์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น) ให้อ้างอิงผู้แต่ง แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:)
และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง (ถ้ามี) เช่น

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, 2554: 44)

3. ผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสอง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระมหาสุหิตย อากาศโร และเชมนันท์ อินทรสุวรรณ, 2553: 44)
--

หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;)
คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548: 8; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554: 44)
--

4. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งคนแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่ม
คำว่า “และคณะ” เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2548: 55)

ทั้งนี้ หากเป็นการอ้างอิงด้วยการสรุปความหรือเอกสารที่ไม่มีเลขหน้า ไม่ต้องใส่
เลขหน้า เช่น

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, 2554)

(พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมนันท์ อินทรสุวรรณ, 2553)
(พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2548)
(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1. ถ้ามีผู้แต่ง 1 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Keown, 2003: 4)

2. ถ้ามีผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง 2 ราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Hersey & Blanchard, 2000: 3)

และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิง มากกว่า 1 เอกสาร เช่น

(Keown, 2003: 4; Hersey & Blanchard, 2000: 3)

3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al. ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Kaiser, et al., 2008: 55)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นบริษัทหรือสำนักพิมพ์ให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ให้ใช้ “21 เซ็นจูรี”
2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ใช้ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”
3. กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย

4.2 เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Vol. 1*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ *ชื่อหนังสือ*./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรณีผู้แต่ง 1 ราย (หากเป็นภาคภาษาอังกฤษให้เขียนนามสกุลไว้หน้า ตามด้วยชื่อ) เช่น
พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.
Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.

กรณีผู้แต่ง 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และ” หรือ “and” เป็นคำเชื่อม) เช่น
บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และฉวีลวดี บุรีกุล.(2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม Participatory Democracy*.กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

กรณีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และคณะ” หรือ “et al.” ต่อท้ายชื่อผู้แต่งคนแรก) เช่น
สุขุม นวลสกุล และคณะ. (2550). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.

กรณีมีทั้งผู้แต่งและผู้แปลหรือบรรณาธิการ (ให้เขียนชื่อผู้แต่งไว้หน้า ชื่อผู้แปลหรือบรรณาธิการเขียนไว้หลัง ชื่อเรื่อง ตามด้วยวงเล็บว่า (ผู้แปล) หรือ (บรรณาธิการ) สำหรับภาษาไทย และ (tran.) หรือ (ed.) สำหรับภาษาอังกฤษกรณี 1 คน หรือ (trans.) หรือ (eds.) กรณี 2 คนขึ้นไป) เช่น

เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (ผู้แปล). ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ออฟเซ็ท.

Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Lyotard, J. F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Bennington, G. and Massumi, B. (trans.). Minneapolis: The University of Minnesota Press.

Wittgenstein, L. (1967). *Philosophical Investigations*, 3rd ed. Anscombe, G. E. M. (tran.). Oxford: Basil Blackwell Ltd.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธรูปศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์สตัน และอัมพร หมาดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.

Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่/(ฉบับที่),/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์. (บทความที่มี DOI ให้ใส่ DOI ไว้ตอนท้าย)

ตัวอย่าง

ประยงค์ จันทรแดง. (2563). พระภิกษุสามเณรควรเรียนวิชาทางโลกหรือไม่. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 5 (1), 123-137.

Piaget, J. (1972). Intellectual Evolution for Adolescence to Adulthood. *Human Development*. 15, 1-12. DOI:10.1159/000271225

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม./เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
Sturgeon, T. (1995). Science Fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า. (กรณีภาษาอังกฤษที่มีหลายหน้า ให้ใช้คำว่า pp. แทน p.)

ตัวอย่าง

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.
Chetchotiros, N. and Yonpiam, Ch. (16 May 2019). PPRP Faces Major Coalition Sang. *Bangkok Post*, p. 1.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
Tyrone, R. (2007). *Effects of Upland Timber Harvest and Road Construction on Headwater Stream Fish Assemblages in a Southeastern Forest*. (Master's Thesis). Texas State University. San Marcos, Texas.

Lim, H. L. (2018). *Contemporary Buddhism: Introduction into Thich Nhat Hanh's Teaching*. (Doctoral Dissertation). Mahidol University. Nakhon Pathom.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์)/ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วันที่สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2558). อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

Interviewee A. (2019). Student at Faculty of Buddhism, MCU. *Interview*. 1 March.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

(10) การสัมภาษณ์/ประชุมวิชาการ

ผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./การสัมภาษณ์หรือประชุม./หน่วยงานที่จัด./วันที่เดือนที่จัด./หน้าที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระครูวรารณวิฑูรย์ และคณะ. (2561). เปรียบเทียบหลักอุเบกขาธรรมในพระพุทธศาสนาและหฺวู่-เว่ยในเต๋า. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561 เรื่อง “การวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (The Research on Buddhism for Sustainable Development)*. วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วันที่ 20 มีนาคม. หน้า 119-129.

การให้เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงให้ปฏิบัติ ดังนี้ 1) เรียงตามลำดับพยัญชนะ ก-ฮ หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระตัว 2) หากซ้ำชื่อผู้แต่งให้เรียงตามลำดับ พ.ศ. โดยเรียง พ.ศ. ที่น้อยสุดไว้หน้า ส่วนเอกสารอ้างอิงที่ซ้ำซึ่งเรียงไว้หลัง ให้เขียนเส้นประแทน โดยมีความยาวเท่าย่อหน้า 3) เรียงลำดับเอกสารภาคภาษาไทยก่อน จากนั้นจึงเป็นภาคภาษาอังกฤษ ซึ่งเรียงตามอักษร A-Z หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระ และหากชื่อผู้แต่งที่ซ้ำกันให้เรียงตามลำดับ ค.ศ. จากนั้นน้อยไปหามากเหมือนภาคภาษาไทย

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง

- โกนิญฐ์ ศรีทอง. (2558). *การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างวัฒนธรรมของระบบนิเวศวิทยาชุมชน*. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จรรุญ รัตนกาล. (2556). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสามบัณฑิต อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. รายงานการวิจัย. กองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้า.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก*. หน้า 1-90.

- Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.
- Boo, E. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*, Vol. 1 and 2. Washington, D.C.: World Wildlife Fund.
- _____. (1991). Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management. In *Nature Tourism Managing for the Environment*. Washington, D.C.: Island Press.
- Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Keown, D. (1995). *Are There "Human Right" in Buddhism*. London: University of London.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*. 6 (5), 25-28.
- Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

5. การส่งบทความต้นฉบับ

5.1 การเตรียมเอกสารต้นฉบับประกอบด้วย

1. ต้นฉบับที่เป็นไฟล์ *.doc ของ Microsoft Word โปรดดูรายละเอียดที่ระบุในรูปแบบข้างต้น
2. กรอกแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ให้ถูกต้องและชัดเจน

5.2 การจัดส่งต้นฉบับ

ส่งทางระบบวารสารออนไลน์ “วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ” ตามลิงก์ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jsbs/about/submissions> หากผู้เขียนยังไม่มีบัญชีของระบบ ThaiJO ต้องลงทะเบียน (Register) ในระบบวารสารก่อน จากนั้นเข้าสู่ระบบ (Login) เพื่อส่งบทความต้นฉบับและแนบไฟล์แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์มาให้เรียบร้อย (หรือกรอกใบสมัครทาง Google Form)

6. การพิจารณาบทความเบื้องต้นของกองบรรณาธิการ

บทความต้นฉบับต้องจัดในรูปแบบไฟล์ *.doc ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 8-12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้นใน 2 ด้าน คือ 1) ความถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร 2) ขอบข่ายเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้น จะส่งกลับไปให้ผู้เขียนแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณากลับกรองของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลอย่างไร จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบต่อไป

7. สิทธิของกองบรรณาธิการ

ในกรณีกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้พิจารณากลับกรองบทความมีความเห็นว่า ควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่บทความไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และรูปแบบของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ หากบทความใดได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์จากวารสาร (เฉพาะผู้แจ้งความประสงค์เท่านั้น)

8. อัตราค่าตีพิมพ์บทความ

กำหนดค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ บทความละ 3,000 บาท

9. การชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

หลังจากผู้เขียนส่งบทความต้นฉบับและกรอกแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ในระบบวารสารออนไลน์แล้ว กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ตามรายละเอียด ดังนี้

ชื่อธนาคาร: ออมสิน สาขามหาวิทยาลัยพะเยา

ชื่อบัญชี: วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ มจร.พะเยา

บัญชีเลขที่: 020320117631

จากนั้น ให้ผู้เขียนแจ้งผลการโอนพร้อมหลักฐานการโอน โดยระบุชื่อผู้โอนและชื่อบทความ มาที่ Email: jsbsmcu@gmail.com (หากประสงค์จะให้ออกใบเสร็จในนามหน่วยงานหรือองค์กรใด กรุณาระบุให้ชัดเจน)

*****ทั้งนี้ทางวารสารจะไม่คืนค่าธรรมเนียม ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณากลับกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ เนื่องจากค่าธรรมเนียมได้นำไปเป็นค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว**

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ



แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์
วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วันที่..... เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ

ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

.....

(English).....

.....

ชื่อผู้เขียนร่วม

1.

2.

3.

4.

5.

หน่วยงานและที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

.....

.....

โทรศัพท์ E-mail

“ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์และไม่ได้
อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักการ
พิจารณาต้นฉบับ โดยยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณา ตรวจสอบต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร และขอ
มอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ใน
กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือข้อความที่
ปรากฏในบทความนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว”

ลงชื่อ.....ผู้เขียน

()

ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความ วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิจัย)

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความวิจัยต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -12 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)
↓

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)
Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)
เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³
ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³
ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)¹, ², ³
ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)¹, ², ³
อีเมลของผู้เขียนหลัก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)
เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 300 คำ).....
..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
.....

← 1 นิ้ว/ 2.54 ซม. (Before 6 pt.) 1 นิ้ว/ 2.54 ซม. →

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)
(Before 6 pt.)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 300 คำ).
..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
.....
(Before 6 pt.)

Keywords (18 pt.): (ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)
(Before 6 pt.)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....
..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
.....
.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt.)
1..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
2.....
3.....

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม.
↓

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิจัย)

2

ระเบียบวิธีวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

ผลการวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

อภิปรายผล (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เอกสารอ้างอิง (References) (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิชาการ)



1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความวิชาการต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -12 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³
ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)¹, ², ³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)¹, ², ³

อีเมลของผู้เขียนหลัก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 300 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....



1 นิ้ว/
2.54 ซม.

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 300 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เนื้อเรื่อง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....



1 นิ้ว/ 2.54 ซม.



1 นิ้ว/
2.54 ซม.

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิชาการ)

2

องค์ความรู้ใหม่ (16 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความปริทัศน์)



1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความปริทัศน์ต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -12 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อบทความ (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)

อีเมลของผู้เขียนหลัก(ที่ติดต่oได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 300 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/
2.54 ซม.

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 300 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

Keywords (18 pt.):(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เนื้อเรื่อง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....



1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความปริทัศน์)

2

บทวิจารณ์ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทวิจารณ์หนังสือ)

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทวิจารณ์หนังสือต้นฉบับต้องมีความยาว 8 - 10 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อเรื่อง (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)

อีเมลของผู้เขียนหลัก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด



บทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เขียน:

จำนวนหน้า:

ปีที่พิมพ์:

ครั้งที่พิมพ์:

สถานที่พิมพ์:

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

← 1 นิ้ว/
2.54 ซม.

เนื้อหา (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

← 1 นิ้ว/
2.54 ซม.

บทวิจารณ์ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทวิจารณ์หนังสือ)

2

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

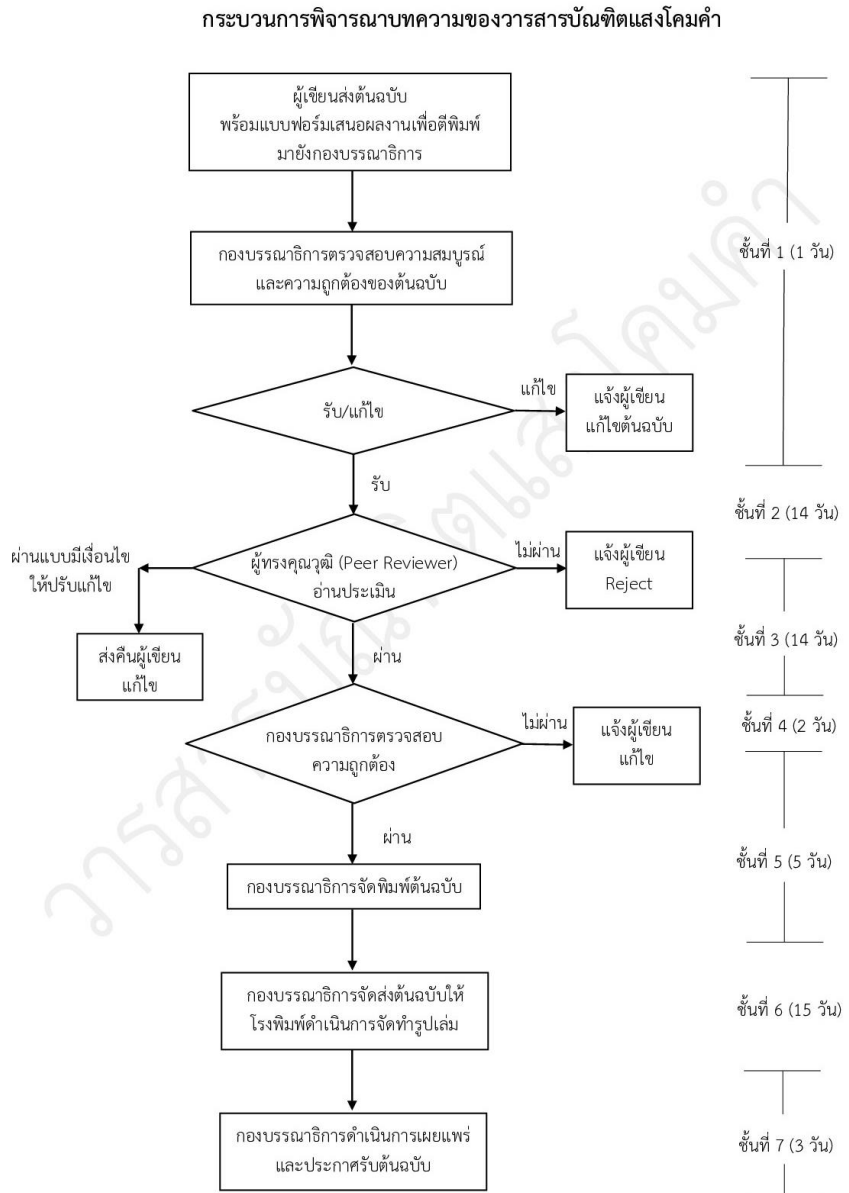
.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ





วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
566 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000
โทรศัพท์ 0-5487-0141
E-mail: jsbsmcu@gmail.com

